
600030948U

FRED. GUL. WALLROTH,
MEDICINAE ET CHIRURGIAE DOCTORIS,
HERINGENSIS DITIONIS PHYSICI,
SOCIETATUM NATURAE CURIOSORUM, BEROLINENSIS,
HALENSIS, LIPSIENSIS, TURICENSIS ET WETTERAVICAE
SODALIS,

SCHEDULAE CRITICAE
DE
PLANTIS FLORAE HALENSIS
SELECTIS.

COROLLARIUM NOVUM
AD
C. SPRENGELII
FLORAM HALENSEM.

ACCEDUNT
GENERUM QUORUMDAM SPECIERUMQUE
OMNIUM DEFINITIONES NOVAE,
EXCURSUS IN STIRPES DIFFICILIORES
ET ICONES V.

TOMUS I. PHANEROGAMIA.

HALAE,
SUMTIBUS CAR. AUG. KÜMMELII.
1822.

Wenn es einmal wieder Mode wird, dass man auf freyem Felde botanisirt, und die Kräuter nicht bloss aufgetrocknet und hinter dem warmen Ofen betrachtet, sondern wenn sie noch vom Thau des Himmels triefen, — dann, dann wird man noch viele Irrthümer einsehen lernen, die jetzt einer dem andern nachbetet!

Ehrhart Beytr. I. 142.

VIRO EXCELLENTISSIMO,

LIBERO BARONI,

GULIELMO DE HUMBOLDT,

POTENTISSIMI BORUSSORUM REGIS STATUS
MINISTRO,

AQUILAE RUBRAE ALIORUMQUE ORDINUM EQUITI
ETC. ETC.;

NOBILITATIS PRIMICERIO,
MUSARUM PRAESULI FACUNDISSIMO,
MAECENATI ERUDITISSIMO,
RARO VASTI INGENII EXEMPLARI,
DOCTRINARUM OMNIUM VIRTUTUMQUE
COMPLEMENTO;

GRATITUDINIS ET VENERATIONIS SUMMAE
TESSERAM,

VILEM HUNC LIBELLUM

ταπεινῶς

CONSECRAT

AUCTOR.

OBSERVATIONES
BOTANICAE.

DIANDRIA.

I. VERONICA.

Veronicarum germanicarum cognitio, quamvis et auctorum studio repetito absoluta omnino videatur, tantis tamen horret et cum die magis obruitur difficultatibus, ut invitus quasi indigenarum examen et ἐπίκρισιν sine opinione praeconcepta instituendam profitear. Novum enim, ob specierum nuperrime statutarum sylvam et a Linnaeano naturae congruenter disposito plane alienum, in systematibus hodiernis salutamus genus et cum quavis propemodum specie, quatenus plurimae descriptae sunt et expositae, nova offendimus dubia. Specierum quarumdam διασκευὴν certiorem Naturam ipsam obvelasse earumque differentias occultasse, aliarum multarum palam fecisse et omnes ad familias naturales segregasse, nemo est, qui nesciat. Juxta has difficultates ab ipsa Natura objectas inque indigenis sedula observatione sub dio explorandas, aliae eaeque graviores nec tam facili negotio superandae irrepserunt ex cultu in hortis continuato et huic aeque ac consortio et vicinitati, qua species congeneres in hortorum areis fruebantur, permultas hybridas et formas s. varietates stabiles, difficilius recognoscendas et vix cultu denuo experto ad formas, ex quibus exierunt, reducendas ortum debere, satis probabile esse videtur. Hoc scilicet fuco Veronicae spicatae potissimum et racemosae, cultu tantopere persequutae tumque specierum hybridarum, tum Natura invita stabilitarum caterva in systematibus quasi exuberantes praecellunt et earum examen ultro attentionem nostram in-

ſtigat, ut miſſo habitu generali ex aliarum notarum eſſentialium congerie et ſpeciminum in variis locis lectorum illuſtratione novos ſpecierum ſtatuamus titulos et nuper divulgatarum dignitatem rite exploremus.

1. VERONICA SPICATA *L.* caule adſcendente foliisque utrinque pubeſcentibus, inferioribus oppoſitis in petiolum connatum deſinentibus, caulinis ſuperioribus ſeſſilibus alternis ſenſim minoribus, laciniis calycinis oblongis abbreviatis capſulam ſubaequantibus, petalis lineari-lanceolatis acuminatis, ſpicis imbricatis cylindricis terminalibus.

A. V. SPICATA LEGITIMA, foliis oblongis in petiolum decurrentibus crenatis utrinque attenuatis, caulinis ſubconformibus anguſtioribus, caule ſuperiore oligophyllo.

V. Barrelieri *Schott* in *Roem. et Schult. ſyſt.* I. 94.
V. ſpicata minor *Vaill. par.* t. 33. f. 4. — *Barrel. ic.* t. 682.
V. ſpicata recta minor *J. Bauh. hiſt.* III. 82. *Chabr. ſtirp.* 426. f. 2.

α. HYSSOPIFOLIA *W.*, foliis linearibus utrinque acuminatis integris crenatisve ſubapproximatis, caulinis conformibus aequalibus integerrimis, caule ſimpliciſſimo.

β. PERSICIFOLIA *W.*, foliis inferioribus lanceolatis in petiolum productis acutis parce remoteque crenatis, ſummis ſeſſilibus integerrimis, caule polyſtachyo.

B. V. SPICATA HYBRIDA, foliis inferioribus ovatis ex baſi ovata abrupte petiolatis, caulinis oblongis ſubintegerrimis, ſummis conformibus ſenſim minoribus

α. BUGULAEFOLIA *W.*, foliis inferioribus ovatis subrotundisve obtusissimis dentatis petiolo brevi dilatato suffultis, utrinque cauleque hirsutis.

β. BELLIDIFOLIA *W.*, foliis inferioribus ovalibus petiolatis, caulinis oblongis utrinque attenuatis integris dentatisve, caule rigidulo polyphyllo subramoso. — Ad hanc spectant:

V. Clusii *Schott* l. l. — *Flor. dan.* t. 52. opt.
V. incana *Leyss. hal. ed.* I. p. 3. excl. syn.
V. spicata recta major *J. Bauh. hist.* III. 284. *Chabr. stirp.* 426. f. 1.
V. II. erectior angustifolia *Clus. hist.* I. 346. f. 2. *Moris. hist.* s. III. 22. 3.

γ. OBTUSIFLORA *W.*, petalis obtusis emarginatis laciniis calycinis bracteisque oblongis, caule ramosissimo foliisque integerrimis glabriusculis.

Omnes varietates modo expositae in dumetis collinis agri hal., nominatim vero in der Heide am Bischoffsberge et alio colle vicino, in quo casa est; auf der Steinklippe; am Buchberge et circa Neuhaeusel promiscue cum aliis intermediis occurrunt, inque his omnibus locis, caulibus mono- et polystachyis ludunt.

Schraderus cl. duplices tantum V. spicatae statuit, varietates ex spicarum numero satis variabili, monostachyam et polystachyam easque apud *Kreckerum*, *Schmidtium* aliosque auctores promiscue V. hybrida vocatur: quin *Willdenowius* (*enum. pl. h. berol.* 16.) plantam spontaneam semper simplicissimam et monostachyam indicat, quae in agro nostro in omnibus, quotquot mihi innotuerunt formis promiscue, jam monostachya, jam et quidem neque minus frequenter plurimos et varie divisos recolligit ramulos floriferos, Equidem igitur spicarum in eadem planta numerum et fortuitum et ignobilem omnibusque varietatibus communem habeo mihique tutius omnino esse videtur alias ad foliorum figuram statuere varie-

tates, praesertim quum illae a priscis rei herbariae statoribus ex habitu jam distinctae, in nuperis scriptis denuo relucescere sibique specierum stabilium valorem comparare incipiant. Perperam autem. Formae enim sunt in iisdem locis fideliter redeuntes nec species stabiles atque inconcussae. Omnes differentiae, quotquot ab auctoribus indicantur inque ipsis plantis continentur, ludicrae sunt et sive ad pubem sive ad habitum foliorum figura caulisque indole aliquantisper mutatum spectant, ex quibus omnibus intelligitur, *Schottium* species haud Naturae jussu, sed potius in iconum Clusianarum fidem distinxisse. Mittamus igitur Veronicarum novarum trigam *Schottio*que V. spicata *Linn.* contenti reddamus et formas leviter aberrantes varietatum titulis insigniamus, nunquam ad specierum gravitatem dignas habeamus. Totidem enim et forsan eaedem apud nos redeunt etiam formae secundum locum natalem perquam variae et a patruis sine opera in locis supra indicatis possunt indagari et comprobari. Ipsum autem *Clusium* V. spicatae specimina in variis locis lecta exposuisse et ex illis promiscue crescentes ante oculos habuisse, ex verbis ejus intelligitur (p. 347.): nullas esse sylvas caeduas, nullos colliculos aridiores et aggeres, qui non Veronicam alterutram alerent.

In differentiis V. spicatae essentialibus inquirendis, a quibus foliorum figura aeque ac caulis proprietas satis alienae sunt, diu sudavi. In petalis lineari-lanceolatis quam antherae brevioribus essentiam versari, credidi; donec hanc quoque alia varietas, obtusiflorae nomine supra descripta, restingueret. Latent revera differentiae et facilius ex omnium partium communione reciproca quam ex singularum innumeris vicissitudinibus obnoxiarum proprietate eruuntur. Hinc quoque varietates, quibus ludit V. spicata, difficilius digeruntur et vix aliter quam secundum foliorum figuram definiuntur. Ex hac autem ultro quasi duplices prodeunt formae primariae, quarum haec foliis utrinque

acutis, alia basi ovatis praecellit: utraque tamen aliis intermediis amice connectitur nec ullos agnoscit fines. Hinc potissimum V. hybrida *Linn.* seorsim adspecta diversissima in contentionem venit, quae, quamvis a *Linnaeo* foliis scabris Veron. officinalis et caulibus erectis, sive a *Schradero*, foliis inferioribus ovatis petiolatis distingueretur, aliis speciminibus intermediis cum V. spicata legitima concurrit. Ob hanc foliorum mutabilitatem factum est, ut cl. *Sprengelius* V. hybridam *L.*, quam in *fl. hal.* distinxerat, alio loco (*mant.* I. 1.) pro mera V. spicatae varietate habeat, iterum alio ex indigenis releget, Linnaeanam autem distinctam retineat. Nostram caeterum cum Linnaeana eandem esse ex ejus observatione (*sp. pl.* I. 14.) neque a *Willdenowio* neque ab alio auctore indicata, intellexi: V. hybridam folia V. officinalis, caulem V. spicatae, spicas tamen majores et pallidiores habere. — Ad varietates inter se magis dissimiles recognoscendas scire praestat, hyssopifoliam foliis centimetr. 4 — 5 longis, ⅓ s. ½ latis; persicifoliam, quoad foliorum formam Violae persicifoliae aemulam, centimetr. 6 — 7 longis, media parte vix unum latis; bugulaefoliam autem centim. 1½ longis, unum latis excellere.

Aliter autem est cum *V. orchidea Crantz.* a *Schradero* (*germ.* I. 15.) V. spicatae variet. loco perperam subscripta, a *Sprengelio* autem (*pug.* II. 2.) primum restituta, minus sollicite tamen descripta, quae foliis oblongis in petiolum attenuatis remote dentatis subcoriaceis cauleque glabro rigido nitidis, petalis linearibus acuminatis antheras superantibus facile distinguitur. Foliorum figura et reliqua proprietate cum V. gentianoide *Vahl.* quadantenus convenit, quae quidem praeter alias differentias ex inflorescentia et pedunculorum longitudine, stigmate urceolato ab illa et reliquis omnibus essentialiter differt. Ad nostram igitur Veronica I. erectior latifolia *Clus. hist.* I. 346. cum figura eximia, quae a *Linnaeo* ad V. lon-

gifoliam citatur et a *J. Bauh. hist.* III. 283., *Chabraeo stirp.* 426. et *Morisono hist.* s. III. 22. f. 2. mutuatur, pertinet.

2. Veronica longifolia foliis oppositis ternis quaternisve ovato-lanceolatis acuminatis basi subcordatis argute serratis cauleque tenuiter pubescentibus, floribus dense racemosis, pedicellis calyces capsulis minores aequantibus stylo duplo brevioribus.

V. longifolia *Schrad. germ.* I. nec *Linn.* ex *Wahlenb.* descript. fide.
V. maritima *auct. fl. germ.* et *Linn.* ex synonym.

α. cordifolia *W.*, foliis ovato-lanceolatis basi cordata hiantibus duplicato-inciso-serratis, petiolis cauleque submonostachyo pubescentibus, racemo denso nubili pyramidali, bracteis filiformibus calyces superantibus.

? V. grossa *Mart. Roem. et Schult. syst.* I. 92.
V. longifoliae var. basi cordata *Wallr. ann. bot.* 5.
V. spicata major recta coerulea *Buxb. hal.* 332. ex l. nat.

β. salicifolia *W.*, foliis oblongo-lanceolatis in basin ovatam desinentibus acuminatis cauleque glabriusculis, racemo laxo cylindrico, bracteis pedicellos aequantibus.

a. foliis inciso-serratis.

Lysimachia flore coeruleo *Clus. hist.* II. 52. *Moris. hist.* s. III. 22. 1.

b. foliis serratis.

V. longifoliae var. foliis angustioribus basi ovatis *Ann. bot.* 6.

V. longifolia *Spreng. hal.* t. 1. f. 3. fol. infer.

V. maritima *Linn. sp. pl.* I. 13. ex synonym. — *Fl. dan.* t. 374.

V. spicata pratensis foliis salignis *Rupp.* in *posth.*

V. spicata recta profunde serrata *J. Bauh. hist.* III. 284. *Chabr. stirp.* 426. f. 5. ad sinistr.

V. recta I. *Tabernaem. hist.* 773. f. 2. opt.

γ. TENUIFOLIA *W.*, foliis lineari-lanceolatis serratis in basin attractis.

? V. spicata var. foliis ternis canaliculatis *Spr. hal.* 7.

V. spicata recta *Chabr. stirp.* 426. f. 5. ad dextr.

Var. α. in pratis circa Halam haud rara, in dumetis Lettinensibus, ad fossarum margines inque pratis vicinis inter urbem et Passendorf, a *Buxbaumio* jam indicata; β. in vepretis ad Radewell, im Mittelholze et alibi; γ. ad margines des Rockenholzes.

Synonyma selecta et de quibus certus sum, addidi; reliqua apud *Schraderum* et *Roemerum* exstant. — V. elatior *Ehrh.*, quam *Willdenowius* et *Schraderus* V. longifoliae subscripserunt, me judice melius cum V. rectae II. *Tabernaem.* (*hist.* 773. f. 3.) synonymo restituitur.

Spontanea variat florum colore, foliorum figura, racemi longitudine et numero in eodem caule, ex quibus formis varietates a nobis statutae conjunguntur. Aliae quoad foliorum figuram, florum colorem et caulis altitudinem in hortis ornamenti gratia cultae occurrunt, alibi describendae. — V. paludosa *Lejeun.* (?V. elegans *DC. cat. hort. monsp.* 1813.), quam ex Belgio retuli, valde quidem ab indigenis recedit, ad alias autem in

hortis cultas propius accedit, et in loco natali denuo et attentius ob indolem polymorpham cum nostra conferenda est.

Basin foliorum secundum eorum latitudinem et cum hac totum habitum mire mutari eoque plane alieno, observatores facile decipi, ex hac non solum, sed etiam ex aliis patet Veronicis et infra in Campanulae glomeratae Polygoni amphibii aliarumque historia comprobatur. Folia basi latescentia in quibusdam plantis in cordis formam facile expanduntur: minus lata in ovatam varie attrahuntur: in figuram linearem angustata, utrinque attenuantur. Hunc foliorum lusum, quem in V. Teucrio et aliis plantis studiosius illustravi, varietatibus statutis cautius designare et sigillatim exprimere institui, ne in tam difficili genere de foliorum basi *plus minusve* cordata cum *Schradero* loquar. — Var. cordifoliae nostrae folia centimetr. 7 — 12 longa, basin versus 5 s. 5½ lata; salicifoliae folia centim. 6 longa, unum lata; tenuifoliae folia centim. 5 longa, ½ lata.

Interea dum omnia dubia de V. longifolia et maritima *Linn.* apud auctores florae germanicae discussa videntur, nova tamque gravia ex synonymis a *Linnaeo* citatis et ex planta ejusdem nominis a *Wahlenbergio*, patruo testeque certissimo in fl. lapponica descripta mihi subeunt, ut summam suadeant attentionem. Vetustissimi rei herbariae statores, *Gesnerus*, *Dodonaeus*, *Lobelius*, *Clusius*, *C. Bauhinus* aliique Lysimachiae spicatae duplices sistunt species, alteram *purpuream* s. Lythrum salicariam *L.*, alteram *coeruleam*, Veronicam nostram easque apud posteros auctores, Veronicae spicatae s. V. majoris rectae coeruleae, V. rectae titulis aptioribus apud *Rivinum*, *Morisonum* et *Tabernaemontanum* figuris mediocribus illustrata redit. Ex his omnibus synonymis scriptorum patruorum, eandem plantam circumscribentibus, *Linnaeus* Veronicam maritimam suam confecit. Alii aucto-

res aliam Veronicam majorem latifoliam *foliis splendentibus* *Clusio* praeeunte dictam, a nobis supra ad V. orchideam laudatam addunt, et ex hoc solum synonymo *C. Bauhinus* V. spicatam latifoliam suam, *Linnaeus* autem V. longifoliam constituit. Veronicae ita expositae et post *Linnaeum* ex cl. *Rothii* studio ab *Hoffmanno Willdenowio*que melius descriptae, in systemate intactae redierunt, donec *Schraderus* in *tractatu de Veronicis spicatis* V. maritimam, ad quam *Linnaeus* synonyma germanica citaverat, V. longifoliam *Linn.* veram esse, statueret: et ab hoc inde tempore omnes eatenus auctores in verba jurarunt magistri et V. maritimae loco V. longifoliam subscripserunt. Quanam ratione *Schraderus* haec protulerit, nescio: argumenta tamen in promtu sunt, quae in contrariam partem spectant. Primum enim *Linnaeus* omnia synonyma, quot ad nostram pertinent, ad V. maritimam: unicum modo Clusianum ex similitudine deceptus, ad V. longifoliam refert, quod quidem ex figura et nomine, a nostra diversissimum est. Dein vero V. longifoliae patriam, Sueciam indicat: Tatariam scilicet ex varietatibus subscriptis et Austriam ex *Clusii* synonymo minus feliciter laudato, ex errore simul immiscet. *Linnaeum* igitur, V. longifoliae titulo *Clusii* synonymo excluso stirpem borealem s. suecicam lapponicamve: maritimam contra ex definitionis et synonymorum fide australem s. germanicam designasse, ex modo dictis sponte elucet. His praemissis penes *Wahlenbergium* est de planta patrua judicare litemque opprobrio factam dissolvere isque probe exaudiendus, quamvis V. longifoliam, lapponicam cum Schraderiana exacte congruam asserat, de sua tamen omnibus partibus diversissimam profitetur descriptionem. Quorsum enim, ut eius verba ex lapponicis (pag. 4.) mea faciam, »folia venis obsoletis exstructa, minus profunde nec tam crebro serrata, uti in icone Schraderiana, fasciculis foliosis axillaribus semper destitu-

ta; quorsum spica longissima, stricta, post floritionem bracteis setiformibus prominentibus et laciniis calycinis nec non pistillis ex floribus aggregatis ita undique obvallata, ut caudam felinam (!) referat; quorsum, dico, bracteae calycis lacinias multum superantes pedicellique florum erecti, stricti, rhachidi appressi; quorsum denique calycis laciniae valde inaequales, lineares vel potius subulatae tamque longae, ut longiores duo capsulam superent," — spectant, quam ad plantam a nostra ejusdem nominis diversissimam? Nonne ex his omnibus, a V. nostra toto coelo alienis nec ejus indoli polymorphae adscribendis patet, V. longifoliam borealem a nostra germanica differre? — Quantum melius autem Veronica ex *Schraderi* studio longifoliae nomine divulgata cum V. maritimae σχέσει comparativa a *Wahlenbergio* addita congruit! Nonne ex his omnibus a *Wahlenbergio* professis et ex observatione adjuncta, V. maritimae folia saepius ita latescere, ut basin cordatam, (quae a *Schradero* plane denegatur), omnino perficiant, patet et *Linnaeum* et *Wahlenbergium* V. maritimae titulo nisi nostram, saltem simillimam intellexisse? Quamvis haec ita et maxime probabilia videantur; quamvis persuasum habeam, V. maritimam, qualem ex horto berolinensi habeo, foliis in basin cuneatam decurrentibus nec ovatis insignem nunquam in basin cordatam immutari posse, ne rerum innovandarum cupidus videar, dubia supra professa aliis comprobanda relinquo et interim V. in plantarum catalogis germanicis longifoliae nomine salutatam, adjunctis simul singulis agroque halensi indigenis formis cum synonymis selectis, anonymam volui indicare, donec certiora profiteri valeam. Duplices caeterum V. maritimae nomine nunc vago magis quam vero in hortis occurrunt species, quarum altera, me quidem judice, proles hybrida ex V. crenulata, patre et V. nostra matre in hortis nata; altera ab utraque distincta est eaque ad V. longifoliam *Wahlenb.* proxime accedere videtur.

3. VERONICA FOLIOSA *Kit.* foliis ternis quaternisve ovato-oblongis inaequaliter serratis, racemis elongatis laxis, pedicellis bracteas calycesque duplo superantibus stylum aequantibus.

α. LATIFOLIA *W.*, foliis ovatis.

V. nitida *Ehrh. herb.* 21.

β. ANGUSTIFOLIA *W.*, foliis oblongo-lanceolatis utrinque acuminatis.

V. spuria *Linn. sp. pl.* ex loco nat. Thuring. — *Spreng. hal.* 6. t. 1. f. 1. opt.
V. spicata angustifolia *Buxb. hal.* 335. ex l. n.

Praeter l. in fl. hal. indicata in pineto halensi dem Bischoffsberge, var. α. in umbrosis inque hortis culta talis redditur; var. β. in dumetis editioribus.

V. spuria *L.* vera ex ill. *Schraderi* mente praeter foliorum figuram generalem differt: pedicellis bracteas calycesque aequantibus styloque brevioribus.

4. VERONICA TEUCRIUM *L. ex emend. n.* caulibus undique pubescentibus inter racemos alares denuo frondescentibus, foliis sessilibus obtusis dentatis variis: caulinis inferioribus ovatis amplexicaulibus latioribus, ramulorum alarium angustioribus, calycibus inaequaliter quinquepartitis, stylis pedicellos aequantibus.

A. TEUCRIUM LATIFOLIUM *W.*

a. foliis latioribus grosse dentatis subrugosis, inferioribus basi dilatata subcordatis, caulinis ovatis.

†) integris.

V. latifolia α. major *Schrad. germ.* I. 35.

V. latifolia *Linn. sp. pl.* 18. *Leyss. hal.* ed. I. p. 3.
V. Pseudo-Chamaedrys *Jacq. austr.* I. 37. t. 60.
V. major II. frutescens *Moris. hist.* s. III. 23. f. 10.
Chamaedrys spuria II. s. frutescens *C. Bauh. pin.* 248.
Ch. spuria latifolia *J. Bauh. hist.*
Teucrium IV. *Clus. hist.* I. 349. f. 1.

††) subrotundis laciniatis.

V. austriaca *auct. quorumd.*

b. foliis exacte ovatis,

†) apice obtusis.

Chamaedrys spuriae species II. *Chabr. stirp.* 428. f. 5.

††) acuminatis.

V. latifolia β. minor *Schrad. germ.* I. 36.
V. Teucrium *Linn. sp. pl.* 16.
V. minor latifolia *Moris. hist.* s. III. 23. f. 13.
V. montana *Riv. Rupp. jen.* 244.
Teucrium II. *Tabern. hist.* 771. f. 1.

c. foliis ovato-oblongis.

α. major, †) integris.

V. dentata *Schrad. germ.* I. 37. excl. syn. *Schmidt.*
V. supina facie Teucrii pratensis *Moris.* l. l. f. 11. *Buxb. hal.* 331.
Chamaedrys spuria maxima *Chabr. stirp.* 428. f. 4.
Teucrium pannonicum *Tabern. hist.* 771. f. 3.
Teucrii IV. species III. *Clus. hist.* I. 349. opt.

††) laciniatis.

V. austriaca *auct. quorumd.*

V. polymorpha *Willd.*

V. tenuissime laciniata *J. Bauh. Moris. hist.* l. l. f. 17.

β. minor.

V. prostrata *auct.* an quoque *Linn.*

V. minor angustifolia *Moris.* l. l. f. 16. mala. *Rupp. jen.* 244.

Ch. minor spuria angustifolia *Chabr. stirp.* 428. f. 2.

Teucr. IV. *Clus. hist.* I. 350.

γ. minima, foliis subintegerrimis, racemis paucifloris subcapitatis.

Chamaedrys minor spuria angustifol. *Chabr. stirp.* 428. f. 6.

B. Teucrium angustifolium *W.* foliis linearibus.

a. foliis inciso-serratis.

V. Schmidtii *Roem. et Schult. syst.* I. 195.

V. dentata *Schmidt. boh.* I. n. 31.

? V. paniculata *L. sp. pl.* I. 18.

b. foliis subintegerrimis.

V. Teucrium angustifolium *DC. gall.* III. 460.

V. saturejaefolia *Poit. et Turp. par.* 24. *Desv. Journ.* II. 52.

C. Teucrium multifidum.

V. austriaca *auct.* et *hortor.*

Var. A. a. in fruticetis umbrosis pinguioribus rarius; b. in vepretis collinis, promontoriis graminosis passim; c. α. in dumetis graminosis aggeribusque collinis an der Steinklippe, β. et γ. in pascuis et versuris siccioribus. Var. B. in promontoriis graminosis ad Auleben reliquis formis passim intercurrit, olim Bohemiae Austriaeque indigena putata. Var. foliis laciniatis Austriae propria esse videtur et in agro nostro exsulat, in quo folia pro-

fundius dentata quidem occurrunt; nunquam tamen in lacinias finduntur.

Descriptionis fusae ab auctoribus secundum specierum seriem affatim jam expositae loco, σχέσιν sequentem adjicere satius duco eaque universam, collatis inter se singulis formis, V. Teucrii comprehendo oeconomiam.

Radix perennis, subramosa, horizontaliter extensa, fibris aliis aucta, fuscescens. Caules teretes, a radice inde subadscendentes, erecti, pilis crispatis undique tecti, nonnisi dense tomentosi, jam proceri, 1 — 2-pedales, firmi, jam minores, spithamei magisque tortuosi, jam depressi omnino ac pygmaei, a biunciali ad digitalem altitudinem variantes iique saepius humi fusi. Folia opposita sessilia, e basi subcordata ovataque amplexicaulia et secundum caulis foliorumque directionem et latitudinem plus minusve rugosa, quoad figuram satis polymorpha; caulina inferiora circumscriptionis ratione habita, ex forma exacte subrotunda in ovatam, haec in oblongo-lanceolatam tendunt, quae itidem ex figura oblonga in lineari-lanceolatam sensim magis angustantur et secundum stirpis magnitudinem variam jam amplius producuntur jamque abbreviantur; suprema alaria, cum quibus caulis inter florum racemos denuo frondescens terminatur, in eo ubique per omnem varietatum modo laudatarum seriem consentiunt, ut circumscriptione ovata relicta, lanceolatam adficiant et ex hac sensim sensimque aut attenuentur aut abbrevientur. Foliorum margo in universum majorem servat constantiam, in formis quamplurimis (nunquam vero ut *Schraderus* a *Linnaei* praeceptis plane alienus scribere lubet, serratus), jam approximate remoteque, jam aequaliter inaequaliterque, jam parcius et obsolete, jam idque frequentius, grosse incisoque dentatus esse solet, qui quidem in omnibus varietatibus nonnisi pinnatifidus factus, raro suisque locis in lacinias transversim et aequaliter partitur. Racemi oppositi, elongati, floribus

speciosis subapproximatis nunquam vero confertis onusti, ex alis foliorum superiorum exsurgentes et mediotenus ex pedunculorum dichotomia frondem alarem emittentes. Calyx quinquepartitus, laciniis lineari-lanceolatis inaequalibus, duabus paullo minoribus, quinta minima saepe obsoleta. Capsulae obcordatae, compressae, calycem jam aequantes jam superantes.

En! ex hac V. Teucrii informatione sequentes fere addiscuntur notae essentiales:

1. Caulis pilis crispatis undique tectus, superne ex pedunculis dichotomis frondescens. Ejus directio, quam *Linnaeus* et *Schraderus* summi habent, ambigua et quoad loci natalis conditiones aliasque vicissitudines, ludicra omnino est. Planta imminuta deprimatur: procera exsurgat sumetque erigat, necesse nec quibusdam plantis contrarium est.

2. Folia sessilia amplexicaulia, biformia: alia in caule, alia in fronde alari, quod neque in V. Chamaedry, V. pedunculata, et V. micrantha *Hoffmannf.* neque in alia observari licet specie. Huic scilicet proprietati nec figurae, quae, ut ex congeneribus patet, mire ludit, fides.

3. Calyx 5-partitus, laciniis evidentissime inaequalibus, qui in V. Chamaedry et V. urticaefolia 4-partitus, in hac subaequalis, in illa aequalis omnino est.

4. Racemus elongatus, laxus, multiflorus, floribus speciosis, brevius pedicellatis subapproximatisque onustus. Cum caule imminuto racemus etiam imminuitur, ita ut in varietate minima, in qua omnia minora, pedunculi subcapitati videantur.

5. Stylus pedunculos aequans. — Stylum in omnibus Veronicis partem nobiliorem esse atque stabiliorem inque ejus proportione cum pedicellis, calyce et capsulis, specierum quamplurimarum essentiam versari, exploratum mihi est. V. gentianoides *Vahl.* v. c. solum stigmate urceolato a reliquis omnibus praecellit et similiter aliae.

Ad partium mensuram congruam mutuamque foliorum relationem, quae inter hanc stirpem et Teucrium genus Labiatarum intercedit illustrandam, sequentem mihi fingo ἀναλογίαν. Foliorum typum V. Teucrii varietati latifoliae a. communem folia Teucrii Scorodoniae sive Veronicae Chamaedryos reddunt: var. b. Teucrium Chamaedrya et var. c. Teucrium Scordium ferme aequat. Veron. Teucrium angustifolium ex foliorum figura ad V. scutellatam reflectit. V. Teucrium multifidum, ad quod V. austriaca pertinet, Teucrii Botryos folia aemulantur.

Praeter varietates ad foliorum figuram a nobis disjunctas et a *Chabraeo* in eadem tabula optime expositas, aliae permultae cujuslibet loci sunt ex pubis omnium partium ratione, caulis directione, capsularum cum laciniis calycinis stylorumque cum pedicellis proportione, et ex laciniarum calycinarum longitudine et latitudine. Varietatem foliis ternis *DC. gall.* V. 587. habet.

Iteratis per plures annos observationibus et speciminum in variis locis lectorum copia edoctus, nunc tandem V. latifoliae, Teucrii, prostratae et dentatarum naturam perspectam habeo admodum polymorpham, quae speciminibus siccis ad eum finem in ordinem digestis melius multo et aptius commonstrari quam verbis exponi potest. Varietates seorsim lectae et adspectae magnitudine foliorumque figura mire quidem inter se recedunt, ubique tamen habitus partiumque essentialium typo stabili et immutato, aliis formis intermediis interjectis, communionis vinculo amico connectuntur et vix ullos agnoscunt fines. Omnes differentiae, in quarum fidem auctores Veronicae Teucrii formas varias ad specierum distinctarum dignitatem sustulerunt, in caulis directione inque foliorum figura versantur, quae tantum fingunt ac immiscent fucum, ut is qui V. latifoliam cum V. dentata *Schm.* s. prostrata minore conjungeret, ni insanire gravius tamen errare videretur. Idem autem lu-

sus, quem quoad foliorum latitudinem in aliis plantis et nominatim in Veronica spicata, Scorzonera hispanica et Hieracio umbellato jam exhibuimus et exegimus, quique secundum eorum integritatem cum Syringa persica, Sambuco nigra, Prunella vulgari, Serratula tinctoria, Viti vinifera, Fago sylvatica, quae in F. asplenifoliam sic dictam degenerat, comparandus est, in hac quoque stirpe redit, et ex habitu amplo latoque ad angustum et pertenuem sive ex integro ad fissum et multipartitum ex nisu naturali interno tendit et formis intermediis interjectis, mutuam relationem machinatur ac perficit. Quibusdam plantis naturalis quasi dos est ut innumeras subeant mutationes omnesque penitus et inter se valde alienas induant formas, quae, quamvis primo intuitu dissimiles, in partibus nobilioribus autem s. essentialibus conformes, in iisdem locis quidem perstant et fideliter redeunt, quin e seminibus satis aliquando proveniunt, alio tamen tempore et loco ex caussa fortuita ad formam genuinam, ex qua exierunt, relabuntur, ob hanc tamen mutabilitatem neutiquam species distinctas sed modo varietates stabiles inque eodem loco redeuntes largiuntur. De his scilicet plantis innumeris et plane non explicandis mutationibus obnoxiis, penes scrutatorem curiosum in herbis sub dio observandis et colligendis alacrem ac versutum nec vero penes observatorem umbratilem, intra parietum mollitias in speciminulo exsiccato inspiciendo et describendo languescentem, judicium certum est: de ejusmodi plantis valet quod *Linnaeus* professus est: notitiam specificam ab innumera collectione specierum vivarumque plantarum indefessa inspectione simulque acerrimo judicio, saepenumero proficisci!

V. latifoliae primitivae folia inferiora e basi subcordata dilatata, ovata, subrugosa, profundius inciso-serrata, apicem versus aut rotundantur aut sensim elongantur et amplius producuntur, basin versus simul etiam in formam ovatam magis attrahuntur

itaque reddita in V. Teucrium *Linn.* verum (ad quam ipse *Cluſ.* figuram in *hiſt.* I. 349. f. 2. laudavit), relabuntur. Ovata et utrinque in ſimilem figuram attracta in aliis ſpeciminibus denuo elonganter ut V. dentatam *Schrad.* perficiant, ita ſive reddita, abbreviantur in ſpeciminibus pygmaeis et in V. proſtratam minorem et minimam deflectunt, ſive etiam ex figura oblonga longius producuntur in linearem, et V. dentatam *Schmidt.* proferunt. Cum foliorum figura caulis magnitudo et quadantenus etiam pedicellorum longitudo congruit, ita ut dum illa anguſtantur, hic imminuatur et deprimatur, pedicelli vero abbrevientur. Quod denique ad V. auſtriacam attinet, ex qua V. Teucrium multifidum ſtatui et formis primariis ſupra propoſitis, eodem titulo adſcribi poteſt, *Schraderi* verba jam, Veronicam hanc in aprico aſperoque ſolo creſcentem V. dentatae ſimillimam evadere et vix niſi foliis profundius dentatis dignoſci poſſe, opinionem meam comprobant et caſtigationem defendunt, eamque *Linnaeus* jam (*Sp. pl.* I. 17.) auguratus eſt ſummam adfinitatem. Multa ex hortis variis V. auſtriacae retuli ſpecimina, ex quibus ſine opera alia ob foliorum circumſcriptionem ovato-ſubrotundam, V. latifoliam: alia ob foliorum circumſcriptionem ovatam V. Teucrium; alia autem ob folia ovato-oblonga V. dentatam, qualem *Schraderus* nec *Schmidtius* deſcripſit, agnoſcunt. Ad hanc ipſam *Moriſoni* icon (ſ. III. 23. f. 17.) perbelle ſpectat, foliis ovato-oblongis inſignem. Omnes praeter *Linnaeum* auctores, qui V. auſtriacae folia lineari-lanceolata computat, in illis dignoſcendis ſpeciebus, foliorum figuram ex circumſcriptione negligunt et *Schraderus* ut collum e laqueo torqueat, foliorum diſſectorum ratione cauleque erectiuscule (!) contentus, ab affinibus V. auſtriacam dignoſcere praecipit. Ob hanc potiſſimum cauſſam et ob variam foliorum figuram ad formas V. Teucrii primitivas redeuntem, apud *Willdeno*-

vium superrimis temporibus V. polymorpha, quae ad plurimas accedit, V. Teucrii varietates foliis ovato-oblongis insignes, nata est, et ex simili fonte dubia de V. austriacâ *Linn.* de Jacquini *Schott.* V. orientalis, qualis in hortis plurimis colitur, et de V. multifidae valore ortum ducunt. Sub his titulis species distinctas, curiosius autem circumscribendas et aliis notis praestantioribus quam solum foliorum dissectorum ratione dignoscendas militare, persuasus sum. At parcius agendum nec specierum dignitas ex sola foliorum laciniatarum indolę derivanda est. Omnes enim V. Teucrii nostri varietates, minoribus forsan exceptis, ut folia multipliciter partiantur et in lacinias varie effiguratas scindantur, ex Natura innituntur idque non solum ex margine profundius inciso-dentato, quem plures varietates ex altera parte foliorum integritate insignes induunt, sed quoque ex speciminibus V. austriacae nomine acceptis intelligitur, in quibus folia caulina pinnatifida, alia vero, cum quibus stirps inter pedunculos frondescit, simpliciter dentata observantur.

Veronicam nostram Teucrii nomine antiquissimo aptissimoque simul recte insigniri, persuasum habeo. Planta in herbario Linnaeano quidem, *Smithii* teste (*Act. soc. Linn.* I. 191.) desideratur et ab ipso *Willdenowio* dubia declaratur, quae mihi descriptionum et figurarum laudatarum fide certa est. Veterum auctoritas, cynosura! — V. dentatam *Schrad.* a *Schmidtii* planta ejusdem nominis diversissimam, nec solum collibus bohemicis, austriacis et jenensibus propriam esse sed per Thuringiam cum reliquis V. Teucrii varietatibus promiscue occurrere et *Ruppio* jam innotuisse, testis sum.

† 5. Veronica montana *L.* racemis axillaribus paucifloris, pedunculis filiformibus, foliis ovatis petiolatis crenatis, caule flaccido undique

pilofo, calyce 4-partito. — *Engl. bot.* t. 766. *Flor. dan.* t., 1201. *Hoffm. germ.* 1791. t. 1. *Morif.* f. III. 23. f. 15.

Ad fcaturigines fylvaticas hinter Wendelftein et fimilibus locis nemoris Ziegelrodenfis im Mühlthale. Maj. Jun.

Leerfius (*herborn.* 4.) V. montanae caulem bifariam pilofum adnumerans errat aut hanc cum V. Chamaedryos varietate quadam haud diffimili commutat.

6. Veronica Chamaedrys *L.* foliis feffilibus ovatis fubcordatis incifo-dentatis conformibus, calycibus 4-partitis fubaequalibus, floribus laxe racemofis, caule adfcendente bifariam pilofo.

Ad hanc minus polymorpham et alibi diligentius exponendam *Clufi hift.* I. 352. f. 1., *Tabernaem. hift.* 771. f. 2., *Morifoni hift.* f. III. 23. f. 12. et *Chabraei ftirp.* 418. f. 3. pertinent.

7. Veronica officinalis *L.* foliis fubobovatis ferratis, calycibus quadripartitis, caule inferne radicante, racemis axillaribus terminalibusque confertis.

α. sylvestris *W.*, foliis obovatis petiolatis membranaceis ferratis, caulibus fimplicibus adfcendentibus inferne radicantibus flaccidis. — *Flor. dan.* t. 248. *Schk.* t. 3. *Blackw.* t. 143. *Chabr. ftirp.* 425. f. 6. *Tabernaem.* 772.

β. multicaulis *W.*, foliis ovatis fubfeffilibus ferratis fubcoriaceis, caulibus ramofiffimis declinatis undique procurrentibus ex geniculis radicantibus, pedunculis floriferis axillaribus erectis.

γ. caespitosa *W.*, foliis ovatis minoribus rigidulis rosaceo-congestis, caulibus praelongis stoloniferis.

Var. α. in nemoribus et maxime in quercetis abundat: β. in aggeribus limosis udis passim: γ. in rupibus madidis inter muscos.

Varietates modo descriptae, inter se dissimillimae totius generis in dolem polymorpham testantur.

8. Utriculariae vulgaris olim jam (*ann. bot.* 5.) florae halensi restitutae, crescendi modum a nemine hucdum descriptum scio. — Planta matricalis aut annotina jam fructifera, auctumni tempore in ramulorum fastigiis praeter utriculos, glomerulos gerit pisi majoris molem aequantes, ex foliolis linearibus margine undique fasciculato-ciliatis, arcte incumbentibus et implexis compositos, ex quibus tandem cum tempore plantae novae primordiis, ramuli cum foliis prodeunt. Hac vero plantae evolutione foliorumque innovatione ad Chararum naturam tendit.

TRIANDRIA.

9. Fedia dentata *Gaertn.* fructibus ovatis hinc uni-, hinc quinquecostatis in apicem acutum productis, ore interno obsolete 4-dentato, caule scabriusculo.

α. leiosperma *W.* fructibus glabris. (*fl. dan.* t. 738.)

Fedia dentata *Gaertn.* et al. auct.
Valeriana dentata *Willd.* et al. auct.
Engl. bot. t. 1370.
Valerianella dentata *DC.* et gallorum.

β. eriosperma *W.* fructibus hirsutis.
Fedia Morisonii *Spreng. pug.* I. p. 4.
Ann. bot. p. 6.

Valerianella minor, semine umbilicato hirsuto *Moris. hist.* s. VII. p. 104. t. 16. f. 35.

α. In cultis et arvis ubertim; β. in similibus locis at magis lapidosis et sterilibus ad Rosleben, See-Reblingen, Erdeborn et Heringen rarissime.

Synonyma Fediae dentatae, ne novo augerentur, F. Morisonii *Spreng.*, quam olim ob fructus hirsutos satis singularem distinxi, deleo. Nullas equidem praeter fructuum hirsutiem inter hanc et F. dentatam vulgarem fructibus glabris insignem, video differentias. Fructuum hirsutiem ad speciem designandam minus idoneam et ludicram esse, mihi de summa plantarum mutabilitate persuaso exploratum est. De synonymis *Loiseleurii* alibi ad Fed. Morisonii citatis, anceps jam haereo: aliam enim *Candollius* (*fl. gall.* VI. 493.) ad F. mixtam *Vahl.* citat; aliam pro propria designat. Quamvis haec ita sint, nihilosecius ad hanc F. dentatae varietatem fr. hirsutie insignem proxime accedunt et diligentius conferri debent: Valerianella microcarpa, V. eriocarpa *Loisel.*, V. pubescens *Merat.*, V. Merati *Loisel.* et F. dasycarpa *M. Bieberst. Roem. et Schult. syst.* I. p. 365. Illi caeterum errant, dum F. Morisonii pro F. mixta *Vahl.* habent varietate, quae foliis imis bipinnatifidis diversissima est: equidem enim in *anni bot.* l. l. neutiquam F. mixtam *Vahl.* sed potius *Morisonii* figuram 35. ad F. Morisonii retuli, quae a *Linnaeo* (*sp. pl.* p. 48.) ad F. mixtam citatur.

10. Polycnemum arvense in locis diversis habitu egregie ludit indeque apud quosdam auctores varias descriptiones effecit, de quibus ut agro halensi indigenis fere sic judico:

α. multicaulis *Wallr.*, diandra, caule ramosissimo diffuso procumbente, foliis subulatis patentibus remotis, bracteis calycibusque capsulas aequantibus.

P. arvense *Linn. sp. pl.* p. 50. *Leers. herb.* n. 31. *Cand. fl. gall.* III. 398. *Jacq. austr.* IV. t. 365. icon. suprem. *Tabernaem.*
P. inundatum *Schrank* in *Hoppii euch.* 98. p. 201.
Ad vias publicas prope Bennstaedt.

Caulis a basi inde ramosissimus, diffusus, ramulis patentissimis, procumbentibus. Folia carinata, subulata, mucronata, remota, ex axillis flores ramulosque emittentia. Foliola calycina bracteas capsulamque aequantia, acuminata.

β. SIMPLEX *W.*, diandra, caule erecto subsimplici erecto, foliis carinatis basi ovatis subulatis arcte adpressis, bracteis calycem capsulamque superantibus.
Polycnem. arvense, *Schrank, Hoppe* et *Krocker.*
In arvis sterilibus editioribus ad Rossleben, Kroellwitz, Giebichenstein, Koelme, Wansleben etc.

Caule erecto, abbreviato, foliis basi membranacea dilatatis, arcte adpressis, basin versus tantum ex axillis ramulos emittentibus bracteisque longe acuminatis, calyces capsulasque superantibus ab antecedente quadantenus discrepat: notae, quarum constantia simili plane modo ut species dignoscantur suadet, quo Minuartia dichotoma, M. campestris et M. montana, Hispaniae plantae, vulgo inter se dignoscuntur.

11. SCHOENUS FERRUGINEUS. Schoeni ferruginei historiam cum cl. *Schraderi* descriptione ad exemplorum exsiccatorum imperfectorum suisque numeris haud absolutorum normam exarata (*germ.* p. 115.) dataque icone (l. l. t. 1. f. 4.) minime exhaustam esse, et ansam simul praebuisse ut *Schultzius* (*suppl. starg.* 4.) hunc cum Sch. nigricante conjungeret, certum est. Quae quum ita sint, hallucinationes istas secundum vivam plantam pratis Benndorfensibus indigenam obiter explodere,

noſtrum putamus. Schoenum ferrugineum a Sch. nigricante praeter alias notas culmis humilioribus differe, *Schraderus* opinatur: tametſi apud nos, culmos pedales, ſesquipedales ſiſtat, rarius et vix niſi in locis ſiccis, ſterilibus humiliores eaque igitur nota a Sch. nigricante, pedalem altitudinem rariſſime tantum transgrediente dignoſci nequeat. Spiculis porro geminis ſ. binis et vix unquam pluribus Sch. ferrugineum excellere, magiſter exiſtimat: nos in exemplis perfectis ſemper tres, ſaepius quatuor, raro etiam quinque vidimus, nunquam fere niſi imperfectis et in ſolo ſterili creſcentibus, pauciores. His igitur exploſis, in utraque planta dignoſcenda, magnitudinis rationem ſpicularumque numerum, quoad loci varietatem ambiguum, excludere et ad alias notas ſtabiliores refugere tutius eſſe videtur. Totus habitus diverſiſſimus primo jam intuitu diſtinguit plantas conſimiles. Sch. nigricans nimirum, culmis rigidioribus, foliis digitalibus a Sch. ferrugineo, culmis flaccidioribus, foliis abbreviatis, vix uncialibus magisque acuminatis inſigni recedit: ille ſpicis craſſioribus ex ſpiculis ſeſſilibus in faſciculum collectis aggregatisve, hic, gracilioribus, laxioribus, ex ſpiculis pedicellatis compoſitis: ille porro, involucri valvulam externam longiſſimam; hic, breviorem ſpiculas fere aequantem habet: in hoc, nucem ſetae 4 — 5 circumſtant, quae in illo deſiderantur. His vero praemiſſis erroribusque exploſis iconem Sch. ferruginei a *Schradero* divulgatam taxandam et quoniam a plantae natura aliena et ab ipſa mediocritate abhorret, peſſimam vocandam attentius intueamur! Quorſum vero in Schoeni ferruginei exemplis perfectis (talia autem ad id opus ſemper eliguntur.) ſpicae binae fertiles, quatuor ſteriles inveniuntur aerique inciduntur, quales in icone Schraderiana miro modo repraeſentantur? num, ſciſcitor, in illis latet nota eſſentialis, num ad graminis naturam genuinam abortus ille pertinet? — Quorſum ſpiculae ſeſſiles, quales in icone illa expreſſae ſunt,

spectant, dum in nostris speciminibus exterior pedicello brevi quidem at manifesto sustentatur; quorsum denique folia culmorum altitudinem fere adaequantia, lata satis et obtusa in icone illa suspecta spectant, quae in nostris exemplis brevissima, unciam vix longa, angusta et acuminata sunt. Mancum prorsus imperfectumque ante oculos habuit *Schraderus* Sch. ferruginei exemplum, ex quo rudis illa et incongrua, a graminis natura omnino aliena prodiit figura, quam cum nulla alia ac cum *Scheuchzeri* figura (*agrostogr.* VII. 19.) Scirpi Baeothryonis var. β. minorem illustrante comparandam scio. — Melior *Hornemanni* icon est in *fl. dan.* t. 1503.

12. Scirpus humilis *Wallr.* Quem olim in *Ann. bot.* p. 7. Scirpi nani nomine descripsi, melius Scirpus humilis vocandus est. Alius enim jam exstat nani nomine diversissimus a *Poiretio* (*encyclop. method.* VI. p. 759.) descriptus itaque primum denominatus. — Differt autem noster a Scirpo fluitante consimili: 1) radice fibrosa, folia teretiuscula in caespitem juncta sustinente, quae in Sc. fluitante ex culmi geniculis inferioribus radices agit et folia plana sparsa gerit; 2) culmis radicalibus, qui in illo ex geniculis prodeunt; 3) involucri valvis exterioribus spiculas subaequantibus, quae in Sc. fluitante illis breviores sunt; 4) stigmatibus tribus, quae in illo bina sunt; 5) nucibus setis cinctis, quae in illo deficiunt, totoque denique habitu pygmaeo, presso, qui in illo protensus ac patulus esse solet.

13. Scirpus bifolius *Wallr.* culmo tereti glauco, vaginis foliiferis, foliis canaliculato-teretiusculis junceis, spiculis ovatis solitariis sessilibus lateralibus involucro diphyllo suffultis, stigmatibus duobus.

Ad lacum Koelmensem et piscinas Wanslebenses. Jun. Aug.

Radix repens, fibris plurimis circa genicula et stolonibus aucta, ut in Tritico repente, culmos plures at remotos sustinens. Culmi pedales, semipedales, Junci glauci molem aequantes, stricti, diphylli, inferne squamis fuscis tecti, vaginati. Vaginae teretes, striatae, foliosae. Folia duo (vix unquam plura), culmo breviora, digitos duos longa, superne canaliculata, inferne convexa indeque complicato-teretiuscula, striata, glauca, marginibus integerrima, apice callosa. Involucra duo: externum, digitum parvum longum ut folia culmea: internum multo brevius, spiculam subaequans. Spica sessilis, ovata, 8—9-flora, nitida, ferruginea, involucro suffulta. Glumae ovatae, integerrimae, nitido-ferrugineae, scariosae, marginem versus diaphanae, trinerviae, nervo carinali in mucronem brevissimum sub apice desinente. Stigmata duo. Nux subtrigona, basi attenuata, apice mucrone mediocri fusco-nigricante coronata. Setae receptaculi tres, flexuosae, apice corpusculis parvis armatae nec ut in Sc. lacustri retrorsum hispidae.

Habitu et spicae figura Carici chordorrhizae tam similis ut praeter involucri foliola eadem fere esse videatur.

† 14. Scirpus Tabernaemontani *Gmel.* culmo tereti nudo glauco, spiculis ovatis subpedunculatis glomeratis terminalibus (spadiceis), involucri foliolis duobus falcatis membranaceis pungentibus *Gmel. bad.* I. 101. *Roem. et Schult. syst.* II. 136. Sc. lacustris β. minor *Schrad. germ.* I. 134. Juncus sylvaticus *Tabernaem. hist.* 566. f. 3.

In paludibus nemoris Ziegelrodensis et Lodeslebensis.

Nisi specie dignoscendus est, Sc. lacustris tamen memorabilis erit varietas, quae differre videtur: culmis humilioribus, gracilioribus, e glauco virescentibus; spiculis nucibusque duplo fere minoribus, paucioribus, nonnisi sessilibus omnino et glomeratis; glumis calycinis fusco-spadiceis. — Ulteriori dignus est Scirpus examini in locis natalibus instituendo.

15. Scirpi maritimi varietas: culmis humilioribus, spiculis sessilibus compactis, quam *Hoffmannus* (*germ.* II. 25.) et *Persoonius* (*ench.* I. 68.) Sc. *compactum* nominant, in pratis subsalsis circa Wansleben et Koelme crescit. — Cf. *Krocker siles.* n. 78. t. 19.

† 16. Phleum asperum *Jacq.* panicula subspicata cylindrica, glumis calycinis cuneiformibus mucronatis scabris margine diaphanis. — Chilochloa aspera *Pal. Beauv.* — *Host* II. t. 37. *Engl. bot.* t. 1077. *Sturm germ.* 26. t. 5.

Ad arvorum vias tritas inque ipsis agris Loderslebensibus passim. Jul.

Totum gramen sub anthesi viride viret, post illam straminis instar pallet, quibus notis et spiculae asperitate a congeneribus mollioribus facile potest dignosci. Inter reliqua gramina suaveolentia quadam fere ut Pruni Mahaleb cortex praecellit. Cespites plures in conclave congesti εὐοσμίας gratia commendandi.

17. Poa brevifolia *DC.* panicula aequali erecta subcontracta, spiculis ovatis 4—5-floris, glumis calycinis carinatis scabriusculis, corollinis inferne undique villosis, foliis culmeis brevissimis

fasciculorumque rigidis acutis cartilagineo-marginatis, ligula exserta lacera.

P. brevifolia *Decand. syn.* 51. *Flor. gall.* VI. 274.

P. alpina *Spreng. fl. hal.* 20. *Ann. bot.* 19. et *al.*

P. collina *Host.* — *Roem. et Schult. syst.* II. 542.

P. badensis *Willd. enum.* 104. excl. syn. *Balb.*

P. brizoides *Wohlleb. hal.* 5.

In collibus apricis et arenosis et calcareis. — Extra fines ad Auleben am Mittelberge.

Gramen, cui Poae alpinae nomen, *Schraderi* auctoritate deceptus olim concesseram, a Linnaeano reapse differre, nunc aliorum auctorum testimoniis et *Smithii* descriptionis fide persuasus sum. Differt enim P. brevifolia a P. alpina vera: 1) culmis humilioribus, dodrantalibus, qui in hac, pedalem altitudinem utplurimum attingunt. 2) foliis omnibus rigidioribus, multo brevioribus, ut Caricis firmae; culmeis brevissimis, quae in hac latiora fere ut Poa annuae. 3) ligula exserta, lacera, quae in illa satis brevis est. 4) panicula aequali erecta subcontracta, quae in hac, laxa et patentissima est. 5) glumis corollinis margine, lateribus carinaque villosis, quae partes in hac minus dense pubescunt. 6) seminibus obovatis, basi attenuatis, quae in hac oblonga sunt.

28. Poa serotina *Ehrh.* panicula aequali diffusa, spiculis ovato-lanceolatis sub5-floris, flosculis basi villo connexis obsolete 5-nerviis, culmo vaginisque scabriusculis, ligula abbreviata, radice repente. — *Schrad. germ.* I. 299. — P. polymorpha *Wibel.* — P. palustris *auct. quord.* nec *Linn.* quae Leersia oryzoides est.

In pratis paludosis, in nemoribus udis haud raro, v. c. ad Schmon, Lodersleben et aliis sine dubio locis.

Poae triviali et pratensi proxima: ab illa tamen radice subrepente, ligula breviori, truncata: ab hac, culmo vaginisque scabris, fere nunquam glabris differt. Paniculam quoque majorem et ramosiorem quam illae habere solet. Variat caeterum secundum locum natalem, magnitudine, colore et culmorum foliorumque scabritie et ipsis ligulis magis exsertis praesertim in palustribus.

† 19. Festuca tenuifolia *Sibth.* panicula lineari subsecunda, spiculis oblongis subquadrifloris muticis, foliis capillaribus complicatis flaccidis caespitosis.

Festuca tenuifolia *Sibth. oxon.* n. 138. *Hoffm. germ.* I. 51. *Schrad. germ.* I. 318. excl. syn. *Scheuchz.* et *Moris.*
F. ovina β. *Leers herb.* 31. t. 8. f. 4. cum ‡ signo.

In ericetis nemorosis ad Rossleben, in collibus der Steinklippe var. minor occurrit.

Quamvis ab agrostographis nuperrimis, a *Gaudino* et systematis vegetab. editoribus celeberrimis, de F. tenuifolia *Sibth.*, ab *Hoffmanno* primum in memoriam vocata, dubia moveantur et F. ovinae *L.*, varietatis muticae loco subscribatur, mihi tamen aptius esse videtur illam retinere et reliqua gramina simillima, ab auctoribus F. ovinae s. strictae *Gaud.* nominibus exposita, F. ovinae titulo a *Schradero* optime illustrato salutare. Equidem enim speciei essentiam in paniculae protractae gracilitate lineari video, qualem *Leersii* icon naturae congruenter reddit, nemo autem in hoc gramine dignoscendo adhibuit.

Schraderus optime quidem descripsit, quatenus autem a Festuca ovina dignoscenda sit, haud

addidit. Differt: 1) radice nigra, quae in illa fuscescit. 2) culmis altioribus, gracilioribus, inferne subcompressis, superne tetragonis, qui in F. ovina semper firmiores et crassiores sunt, magnitudine autem ludunt. 3) foliis capillaceis, tenuissimis, complicatis, flaccidis, siccitate rigidulis, longis, fasciculos densos pulvinatos efficientibus, quae in F. ovina, forma et colore plus minusve glaucescente, varia quidem, semper tamen latiora, concava, breviora et crassiora sunt. 4) panicula graciliore, angustiore, simpliciore et magis protracta (i. e. lineari), ut *Leersii* icon optime exhibet, ex spiculis muticis minoribus et paucioribus et fere in ordinem subsecundum dispositis composita: quae in illa, densior, magis composita et congesta, florescentia peracta, plerumque in formam ovatam s. ovato-oblongam contrahitur et ex spiculis majoribus et copiosioribus, aristatis componitur.

20. Festuca ovina panicula ovata sparsa, spiculis oblongis sub5-floris aristatis, culmo inferne teretiusculo, foliis linearibus canaliculatis brevibus.

In pascuis abundat et per Thuringiam praeprimis viarum latera ornat.

Omnes partes innumeras subeunt varietates, quarum vulgatiores ita fere interpretor:

α. vulgaris, spiculis glabris.

β. hirsuta, spiculis hirsutis. 1. debilis. 2. robusta.

γ. rorida, foliis, culmo spiculisque rore caesio glaucis.

†. 21. Festuca glauca *Lam.* panicula ovato-oblonga, spiculis lanceolatis aristatis 5—6-floris, culmo superne angulato, foliis complicato-teretiusculis junceo-rigidis extus laevissimis glauco-pallescentibus.

α. JUNCEA *W.*, foliis teretiusculis rigidis.

F. glauca *Lam. dict.* II. 459. *DC. gall.* III. 51.

F. pallens *Host. gram.* II. 63. t. 88.

β. DONACELLA *W.*, foliis teretibus firmis pungentibus, innovationum caespitosis recurvis brevibus, culmeis inferioribus longioribus, senescentibus arundinaceis.

In solo calcareo s. arenoso, α. in pascuis siccis, β. in collibus apricis ad Wendelstein et alibi.

Totum gramen e glauco pallescit et demum ex aetate, colorem stramineum induit. Radix fibrosa, culmos plures, spithameos et foliorum fasciculos in caespitem densum cum foliis emortuis residuis junctos sustinens Folia complicata indeque teretiuscula, acuminata, subpungentia, ut culmi, rigida, (sere ut Junci squarrosi) glaberrima, facie interna glauco-pallescentia et pubescentia, secundum varium locum magis minusve firma, in var. β. duplo crassiora et firmiora, demum senescentia Donacis instar rigentia: culmea reliquis breviora. Ligula brevissima, biaurita. Panicula ovato-oblonga, erecta, ut in congeneribus sub florescentia patens, composita, ante et post illam, contracta et adpressa. Spiculae lanceolatae, compressae, aristatae, 4 — 6-florae, glaucescentes, quoad solum varium jam cum reliquis partibus concolores jam cum antheris purpurascentes, plerumque glabrae, raro hirsutae ut in F. ovina.

Cl. *Schraderus* nostram in pratis et pascuis siccis haud infrequentem indicat: equidem autem veram semper in solo calcareo s. arenoso vidi illumque F. ovinae var. roridam nostram cum nostra commiscuisse vereor. Differt autem saltem ab indigenis: foliis complicatis indeque teretibus, fasciculos densos constituentibus, junceo-rigidis et omnium partium colore glauco-pallescente.

F. amethystina *Host.* nec *Linn.*, quae forsan F. tenuifolia nostra, F. glaucae var. longifoliae

tam similis, ut praeter spiculas muticas dignosci non possit. An mera var. mutica?

† 22. Festuca rubra *L.* panicula patente, flosculis arista brevioribus, radice repente. — *Host. gram.* t. 82. *Engl. bot.* t. 2056. *Scheuchz. agrost.* t. 6. f. 9.

β. multiflora, spiculis lanceolatis 10—12-floris foliisque latioribus.

F. multiflora *Koel. gram.* 271.
F. rubra β. *Roth. germ.* II. 125. *Schrad. germ.* 330.
F. pratensis *Schreb. spic.* 57.

In pratis, pascuis, ad vias nostras passim, β. rarescit.

23. Festuca duriuscula *L.* panicula erecta patente, corollis arista longioribus, foliis radicalibus caulinisque subconformibus linearibus, radice fibrosa.

Variat β. spiculis pubescentibus. — *Fl. dan.* t. 700.

24. Festuca Myurus *L.* panicula elongata contracta subsecunda, flosculis arista brevioribus monandris, culmo foliorum vaginis obtecto.

Am Steinbruche bey der Weintraube. Varietas flosculis scaberrimis passim occurrit.

25. Festuca nemorum *Leyss.* panicula laxa patula nutante, foliis radicalibus filiformibus longissimis, caulinis latioribus, radice repente.

Festuca heterophylla *Haenke* in *Jacq. Coll.* I. 93. *Spr. hal.* 39. excl. syn. *fl. dan.*
Festuca nemorum, panicula secunda nutante, spiculis 5-floris glabris aristatis, foliis radi-

calibus setaceis, culmeis planis longissimis scabriusculis *Leyss. hal.* 25.
Act. Soc. N. C. Hal. I. 368. *Roth. germ.* II. 1. 129.
F. foliis radicalibus setaceis, caulinis latioribus, locusta 7-flora *Hall. helv.* 1438.

In collibus nemorosis des Rocken- et Mittelholzes et alibi.

Hallerus primum observavit, *Leysserus* (1783) jam denominavit et *Haenkius* novo nomine (1786) divulgavit, quam *Rothius, Willdenowius, Sprengelius* olim, *Villarsius, Candollius* et *Gaudinus* distinctam retinuerunt. *Schraderus* vero et *Sprengelius* (*mant.* II. 7.), F. duriusculae subscripserunt, quae ab hac praeter alias notas, maxime radice fasciculata repente recedit eaque et aliis partibus F. rubrae adfinior est quam illi.

26. Festuca erecta *Wallr.* panicula erecta, spiculis lanceolato-linearibus compressis, flosculis imbricatis, aristis rectis gluma brevioribus, foliis inferioribus linearibus vaginisque ciliatis. — *Fl. dan.* t. 1383. Bromus erectus *Smith. brit.* I. 131. *Spr. hal.* 41.

In collibus calcareis auf dem Vogelsberge ad Bennstaedt, et Querfurth.

Br. erectum Festucam esse, valva exterior in aristam desinens, glumae interiores nudae nec pectinato-ciliatae, radix perennis totusque habitus demonstrant. — Synonyma *Smithius* et *Schraderus* exposuerunt et gramen descripserunt. *Vaillantii* figura laudata a nostris aliena esse videtur: florae dan. icon gramen procerius, forsan ex loco, reddit.

27. Festuca elatior *L.* quatenus ab auctoribus vulgo statuitur (Schoenodorus elatior

Pal. de Beauv.), vix in pratis et pascuis nostris ubertim crescit, ut in *fl. hal.* 40. indicatur, sed ad fluviorum Salae et Unstruth ripas rarissime occurrit: nec *Hostii* figura t. 74., quam cl. *Sprengelius* huc trahit, quadrat, sed F. pratensem reddit. Vera exstat t. 8. et in botanico anglico t. 1593.

† 28. Bromus racemosus *Sm.* panicula erecta laxa, spiculis ovato-oblongis subcompressis laevibus, flosculis imbricatis, corollarum gluma exteriore apice indivisa, aristis rectis glumam aequantibus, foliis vaginisque parce pubescentibus. — *Engl. bot.* t. 1079.

Br. racemosus *Smith. Act. Linn. Soc.* IV. 286. *Roth N. Beytr.* I. 112. *Schrad. germ.* I. 353.

Br. pratensis *Ehrh. gram.* n. 116.

In pratis pomariisque ad Lodersleben, Rossleben passim.

Differt a Br. molli consimili: vagina foliisque parcius pubescentibus; panicula laxa simpliciore, rhachi pedicellisque scabris nec molliter pubescentibus; spiculis glaberrimis, nitidis; glumis exterioribus apice fere indivisis nec bifidis et habitu.

Alium a nostro diversum praeceptor dilectissimus ejusdem nominis sine loco natali dedit: hinc dubius haereo an noster sit in *Mant.* II. 7. indicatus. Variat culmis scabriusculis glabrisque et *Schraderus* glumas scabras vidit, quae in meis laevissimae sunt. Nostrum caeterum verum esse, praeter descriptionem specimina e seminibus anglicis culta et alia ex Sicilia ab amicissimo *Rothio* benevole communicata testantur.

† 29. Bromus commutatus *Schrad.* panicula apice nutante, spiculis lanceolatis com-

pressis, flosculis imbricatis, aristis rectis gluma longioribus, foliis villosis *Schrad. germ.* I. 353.

α. spiculis glabris. — Br. commutatus *Schr.* Br. multiflorus *Willd. Roth. Host.*

β. spiculis pubescentibus. — Br. velutinus *Schrad. germ.* 344. excl. syn. *J. B.* et *Scheuchz.* Br. multiflorus *DC. syn.* 133.

Var. α. inter segetes ad Rosaleben passim. Jun. Jul.

Culmi plures ex radice fibrosa, 1 — 2-pedales. Folia linearia, acuminata, plana, pubescentia. Vaginae teretes, pilis horizontalibus densis villosae. Ligula abbreviata. Spiculae lanceolatae, compressae, nitidae, virescentes, acutae ex flosculis 9 — 12, imbricatis, margine scariosis compositae, in var. α. glabrae, in β. tomento tenui velutinae. Arista gluma longior.

Br. secalinus differt: vaginis glabris, spiculis ovato-oblongis, aristis gluma brevioribus aliisque notis.

30. Bromus secalinus *L.* panicula fructifera apice nutante, spiculis oblongo-ovatis compressis nudis, flosculis demum distinctis remotiusculis, aristis subflexuosis gluma brevioribus, foliis pilosiusculis.

α. spiculis glabris.

Br. secalinus *L.* et *omn. auct.*

Fest. graminea glumis glabris *Bauh. pin.*

Gramen Gros-Montbelgardens. spic. glabris *J. Bauh. hist.* II. 438. *Scheuchz. agrostr.* 251. t. V. f. 10.

β. spiculis pubescentibus.

Br. grossus *Desf. DC. gall.* III. p. 68. *Hocquart fl. de Jemmappe* p. 108.

Festuca graminea, glumis hirsutis *Bauh. pin.*

Gramen Gros-Montbelg. spic. hirsut. *J. Bauh. hist.* II. 438. *Scheuchz.* l. l. t. V. f. 9.

Var. α. inter segetes ubertim; β. in agris gallicis et belgicis minime rara.

Pubem ludicram largiri differentiam, canon Linnaeanus (*phil. bot.* §. 272.) jam monet ejusque veritas vix in ulla alia magis comprobatur quam in graminum familia et maxime in Bromo et Festuca generibus. Plurima enim gramina, quae praeter pubis rationem, nullis omnino inter se discrepant notis, consocianda nec his solum denuo distinguenda sunt. Similiter quoque de aristarum longitudine judicandum est. Omnes propemodum Bromi, saltem indigeni, spiculis glabris pubescentibusque variant, ut ex Bromi squarrosi (Br. villosus *Sut.*), Br. divaricati (Br. lanuginosus *Potr.*), Br. polystachyi *DC.* (*fl. gall.* VI. p. 276.), Br. rubentis (Br. ligusticus *All.*), Br. erecti (qui in collibus Bennstadiensibus spiculis glabris et pubescentibus crescit), Br. scoparii *Gouan.*, qui itidem spiculis glabris variat, aliorumque patet exemplis. Ex eorum scilicet numero Br. grossus *Desf.* et Br. velutinus sunt, illeque spiculis ovato-oblongis ad Br. secalinum, hic spiculis oblongis ad Br. commutatum spectat.

Similiter quoque de *Tritico turgido Linn.* quod passim inter segetes thuringiacas cultum occurrit, judico idque pro specie distincta putatum, pro mera Tr. aestivi declaro varietate spiculis pubescentibus insigni. Datur etiam var. glumis aristatis et inaristatis, specie neutiquam dignoscenda. Formae in eodem loco fideliter redeuntes ejusmodi stirpes nec species distinctae sunt, partium omnium figura et numero congruae, solum pubis ratione, generis natura jubente, abludentes.

31. Andropogon angustifolius *Sm.* foliis linearibus canaliculatis pilosis, spicis digitatis corymbosis plurimis, calycibus striatis pedicellisque hirsutis. — *Smith. prodr. fl.*

graec. I. p. 47. *Roemer et Schult. syst.* III. p. 822.

Andr. Ischaemum *Schreb. Roth. Spr. Schr.* et *reliq. auct. fl. germ.* — *Schk.*

Ad vias circa Leimbach, Querfurth, Rofsleben, Lodersleben et vicinis locis uberrime.

Andropogon Ischaemum *Linn.* ab hoc *Smithio* praeceptore differre dicitur: statura majore, foliis latioribus longioribusque, spicis paucioribus, glumis calycinis duplo majoribus at minus concinne striatis.

Nostra specimina: calycibus hirsutiusculis pedicellisque pilosis a *Smithii* descriptione recedunt. Cf. descriptio optima in *Schrad. fl. germ.* p. 234. Synonymis addantur: Gramen dactylon angustifolium, spicis villosis *C. Bauh. Buxb. hal.* 149. *Rupp. jen.* 308.

32. Avena orientalis *Schreb.* quae in *Sp. pl. ed. Willd.* 446. sine synonymis indicatur, est:

Avena panicula longa, minus sparsa unam partem spectante *Buxb. hal.* 34.

Avena elatior panicula propendente *Rupp. jen.* 303.

Nuperrime iterum in *Mant.* II. inter segetes ad Eisleben tanquam planta spontanea indicatur. Immerito autem; ab antiquissimis enim temporibus haec aeque ac Avena sativa in quibusdam regionibus ad usum domesticum seritur, nec in flora halensi civitatem potest exposcere, ex qua omnia cerealia exotica exclusa sunt. Agricolis thuringiacis nota sub nomine: Faehnichenhafer, olim *Buxbaumio* teste, türkischer Hafer, Gallis l'avoine d'Hongrie. A *Ruppio* ad Schmonam indicatur ubi et nostris diebus seritur. Ne Wetteraviae agris quidem indigenam habeo, cui a *Schradero* (*germ.* p. 371.) adscribitur.

33. Avenae flavescentis duplices habeo varietates: alteram, panicula multiflora, densiore, ex flosculis majoribus, plerumque flavescentibus: alteram, panicula rariore et laxiore, e flosculis minoribus, fusco-variegatis compositam: quae habitu et pedicellorum dispositione Av. alpestrem quadantenus refert.

† 34. Elymus europaeus *L.*

Calyx lateralis, bivalvis geminus s. ternus; singulis bi-trifloris. Cor. bivalvis: valvulae lanceolatae; exterior acuminata, mutica v. apice in aristam finiens. Semen corolla tectum.

Elymus europaeus, spiculis glabris, flosculis aristatis, foliis planis flaccidis. *Schrad. germ.* 402. Cuviera europaea *Koel. gram.* p. 328. — *Engl. bot.* t. 1327. *Host. gram.* t. 28. *Scheuchz. prodr.* t. 1. *Fl. dan.* t. 1631. opt.

In faginetis montosis hinter Wendelstein, unico loco quatuor sexve culmos legi.

Gramen apud nos rarissimum e longinquo similitudinem quamdam habet cum Secale Cereali.

35. Arundo arenaria *L.* a *Wohllebenio* in arenosis des Heideberges prope Halam indicata, a me nunquam ibi observata est, quam in Bataviae arenosis uberrimam vidi. Gravissime igitur *Schraderus* (*german.* p. 222.) errat sub Arundinis arenariae titulo agrum halensem quoque pro loco natali indicans.

36. Tritici repentis *var. glaucescens*, omnium partium colore glauco, culmis minoribus foliisque acutioribus, rigidioribus, radice maxime repente fasciculos foliorum densos sustinente, a vulgari diversa, in solo calcareo passim occurrit.

TETRANDRIA.

II. DIPSACEARUM FAMILIA.

De Dipſacearum ſ. Aggregatarum generibus communionis naturalis vinculo arctiſſimo junctis a primis inde ſcientiae reſtauratae temporibus multum disceptatum eſt et noſtris potiſſimum diebus, quibus nova circa genera ſtatuenda relucefcere incipiunt ſtudia, auctorum disſentientium opiniones aut comprobare aut reſtringere juvat. Qui primum generibus a priſcis ex habitu potius quam ex notarum eſſentialium ſerie conſtitutis operam dedit et omnia genera diſtincte ſatis ad characteres idoneos revocavit, *Vaillantius* eſt in tractatu de generibus plantarum novis ſtabiliendis (Suite de l'établiſſement de nouveaux caractères des plantes) in *Actis acad. pariſ.* 1722. Indicat ibi nec inique discernit genera: *Dipſacum, Succiſam, Scabioſam, Aſterocephalum* et *Pterocephalum* eaque apud *Adanſonium, Ruppium* et *Hallerum* redeunt. *Linnaeus Vaillantii* examen ſive ignorans ſive deſpiciens, Dipſacum retinuit, Succiſam autem, Aſterocephalum et Pterocephalum Scabioſae adjunxit novumque addidit Knautiam; in univerſum generis characteres promiſcuos edidit, limites quibus invicem discernerentur, haud ſatis ſuccincte expoſuit et ob hanc cauſſam alibi (*gener. pl. natural.* ed. *Gieſek.* 532.) generum notarumque ad illa ſtabilienda laudatarum fallaciam minime ignorans, ut difficultates involveret, ad habitum confugit, Dipſacum nimirum cognoſcere praecipit, quod ſemper ſit rigidus et aculeatus, Scabioſam vero genus difficillimum nominat ob corollae ſeminisque coronulae indolem polymorpham, omnia prorſus ambigue ſatis nec ſimili, quo *Vaillantius* exhibuerat, tractavit ſtudio.

Quae quum ita ſint quumque nemo *Linnaei* genera retractaverit, quamvis in generibus Lin-

naeanis taxandis ejus canonem: habitum occulte consulendum esse, ne genera erronea levi de caussa fingantur et botanicum differentiis genericis genera naturalia separare non debere, — bene perspiciam et lubens persequar: quamvis perspectum habeam, vix unquam singulas Dipsacearum species notis generum ad amussim respondere, ante plures jam annos (1815) in his generibus *Raji* dicto antiquiore admonitus, ne dissimiles et alienae plantae consocientur, specierum farraginem ad genera distincta revocare et notis stabilioribus distinguere institui et omnia genera ex *Vaillantii* mente statuta, unico Succisa genere omisso et cum *Dioscoride Pycnocomon* dicto, denuo distinxi. Eodem fere tempore, quo de hisce generibus denuo et similiter distinguendis agerem, aliis etiam eorumdem subiit examen eoque suadente apud *Lagascam* Lepicephalus, apud *Schottium* Cerionanthus, et Sclerostemma, apud *Schraderum* autem Cephalaria et Trichera, generum novorum nomina varia illuxerunt eaque in plantarum catalogos et systemata hodierna irrepserunt.

Haec fere sunt generum Dipsacearum familiae fata et nomina, de quibus proxime et uberius dicendum est.

De *Lagascae* nominibus et generum dispositione (*gener. pl. et spec. novar. diagn.* 7.) laude satis digna, meo saltem labori simillima nihil plane habeo quod moneam: minus feliciter tamen Knautiam *Linn.*, ut infra docebo, satis distinctam, Scabiosae generi adjunxit.

Pejoris notae sunt *Schraderi* sudamina de his generibus eaque in systematibus nostris divulgata, attentius interpretentur necesse est. Et primum quidem de nominibus a *Schradero* tenuiter satis et barbare emunctis.

Cephalaria. Vox hybrida simul ac arbitraria est, linguae graecae et legibus scientiae contraria. Quid enim in verbo graeco, quod adnexum est: ——*aria?* Nihil profecto quam ut verbum grae-

cum in plantarum systemate satis jam usitatum corrumperetur. Auctor igitur neque linguae graecae ingenium, neque illa, quae *Linnaeus* (*phil. bot.* §. 235.) statuit, nomina generum adjectiva substantivis pejora esse, tenuit. Ex simili ratione, Cerionanthus *Schott.* nihil praestat ob similem Ceranthum *Schreb.*

Trichera (θρὶξ). Eadem quae de Cephalaria dicta sunt, de Trichera valent. Graecus hanc vocem neutiquam ἀπὸ τοῦ τριχὸς sed potius a Trichero derivabit. — Papae! ejusmodi nomina a *Schradero* ficta, ad ea pertinere videntur, quae a *Linnaeo* (§. 249.) nauseabunda vocantur. Hortulani ejusmodi nomina nec doctoris linguam produnt sane ac redolent!

Ecquis igitur in nominibus eligendis dubius haerebit, quis levidensia illa retinebit, quae linguae graecae et scientiae praecepto: nomina generica, quamdiu synonyma digna in promtu sunt, nova non fingenda (§. 244.), refutantur! —

Explosis his nominibus et *Vaillantii* multo praestantioribus restitutis, ad partium in generibus informandis nobilium examen pervenimus.

Omnes auctores a *Linnaeo* ad *Schraderum* usque in Dipsaceis calycem duplicem urgent: communem et partialem eumque inferum et superum dignoscunt: calycis notione autem abutuntur. Calycem communem in floribus compositis, anthodium vocari, *Linnaeus* jam statuit et praecepta hodierna comprobarunt. Neque minus praestat calycis proprii notio. Pars enim ita vocata, quamvis perianthii vices agat, ad fructum proprie pertinet, calycis nomine plane indigna. Minus apte igitur in Cephalaria et Trichera generibus *Schraderus* calycem proprium duplicem laudat: inferior enim seminis arillus externus continuatus et effiguratus: superior corollam quidem munit seminis corculo tamen utriculo incluso impositus est et cum illo concretus. Quae quum ita sint, calycem in generum characteribus omisi et

calycem proprium superum, partem seminis vertici superimpositam et cum pappo semiflosculosorum analogam, ut ab illo distinguerem, coronulam dixi. In his vero partibus, me judice, stabiliores, aliis subalternis simul collatis, exstant generum et specierum differentiae, quae quamvis in quibusdam speciebus heteroclitis abludere videantur, normam tamen et facilem et certam suppeditant, ad quam genera statuantur. Respiciendum igitur est, num arillus semina includens externus integer sit et angulis truncatis terminetur (Dipsacus, Pterocephalus); sive effiguratus angulis suis in apiculos plus minusve longos et exstructos (Succisa), sive in radium membranaceo-scariosum expansum excurrat et dilatetur (Asterocephalus). Similes formas easque varias coronula etiam induit in variis generibus: jam enim cyathum parvum, serico-stuppeum, in conum demum contortum et ex seminum corculo, maturo, cui superimpositus adfigitur, deciduum constituit (Dipsacus, Succisa), jam discum carnosum subrotundum, aristis 1 — 5 scabriusculis (Asterocephalus) aut plumosis (Pterocephalus) expansis munitum, sessilem et persistentem offert et ex his variis coronulae formis, rarissime mutabilibus generum characteres derivantur stabiles atque inconcussi. Pauculas tantum scio species heteroclitas, hybridas revera, quippe ex alterutrius generis natura quid mutuant et hac parte ad id, alia vero ad illud genus deflectere videntur. Ejusmodi species, ex quarum numero Asterocephalus Succisa, australis et Scabiosa hybrida sunt, ambiguitatem quamdam quidem produnt, aliis signis tamen ultro ad genera recurrunt. Asterocephalus Succisa enim quamvis praeter corollam quadrifidam seminibus radio scarioso destitutis et obsolete apiculatis a reliquis aliena esse videatur, coronula interna conformi tamen ad illos ultro redit nec ab illis dispesci potest. Asterocephalus australis itidem semina radiata nec coronulas aristatas sed ex simili radio constructas habet et habitus et receptaculi commu-

nione Asterocephalos relinquere nequit. Raro scilicet, ut cum *Linnaeo* meo loquar (*ph. bot.* §. 170.) observatur genus, in quo pars aliqua fructificationis non aberret.

Aliae generis differentiae subalternae ex receptaculi figura et paleis ei impositis derivantur. Receptaculum subcarnosum in Dipsaco, idque in aliis conicum in aliis sphaericum observatur: in Succisa subglobosum; in Asterocephalo ventricoso-cylindricum; in Scabiosa convexum; in Knautia et Pterocephalo planum deprehenditur. Praeprimis vero respiciendum est ad paleas, quibus receptaculum exstructum est, anque paleae apice spinescant, an inermes sint anque plane deficiant et villum (*Scabiosa*) constituant. In Dipsaco et Succisa generibus ex paleis notas genericas promiscuas derivavimus et illi anthodium receptaculi paleis majus et heteromorphum: huic vero paleas anthodii foliolis conformes et sensim minores adscripsimus. Haec nota ambigua et nimis subtilis quidem, in plurimis tamen constans esse videtur et ob summam utriusque generis affinitatem minime spernenda est. Asterocephalus syriacus calyce simplici gaudet, ut Knautiae et a reliquis similiter abludit ut Hieracium praemorsum a reliquis Hieraciis.

Quod denique ad seminum indolem attinet, haec quoque in generibus singulis varia est. Dipsacus et Succisa seminibus columnaribus arillatis: Asterocephalus tetragonis, utriculatis, striatis: Knautia, Pterocephalus et Scabiosa compressis gaudet, Scabiosarum semina tamen a reliquis omnibus in eo abludunt ut basin versus in appendicem brevem, vacuam fere ut in Podospermo *DC.* attenuentur. Knautiae generis semina similia quidem at basi appendiculata callos gerunt.

Haec fere sunt, quibus in singulis Dipsacearum generibus informandis fidem habui et ex illorum communione genera a *Vaillantio* primum proposita exstruxi.

DIPSACUS *Tourn.*
(*Gaertn.* I. t. 86.)

Receptaculum paleatum *): paleae spinescentes. Anthodii simplicis polyphylli foliola receptaculi paleis majora et cum illis difformia. Corolla tubulosa quadrifida. Semen columnare tetragonum arillatum integrum: anguli obtusi aequales. Coronula simplex cyathiformis serica decidua. *W.*

SUCCISA *Vaill.*
(*Gaertn.* II. 86.)

Receptaculum commune subglobosum paleatum. Anthodium imbricatum polyphyllum: foliola paleis receptaculi minora et cum illis conformia. Corolla 4-fida. Semina subtetragona arillata: anguli superne producti s. spinescentes. Coronula cyathiformis decidua. *W.*

Pycnocomon *Wallr. in lit.* — Lepicephalus *Lagasc.* — Cerionanthus *Schott.* — Cephalaria *Schrad.*

Hujus generis sunt: Scabiosa alpina, ustulata *Thunb.*, rigida *Th.*, attenuata, scabra *Th.*, transsylvanica *Sm.*, syriaca, leucantha, albescens *W.*, centauroides *Lam.*, corniculata *Kit.*, uralensis *Murr.*, cretacea *M. B.*, tatarica.

ASTEROCEPHALUS *Vaill.*
(*Vaill.* l. l. t. 13. f. 18. *Gaertn.* t. 86.)

Receptaculum commune ventricosum cylindricum paleatum. Anthodium simplex polyphyllum. Co-

---

*) Priscorum auctoritas pro cynosura. Paleaceus verbum novum est: *Plinius* et *Columella* semper paleatus scribunt.

rolla 4 — 5-fida. Semina tetragona utriculata striata: utriculus apice in radium membranaceo-scariosum persistentem expansus. Coronula persistens aristata: aristae scabriusculae. *W.*

Sclerostemma *Schott.* — Scabiosa *Schrad.*

SCABIOSA *Vaill.*

(*Vaill.* l. l. t. 13. f. 14. 15. *Tourn.* t. 263.)

Receptaculum commune convexum villosum. Anthodium simplex polyphyllum. Corolla 4-fida. Semen compressum integrum pedicellatum. Coronula decidua aristata: aristae stuppeo-pilosae.

Trichera *Schrad.* — Scabiosa *Lagasc.*

Huc pertinent: Scabiosa arvensis, sylvatica *Jacq.*, longifolia *Wulff.*, montana *M. B.*, pubescens *W.*, ciliata *Spr.*, hybrida *All.* et integrifolia *L.*

PTEROCEPHALUS *Vaill.*

(*Vaill.* l. l. t. 13. f. 23. 24. *Gaertn.* t. 86.)

Receptaculum subvillosum. Anthodium simplex oligophyllum. Semina compressa arillata: anguli obtusi. Coronula aristata: aristae plumosae.

Congeneres sunt: Scabiosa papposa *Gaertn.*, S. plumosa *L.*, S. involucrata *Sm.*, S. pterocephala *L.*

KNAUTIA *L.*

(*Gaertn.* t. 86.)

Receptaculum nudum. Anthodium simplex polyphyllum pauciflorum. Semen compressum, basi callosum: anguli pectinato-spinescentes.

Hactenus de generibus: jam de speciebus diligentius describendis.

37. DIPSACUS FULLONUM *L.* capitulo ovato anthodium reflexum excedente, paleis lanceolatis brevibus rigidis recurvis, foliis inferioribus ovato-lanceolatis basi attenuatis, superioribus connatis serratis. — *Engl. bot.* t. 2080. *Camer. epit.* 431.

Colitur in agro halensi ad usum fullonum.

38. DIPSACUS SYLVESTRIS *L.* capitulo conico anthodio inflexo breviore, paleis linearibus rectis corollas excedentibus, foliis radicalibus petiolatis, superioribus connatis oblongis serratis. — *Engl. bot.* t. 1032. *Flor. dan.* t. 965. et t. 1448. *Camer. epit.* 432.

39. DIPSACUS PILOSUS *L.* capitulo subrotundo anthodium inflexum aequante, paleis rectis pilosis corollas superantibus, foliis ovatis acuminatis serratis basi appendiculatis. — *Engl. bot.* t. 877. *Camer. epit.* 433.

D. pilosus transitum patefacit ad sequens genus et capituli forma valde ad hoc accedit, a quo quidem seminibus apice nudis et habitu discrepat. Errat igitur *Schraderus* qui nostrum Cephalariam appendiculatam dixit.

40. ASTEROCEPHALUS COLUMBARIA *Wallr.* foliis radicalibus ovatis obtusis longe petiolatis crenatis membranaceis utrinque pedunculisque subtrifidis elongatis pubescentibus, caulinorum pinnis linearibus planis subintegerrimis cauleque

glabriusculis, aristis coronulae semen subaequantibus denigratis.

α. PRATENSIS W., foliis radicalibus caulinisque inferioribus ovato-oblongis parce crenatis in petiolum longum attenuatis hirsutiusculis, intermediis inciso-serratis basi pinnatis, summis pinnato-laciniatis. — Var. fol. superioribus cauleque glaberrimis et hirsutis.

Scab. V. *Clus. hist.* II. 2. f. 2. *Camer. epit.* 711. opt.

β. CAMPESTRIS W., foliis radicalibus ovatis inciso-serratis in petiolum decurrentibus, caulinis inferioribus decussive laciniatis, superioribus bipinnatis.

γ. DECURRENS W., foliis radicalibus ovatis obtusis crenatis basi auriculatis sublyratisve, caulinis mediis bipinnatis, pinnis oblongis acutis incisis, superioribus linearibus subintegerrimis.

δ. INTERRUPTUS W., foliis inferioribus interrupte simpliciterque pinnatis, pinnis ovatis obtusis subintegris decussive decurrentibus, superiorum pinnis linearibus elongatis.

ε. LACINIATUS W., foliis omnibus pinnatis, inferiorum radicaliumque pinnis oblongis basi attenuatis inciso-crenatis, superiorum sensim angustioribus. — *Tabernaem. hist.* 443. f. 4.

Aliae varietates sunt: *prolifera* (*Clus. hist.* II. 5. f. 1.); *unisetа Tenor.* — *Hermanni* icon aliam africanam reddit.

Stirps suis locis pervulgatissima, ab indigenis facile, ab exoticis aegrius ex definitione recognoscenda est. Omnes, quot nosco definitiones universam Ast. Columbariae naturam satis polymorpham haud exacte complectuntur illumque ne ab indigenis quidem rite discernunt. *Smithii* descriptio ob setas fuscas coronulae, a nostra quadantenus aliena esse videtur: coronulae aristae enim

in hac et aliis congeneribus essentiam largiuntur, me judice, haud spernendam. Folia caulina setacea, qualia a *Linnaeo* inde usque ad *Roemerum* Columbariae adscribuntur, A. suaveolenti potius quam huic propria sunt, nec quoque caulis semper pubescit, ut *Roemerus* μακαρίτης (*sp. pl.* IV. 64.) voluit, sed in nostris multo frequentius glabrescit et infra calyces modo pubem aliquam acquirit.

41. Asterocephalus ochroleucus *Wallr.* caule pedunculisque elongatis hirsutiusculis, foliis radicalibus lyrato-pinnatifidis utrinque pubescentibus, caulinorum pinnis planis linearibus, aristis coronulae semen subaequantibus fuscescentibus.

Scabiosa ochroleuca *Linn.* excl. syn. *Moris.*

Magnam fecit haec species a *Linnaei* ad nostra usque tempora dissensionem: alii enim nostrum ab Ast. Columbaria distinctum, alii vero pro mera varietate declarant. *Linnaei* differentiae, foliis radicalibus exceptis, ambiguae ad utrumque spectant; nec aliae sunt quas *Roemerus* et *Schultesius* recitant, qui praeter corollae colorem nullas esse adseverant utque alii meliores eruant, praecipiunt. Equidem vero differentiis ab auctoribus ad nauseam exscriptis, quas hic repetere nolo, alias addidi ex pube, qua caulis integer hirsutus et folia radicalia pubescunt et ex coronulae aristarum colore, me observante, inconcussas. Color florum ochroleucus praeterea, Asterocephalis plane alienus et Succisis proprius, vix ex Columbariae colore potest transmutari: color ruber enim et qui ex violaceo trahit quid, mutatus albus redditur ut in Betonica, Galeopside, Cirsio aliisque observari licet. Folia radicalia lyrata aut pinnatifida sunt, nunquam vero ut in A. Columbaria integra crenata.

Locum tenet definitum et ex seminibus satis fideliter redit.

Morisoni synon. et figura a *Linnaeo* laudata a nostro aliena, Succisam centauroiden potius refert. Qui primum descripsit *Thalius* (*herc.* 109.) est Scab. VII. tenuifoliae candidae seu majoris nomine.

42. Asterocephalus suaveolens *Wallr.* foliis radicalibus ovato-oblongis in basin attenuatis caulinorumque pinnis integerrimis crassiusculis glabriusculis; aristis coronulae semine minoribus rectis rigidulis concoloribus.

Scabiosa suaveolens *Desf. cat. hort. par.* 110. *D C. syn.* 295.
Sc. columbaria odorata *Thuill. par.* II. 72.
Sc. canescens *Waldst. et Kit. hung.* I. 53. t. 53. *Willd. enum.* 146 *Ann. bot.* 143.
Sc. Columbaria β. *Linn. sp. pl.* I. 144.
Sc. minor capitulo globoso odoro *C. Bauh. pin.* 271.
Sc. parva odorata *Chabr. stirp.* 336. f. 3.
Phyteuma minus *Columm. ecphr.*
Sc. minor I. IX. *Tabern. hist.* 443. f. 1. 2.
Sc. IX. tenuifolia minima prior *Thal. herc.* 110

α. hirsutus *W.*, caule procero pedunculisque hirsutis, floribus fragrantissimis.

β. canescens *W.*, caule pedunculisque illum subaequantibus pube tenui incanescentibus.

γ. virens *W.*, caule pedunculisque glabriusculis.

In collibus editioribus, a Rosleben et Biebra inde ad Halam, in ipsis arenosis ad Nietleben, Kroellwitz, in via cava der Steinklippe, quo loco var. α. legi: inque omnibus collibus thuringiacis maxime calcareis abundat. Jun. Aug.

Hujus stirpis cognitio in veterum jam latet monumentis et cum *Kitaibelii* et *Desfontainesii* nominibus iterum modo reluxit, quae a primis scientiae statoribus bene describitur et figuris mediocribus illustratur.

Folia radicalia subcoriacea integerrima, rarissime modo crena una alterave leviter inscribuntur.

††) *corollis 4-fidis aequalibus, seminibus eradiatis.*

43. Asterocephalus Succisa *Wallr.* foliis radicalibus ovato-lanceolatis utrinque acuminatis integerrimis, caulinis connatis subintegris, angulis seminum eradiatorum spinescentibus, aristis coronulae nudis, radice fasciculata praemorsa.

α. hirsutus *W.*, caule, pedunculis foliisque utrinque hirsutis.

Scabiosa Succisa *Linn.* et *auct.*
Succisa hirsuta *C. Bauh. pin.* 269.

β. glabratus *W.*, caule foliisque utrinque glabris, caulinis superioribus inciso-dentatis.

Sc. glabrata *Schott. Roem. et Schult. syst.* IV. 61.
Succisa glabra *C. Bauh. pin.* 269.

44. Scabiosa arvensis *L.* Trichera arvensis *Schrad. Roem. et Sch.* t. t. IV. 54. — quo loco varietates in agro nostro redeuntes optime exponuntur. Alias enumerat jam *Thalius herc.* 108. Sc. integrifoliae, minoris Sc. maculatae, dissectifoliae majoris et mediae nominibus.

III. GALIUM.

Galiorum indigenorum vulgarium quidem simulac vero difficillimorum cognitio ante *Linnaeum*

exiit *Ruppio* duce ex Thuringia: post *Linnaeum*, *Leysero* praeceptore ex agro halensi: novissimis temporibus synonymis novarumque specierum titulis obruta ad pristinam rediit obscuritatem et ex *Schraderi* auctoris exactissimi et in speciminibus ab amicis missis conferendis magis quam in loco colligendis exercitati ἀκριβείᾳ lucem exspectat. Hinc omnes species intactas sine synonymis indicare et ita plane describere volui, ut alii sciant, quid ipse de Galiis agro nostro indigenis egerim. Plura nomina ex mea interpretatione et ex synonymis, titulos ambiguos nunc perficiunt et novis eo melius insigniuntur, ut ab aliis facilius addiscantur.

45. Galium palustre *L.* foliis obovato-oblongis inaequalibus, caulibus ramosis diffusis (scabriusculis), cymis axillaribus terminalibusque paucifloris trichotomo-divaricatis. — Asperula quadrifolia palustris *Rupp. jen.* 6.

In nostris caulis anguli utplurimum scabriusculi, rarissime glabri et similem scabritiem folia etiam passim acquirunt. Herba exsiccata nigrescit.

46. Galium multicaule *Wallr.* foliis octonis oblongo-lanceolatis aristato-mucronatis, umbella bi-trifida pauciflora, pedunculis superioribus aphyllis, caulibus e basi declinata adscendentibus caespitosis diffusis flaccidis.

G. album multicaule supinum angustifolium polyspermum *Rupp. jen.* 4. *Buxb. hal.* 134.

α. polyphyllum *W.*, glaberrimum, foliis inferioribus ovato-lanceolatis cuspidatis brevibus consertioribus, superioribus linearibus sensim angustioribus et minoribus, umbella subsimplici bi-trifida terminali.

G. pusillum *Wallr. ann. bot.* 21.
G. saxatile *Hornem. fl. dan.* t. 1653. opt.

β OXYPHYLLUM *W.*, glaberrimum, foliis omnibus lineari-lanceolatis cuspidatis sensim angustioribus, umbellis axillaribus terminalibusque.

γ. ERIOPHYLLUM *W.*, foliis inferioribus cauleque basi undique hirtis, superioribus glabris, umbellis axillaribus terminalibusque.

G. pusillum β. hirsutum *Wallr. ann. bot.* l. l.
G. Bocconi *Willd. sp. pl.* II. 587.
G. sylvestre *Leyss hal.* 36.

Var. α. inter saxa lapicidinarum inque nemoribus caeduis apricis; β. et γ. in aggeribus et promontoriis graminosis haud raro.

Descriptionis loco, quam *Ruppius* succinctam dedit, modo indico, speciei admodum polymorphae essentiam versari in: 1) cauliculis declinatis demum adscendentibus, circumquaque sparsis, numerosissimis ex eadem radice prodeuntibus. 2) in inflorescentia, quae umbellam ex pedicellis aequalibus bi-trifidis compositam (pauciflorum) refert. 3) in foliis apice cuspidatis, inque habitu demisso, verbis difficilius exprimendo.

Synonymis in *Roemeri et Schult.* opere facundo (IV. 224 — 227.) affatim enumeratis horret ad nauseam. Quivis locus hujus Galii suas profert varietates: quivis auctor sua promulgat nomina, sine speciminibus simul additis plane non aut difficilius saltem recognoscenda. Summam profecto in Galii nostri oeconomiam locus natalis jactat potestatem! Hinc quoniam vix ullus praeter *Ruppium*, plantae variabilis naturam taxaverit, quumque nullum nomen universam varietatum comprehenderit seriem, novum dedi idque forsan aptissimum et varietates apposui in agro nostro vulgatiores et stabiliores: reliquas autem, quae secundum foliorum figuram, latitudinem, longitudinem,

pubem et habitum infinitae plane funt, reticui et aliis, quibus indigenae, defcribendas reliqui.

47. GALIUM MOLLUGO *L.* foliis octonis elliptico-lanceolatis obtufiusculis mucronulatis margine fcabris, panicula fubracemofa obtufa repetito trifido-divaricata foliofa multiflora, caule tetragono furrecto vitigineo remote-geniculato.

G. album latifolium pratenfe *Rupp. jen.* 4.

α. LATIFOLIUM *W.*, foliis lanceolato-oblongis fubfenis bafi attenuatis, verticillis pedunculisque confertioribus.

G. Mollugo α. *Leyff. hal.* 37.

β. ANGUSTIFOLIUM *W.*, foliis linearibus mucronatis.

G. Mollugo β. anguftifolium *Leyff. hal.* l. l.

γ. ? PAUCIFLORUM *W.*; pedunculis fubumbellatis trifidis fimplicioribus.

Varietates ludunt itidem, *Ruppio* jam obfervante ut omnia Galia, caulibus glabris et hirfutis. Var. γ. abludit quadantenus in florefcentia et dubiis par eft: hybrida videtur ex G. multicauli patre. — G. tyrolenfe ex hortis quibusdam G. Mollugo verum eft.

48. GALIUM SYLVATICUM *L.* foliis octonis ovato-oblongis tenuiffime ferrulatis in bafin attenuatis glauco-viridibus, caule tereti erecto geniculis nodofis diftantibus intercepto, pedicellis umbellato-corymbofis foliofis demum erectis.

G. album latifolium fylvaticum *Rupp. jen.* 4.

α. LAEVIGATUM *W.*, caule foliisque utrinque laeviffimis.

? G. laevigatum *Vill.*

β. PUBENS *W.*, caule inferiori foliisque cariná scabris.

G. sylvaticum, foliis laevibus subtus scabris *Linn. Sp. pl.* I. 155. *Schrad. Pers.*

Var. β. apud nos rarescit.

Aliud videtur ejusdem nominis apud *Roem. et Schult.* IV. 236. ob flores satis magnos: an ad Asperulae galioidis varietatem proceram referendum?

49. GALIUM VERUM *L.* foliis octonis linearibus sulcatis margine verticillisque reflexis nitidis, caule obsolete-quadrigono erecto simpliciusculo, ramulis floriferis paniculatis subterminalibus, pedicellis congestis foliosis flores subaequantibus.

α. TRACHYPHYLLUM *W.*, caule pedicellis foliisque utrinque scaberrimis, floribus flavis.

G. verum *Linn. Sm. DC. Hall.*

a. latifolium, foliis linearibus.

b. angustissimum, foliis setaceis cuspidatis convolutis.

G. luteum angustifolium *Rupp. jen.* 3.

β. LEIOPHYLLUM *W.*, caule foliisque latioribus utrinque laeviusculis, floribus pallido-flavescentibus congestis.

G. verum, foliis linearibus cauleque tactu laevibus *Roem. et Schult.* IV. 233.

G. luteum palustre *Rupp. jen.* 3.

Var. α. in aggeribus dumetisque clivosis cujuslibet loci, β. in humectis.

Foliorum indoles diversa ex loco natali et climate est.

50. Galium uliginosum *L.* foliis subsenis lanceolatis basi attenuata caulesque erecto retrorsum — apice antrorsum hispidis, corollis germine majoribus, pedunculis communibus bracteatis divaricato-refractis, partialibus bifidis aphyllis fructus laeves subaequantibus.

In uliginosis passim: in sulcis pratorum elatius evadit.

†. 51. Galium gracile *Wallr.* foliis reflexis antrorsum hispidis, inferioribus ovatis subquaternis, superioribus senis lanceolatis duplo majoribus, corollis germine minoribus, pedunculis communibus bracteatis patentibus, partialibus inaequalibus bifidis aphyllis fructu rugulosо duplo longioribus.

In agris bey der Windmühle inter Teutschen-Thal et Opphausen; in arvis sterilibus inter Gleina et Lauchstaedt passim. Jun. Sept.

Radix fibrosa, tenuis, flavescens, annua. Caulis obsolete s. compresso quadrangulus, retrorsum hispidus, simplicissimus, rarius modo basi ramulo uno alterove brevi auctus, gracilis, ex verticillis inferioribus jam floriferus, spithameus pedaliseve, debilis. Folia reflexa, nuda, margine caulis more antrorsum hispida, sordide viridia: infima quaterna, obovata, reticulata; caulina reliqua lanceolata, acuminata, summa sensim minora et angustiora. Ramuli floriferi axillares, patentissimi, compositi, oppositi. Pedunculi communes patentes, trifidi: partiales bifidi, fructu duplo longiores, inaequales. Flores dilute-purpurascentes, fructu duplo breviores: petala omnium minutissima, obtusa. Fructus tenuissime rugulosi, simul juncti Papaveris Rhoeados semen ad-

aequantes, glaberrimi, tamen G. paluſtris fructuum more ſtriis albidis (quae ne cum pilis commutentur, proſpiciendum) leviter notati.

Habitus, creſcendi modus ſummam cum G. uliginoſo ſpondent affinitatem, a que differt: 1) habitu graciliore, flaccidiore, herbae colore ſordide-vireſcente, qui in illo firmior, pallide vireſcit. 2) verticillis remotioribus, foliis inferioribus 4-ternis, a caulinis reliquis difformibus, margine undique antrorſum hiſpidis: quae in illo conformia, baſin verſus retrorſum, apice antrorſum hiſpida ſunt et verticillos minus remotos perficiunt. 3) ramulis floriferis patentiſſimis: in illo patentibus. 4) pedunculis partialibus patentibus, fructu duplo longioribus, qui in illo: divaricato-refracti fructus ſubaequant. 5) corolla dilute-purpuraſcente, exiliſſima, germine duplo fere minor: quae in illo alba, germine quadruplo major eſt. 6) fructibus tenuiſſime exaſperatis: qui in illo laevigati, duplo majores ſunt. 7) loco denique natali, in aſperis: illud in uliginoſis. Planta circa T. Thal lecta robuſtior et ramoſior ex l. natali.

Galium noſtrum novum non eſſe, bene ſcio: nihiloſecius tamen illud novo interim divulgo nomine, donec comperiverim, ad quod referendum ſit et donec dubia de G. anglici et pariſienſis discrimine ſoluta ſint. Ambigit inter G. anglicum et litigioſum *DC.* et ni idem cum illo, ſaltem ſimillimum. Cl. *Sprengelius* et *Schraderus* pro G. uliginoſo habuerunt: *Mertenſius* acutiſſimus pro intermedio inter G. anglicum et litigioſum.

De *Galio ſaccharato* et *tricorni With.*, ad quod G. ſpurium *Roth. Willd. Spreng.* et Aparine feminibus majoribus et teſticulatis, ſupina et per terram ſtrata *Rupp. jen.* 5. pertinent, cf. *Ann. bot.* 23.

52. Galii borealis *L.* varietates indigenas habeo: 1. caule basi hirsuto; 2. caule ramosissimo, procero, cubitali, ad quam G. rubioides *Poll.* excl. syn. et G. hyssopifolium *Hoffm. germ.* I. 71. pertinere videntur; 3. fructibus obsolete hispidis et omnino glaberrimis. Secundum foliorum latitudinem nervorum cursus ludit ut in Thesio Linophyllo.

† 53. Galium agreste *Wallr.* foliis senis octonisve lanceolatis mucronatis basi attenuatis supra scabris margine carinaque retrorsum hispidis, geniculis nudiusculis subapproximatis, corollis (virescentibus) germine minoribus, fructibus reniformibus laevibus hispidisve.

α. echinospermon *W.*, fructibus aculeolis aduncis parce obsitis.

G. infestum *W. et Kit. hung.* III. t. 202.
G. Vaillantii *DC. gall.* IV. 263. *Synops.* 301.
G. Aparine β. *Lam. encycl.* II. 581.
Aparine vulgaris semine minore *Tourn. inst.* 114. *Vaill. par.* 14. t. 4. f 4. opt.
A. vulgaris semine hirsuto *Moris. hist.* s. IX. 22. f. 1. nec descr.
Aparine *Camer. epit.* 557. ad dextr.

β. leiospermon *W.*, fructibus laevissimis.

G. hispidum *Hoffm. germ.* I. 74.
G. spurium *Linn. sp. pl.* I. 154. nec auct.
Aparine vulgaris seminibus glabris *Rupp. jen.* 5.

Utraque var. inter segetes aestivas, maxime inter oleraceas (Br. Napum etc.) abundat, β. rarescere solet.

G. Aparines habitum exacte aemulatur et forte ejus proles hybrida, corollis minoribus, virescentibus et fructibus diversissima, ad quorum in-

dolem varietates duplices nec species distinctae statuuntur. Transitus in eodem loco inque eadem planta patent.

G. spurium in systemate hodierno, titulum vagum praebet et hinc ob errores innumeros melius omittitur. Aliud enim auctores varii intelligunt quam *Linnaeus*, ut ex G. spuriis *Willd. Hoffm. Spr. DC.* aliorumque patet.

54. ASPERULA GALIOIDES *M. B.* foliis subsenis linearibus sulcatis subtus ramulisque junioribus glaucescentibus, margine hispido reflexis, floribus subumbellatis terminalibus, tubo brevi fructuque glaberrimo.

α. GLABRA, caule foliisque glabris.

Asperula galioides *M. Bieberst. taur. cauc.* I. 101.

G. glaucum *Jacq. austr.* I. 51. t. 81. teste *Bieb.* — *Spr. hal.* 52. excl. fig. *fl. dan.*, *Leyss. hal.* 37. excl. syn. *L. Willd. sp. pl.* II. 593. excl. syn. pl.

G. campanulatum *Vill. delph.* II. 326. t. 7.

G. caule erecto, foliis senis inferne canaliculatis *Zinn gott* 231. *Hall. gott.* 189.

G. montanum altissimum, foliis angustis albicantibus *Rupp. jen.* 5. *Buxb. hal.* 134. excl. syn.

β. HIRSUTUM *W.*, caule inferiore foliisque hirsutis.

G. scabrum *Spr. hal.* 52. excl. syn.

G. montanum *Linn. sp. pl.* I. 155. ex syn. — *Ehrh.* exsicc.

In aggeribus, promontoriis dumetisque calcareis circa Halam passim, maxime vero in similibus Thuringiae locis, in quibus primum illuxit.

Stirps admodum variis locum dedit erroribus; *Ruppio* melius nota quam recentioribus. Dubia

Linnaei descriptio divulgavit et discrimina inter G. montanum et glaucum minus diligenter exposita: illius tamen patriam Germaniam, hujus Tatariam, Austriam Galliamque australem facit. *Bieberſteinio* igitur G. glauci valorem statuere par est: mihi vero G. montani *Linn.* thuringiaci et ex *Ruppii* auctoritate descripti dignitatem defendere. G. montanum *Linn.* enim stirpem thuringiacam esse, tum ex synonymis tumque ex loco natali indicato elucet idque diu jam, antequam cl. *Bieberſteinii* opinionem contulerim, compertum habui. *Ruppii* locus de hoc Galio classicus est nec ullum relinquere videtur dubium. Quin nostrum praeter caules duriores, erectiores, *folia longiora* sursum rigentia et subtus alba, maxime tamen flore a reliquis Galiis quadantenus diverso insigne praecellere, recte jam observavit. Ambigit revera inter Galium et Asperulam et cum A. laevigata melius sub hoc genere in sect. altera tubo corollae abbreviato, militat quam sub Galio.

Varietates plures occurrunt ex loco natali, quae quoniam aliis Galiis communes, nominibus propriis non inscribuntur. Var. *major*, qualem *Ruppius* indicare videtur, in collibus demissis fertilioribus passim occurrit, caulibus pedalibus, pennam corvinam crassis, inferne decumbentibus ibique geniculis nodosis approximatis interceptis, quae superne remotiores sunt, insignis. *Minor* in collibus apricis editioribus viget, caulibus gracilioribus at firmis, spithameis et foliis superioribus subquaternis angustissimis diversa eaque jam glaberrima, jam partibus inferioribus scabra est, qualem forsan *Linnaeus* G. montani et *Sprengelius* sub G. scabri titulo descripserunt. — Ex hac scilicet stirpis indole polymorpha descriptiones variae proficiscuntur.

65. Plantago major *L.* foliis ovatis multicostatis subintegris scapoque tereti glabriusculis,

costis in petiolum confluentibus, calycibus obtusis capsulae scissuram aequantibus, flosculis in spicam subimbricatis.

α. MEGASTACHYA *W.*, foliis 5—12-costatis subintegris frigidis scapoque e basi declinata surrectis, flosculis in spicam longam dense imbricatis, operculo conico.

Pl. major *Linn.* — *Fl. dan.* t. 461. *Blackw.* t. 35. *Moris. hist.* VIII. 15. 2. *Tabern. hist.* 1107

Pl. πολύνευρος *Thal. herc.* 86.

β. LEPTOSTACHYA *W.*, foliis 5—7-costatis sinuato-dentatis utrinque petiolis, scapoque erectiusculis illaque subaequantibus pilosis, flosculis alternis in spicam laxe dispositis, operculo ovato.

γ. PHYLLOSTACHYA *W.*, foliis 5—7-costatis parce dentatis glabris, bracteis foliaceis subspathulatis capsulas obtegentibus in spicam pyramidatam digestis.

Pl. major β. bracteata *Roem. et Schult.* IV. 110

Pl. major rosea *Camer. epit.* 261. *Chabr. stirp.* 497. f. 3. *Moris. hist.* s. VIII. 15. t. 3.

Pl. multiplex *Tabern. hist.* 1108. f. 1.

δ. PSILOSTACHYA *W.*, foliis trinerviis ovato-oblongis brevibus, flosculis capsulisque exiguis in spicam gracilem congestis.

ε. BRACHYSTACHYA *W.*, foliis ovatis parce dentatis trinerviis erectis flaccidis, scapo gracili illa subaequante, spica pauciflora ovato-oblonga ex flosculis remotis laxe composita, operculo rotundo.

Pl. minima *DC. gall.* III 408.

Pl. latifolia minor *Tabern. hist.* 1107. *Chabr. stirp.* 498. f. 6.

ζ. MICROSTACHYA *W.*, foliis ovatis depressis minutissimis, scapo illa subaequante brevissimo de-

ulinato, spica ovata depauperata ex flosculis 4 — 5 composita.

Pl. ex hoc genere minima, minoribus foliis et spica *Thal. herc.* 86.

Var. α. ad semitas limosas irriguas s. roridas cum Junco bufonio; β. in inundatis et fossis; γ. in graminosis; δ. in glareosis macris; ε. in agris limosis nuper inundatis (Rosleben etc.); ζ. in ericetis macris humectis.

Var. bracteis rosaceo-expansis, qualem *Tabernaemontanus*, *Camerarius*, *Morisonus* et *Chabraeus* habent, *platyanthiam*: aliam quam nuperi non indicant, cujus figura apud *Morison.* s. VIII. 15. 4. *Chabr stirp.* 497. f. 1 exstat, *polystachyam* dixi. Nervi costati, ex quibus *Thalius* recte alteram πολύνευρον, alteram πεντάνευρον statuit, habitu nec numero essentiam reddunt.

Vix ulla alia planta tam variis ludit formis in variis locis fideliter redeuntibus, nec ulla alia plantarum quarumdam polymorpharum indolem certius testificatur et de illa et de nostris praeceptis, Naturam miras saepe jactare vicissitudines, dubitaturis et disceptaturis praeclarius persuadet, quam Plantago major. Omnes enim partes, praeter essentiales in hac stirpe mire mutantur, ita ut specimina seorsim adspecta, ob habitum generalem mutatum, toto coelo differre videantur.

IV. POTAMOGETON *L.*

Omnes Potamogetones, plantarum aquaticarum more ob indolem polymorpham ab ipsa Natura commissam, graviores objiciunt difficultates et ex *Schraderi* studio examen diligentius desiderant. Alios enim habere botanicos gallicos, alios anglicos et germanicos et hos itidem a Linnaeanis diversos, ex descriptionibus brevibus synonymisque

promiscue laudatis, plane non aut difficilius recognoscendis, liquet. Quae quum ita sint et quamvis omne studium de hujus generis plantis nisi inane, intempestivum tamen esse videatur, meum nihilosecius esse duxi, de Potamogetonibus agro halensi indigenis et a me olim in illis minus curiose lectis, obiter agere.

In notis essentialibus inquirendis praeprimis respiciendum est, ad nucularum formam et quo, pedunculo varie comparato, adfiguntur modum, dein vero ad foliorum indolem et qua, cauli admota sunt, rationem. Triplices autem in Potamogetonibus nostratibus observantur formae: alia enim distincta sunt i. e. sessilia s. petiolata, vaginis foliiferis destituta: alia ex ochreis caulem ambeuntibus emergunt, alia denique ex ipsa vagina prodeunt ejusque partes sunt.

56. Potamogeton natans *L.* caulibus teretibus immersis inferne ochreatis aphyllis, ochreis superioribus laxis membranaceis acuminatis, foliis superioribus longe petiolatis ellipticis subcoriaceis natantibus, pedunculo incrassato, nuculis in spicam contiguam confertis.

α. foliis omnibus ellipticis conformibus. — *Flor. dan.* t. 1025. *Lonicer.* 390. *Tabern.* 1117. f. 1.

β. foliis superioribus ellipticis, inferioribus ovato-oblongis.

P. natans *L. Matth. hist.* 400. c. *Camer. epit.* 873.

In locis exsiccatis caulis a basi statim foliosus est.

57. Potamogeton heterophyllus *Schreb.* caulibus teretibus foliosis immersis,

foliis difformibus, inferioribus sessilibus linearibus flaccidis, superioribus ellipticis rigidulis.

P. heterophyllus *Schreb. spic.* 21

In fossis ad Rossleben. — An mera P. natantis var.?

58. POTAMOGETON LUCENS *L.* β. MACROPHYLLA *W.* caulibus teretibus foliosis, foliis oblongo-lanceolatis pellucidis multinerviis, nervo intermedio prominulo in mucronem carinatum rigidum producto, ochreis laxis obtusis internodia excedentibus, pedunculis incrassatis spicam densam subaequantibus.

P. acuminatum, foliis ovato-lanceolatis planis in petiolos desinentibus, acuminibus subulatis rigidis. *Schumach. saell.* I. 49. *Hornem. fl. dan.* t. 1384. opt.

P. aquis immersum, folio pellucido lato oblongo acuto *Raj. Buxb. hal.* 269. ex l. nat.

In fossis inter urbem et Passendorf. — Planta speciosa a P. lucente *Linn.* mihi, dum haec scribo, minus noto, forsan distinguenda. Icon *fl. dan.* laudata, quamvis etiam mucrones foliorum minus longi sint, eximie quadrat et nostrum optime reddit. *Schumacheri* plantam syst. editores nuperrimi non habent. — P. lucens foliorum forma prae caeteris mire ludit et jam foliis lanceolatis utrinque attenuatis, jam oblongis, jam ellipticis utrinque ovatis s. basi attenuatis (P. lucens, foliis lanceolatis in petiolos desinentibus *Linn. sp. pl.* I. 183. — *Fl. dan.* t 195. Fontinalis lucens major *J. Bauh. hist.* III. 769. *Chabr. stirp.* 562. f. 6.), iisque modo sessilibus, modo breviter petiolatis, in locis variis occurrit et in aquis profundioribus et rapidius fluentibus caules emittit praelongos et folia acquirit longiora: quas omnes formas alio loco et die illustrandi mens est.

† 59. Potamogeton rufescens *Schrad.* caule tereti, foliis venosis, inferioribus lanceolatis subsessilibus, superioribus oppositis ovato-oblongis in petiolum attenuatis, pedunculis aequalibus tenuibus, spicis confertis, nuculis ovatis disco utroque impressis.

In rivulo lento auf dem Roſsleber Riethe.

† 60. Potamogeton densus *L.* caule tereti erecto folioso, foliis oppositis ovato-oblongis acuminatis amplexicauli-connatis trinerviis, pedunculis axillaribus reflexis folio brevioribus paucifloris, nuculis subcompressis marginatis obsolete-cochleatis.

α. latifolius *W.*, foliis ovatis.

P. densum *Linn. sp. pl.* I. 182. excl. syn. *Clus.*

P. alterum *Dodon. Chabr. stirp.* 563. f. 3.

β. angustifolius *W.*, foliis ovato-oblongis confertioribus.

Fontinalis media lucens *Chabr. stirp.* l. l. f. 1.

In fossis uliginosis ad Wiehe.

Clusii figura (*hist.* II. 252.) ad P. crispum pertinet. Ex var. β. angustifolia, in aquis rapidius fluentibus alia evadit foliis magis lanceolatis insignis, qualem *fl. dan.* t. 1264. bene exprimit.

61. Potamogeton perfoliatus *L.* caule tereti evaginato, foliis alternis 5-nerviis basi cordata amplexicaulibus.

α. ovatifolius *W.*, foliis ovatis. — P. perfoliatus *L. flor. dan.* t. 196.

β. ROTUNDIFOLIUS *W.*, foliis rotundis. — P. Loeſelii *Hall. enum.* n. 844. *Roem. et Schult. ſyſt.* IV. 508. P. rotundifolius II. *Loeſ. pruſſ.* t. 65.

Var. β. in foſſis bey der hohen Brücke.

Stipulas exiguas, anguſtas, quas *Wahlenbergius* in P. perfoliato, lapponico vidit, equidem in noſtris deſidero.

62. POTAMOGETON COMPLANATUS *Willd.* a me in *Ann. bot.* 27. deſcriptus, idem eſt cum P. zoſteraefolio *Schumach. ſaell.* I. 50. *Perſ. ſyn.* I. 152. *Roem. et Schult. ſyſt.* IV. 512.

De Pot. compreſſo in *Ann. bot.* l. l. egi.

63. POTAMOGETON GRAMINEUS *L.* in *flor. hal.* 57. indicatus, ex *flor. dan.* t. 222. dubius evadit: icon enim a cl. *Smithio* (*brit.* III. 1391.) ad heterophyllum, alibi ad P. lanceolatum *Engl. bot.* t. 1985. laudata, *Wahlenbergio* teſte (*lapp.* 52.) ad P. gramineum *L.* revera pertinet, qui a P. compreſſo, conſimili, habitu multoties grandiore, foliis lineas 2 — 4 latis, pedunculis pennam columbinam craſſis differt.

64. POTAMOGETON PECTINATUS *L.* caulibus ſubdichotomis ramoſiſſimis eburneis, vaginis foliiferis, auriculis vaginarum membranaceo-diaphanis foliisque ſetaceis, ſpica interrupta longe tenuiterque pedunculata, nuculis ſubovatis extus gibboſis ſtylo breviſſimo coronatis laevigatis.

α. PROTENSUS *W.*, caulibus ramoſis longiſſime protenſis flaccidis filiformibus, vaginis foliiferis remotis foliisque debilibus.

β. DICHOTOMUS *W.*, caulibus divaricato-ramoſis foliisque rigidulis, ſpica pauciflora.

P. Vaillantii *Roem. et Schult. syst.* IV. 514.
P. marinum? *Linn. sp. pl.* I. 184. *Flor. dan.* t. 186.
P. ingens, gramineo folio longiori *Vaill. par.* t. 32. f. 5.

γ. SCOPARIUS *W.*, caulibus praelongis inferne denudatis geniculato-nodosis, superne in ramulos scopaeformes polyphyllos expansis, vaginis distichis margine membranaceo-diaphanis articulisque approximatis. — P. pectinatus *L. DC. Wallr. ann. bot.* 145.

Var. α. in rivulis (salsis) rapidius fluentibus; β. in stagnis; δ. in lacubus den Themeken prope Wansleben abundat. — In var. β. auriculae detritae vaginas ciliatas mentiuntur.

65. POTAMOGETON PUSILLUS *L.* caulibus teretibus ramosis concoloribus, foliis alternis oppositisve linearibus utrinque aequalibus uninerviis distinctis (evaginatis), pedunculis axillaribus caulis crassitudinem subaequantibus, nuculis ovatis laevissimis stylo recto brevi coronatis in spicam laxam dispositis. — *Fl. dan.* t. 1451. *Vaill.* t. 32. f. 4.

β. ANGUSTISSIMUS *W.*, foliis patentibus lineari-setaceis, caule debili.

66. SAGINA APETALA *L.* totius plantae magnitudine, pedunculorum longitudine eorumque pube variat nec semper glabrescit, ut cl. *Schultzius* (*suppl.* 10.) adseverat, sed multo frequentius pilos glanduliferos parvos in pedunculis acquirit. Ob hanc rem S. depressa *Schultz.* l. l. in agris nostris cum priore passim occurrens in contentionem venit et meram ejus var. largitur.

† 67. SAGINA ERECTA *L.* caule erecto subuniflore, foliis linearibus acutis connatis, foliolis calycinis acuminatis margine scariosis petala integra capsulamque cylindricam superantibus. — *Vaill. par.* t. 3. f. 2. opt. *Engl. bot.* t. 609. Moenchia Quaternella *Ehrh. Beytr.* II. 177. M. glauca *Pers. ench.* I. 153.

In ericetis arenosis et pascuis apricis ad Nebram, suis locis vulgaris, alioquin perrara et facile praetervidenda.

Smithius (*brit.* I. 200.) descripsit. — Icon *fl. dan.* t. 845., quam *Roemerus* et *Schultesius* ad Saginam erectam laudant, omnibus partibus aliena est et potius ad S. procumbentem simplicem pertinet.

PENTANDRIA.

V. MYOSOTIS *L.*

Et de genere denominando et de speciebus distinguendis auctores omnis temporis bipartiuntur. *Tragus*, *Tabernaemontanus* Auriculam muris: *Columna*, *C. Bauhinus* et *Thalius* Echium palustre: *Gesnerus*, *Hermannus* et *Boerhaavius* Heliotropium: *Tournefortius* et *Scheuchzerus* Lithospermum: *Morisonus* et *Hallerus* Scorpiurum: *Dillenius* denique, *Ruppius*, *Buxbaumius* et *Linnaeus* Myosotidem dixerunt eaque, *Hallero* renuente, in systemata nostra transiit. Quod ad species attinet, plurimi veteres rei herbariae statores, ex quorum numero *Hermannus*, *Boerhaavius*, *Magnolius*, *Volcamerius*, *Dillenius*, *Siegesbeckius*, *Buxbaumius* et ipse *Linnaeus* sunt, M. scorpioiden ad pubis rationem, alteram pube adpressa praeter-

visa, *glabram*, alteram *hirsutam*: *Morisonus* ex loco natali, *palustrem* et *arvensem*: *Hallerus* (*opusc.* 290.) secundum corollae magnitudinem, aliam *flore minore*, aliam *majore* et hujus triplices varietates, palustrem vulgarem, sylvaticam maximam et alpinam humilem inque *Ruppii* flora jenensi ad radicis durationem, illam *annuam*, hanc *perennem*, distinxerunt. Aliter autem *Linnaeus*, in quo *Smithium*, *Sprengelium* et alios multos habet asseclas, Myosotidem glabram et hirsutam, palustris et arvensis nominibus M. scorpioidi subscripsit et in *prael. in ordin. natural.* p. 492. M. scorpioidem tam variabilem indicat, ut in montibus aridis minima et asperrima, vix digiti attingat altitudinem: ad aquas delata eo laevior et major, inque aquis tam dissimilis evadat ut mox jurares non esse unam eandemque speciem. Errat autem et quamvis in plantis simillimis distinguendis habitus nihil valere videatur, pubis indoles tamen adjuncta simul pedunculorum proportione et radicis duratione, differentias largiuntur stabiles inconcussasque.

Character gener. Calyx 5-fidus. Corolla hypocrateriformis, fauce fornicibus convexis clausa. Semina 4, nuda receptaculo basi umbilicata adfixa.

68. Myosotis scorpioides *L. emend.* caule calycibusque campanulatis adpresso-pilosis, laciniis ovatis patentibus, limbo explanato tubo longiore. — *Engl. bot.* 28. t. 1973.

α. palustris *W.*, caulibus radicantibus stoloniferis, laciniis calycinis exacte ovatis obtusis brevissimis.

M. palustris *Roth. germ.* I. 87. *Lehm. asperif.* 88.
M. perennis *Moench. hass.* n. 158. *DC. gall.* III. 629.
M. scorpioides β. palustris *Linn. Scop. Sm. Spr. Schk.*
Scorpiurus palustris perennis foliis viridioribus *Moris. hist.* III. 451. s. XI. 31. 4.
M. scorpioides palustris *Buxb. hal.* 230.
M. palustris major perennis *Rupp. jen.* 10.
Eufrasia coerulea *Tabern. hist.* I. 511.
Echium palustre Cordi *Thal. herc.* 40.

β. PRATENSIS *W.*, caule erecto stolonibus destituto, laciniis calycinis oblongis obtusiusculis.

M. cespitosa *Schultz. suppl. starg.* 11.

γ. ULIGINOSA *W.*, caule simplici gracillimo flaccido, laciniis calycinis linearibus acuminatis.

Var. α. ad fossas stagnantes interpratenses, in scaturiginosis primo vere; β. prata humecta, nemorosa a veris initio inde ad aestatem ornat; γ. in uliginibus cum Galio uliginoso passim ad Lodersleben.

Planta secundum loci natalis varietatem annique tempus perquam polymorpha, cujus formae in variis locis fideliter redeuntes, me judice, melius pro varietatibus subscribuntur quam pro speciebus distinguuntur. Laciniae calycinae in speciminibus seorsim visis satis peculiares, differentias tantum mentiuntur eaeque aliis intermediis refutantur. His perinde et aliis ex habitu, qui alius in scaturiginosis pinguioribus, ubi omnes partes laetiores et pinguiores non raro perennant: alius in pratis humectis est notis ambiguis omissis, pubi calycis et caulis appressae solum confidendum et omnes formae, quotquot redeunt, M. scorpioidis indoli polymorphae nec plantae naturae adscribendae sunt.

† 69. Myosotis sylvatica *Ehrh.* caule ramoso erecto patenti-piloso, racemi laxi ebracteati pedunculorumque patentium pube adpressa, foliis inferioribus subspathulatis in petiolum attenuatis, laciniis calycinis oblongis patentibus, limbo explanato tubo longiore. — *Flor. dan.* t. 583. ad sinistr.

M. sylvatica *Ehrh. herb.* n. 31. *Hoffm. germ.* I. 55. *Lehm. asperif.* 85.
M. montana *Bess. gall.* I. 142.
M. alpestris *Hopp. Willd. enum.* 175.
M. scorpioides γ. *Smith. brit.* I. 212.
M. sylvatica maxima *Hall. iter helv.* 291.
M. sylvatica praecox latifolia hispida *Rupp. jen.* 10. *Buxb. hal.* 231.
M. scorp. latifolia hirsuta *Merr. pin.* 1. *brit.* 82. *Dillen.* in *Raj. syn.* 229. t. 9. f. 2.
Lithospermum arvense majus *Scheuchz. it. alp.* II. 137.
M. hirsuta montana et sylvatica *Dill. cat. giss.* 46. *Siegesb. petropol.* 77.
Echium palustre in sylvis *Thal. herc.* 40.

In sylvis umbrosis montosis ad Liebenau, Seeben, Rosslebeu, Ziegelrode et alibi passim.

Hanc procul dubio *C. Bauh. pin.* 254. etiam intelligit, dicens, M. arvensem magnitudine et hispiditate variare.

70. Myosotis arvensis *Roth.* caule erecto foliisque ovato-oblongis pilosis, racemis adpresso-hirtis, pedunculis inferioribus calycibus ovatis uncinato-hispidis duplo longioribus, laciniis calycinis acuminatis demum conniventibus tubum aequantibus, limbo erecto. — *Fl. dan.* t. 583. ad dextr.

M. annua *Moench. hass.* l. l. *DC. gall.* l. l.
M. scorpioides α. arvensis *Linn. Hoffm. Sm. Spr.*
Scorpiurus annuus hirsutus coeruleus *Moris.* III. 450. s. XI. 31. 1.
Auricula muris coerulea *Tabern. hist.* I. 511.

Inter segetes inque arvorum solo pinguiore per totum annum abundat.

† 71. Myosotis collina *Ehrh.* caule ramoso foliisque radicalibus pilosis, racemis adpresso-hirtis, calycibus pedunculos superantibus uncinato-hispidis, laciniis calycinis acuminatis demum conniventibus limboque erecto tubo brevioribus.

M. stricta *Link. Roem. et Schult. syst.* III. 104.
M. collina *Ehrh. herb.* n. 31. *Hoffm. germ.* I. 61.
M. versicolor *Ehrh.* — *Lehmann asperif.* 93.

β. simplex *Pers.* caule simplicissimo, foliis rosaceo-congestis, petalis non emarginatis *Pers. syn.* I. 156.

M. pusilla *Loisel. Journ. bot.* II. 260. t. 8. f. 2. *Roem. et Schult. syst.* III. 106.

In arvis apricis sterilissimis, β. ad sylvarum margines in solo arenoso primo vere.

De M. scorpioidis et arvensis differentiis nullum superesse potest dubium. Majorem M. sylvaticae, arvensis et collinae triga suadet ambiguitatem, quae pubis ratione quamdam offerunt communionem, pedunculorum longitudine tamen et limbi magnitudine acutius et cautius distinguuntur. Quamvis id ita sit et specierum valor cultu denuo comprobari debeat, differentias tamen, quibus

quaevis dignoſci poſſit, interim exponere lubet, donec certiora profiteri valeam.

M. ſylvatica Ehrh. ambigit quaſi inter M. ſcorpioidem et arvenſem illique corollaè ſpecioſae limbo explanato ſimilis: huic itidem pube calycis uncinata laciniarum conniventium, ſimplici caulisque patentiſſima adfinis, ab hac tamen differt: 1) radice bienni, quae in M. arvenſi et collina annua eſt. 2) foliis inferioribus ovato-oblongis longe petiolatis in baſin decurrentibus. 3) pedicellis quam calyces duplo longioribus. 4) corollae ſpecioſae limbo explanato. Totidem fere in M. arvenſi et collina dignoſcenda redeunt differentiae, ita ut haec ab illa differre videatur: 1) caulibus caeſpitoſis brevioribus in var. β. ſimpliciſſimis. 2) foliis ſpathulatis. 3) pedicellis breviſſimis ne calyces quidem aequantibus. 4) petalis minoribus inconſpicuis.

Var. β. ſimplex ita fere differt a M. collina *Ehrh.* ex caulibus pluribus in ceſpitem denſum juncta, ut haec a M. arvenſi eaque itidem a M. ſylvatica recedit. Tota planta vix uncialem attingit altitudinem, caulem ſimpliciſſimum et folia ſpathulata breviter petiolata, molliter pubeſcentia, in roſulam expanſa ſiſtit et cum racemo paucifloro terminatur, cujus flores breviſſime pedicellati, fere ſeſſiles a radice inde jam ex foliorum axillis prognoſcuntur. Creſcit primo veris initio ad ſylvarum oras meridionales arenoſas et nivem diſcuſſam illico ſubſequitur cum Draba verna. Plantae magnitudini et caulis ſimplicitati nihil proprii ineſſe, ex aliarum vernalium liquet exemplis. Eodem enim tempore eodemque loco magis tamen limoſo et pinguiore, Myoſuri minimi legi ſpecimina, tenerrima, ſimpliciſſima, unciam dimidiam vix alta, foliis peranguſtis et paucis modo ſuſtentata, a M. minimo, ſerius in arvis tectorumque grumis haud raro, habitu quadantenus aliena. Tantam igitur loci natalis varietas in Myoſotidum magnitudine habi-

usque mutando habet poteſtatem ſimulque admonet ut M. ſylvaticae, collinae aliarumque ſpecierum nuperrime diſtinctarum valor ſeminibus ad eum finem ſatis varioque ſolo mandatis ulterius comprobetur.

VI. CYNOGLOSSUM.

De Cynogloſſi generis charactere a priſtinis inde temporibus inter auctores magna fuit diſſenſio, quam ne praecepta hodierna quidem compoſuerunt ſed potius dubiis novis additis implicarunt. Omnes, quos ſcio datique ſunt de Cynogloſſo genere characteres aut nimis breves ad alia quoque ſpectant genera aut ipſas, quibus Cynogloſſa ab affinibus diſcrepant, notas naturales haud exacte referunt et complectuntur. Omnes propemodum a *Linnaeo* et *Gaertnero* inde ad *R. Brownium Lehmannum*que notas ſolum urgent, familiae naturali in univerſum communes et quae propriae ſunt Cynogloſſisque genuinae transgrediuntur. Huc ſpectant corollae varie effiguratae fornices, huc fructuum polymorphorum numerus quaternus et, qua columnae centrali affiguntur, indoles: quae notae, quamvis Cynogloſſa deſignent, ubique tamen ob Aſperifoliarum communionem naturalem, ambiguitatem quamdam prodere videntur. Iis perinde omnibus habitus familiae naturali nec ipſi generi proprius deſignatur, Cynogloſſorum natura autem nequaquam circumſcribitur. In plurimis plantarum familiis naturalibus notas genericas fere nunquam ſine ſumma difficultate indagandas eſſe atque ſtatuendas, ex ſingularum cognitione et ex iis, quae alibi a nobis dicta ſunt, affatim elucet. Hinc eo ſedulo videndum eſt ut in ejusmodi generibus alia innoteſcant ſigna magisque ſtabilia, quorum ope ſpecies aut in genera diſtincta diſpeſcantur aut ſecus quoad fructuum indolem polymorpham conſocientur nec genus naturale, invita natura, in alia genera ficta multiplicetur. In Cyno-

glossis plurimis neque corollae neque seminum forma generalis in speciebus singulis diversissima, stabilem largiuntur notam genericam, quae quidem in rima hiulca, pertenui quidem at stabili, qua commissura receptaculo affixa pertusa est, certissima exstat et inconcussa. Quam igitur a nemine hucdum observatam notam in Cynoglosso genere statuendo, canone Linnaeano admoniti retineamus (*philos. bot.* §. 171.) et omnia, in quae disjunctum est genera restringamus eorumque nomina ad subdivisiones indicandas adhibeamus.

Character gener. Calyx 5-partitus. Corolla varia, fauce fornicibus erectis clausa. Fructus varii, basi imperforati liberi, commissuris lateralibus rima hiulca pertusis receptaculo 4-angulo columnari adnexi.

1. CYNOGLOSSUM. Corolla infundibuliformis. Fructus arillati echinati, commissura laterali dilatata nuda receptaculo declinatim admoti, basi rotundata liberi, apice processu styloideo adglutinati.

Huc pertinent: Cynoglossum officinale, C. sylvaticum, C. pictum, C. cheirifolium, C. apenninum aliaque plura.

2. LAPPULA. Corolla infundibuliformis. Fructus echinati commissuris contracti, circa receptaculum pyramidati. (Myosotidis sp. Linn. Echinospermum *Swartz. Lehmann.* Rochelia *Roem. et Schultes.*

Hujus sectionis sunt: Myosotis Lappula, M. squarrosa *M. B.* M. deflexa *Wahlenb.* M. virginiana, M. marginata *M. B.* M. echinophora, M. spinocarpus, M. borbonica, M. gracilis, M. barbata *M. B.* M. cynoglossoides *Lam.* quae a *Thunbergio* jam Cynoglossum echinatum vocatur.

3. TETRASPIS. Corolla tubulosa. Stamina exserta. Fructus alati, nudi in discum dilatati, commissura laterali receptaculo circumpositi. (Rindera *Pall.* Mattia *Roem. et Schult.*)

Huc refero: Cyn. laevigatum (Rindera tetraspis *Pall.*) C. glastifolium *W.* C. cristatum, C. umbellatum *W. et Kit.* et alia.

4. OMPHALIUM. Corolla subrotata. Fructus nudi margine inflexo in calathi formam effigurati. (Omphalodes *Tournef. Link. Hoffmanseg. Lehmann.* Picotia *Roem. et Sch.*)

Sub hac sectione militant: C. omphalodes, C. linifolium, C. myosotodes et aliquot alia. Fructus a Cynoglosso genere alieni quidem videntur, proxime tamen ad Tetraspides, fructibus in orbem alatum expansis insignes accedunt, qui in his, margine contracti urceolos sistunt. Rima hiulca in his obsoleta ex commissurae latere adscendente et plicato formatur.

Hactenus de genere summatim: jam de speciebus.

72. Cynoglossum Lappula *Wallr.* fructuum aculeis marginalibus bijugis, foliis lanceolatis obtusis amplexicaulibus substrigosis, pedun-

culis racemosis bracteatis virgatis, caule superne ramoso subtrichotomo.

Myosotis Lappula *Linn.* et *auct.*
Echinospermum Lappula *Lehmann. asp.* 120.
Rochelia Lappula *Roem. et Schult. syst.* III. 109.
Cynoglossum hirsutum vineale minus, flosculis coeruleis minimis *Moris. hist.* III. 449. f. IX. 30. 10.

In ruderibus et aggeribus limosis inque tectorum grumis.

Argumenta quibus *Linnaeus* et qui illum sequuti sunt, hanc plantam vulgarem Myosotidi generi subjungere potuerint, plane ignoro et auctores admiror. Quorsum enim calyx quinquefidus; quorsum corolla hypocrateriformis; quorsum nuces in sinu calycis foventes, glabrae; quorsum denique limbus emarginatus, ut in *Linn. gen. pl.* p. 75. constitutum est, in M. Lappula et congeneribus plurimis possunt inveniri, quae calyce 5-partito, quae corolla infundibuliformi, limbo integro fructibusque echinatis stylo columnari commissura laterali adfixis gaudet. His omnibus et habitu generali ad Cynoglossum genus propius accedit, ad quod olim jam a *Columna, C. Bauhino* aliisque relata fuit, nec genus distinctum, quod *Ruppius* (*jen.* 12.) *Hallero* jam renuente, primum suasit quodque nuperrimis denique temporibus cum Echinospermo *Swartzii et Lehmanni* s. Rochelia *Roemeri et Schultesii* illuxit, vix nisi invità naturà intrat.

M. squarrosa *M. Bieberst.* (*taur. cauc.* I. 120.), quae aculeorum marginalium serie simplici excellit, a Retziana planta eodem nomine descripta satis diversa esse videtur. M. squarrosam *Retz* a Cynoglosso Lappula nostro plane non alienam esse ejus verba: »fructuum anguli bini exteriores

ut et angulus baseos binis setarum ordinibus uncinatarum vestiti », demonstrant. Talem vero ex halensi et berolinensi hortis retuli, quae quamvis habitu magis squarroso a spontaneis nostris quadantenus recedere videatur, aculeorum serie duplici tamen ad illam accedit et a taurica recedit.

VII. ASPERUGO.

Pericarpium calycinum compressum e laminis plano-parallelis compositum demum increscens. Nuces 4, basi imperforata liberi, rima hiulca laterali pertusae eaque columnae centrali affixae. Receptaculum laminellis membranaceis coronatum.

Asperuginem procumbentem L. primum et quidem optime descripsit *Thalius* (*herc.* 19.) Buglossae sylvestris nomine et fructum dixit munimentum bifoliatum scabrum. *Garidelius* (*aix* t. 9.) figuram idoneam dedit.

73. Androsaces elongatae variet. *nana*, scapo foliis pedunculisque involucrum subaequantibus, — quam clar. *Hornemannus* (*Hort. R. Havn.* I. 184.) et *Roemerus et Schult.* (*Syst.* IV. 153.) pro distincta, *Jacquinus* autem et *Sprengelius* noster pro mera varietate habent et quae reapse vix nisi laciniis calycinis ovatis capsulam aequantibus, pedunculis abbreviatis piliisque tri-quadrifurcatis copiosioribus differt, in sterilibus horti der Weintraube prope Halam minime rara est.

74. Primula officinalis *L.* limbo corollae (citrinae) concavo ore aurantiaco-maculato, dentibus calycinis ovatis a tubo retractis, scapo multifloro pubescente.

Pr. veris α. officinalis *Linn.* — Pr. veris *L. auct.* excl. var. β. et γ.

α. calycibus obovatis subcampanulatis, dentibus ovatis obtusis. *W.*

Pr. odorata foliis rugosis dentatis scapoque tomentosis, calyce inflato, laciniis obtusis *Pers.* in *Uster. N. Annal.* Fasc. V. 11.

P. officinalis, — — dentibus calycinis obtusissimis *DC. synops. fl. gall.* 217.

β. calycibus dentibusque oblongis acuminatis. *W.*

Var. α. vera in collibus rarescit: β. cujuslibet loci est.

Praeter varietates ex foliorum forma, hirsutie, scapi altitudine, florum numero, sive ex tubi corollae, pistilli staminumque longitudine, a *Persoonio* primum observata et a *Candollio* ad species distinguendas minus bene adhibita, duplices distinguere praecipio formas, ex dentium calycinorum ipsiusque calycis figura, supra fusius indicata. Varietas α. admonet ut Pr. inflata *Lehm. prim.* 26. et alia eodem nomine in *Roem. et Schult. syst.* III. 784. descripta, siquidem a nostra differunt, curiosius distinguantur. Quod ad nomen speciei triviale attinet, Linnaeanum verum restitui; P. veris enim apud *Linnaeum* ob varietates adjunctas titulum vagum constituit et vix nisi exclusis varietatibus ita vocari potest.

Pistilli et staminum longitudinem et cum corollae tubo proportionem a *Persoonio* primum (1794.) nec a *Bastardio* observatam et ab illo haud inepte ad varietates dignoscendas adhibitam, in variis speciminibus inque eodem loco admodum variam ac fortuitam esse, ex examine repetito edoctus profiteor. *Persoonius* ejusmodi varietates, pistillo exserto, *prominulas*, pistillo tubo breviore, *latitantes* dixit. Hinc quoque Primula grandiflora et Pr. brevistyla *DC. gall.* V. 383. ob nominis hybridi rationem jam suspecta, in contentionem veniunt.

75. Verbascum ..... caule simplici rigido basi foliisque subtus parce pubescentibus, radicalibus petiolatis ovatis subcordatis irregulariter grosseque crenatis, caulinis inferioribus oblongis sessilibus minoribus, racemo terminali laxo, pedicellis solitariis sensim longioribus bracteas lanceolatas brevissimas multo superantibus.

Verbascum phoeniceum *Wallr. ann. bot.* 29. excl. syn. omn.

In colle editiore aprico der Steinklippe prope Wendelstein haud longe a casa das Winzerhaeuschen dicta. Jun.

Radix fusiformis, perpendicularis, nigricans, digiti minoris mole, perennis. Caulis erectus, simplex, teres, laevigatus, inferne pube tenui articulata petiolorum more vestitus, superne et inter racemum pilis brevissimis capitato-glanduliferis raris adspersus, 1 — 2-pedalis. Folia subrugosa, utrinque nervis parce pubescentia, Salviae pratensis fere consistentia et colore: radicalia petiolata, exacte ovata, obtusa, basi subcordata, reticulato-nervosa, irregulariter grosseque crenata, 6 — 7 centimetr. longa, 4 — 5 lata: caulina oblonga multo minora et angustiora, minus crenata. Racemus simplicissimus, terminalis, pedalis reliquam plantae partem subaequans. Bracteae ex basi ovata acuminatae, angustae, brevissimae, pedicellis multo breviores, centimetr. ½ longae. Pedicelli teretes, patentes, alterni, uniflori, parce glandulosi, colorati, inferiores centimetr. 1½, superiores centim. 2 longi. Calyx subcampanulatus, brevis, pedunculorum more glandulosus: laciniae ovatae, obtusae, breves. Corolla speciosa, magnitudine V. phlomoidis, cito caduca, atro-violacea: laciniae aequales, obtusae, lato-obovatae, fundo (saltem in exsiccatis) fulvae. Filamenta basi cum fundo concolora, infra antheras

subreniformes, nigricantes, villo violaceo, dense intertexto vestita. Pistillum deflexum, apice incrassatum, staminibus longius, purpureum. Capsula ovata, abrupte et breviter mucronata, nitida, venoso-reticulata, solida, Pisi minoris mole.

Quod in *Anno botanico* dubium nec cum *Jacquini* icone congruum indicavi et ob corollae colorem atro-sanguineum sub V. phoenicei nomine ancipiti descripsi, synonymis collatis et auctorum descriptionibus lectis ab illo nunc restringo inque earum fidem, quamvis etiam Linnaeanum non viderim, diversum declaro. Argumenta, ex quibus differentias auguror, fere sequentia habeo; *Linnaeus* Verbascum phoeniceum suum Blattariae nimis affine indicat illique Europam orientalem patriam adscribit. Ex simili caussa et ob summam cum V. Blattaria similitudinem *Ruppius* jam (*jen.* 248.) V. ph. pro Blattariae varietate floribus purpureis declarat. *Linnaeus* porro pro synonymis Blattariam perennem flore violaceo *Morison. hist.* II. 497.: hic itidem Bl. flore coeruleo *J. Bauh.* et *Chabr. stirp.* 495. f. 4. adfert, quae praeter figuras datas, ex descriptione foliis integerrimis, pedunculis longis, floribus purpureis cum staminibus aureis differunt. Bl. phoenicea *Tabernaemont. hist.* 959. quam *C. Bauhinus* in synonymo a *Linnaeo* laudato citat, foliis inferioribus integerrimis, oblongis, caulinis cordatis cauleque ramoso insignis discrepat. Alia V. phoenicei descriptio, in *Syst. veg. ed. Murr.* p. 183. exstans et a *Willdenowio, Roemero* et *Schultesio* et reliquis omnibus exscripta, V. ph folia radicalia integerrima, caulina cordata, sessilia, rugoso-venosa, caulem ramosum, corollam saturate-purpuream, et filamenta tria superiora alba adjudicat, quae omnia cum veterum descriptionibus et figuris, minime vero cum plantae nostrae natura congruunt. *Decandollii* Verb. phoeniceum caule subramoso ejusque pilis

subviscosis, foliis inferioribus ovalibus, caulinis basi subcordatis et pedunculis longis bractea foliacea suffultis a nostro recedit et ad illud a veteribus descriptum accedit. *Willdenowii* definitio in *enum. hort. berol.* contra a nostro plane non aliena esse videtur. Quae quum ita sint, ne synonyma nove augeam, anonymum indicavi, nominaturus ubi sciverim differentias essentiales a V. phoeniceo vero.

76. Hyoscyamus niger *L.* caule ramoso foliisque oleoso-viscido, primordialibus sinuato-pinnatifidis, caulinis superioribus amplexicaulibus, ramulis floriferis congestis, fructiferis in spicas foliosas subsecundas excrescentibus, radice bienni.

In aggeribus, ruderibus, glareosis abundat.

† 77. Hyoscyamus agrestis *Kit.* caule simplicissimo, foliis inferioribus ovatis subintegris in petiolum abrupte decurrentibus, caulinis semidecurrentibus sessilibus sinuato-dentatis glabriusculis, floribus capsulisque sessilibus sparsis, radice annua.

α. sinuatus *W.*, foliis radicalibus angulato-dentatis, caule pedali.

H. agrestis *Kit.* in *Roem. et Schult. syst.* IV. 308. *Schult. oestr. fl.* 383.
H. segetalis *Wallr.* in *lit.*

β. integrifolius *W.*, foliis omnibus integerrimis, radicalibus caulinisque inferioribus obovatis in basin attenuatis, reliquis amplexicaulibus, caule pygmaeo.

H. nigri var. pygmaea *Wallr. ann. bot.* 30. *Roem. et Schult. syst.* IV. 308.

In agris, maxime vero in occatis, in quibus oleraceae e ſeminibus educantur et hinc transplantantur, ſolo perpingui et fimo eſatiato ad Lodersleben et alibi: β. in agris pinguioribus Wanslebenſibus. Aeſtate.

H. agreſtis *Kit.*, quem jam dudum ab H. nigro adfini H. ſegetalis nomine diſtinxi, exſiccatus quidem differentias minus conſpicuas ſuppeditare videtur, quae in vivo primo intuitu patent. Differt enim: 1) radice annua, quae in illo biennis. 2) foliis radicalibus ovatis angulato-dentatis integerrimisve: quae in illo, oblonga, pinnatifido-ſinuata eſſe ſolent. 3) caule multo minori idque in ſolo perpingui, ubi reliquae herbae vicinae laetantur et grandeſcunt: qui in illo, in macro procerus et nonniſi orgyalem afficit altitudinem, qualem ramulis numeroſiſſimis auctum et capſularum multitudine quaſi ſepultum in riparum glareoſis vidi. 4) floribus rarioribus, ſparſis, minoribus ac dilutioribus: qui in illo congeſti foliisque oppoſiti in ramulos ſubſecundos plerumque praelongos excreſcunt. 5) capſulis minoribus obſolete-nervoſis.

Varietatem alteram in ſyſtemate H. pallidus *Willd. enum.* ab H. agreſti, ſolum floribus unicoloribus nec ungue violaceis diverſam conſtituit.

Noſtra var. *integrifolia*, quam olim neque ſpecierum novarum faciendarum gnarus neque cupidus pro H. nigri varietate habui, perquam ſingularis eſt nec botanicis halenſibus ad examen curioſius ſatis commendari poteſt. Planta 1 — 2-uncialis eſt, in agris perpinguibus etiam nunquam procerior. Folia omnia integerrima, inferiora ovata, in petiolum attenuata, ſuperiora ſemiamplexicaulia. Flores in quovis caule 1 — 3, forma H. agreſtis, at duplo minores. Capſula turbinata, obſolete ſtriata, nervis lateralibus evaneſcentibus: laciniae breviſſimae.

VIII. CAMPANULA.

Campanularum germanicarum examen minime abſolutum eſt ſed cum die, aliis ſpeciebus novis additis ex ſpecimine nec ex deſcriptione recognoſcendis novas acquirit difficultates, quibus admonitus agro halenſi indigenas accuratius deſcribendas ſumſi.

78. Campanula patula *L.* foliis crenatis, radicalibus obovatis obtuſiuſculis, caulinis ſeſſilibus oblongis ſenſim minoribus, dentibus calycinis linearibus baſi denticulatis, corollae limbo pedunculisque patentibus.

α. stricta *W.*, caule baſi foliisque utrinque parce pubeſcentibus, pedunculis patentibus rigidis, calycibus glaberrimis.

C. minor floſculis in ſummis cauliculis *C. B. pin.* 93. ex ſynonym. et figura rudi *Tabern. hiſt.* 794. f. 2. 3.

β. punctata *W.*, foliis inferioribus oblongo-lanceolatis obtuſis, calycibus glanduloſo-punctatis.

γ. flaccida *W.*, foliis radicalibus exacte ovatis in petiolum abrupte attenuatis, caulinis cauleque flaccidis, ramulis pedunculisque filiformibus diffuſis, floribus minoribus.

C. neglecta *Roem. et Schult. ſyſt.* V. 104.
C. nemoroſa anguſtifolia parvo flore *Rupp. jen.* 30.

Var. α. in graminoſis vulgaris; β. ibidem paſſim; γ. in pratis nemoroſis inque quercetis vicinis nemoris Loderſl. et Ziegelr. rarior.

Var. *flaccidam*, quam dudum jam et antequam *Schulteſii* cl. auctoritatem ſcirem, iisdem notis diſtinxi et varietatis conſtantis loco ſeposui. habitu flaccido, debiliori, pedunculis patentiſſimis, longiſſimis, filiformibus, diffuſis et

floribus minoribus differt. Folia deflexa, quibus *Schultesius* hanc a C. patula foliis strictioribus insigni, dignoscere praecipit, ex plantae natura generali flaccida proficiscitur nec speciei valorem defendit.

Var. punctatam dixi ob calyces ex glandulis albis demum more siliculaarum Iberidis campestris *Wallr.* impresso-punctatis.

79. Campanula Rapunculus *L.* flores paniculato-racemosos nec in paniculam coarctatos, quales omnes auctores laudant, gerit. *Flor. dan.* t. 1326. opt. Variat magnitudine caulis, racemi et florum, foliisque glabris pariter ac hirsutis *Ruppio* jam observante.

80. Campanula Thaliana *Wallr.* caule simplici folioso basi foliisque subtus incano-pubescentibus inaequaliter dentatis, inferioribus ovato-oblongis cordatis longe petiolatis, caulinis confertioribus semiamplexicaulibus, summis sensim minoribus, pedunculis in racemum longissimum digestis, dentibus calycinis linearibus brevibus denticulatis.

C. bononiensis *auct. fl. germ.* nec *Linn.*

C. media foliis inferius candida lanugine vestitis *C. Bauh. pin.* 94. *Rupp. jen.* 29. *Buxb. hal.* 52.

Cervicaria media *Thal. hercyn.* 32.

α. monostachya, racemo simplicissimo.

C. media caule unico sine ramosis adnatis *Thal.* l. l.

β. polystachya, racemo inferne ramulis aliquot aucto.

C. media caule in virgulas brachiatas diviso *Thal.* l. l.

In collibus herbidis ad Lettin, Rosleben, an der

Steinklippe, et aliis agri hal., thüring. et hercyn. locis rarius.

Radix subnapiformis, fibris quibusdam aucta, alba, perennis, caulem solitarium sustinens. Caulis teres, lignosa fere duritie, inferne laevis s. obsolete striatus et foliorum paginae inferioris petiolorumque more, pube molli canescens. superne inter flores angulato-striatus, media parte maxime foliosus, 2 — 4-pedalis. Folia caulina inferiora aeque ac radicalia ovato-oblonga, remota, longe petiolata (petiolo vario cf. *Ann. bot.*), basi cordata,. supra tenuiter subtus dense et molliter incano-pubescentia, inaequaliter dentata; intermedia amplexicaulia, confertim circa caulem disposita; summa ex basi ovata acuminata, sensim minora et ut in nonnullis congeneribus (C. glomerata) subcomplicata et recurvata. Racemus longissimus alteram totius stirpis partem ferme adaequans, 1 — 2-pedalis, strictus, ex floribus numerosissimis undique sparsis compositus, jam simplicissimus jam inferne ramulis lateralibus gracilibus multo brevioribus, aphyllis erecto-patentibus auctus. Pedunculi foliolis parvis illos subaequantibus suffulti, inferiores conferti, longitudinis variae, semper multiflori, erectiusculi demum recurvi: summi alterni, subopppositi, uniflori, racemum acutum conficientes. Calyx obovatus, brevis, pilis brevissimis, raris, adpressis hirsutiusculus, demum glabratus: dentes lineares, patentes demum reflexi, breves, calycem subaequantes, margine ex pilis rigidis quasi serrulatae. Corolla ut in congeneribus, C. patulae magnitudine, saturatius coerulescens: laciniae obtusae, pistillum subaequantes. Capsula obovata, ut in reliquis costato-angulata, (in speciminibus ex apricis) glaberrima, laete virens cum quodam nitore, pisi minoris mole.

En novum stirpis germanicae, ex mea interpretatione veteribus rei herbariae statoribus melius quam recentioribus notae titulum! De synonymis pariter ac de C. bononiensis *Linn.* differentia certus sum. Exactissime enim *Thalius* noster

suam a C. rapunculoide, quacum *Hallerus Ruppii* plantam conjungere praecipit et a Trachelio caule simplicissimo, folioso, ex media parte jam florifero, foliis minoribus et inferne ex lanugine candida Althaeae foliorum instar mollibus, floribus creberrimis, eleganter coeruleis, C. rapunculoidi similibus sed multo minoribus, pedicellis agminatim denseque sibi cohaerentibus suffultis longa serie in scapo dispositis et aliis notis acutissime dignoscere jubet. Hinc potissimum ut hujus descriptionis aeque ac *Thalii*, auctoris acutissimi memoriam rite celebrem, Campanulam nostram ejus nomine adornavi.

C. ruthenica *M. Bieberst.* et C. simplex *DC.* adfines nec dissimiles sunt. C. bononiensis *L.* vera, quo nomine *Thalii* plantam auctores florae germanicae salutarunt; generis communione quidem similis, abunde tamen diversa: foliis caulinis inferioribus ovatis acuminatis basi fere deltoideis, pube rariore et candidiore hirsutis, superioribus oblongis suboppositis, floribus calycibusque majoribus, pistillo exserto, racemo paniculato et aliis notis. Cum hac scilicet *J. Bauhini* descriptio et icon quae apud *Chabraeum stirp. hist.* p. 263. f. 4. a nemine laudata redit et a *Morisono* (*hist.* V. 4. 38.) mutuata et a *Linnaeo* omnibusque auctoribus citata egregie conspirat.

81. Campanula rapunculoides *L.* caule simpliciusculo basi pilis deflexis hirsuto, foliis scabriusculis, inferioribus cordato-oblongis, caulinis lanceolatis sparsis sensim minoribus, floribus secundis subremotis nutantibus, laciniis calycinis lanceolato-linearibus reflexis calyce adpresso-hirto majoribus.

α. rigida *W.*, caule foliisque rigidis scabris, pedunculis inferioribus elongatis 2 — 3-floris, pistillo exserto pubescente.

β. CILIATA *W.*, caule foliisque ovatis acuminatis scabriusculis, bracteis dentibusque calycinis ciliato-hirsutis.

γ. MEGASTACHYA *W.*, caule procero foliisque cordatis hirsutiusculis, racemo elongato inferne ramulis gracilibus composito.

δ. PAUCIFLORA *W.*, caule gracili unifloro digitali, foliis omnibus ovatis obtusis crenatis.

Var. α. ex aggeribus Loderslebensibus habeo: β. quae proxime ad C. ucranicam *Spr. N. prov. h. ber.* p. 8. *Schult. syst.* V. 121. accedere videtur, in dumetis Rosslebensibus exstat: γ. in sepibus Heringensibus viget: δ. quae C. rhomboideam *L.* ita fere fingit ut sine dentium calycinorum ratione plane non dignosci possit, olim promiscue cum vulgari in pomariis Ziegelrodensibus legi.

Ex varietatibus innumeris, quibus C. rapunculoides *L.*, pube caulis inferioris deflexa, laciniis calycinis lineari-lanceolatis reflexis et floribus secundis sparsis a reliquis, a C. Thaliana autem, caule inferne pilis deflexis scabro, foliis utrinque hirsutiusculis nec subtus molliter pubescentibus, floribus duplo majoribus et dentibus calycinis duplo longioribus et latioribus praeter habitum generalem, facile recognoscenda variat, formas notabiliores et in variis agri halensis locis fideliter redeuntes distinguere volui.

82. CAMPANULA TRACHELIUM *L.* caule angulato simplici, foliis inferioribus ovatis acutis subcordatis, superioribus ovato-lanceolatis, pedunculis sparsis inferioribus subtrifidis, calycibus turgidis hispidis, dentibus ovato-oblongis patentibus.

83. CAMPANULA URTICAEFOLIA caule subangulato, racemo paucifloro calycibusque simpli-

cibus, foliis duplicato-ferratis, radicalibus caulinisque inferioribus petiolatis exacte cordatis, finubus rotundatis, fupremis ovatis feffilibus.

Ad fepes pomariorum Ziegelrodenfium paffim.

Qui hanc cum C. latifolia f. C. Trachelio commutat, veram non vidit. Diftinctiffima enim eft, foliis inferioribus fubrotundo-cordatis, auriculis protractis rotundatis et finum fimiliter excifum recludentibus. Differentiae ex calycibus et pedunculis ambiguae quidem, rarius tamen modo exceptionem admittunt.

84. Campanula glomerata *L.* foliis crenulatis cauleque fimplici erecto hirfutiusculis, radicalibus oblongis cordatis petiolatis, caulinis fuperioribus ovatis amplexicaulibus, calycibus bracteatis conglomeratis axillaribus terminalibusque. — (*Flor. dan.* t. 1328. opt.)

α. amplexicaulis *W.*, foliis caulinis ovato-oblongis, infimis bafi ovata fubfeffilibus, reliquis amplexicaulibus, capitulis florum axillaribus paucifloris, terminali multifloro.

β. salviaefolia *W.*, foliis crenatis crifpis fubtus incano-tomentofis, caulinis inferioribus petiolatis oblongo-lanceolatis bafi hiante cordatis, fuperioribus in petiolum decurrentibus, fummis amplexicaulibus, capitulis axillaribus terminalique maximo multifloris.

γ. acutifolia *W.*, foliis crenulatis longe acuminatis utrinque pubefcenti-hirfutiusculis, inferioribus cordatis longe petiolatis, intermediis bafi ovata feffilibus, capitulis axillaribus terminalibusque.

δ. deliquescens *W.*, foliis fcabriusculis parce crenulatis, caulinis inferioribus oblongis bafi

oblique cordata hinc deliquescentibus petiolo brevioribus, capitulis multifloris subterminalibus.

η. LONGIFOLIA *W.*, foliis caulinis omnibus lanceolatis utrinque acuminatis in petiolum attenuatis parce crenulatis hirsutiusculis, capitulis multifloris, axillaribus inferioribus pedunculatis, caule subflexuoso.

Var. α. quae in graminosis plurimis obvia est, foliis gaudet centimetr. 3 — 4 longis, 1½ latis; β. folia gerit decimetr. 8 longa, 2 s. 2½ lata et in collibus Heringensibus exstat; γ. in collibus Bottendorfensibus; δ. folia habet decimetr. 6 — 7 longa, 1½ lata, petiolis decimetr. 9 — 12 suffulta inque graminosis der Steinklippe occurrit; η. foliis centimetr. 10 cum petiolo 13 longis, 2 latis praecellit et foliorum forma generali a legitima quadantenus aliena ad C. aggregatam *W.* accedit. Legitur in promontoriis Heringensibus.

Veteres rei herbariae statores et nominatim *C. Bauhinus pin.* 94. duplices enumerant species: alteram floribus in summo caule confertim in orbem congestos, alteram singularibus per caulem sparsis. *Clusii* (*hist.* 171. f. 1.) figura ad var. α. nostram pertinere videtur. Aliam habet *Morisonus hist.* s. V. 4. 43.

85. JASIONE MONTANA *L.* calyce subdecaphyllo, capsulis e basi subrotunda ovatis dentes coloratos pedicellosque subaequantibus, caulibus ramosissimis diffusis.

Jasione montana *L. sp. pl.* II. 1327. *Jacq. vind.* 289. et auct.
Rapunculus Scabiosae capitulo coeruleo *C. Bauh. pin.* 92. *Rupp. jen.* 31.
Scabiosa minor *Tabern. hist.* 444.
Rapunculus sylvestris coeruleus umbellatus var. minor *Thal. herc.* 94. ex descript. nec ex icon. a *Camer.* additis.

In arenosis circa Halam abundat, maxime in pineto Nietlebensi.

Radix fusiformis, longa satis, fibrillis capillaribus multis aucta et infra caulem foliorum emortuorum rudimentis coronata, pennae corvinae crassitie, albida, biennis. Caules nunc et quidem frequentius (maxime in pineto Nietl.) a basi inde ramosissimi et ramulis patentissimis aucti, nunc simpliciores et minus ramosi, jam glabri jam hirsuti, a dodrantali altitudine ad pedalem variantes. Folia radicalia et innovationum in caespitem rosaceum densum dispositorum, linearia, utrinque subaequalia, subcarinata, undulato-crispa, laete-viridia, integra s. dentata, glabriuscula, uncialia: caulina breviora multo ac angustiora. Pedunculi aphylli, graciles, alteram plantae partem superantes. Calyx subdecaphyllus, ex foliolis ad seriem duplicem digestis brevibus digestus. Capitulum multiflorum, subrotundum. Flores belle cyanei, rarissime albi. Germen subrotundum, semper glabrum. Capsula e basi rotundata ovata (*Gaertn.* t. 30. f. 5.) pedicelli longitudine. Semina ovata, cum capsulae figura congrua, concolora.

Herbam oves in deliciis habent: hinc Scabiosa ovilla s. ovina veteribus dicta, in pascuis nostris, ad quae greges ducuntur, raro integra et ab illis intacta reperitur.

Radicem, quae ab omnibus auctoribus annua vocatur, biennem esse, ex plantis innovantibus, sero auctumno lectis altero anno florentibus et emorientibus auguror.

†86. Jasione perennis, *L.* calyce subicosiphyllo, capsulis e basi ovata oblongis dentibus calycinis rigidis pedicellisque brevioribus, caulibus subsimplicibus e basi adscendente surrectis.

Jasione perennis *Lam. dict.* III. 216. *illustr.* t. 724. f. 2. *DC. gall.* III. 717.

J. montana *Vill. delph.* II. 670. *Schk.* III. t. 266. et al. auct.
J. annua β. perennis *Linn. fuppl.* 392. *Willd. fp. pl.* II. 889.
Rapuntium capitulo Scabiofae laete coeruleo folio glabro fpiffo *Rupp. jen.* 31.
Scabiofa minor XIV. *Tabern. hift.* 444.
Rapunculus fylveftris coeruleus umbellatus var. major *Thal. herc.* 94. ex defcript.

In pafcuis fylvaticis ad Rofsleben, ni fallor, in folo lutofo.

Radix fufiformis, laevis, caules plures fustinens, albida, pennam anferinam craffa,? perennis. Caules fimplices, rariffime ramulo uno alterove aucto, inferne ad mediam caulis partem foliofi, fuperne aphylli, glabri, nitidi, bafi adfcendente purpurafcentes, leviter ftriati, jam hirfuti jam glabri 1 — 2-pedales. Folia radicalia f. innovationum, oblonga, obtufa, crenata, in bafin amplexicaulem attenuata, jam glaberrima, (*Rupp. Tabern. DC.* J. laevis *Lam.*), jam hirfuta (*Thal. Linn.*) eaque invicem, *Linnaeo* jam obfervante, in caulibus ex eadem radice: caulina oblongo-lanceolata, plana, obtufa, erecta, margine corpusculis cartilagineis fubtiliffimis quafi exafperata, integerrima, pallide viridia. Calyx fubicofiphyllus, ex foliolis e bafi ovata acuminatis, obtufis, foliorum more nunc glabris nunc hirfutis, integerrimis f. crenatis acuteque incifis et plerumque in feries triplices digeftis compofiti. Capitulum multiflorum, Scab. arvenfis vulgaris magnitudine. Flores dilute coerulefcentes. Pedicelli tereriusculi, germen fubaequantes, capfulis duplo longiores. Germen ovale, glabrum jamque etiam in noftris potiffimum hirfutiusculum. Capfula e bafi ovata oblonga, (*Schk.* t. l.) dentibus calycinis concoloribus rigidis brevior. Semina oblonga, apice utroque fufcata.

Variat: 1) caulibus simplicissimis; subramosis; glabris et hirsutis. 2) Foliis glabris; hirsutis; integerrimis crenatisve. 3) Calycibus glabris; hirsutis; inter 16 — 20 variis iisque jam integerrimis, jam crenatis jam inciso-serratis.

Novum de Jasione montana *Linn.* ex speciminibus exsiccatis haud sine anxietate profero titulum et plantarum adfinium historiam ab antiquissimis inde temporibus testimonio bilingui dubioque inustam, eo lubentius examini curatiori propono, quo majorem indoles polymorpha suadet attentionem. Stirps, quam cum *Linnaeo, Lamarckio* et *Candollio* dignoscere adgredior, nostra memoria modo iterum relucescit et me judice antiquitus jam innotuit. Primam cognitionem *Thalio* debemus, qui Rapunculi sylvestris coerulei umbellati duplices sistens species, *majorem* eamque rariorem, caulibus hispidis sesquipedalibus, foliis plurimis oblongiusculis hispidis insignem a *minore* in locis arenosis frequentiore foliis et caulibus brevioribus umbellaque minore haud inique discernere praecipit. Qui post hunc mentionem fecit *Ruppius* est, nostram flore laete coeruleo folioque glabro spisso, *Hallero* renuente, distinguens simulque admonens, *C. Bauhinum* etiam differentias vidisse nec tamen utramque separasse. Praeter hos aliis etiam innotuisse videtur, *Columnae* v. c., quem J. montanae radices perennes adscripturum, *Morisonus* (*Tom.* II. 464.) carpit, ipsique *Tabernaemontano* duplices Scabiosae minoris figuras daturo. Omnes has ex ipsa natura haustas observationes *Linnaei* auctoritas abolevit cum Jasione sua montana, donec ejus filio ex seminibus a *Thouino* missis altera, radice perenni, caulibus florumque capitulis majoribus diversa innotesceret, quam quidem dubie propositam et a *Willdanowio* Jasioni montanae varietatis loco subscriptam, novissimis temporibus *Candollius Lamarckio* prae-

eunte, foliis linearibus sublaevibus planis obtusiusculis ab illa foliis lineari-lanceolatis basi angustioribus undulato-crispis iterum distinxit. Equidem autem, foliis in utraque stirpe dignoscenda fidem plane denegans alias proposui notas, quamvis ulterius comprobandas. Nostram borealem caeterum cum J. perenni australi eandem esse, specimen ex horto gottingensi latum, declarat: quaenam autem fuerit J. montana, cui *Smithius* in *brit.* folia radicalia maxima adscripsit, sciscitor.

Differt prorsus *J.* perennis: 1) radice ? perenni, quae in illa annua s. biennis est. 2) caulibus erectioribus, robustioribus, simplicioribus, raro tantum ramulo uno alterove auctis, qui in J. montana, ramosissimi, in ramulos plus minusve patentes dividuntur. 3) pedunculis rigidioribus, in illa multo gracilioribus. 4) calycibus amplioribus ex foliolis numerosioribus a 16 — 20 variis, qui in illa duplo minores sunt, ex foliolis 8 — 12 componuntur. 5) capitulo duplo majore, fere Scabiosae arvensis. 6) floribus dilute-coerulescentibus, qui in illa belle cyanei. 7) capsulis oblongis basi ovata longius pedicellatis earumque dentibus longioribus et rigidioribus: quae in illa ovatae, basi rotundata pedicellis multo brevioribus innituntur et dentibus brevioribus coronantur. 8) seminibus cylindricis: in illa exacte ovatis, duplo minoribus.

87. PHYTEUMA ORBICULARE *L.*

β. CAMERARII *Wallr.*, foliis radicalibus oblongo-lanceolatis acutis in petiolum attenuatis crenatis, caulinis oblongis amplexicaulibus, bracteis ovatis acuminatis capitulo orbiculari brevioribus.

? Phyteuma lanceolata *Vill. delph.* II. 517. t. 12. f. 1.

Ph. orbicularis γ. *Linn. sp. pl.* I. 242. ed. *Willd.* II. 912.

Rapunculus umbellatus angustifolius *C. Bauh. pin.* 92.

R. ſylveſtris umbellatus coeruleus *Camer.* apud *Thal. hercyn.* ex figur. t. 8. f. 1. nec ex deſcript.

In montibus calcareis Bennſtadienſibus inque pratis Loderslebenſibus am Sandbrunnen.

Quamvis omnia Phyteumata, quotquot in noviſſimis pl. ſyſtematibus enumerantur, ambiguitatem quamdam prodant et in ipſis locis natalibus examen curioſius deſiderent ut ſynonyma ob generis communionem naturalem difficilia ſuis locis inſerantur: hanc tamen a *Camerario* jam depictam et ab ipſo *Linnaeo* varietatis loco memoratam, ſatis ſingularem hic exponere et aliorum examini commendare abs re fore non credidi. Ex omnibus enim deſcriptionibus, quas *Cluſius* (*hiſt.* II. 173.), *Moriſonus* (*hiſt.* I. 463.), *Smithius* aliique limatas dederunt et ex definitionibus a *Linnaeo* ad *Roemerum* usque repetitis, Phyteumati orbiculari legitimo folia radicalia baſi cordata propria eſſe, patet et in earum fidem, ſtirpem noſtram a *Linnaeo* ex *Camerarii* figura caute diſtinctam in memoriam revoco et varietatis titulo interim propono, donec Phyt. orbicularis α. *Linn.* compos aut differentias melius exponere aut utramque conjungere valeam. Ad eum finem, ut noſtrum aliis clarius pateat, deſcriptionem addere lubet.

Radix lignoſa, fuſca, perennis. Caulis ſimplex, uniflorus, ſtrictus, glaber, ſubtiliſſime ſtriatus, in collibus ſpithameus, in pratis fertilioribus 1 ſ. 1 et ½-pedalis. Folia utrinque glabra ſ. margine veniſque parce pubeſcentia, exſiccata rigidiuscula: radicalia et caulina inferiora oblongo-lanceolata, acuta, in petiolum longum decurrentia, parce remoteque crenata, centimetr. 6 — 7 longa, ½ lata: caulina ſuperiora baſi latiora ſemiamplexicaulia. Bracteae capitulum orbiculare multiflorum ſuffulcientes illoque breviores e baſi ovata acu-

minatae, margine tenuiter ciliatae, subintegrae, 5 — 6. Corollae coeruleae. Antherae pilosae.

Phyteuma orbiculare *L.*, Ph. Michelii *All.*, Ph. Siberii *Spr.* ad quam *Camer.* fig. 2. a *Moris. hist.* f. V. 1. f. 11. repetita forsan pertinet; Ph. Charmelii *Vill.*, utpote adfinia denuo conferantur. De Ph. lanceolato *Vill.*, quod *Candollius* (*gall.* III. 712.) Phyteumati Michelii, *Willdenowius* autem varietati nostrae subscripsit, dubius haereo: de reliquis certus sum ex figura a *Camerario* data: *Thalii* descriptio contra a nostro aliena est eamque Jasioni subscripsimus. Figura tertia ej. tab. Ph. hemisphaericum optime reddit.

38. Viola scaturiginosa *Wallr.* acaulis, foliis cordatis glabris pedunculo obsoleto bracteato brevioribus basi vaginis submembranaceis munitis, laciniis calycinis ovato-oblongis obtusiusculis.

Viola uliginosa *Schrad. Roem. et Schult. syst.* V. 357.
V. palustris folio Trachelii glabro *Rupp. jen.* 289.

In pratorum scaturiginosis prope Wiehe et ni fallor etiam ad Benndorf.

Schraderi cl. nomen triviale alio a *Bessero gall.* I. 169. dato pessumdatur: hinc novum dedi et *Ruppii* synonym. antiquissimum primum attraxi. Intermedia est inter Violam mirabilem et V. hirtam a *Rajo* V. Trachelii folio hirsuto dictam, a qua ut dignosceretur *Ruppius* jam optime nostram V. Trachelii folio glabro dixit. Differentias reticeo easque flor. germ. auctor enarrabit.

89. VIOLA CANINA *L.* caulibus demum adscendentibus protensis, foliis cordatis parce pilosis subtus glaberrimis, stipulis lanceolatis acuminatis inciso-serratis, laciniis calycinis acuminatis capsulisque oblongis glaberrimis.

α. UMBROSA *W.*, foliis cordatis obtusiusculis, stipulis utrinque inciso-pinnatifidis.

β. TRACHELIIFOLIA *W.*, foliis exacte cordatis acutis latioribus, stipulis linearibus acutis hinc parce dentatis, floribus caulinis abortivis.

γ. COLLINA *W.*, caulibus demum surrectis flexuosis, foliis ovato-oblongis cordatis, stipulis linearibus subintegris.

Var. α. in pascuis udis inque nemoribus depressis et umbrosis abundat: β. in sylvis caeduis passim, foliis majoribus C. trachelioidis folia aemulis insignis: γ. in collibus et ericetis editioribus rarius a V. lactea *Sm.* caute dignoscenda, siquidem revera differat. — Folia utrinque, saepius tamen supra fusco-punctata plerumque quidem adsunt, nonnunquam tamen desunt nec quoque ab aliis v. c. a V. scaturiginosa aliena sunt. — Aliae varietates in ericetis macris occurrunt minoris momenti.

90. VIOLA ARENARIA *DC.* tenuiter pubescens, caulibus subcaespitosis, foliis subrotundis cordatis crenulatis, stipulis ovato-lanceolatis obtusis dentatis, laciniis calycinis linearibus acuminatis, capsulis ovatis.

V. arenaria *DC. gall.* IV. 806. V. 617.
V. Allionii *Pio diss.* p. 20. t. 1. f. 2. *Roem. et Sch. syst.* V. 367.

In ericetis arenosis et rupestribus circa Halam et Lauchstaedt: in collibus saxosis calcareis ad Koel-

me, Nietleben, Bennſtaedt inque ſimilibus locis ad Auleben Thuring.

Radix lignoſa, fuſiformis, nodoſa, ſuperne foliorum rudimentis onuſta, pro planta in collibus macris valde imminutae ſatis valida. Folia pallide-vireſcentia, omnia ſubrotundata, obtuſa, baſi cordata, utrinque ut tota planta, pilis breviſſimis numeroſis rigidulis pubeſcentia: radicalia ſubcaeſpitoſa: ſuperiora in planta cauleſcente e figura rotunda paullisper oblongata. Stipulae ovato-oblongae, parce ſerratae. Pedunculi axillares, folia excedentes, in ſpeciminibus nanis breviſſimi, caulis more pubeſcentes, bracteis ſetaceis oppoſitis paullum infra flores muniti. Corolla V. caninae. Laciniae calycinae lineares, acutae, jam nudiuſculae jam parce pubeſcentes et nonniſi leviter coloratae. Capſula ſubrotunda, reliquarum partium more pubeſcentes. Semina ovata, demum e fuſco liveſcentia, nitida, hilo diaphano.

Differt a V. canina adfini et ſimillima: 1) radice ſublignoſa; 2) foliis exacte rotundatis, ſubcaeſpitoſis; 3) corollis earumque calcaribus minoribus; 4) ſtipulis ovato-oblongis, duplo latioribus, brevioribus et obtuſioribus, modo dentatis; 5) capſulis ovato-ſubrotundis et pube omnium partium nunquam variabili.

91. Viola lancifolia *Thor.* caulibus angulatis demum ſurrectis flexuoſis ſubramoſis, foliis e baſi ovata oblongis remote crenato-dentatis craſſiuſculis glabris, ſtipulis lineari-lanceolatis dentatis, pedunculis folia ſubaequantibus, laciniis calycinis linearibus acutis, capſulis oblongis.

Viola lancifolia *Thor. land.* 555. *DC. gall.* IV. 807.

V. lactea *Smith. brit.* I. 247. *R. et Schult. syst.* V. 369. excl. syn. plur.
V. montana *Linn.* ex synon. Camer.
V. arborescens *Camer. epit.* 911. opt.

Ad vias arenosas der Steinklippe prope Wendelstein.

Caules angulati, demum aetate provectiore surrecti, ramosi, subflexuosi, ut reliquae partes, glaberrimi. Folia glaberrima, crassiuscula, glauco-viridia, radicalia exacte cordata, reliqua omnia ovato-oblonga, acuta, e basi ovata in petiolum leviter dilatatum abrupte declivia, centimetr. 5 longa, 1½ lata. Stipulae lineares, denticulo uno alterove incisae. Pedunculi axillares, folia subaequantes. Corollam non vidi. Laciniae calycinae lineares capsula oblonga duplo breviores.

Habitu externo V. caninae var. γ. collinam fere refert, ad quam forsan V. lactea *Sm.* accedit, quae illo narrante, culta folia cordata induere dicitur, a quibus nostra omnino aliena est. Differt vero: foliis ovato-oblongis e basi ovata abrupte in petiolum attractis nec cordatis eorumque consistentia duriuscula et virore glaucescente.

V. lacteae nomen denique ex duplici propemodum caussa retinere nolui: primum enim de planta ipsa ex culta foliorum basi cordata variante, quaedam dubia supersunt nec sola corollam propriam habet: dein autem V. lactea ex Systematicorum recentium studio titulus vagus factus est, fere ut V. montana *auct.* nec *Linn. Camerarii* figuram a variis auctoribus varie laudatam ad hanc revera pertinere, habitus suadet.

92. Viola persicifolia *Roth.* caule erecto subsimplici scabriusculo, foliis lanceolatis basi ovata attractis serratis stipulas lanceolatas foliaceas hinc incisas, sursum majores subaequanti-

bus, pedunculis elongatis folia duplo superantibus, laciniis calycinis lanceolatis, cornu abbreviato obtuso.

α. ROTHIANA *W.*, foliis lanceolatis caulibusque elongatis.

V. montana β. persicifolia *Roth. germ.* II. 271. *Schk.* t. 269. *Willd. sp. pl.* II. 1165. *Spreng. hal.* 80.

V. lactea γ. *Roem. et Sch.* l. l.

V. flore coeruleo longifolia *Rivin. tetr.* 119.

V. martia arborescens purpurea *Buxb. hal.* 338. *Moris. hist.* II. 475. f. V. 7. 7. mediocr.

V. sylvestris longifolia *Tabern. hist.* 682. f. 5.

V. martia sylvestris, foliis mucronatis oblongis strictioribus *Thal. herc.* 130.

β. RUPPIANA *W.*, foliis lineari-lanceolatis caulibusque minoribus.

V. palustris angustis Persicae foliis mucronatis et serratis *Rupp. jen.* 289.

In dumetis humidiusculis der Peisnitz; β. in uliginosis ad Benndorf.

Stirps distinctissima, quae cum V. lancifolia nostra commutari nequit; differt enim: 1) caulibus procerioribus, erectioribus et simplicioribus, pilis reflexis adpressis scabriusculis; 2) foliis utrinque et margine hirsutis, membranaceis, triplo longioribus; 3) stipulis foliaceis superioribus folia subaequantibus; 4) pedunculis longissimis; 5) corollis speciosioribus, duplo majoribus et capsulis.

V. montana *Linn. sp. pl.* II. 1325. excl. synon. quibusdam ex alpibus lapponicis *Wahlenbergio* (*lapp.* 214.) teste, V. caninae et mirabili proxima, a nostris: pedunculis brevioribus, foliis longioribus, stipulis majoribus et tantum grandius dentatis diversissima. Ad hanc icon *fl. dan.* t. 1329. pertinere dicitur.

95. Thesium Linophyllum *L.* bracteis ternis inaequalibus calycem corollinum ovatum subaequantibus, foliis lineari-lanceolatis cauleque erectiusculo rigidis.

α. pratense *W.*, foliis linearibus crassiusculis uninerviis, caule erecto spithameo.

Thesium pratense *Ehrh. herb.* no. 12. *Schrad. spic.* 26.
Th. Linophyllum? *Linn. Willd. Spr. hal.* excl. fig. *fl. dan.*
Anonyma linifolia longe minor *Clus. hist.* 324.

β. intermedium *W.*, foliis lineari-lanceolatis subtrinerviis, nervis lateralibus infra apicem evanescentibus, caule pedali. *Schk.* t. 51.

Th. intermedium *Schrad. spic.* 27. *R. et Sch. syst.* V. 579.
Th. Linophyllum *Schk. Handb.* t. 51. *Scop. carn.* I. n. 171.
Th. Linophyllum β. *Willd. sp. pl.* I. 1211.
Linosyris *Rupp. jen.* 2. *Buxb. hal.* 195.
Linaria adulterina *Tabern. hist.* 1209. f. 2, bona.
Anonymos Linifolia *Clus. hist.* I. 324. opt.
Linaria montana s. sylvatica *Thal. herc.* 72.

γ. montanum *W.*, foliis acuminatis trinerviis, nervis pellucidis excurrentibus, inferioribus lanceolatis, superioribus ovato-lanceolatis, caule bipedali rigido superne pedunculisque foliolo saepe aucto ramosis.

a. caule rigido.
b. caule flaccido. — Th. montanum *Ehrh. Schrad.* l. l. *R. et Sch. syst.* V. 579.

Var. α. in collibus apricis editioribus ad Kroellwitz, Rossleben etc.: β. im Mittelholze: γ. ad Biebram, extra fines in agro thuring. ad Auleben, Beichlingen, Sondershausen, Straussberg, Steigerthal, im alten Stolberg, ex quo *Ehrh.* suum tulit.

Radix lignosa, horizontalis, caules plurimos sustinens, ex ramulorum emortuorum rudimentis quasi nodosa, in variis formis ad magnitudinis rationem plus minusve robusta, flavescens. Caules inferne adscendentes, sublignosi, angulati, foliosi, rigidi, secundum loci indolem variam et stirpis ubertatem plus minusve flavo-virescentes, in var. α. simplices, digitales, dodrantales, plerumque flavo-virentes, in β. spithamei, pedales, γ. pennae corvinae crassitie, 1 — 2-pedales, jam rigidi jam flaccidi. Folia sparsa, margine cartilagineo scabriuscula, colore varia; in var. α. exacte linearia, utrinque aequalia, crassiuscula, 1 — 2 centimetr. longa, uninervia, nervis lateralibus haud longe ab exortu evanescentibus, in β. linearia, magis tamen ad formam lanceolatam vergentia, subtrinervia, nervis supra mediam partem evanescentibus, centimetr. 3 longa, in γ. inaequalia, trinervia, nervis pellucidis omnibus excurrentibus, acuminata, erecta, centimetr. 5 longa, inferiora lineari-lanceolata, caulina superiora s. ramulorum floriferorum mediotenus dilatata, patentia, centimetr. 1 longa, unum lata. Inflorescentia in var. α. spicata; spica simplex, 1 — 2-uncialis, pedunculis simplicibus, patentibus, in β. spicato-ramosa, spica 1 digitalis, pedunculis inferioribus subramosis, in γ. elongato-racemosa, racemus pedalis saepe, ex ramulis inferioribus patentibus subpyramidalis, pedunculis inferioribus divaricato-ramosis, foliolo saepe auctis. Pedicelli in var. α. subuniflori, centimetr. unum longi, in β. duplo longiores, apice simpliciter trifidi, in γ. subbi-trifidi, inferiores centimetr. 5—6 longi. Bracteae triphyllae calycem suffulcientes illumque subaequantes: foliola inaequalia, bina exteriora lineari, exterius duplo brevius. Calyx obconicus, brevis, secundum stirpis magnitudinem et ubertatem varians: laciniae calycis corollini basin versus denticulatae, in var. α. ovatae, brevissimae, obtusae, in γ. oblongae, profundius incisae. Stamina

et stigmata in omnibus conformia. Nux in quam calyx investitur, monosperma, ovata, pedicellata, apice calyce corollino residuo et inflexo coronata, in var. α. et β. obsolete 5-nervia, in γ. duplo major et 5-costata, costis in pedicellum brevem, flavescentem indeque 5-angularem decurrentibus, in a. laete virens, in b. magis flavescens.

Stirps per Thuringiam vulgatissima et a florae thuringiacae parente nec a *Clusio*, ut ipse gloriatur, primum descripta, tantis ingemiscis dubiis, ut invitus quasi at necessitate accitus ejus historiam exponere adgrediar. Satis varie enim ab auctoribus interpretatur et vix de ullo alio genere tam multi supersunt nodi solvendi ac de Thesiis europaeis. Primum dubium de ipso Th. Linophyllo exstat idque partim ex synonymis et figuris, partim ex auctorum nuperrimorum testimoniis confirmatur nec *Smithii* descriptione partes singulas nimis obiter designante componi potest. *Morisoni* figura (s. XV. t. 3.) et a nostra et a *Clusii* planta discrepat et *Retzius* de Th. Linophylli *Linn.* veritate dubitans probe exaudiendus est eaque dubia icone *fl. dan.* 1205., ab omnibus auctoribus ad Th. Linophyllum citata, ulterius augentur. Alia dubia eaque graviora redeunt in formis Thesii nostri variis in eodem loco fideliter redeuntibus dijudicandis, quas *Willdenowius*, *Candollius*, *Sprengelius* aliique pro varietatibus levibus ex solo natali, *Schraderus* autem, *Ehrhartus* aliique pro speciebus distinctis quidem declararunt nec tamen differentias stabiles dederunt. Specimina in variis locis fideliter redeuntia et attentius adspecta, foliorum figura, nervorum cursu, inflorescentia, dentium calycinorum forma totiusque plantae habitu, consistentia, magnitudine et colore ita inter se distant, ut is, qui tam dissimiles conjungeret formas, primo intuitu insanire videatur. Aliud autem curiosius examen speciminum multorum ex variis locis allatorum suadet aliarumque plantarum vicissitudines inex-

plicandae. In omnibus scilicet formis habitu externo inter se alienis, partes essentiales, quas in calyce, nucis forma et bracteis statuo, consentiunt et in earum fidem specierum ab *Ehrharto* et *Schradero* distinctarum trigam, melius in unam conjungi, persuasum habeo. Quod ad foliorum figuram et nervorum cursum attinet, illum aeque ac habitum cum caulis proceritate mire mutari, ex alibi dictis (cf. Plantago major, Mespilus Oxyacantha, Rubus et Rosa) patet: dentes calycinos autem in speciminibus Thesii majoribus et surrectis simul produci, probabile esse videtur. Folia linearia, quibus var. α. gaudet, ob angustiam crassiora evadunt nec ut nervi laterales infra mediam partem jam evanescentes semet explicent permittunt, qui in var. β. infra apicem evanescunt, in var. γ. autem foliis latioribus insigni, pellucidi et rite explicati excurrunt et melius in conspectum veniunt. Similem lusum quoad foliorum figuram et caulis altitudinem, Chrysocoma Linosyris etiam, quae a veteribus pro affini declaratur, offert. Similiter etiam de totius plantae colore et consistentia, quamvis ex illis *Schraderus* differentias derivare studest, judico. Vidi enim Thesii var. α. et γ. et pallide et saturatius virescentes et in collibus sylvaticis des Alten-Stolbergs, ex quibus *Ehrhartus* Th. montanum suum tulit, in humo pinguiore inque umbrosis, idem caule flaccido perpallescente, in aliis vero vicinis apricis, caule rigido et laete virescente. Nullae prorsus sunt, quas auctores urgent, ex stirpis colore et consistentia differentiae: nullae ex habitu et plantae magnitudine, ad species stabiliendas indignae et vix nisi ad varietates a florae scriptoribus caute distinguendas idoneae.

IX. RIBES.

Ribes generis hiſtoria ex difficillimis eſt, auctorum interpretatione varia et quadantenus ſpecierum mutabilitate implicita. Miras profecto ſpecies indigenae ſubierunt viciſſitudines, cultu continuato ad uſum domeſticum ita multiplicatae, ut hortorum anglicorum catalogi tricentas fere enumerent Groſſulariarum hortenſium varietates. Arduum proinde opus, ſpecierum eſſentiam explorare, partium mutabilitatem fere abstruſam et ſpecierum definitiones, antea neglectas et nulla propemodum excepta, ambigue profeſſas ſtatuere ſive redintegrare easque omnibus, quibus ludunt formis accommodare.

94. Ribes rubrum *L.* floribus hypocrateriformibus in racemum ſubſecundum propexum laxe dispoſitis, pedicellis bracteas ſolitarias ochreiformes obtuſas multoties ſuperantibus, foliis trilobis quinqueloba mentientibus utrinque concoloribus ſubtus, petiolis pedunculisque parce pubeſcentibus.

A. sylvestre *W.*, pedunculis petiolisque hirſutiusculis, foliis baccisque minoribus.

R. rubrum α. ſylveſtre *DC. gall.* IV. 406.
Groſſularia ſylveſtris rubra *C. Bauh. pin.* 455.
R. rubrum, fructu parvo *Merr. pin.* 104. *Dill.* in *Raj. ſyn.* 458.
R. ſylveſtris *Matth. Kreutrb.*

B. domesticum *W.*, pedunculis petiolisque glabriusculis, foliis amplioribus.

α. baccis rubris.

Groſſularia multiplici acino ſ. non ſpinoſa hortenſis rubra ſ. Ribes officinarum *C. Bauh. pin.* 455. *Rupp. jen.* 53.

β. baccis carneis.

Gr. hortensis, fructu carneo *Rupp. jen.* 53.
Ribes major, fructu carneo *Mill. dict.* 201.

γ. baccis variegatis.

Gr. hortensis, fructu majore variegato *Rupp. jen.* l. l.

δ. baccis aquoso-flavicantibus s. margaritaceis.

R. rubrum γ. fr. flavescente *DC. gall.* l. l.
Gr. hortensis, fr. margaritis similis *C. Bauh. pin.* l. l.
R. vulgaris, fr. albo *Clus. hist.* I. 120. *Buxb. hal.* 284.
Gr. hortensis majore fr. albo *hort. reg. par. Rupp. jen.* l. l.
R. vulgaris acidum, baccas albas ferens *J. B. hist. Mill. dict.* 201.

ε. baccis majoribus.

R. hortense majore fructu *C. B.* l. l. *Rupp.* l. l.
R. hort. flore et fructu majoribus *Clus. hist.* l. l. *Camer. hort. med.* 141.

ζ. baccis maximis.

R. hortensis, arbusculoidea, acinis avellana majoribus *Gesn. lib. de hort. C. B. pin.* l. l.

Alias varietates, v. c., foliis variegatis *Millerus dict.* l. l. enumerat. — Stirps borealis agro nostro indigena facta.

95. Ribes nigrum *L.* floribus campanulatis in racemum laxum patulum dispersis, pedicellis bracteas acutas obsoletas adpressas multoties superantibus pedunculisque tomentosis, infimo intragemmaceo distincto, foliis trilobis utrinque germinibusque punctato-glandulosis odoratis.

Linnaeus et reliqui auctores, racemos pilosos et flores oblongos laudant, a stirpe nostra saltem, ex boreali tractu forsan ad nos delato alienos.

96. Ribes alpinum *L.*, floribus polygamis in racemos erectos confertiusculos dispersis, bracteis lineari-lanceolatis pedicellos parce glandulosos subaequantibus, foliis obtuse-trilobis supra pilosis saturate-virentibus subtus lucidis.

α. sterile *W.*, floribus planis germine destitutis fugacibus in racemos confertos digestis, bracteis pedicellos aequantibus persistentibus.

Ribes alpinum α. mas *Leers herb.* 66.
R. floribus dioicis *Grimm. isenac.*
R. alpinum *fl. dan.* t. 968. ad sinistr. opt.
R. sylvestre sterile *Camer. hort. med.* 141.

β. bacciferum *W.*, floribus hypocrateriformibus in racemum erectum pauciflorum congestis germini superimpositis aciniferis, bracteis pedicellos superantibus.

R. alpinum *Linn. sp. pl.* I. 291. — foemina *Leers* l. l.
R. alpinus dulcis *J. Bauh. hist.* II. 93. *Buxb. hal.* 284.
Gr. vulgaris, fr. dulci *C. B. pin.* 455. *Clus. hist.* I. 120. c. fig. *Rupp. jen.* 54.
R. sylvestris, fructu viscoso *Thal. herc.* 96.

Stirpis fertilitatem veteres ex loco natali derivant hincque in apricis et in hortis plerumque sterilescere, *Camerarius* l. l. adseverat. Apud nos semper dioica est. Stirps mascula s. sterilis gaudet: racemis multifloris, densis, brevibus; bracteis pedicellos aequantibus et diutius persistentibus; floribus planis, flavescentibus, germinis cum calyce patente concreti styli stigmatumque emarcidorum rudimentis et antheris perfectis s. polliniferis auctis: foeminea s. baccifera vero excellit; racemis pau-

cifloris, laxis; bracteis pedicellos superantibus; laciniis calycinis reflexis, petalis dilute rubentibus; antheris imperfectis s. polline destitutis; germinibus majoribus, stylo semibifido, staminibus longiore et aliis notis. Racemi masculi et foeminei rarissime in eodem frutice observantur.

97. Ribes Grossularia *L. emend.* aculeis ramulorum tricipitibus rectis ramulos floriferos suffulcientibus, pistillo staminibusque corollae limbo brevioribus, pedunculis deflexis subunifloris medio ex geniculis bracteatis, foliis obtuse-trilobis quinqueloba mentientibus utrinque parce pubescentibus, baccis utrinque triplicato-venosis.

A. hirsutum *W.*, germinibus, pedunculis foliisque utrinque pubescentibus, ramulis arcuato-deflexis vimineis, baccis subglobosis hirsutis.

α. munitum, bracteae subtriphyllae foliolis inaequalibus, altero maximo ovato emarginato, baccam basi abrupte rotundatam obvallante, pedicellis 1—4-floris.

†) sylvestre, baccis minoribus, duriusculis, acidulis.

R. Uva crispa *Poll. pal.* I. 235. excl. syn. *Leyss. hal.* 57. *Leers herb.* 66. *Spreng. hal.* 82. *Willd. sp. pl.* I. 1158.

Grossularia simplici acino spinosa sylvestris *C. B. pin.* 455. *Rupp. jen.* 53. *Buxb. hal.* 149.

Uva crispa s. Grossularia *J. Bauh. hist.* I. 47. *Tabernaem. hist.* 1491.

Uva spina *Matthiol. Kreutrb.* 48. a. (opt.). *Camer. epit.* 87.

Grossularia *Thal. herc.* 54. ex l. nat.

††) domesticum, baccis majoribus.

β. LIBERUM, bracteis diphyllis, foliolis inaequalibus dimidiatis obtusis a bacca basi subattenuata retractis, pedicellis subunifloris.

†) SYLVESTRE, baccis minoribus.

a. viridibus demum margaritaceis, glanduloso-hispidis.

R. Grossularia *Linn. sp. pl.* I. 291. *Spr. hal.* 82. *Smith. brit.* I. 266. et *auct.*

b. rubentibus, aculeis gracilioribus.

R. Grossularia *Leers herb.* 66.

? R. reclinatum *Linn. sp. pl.* I. 291. excl. syn. Grossularia spinosa II. *Rupp. jen.* 53. excl. syn. *Bauh.*

Gr. spinosa, fr. obscure purpurasc. *J. B. hist.* I. 48.

††) DOMESTICUM, baccis majoribus.

a. viridibus demum margaritaceis, glandulosis.

Grossularia *Blackw. herb.* t. 277. f. III.

Gr. fr. maximo, hispido, margaritarum fere colore *Raj. Buxb. hal.* 150.

b. rubentibus.

Grossularia rubra *Blackw. herb.* t. 277. f. I.

B. GLABRUM, germinibus foliisque utrinque glabris, baccis ovato-oblongis infra basin attenuatam bracteis diphyllis pedicellum mediotenus geniculo interceptum munientibus.

α. SYLVESTRE, baccis foliisque minoribus.

R. Uva crispa *auctor. quorumd. an quoque Linn.?* —

β. DOMESTICUM, baccis foliisque majoribus.

R. Grossularia *hort.* et *auct. plur.*

R. Uvae crispae var. culta, fol. latioribus subglabris nitidulis, baccis nudis majoribus *Lam.*

Varietates singulae in sepibus nostris, arcium ruderibus dumetisque penitus omnibus obviae, ex

bractearum figura et dispositione disjunctae, in extremo positae, valde quidem inter se recedunt, aliis autem formis intermediis amice connectuntur, nec vix nisi ambiguas fingunt differentias. Similiter baccarum color, hirsuties, nonnisi glandulis stipitatis validis iisque copiosis immixta et figura ludunt.

X. ERYTHRAEA.

Cal. 5-fidus. Corolla infundibuliformis. Antherae demum spirales. Stylus erectus. Capsula supera cylindrica, 1-locularis, bivalvis, tubo corollae emarcido inclusa: valvae margine inflexo seminiferae.

98. ERYTHRAEAE RAMOSISSIMAE varietates habeo:

α. OBTUSIFLORAM, foliis inferioribus ovatis confertis internodia approximata subaequantibus, caule ramosissimo dichotomo arbusculoideo, limbo ovato obtulo. — *Vaill.* t. 5. f. 1. — Er. pulchella *Hornem. fl. dan.* t. 1637.

β. ACUTIFLORAM, foliis inferioribus ovato-oblongis internodio brevioribus, caule patulo divaricato, floribus pedicellatis axillaribus terminalibusque, limbo lineari acuminato gracili. — Centaurium minus Valerianae facie *Rüpp. jen.* 22.

Var. α. in nonnullis pratis abundat, v. c. ad Rossleben: β. ad lacum Koelmensem et ex illo in montes vicinos transmigrat.

Aliam ex eodem loco, *angustifoliam* retuli, foliis inferioribus lineari-lanceolatis obtusis margine scabris, pedunculis simplicibus erectis insignem, inter hanc et Er. Centaurium *R.* quasi intermediam, denuo observandam. Erythraea inaperta s. Cent. palustre minimum, flore inaperto *Vaill.*

par. t. 5. f. 2. omnino distincta est. Ad Erythraeam Centaurii var. floribus albis, quae passim occurrit, Centaureum flore albo *Rupp. jen.* 22. pertinet.

XI. CHENOPODIUM.

Flores hermaphroditi. Perigonium 5-partitum, connivens, immutatum, persistens. Stamina 5. Stylus bifidus. Semen lenticulare horizontale crustaceum extus pellicula hyalina friabili obductum. Embryo internus.

†99. Chenopodium microspermum *Wallr.* foliis triangularibus in basin subrhomboideam attractis parce dentatis, racemis ramosis erectis subaphyllis folio brevioribus axillaribus terminalibusque, seminibus minutissimis fuscis.

Ch. Atriplicis sativae folio et facie, spicis multis surrectis veluti racemosis in foliorum alis *Rupp. jen.* 338.

In aggeribus campisque salsis circa Halam, ad Seeburg; extra fines ad Artern, auctumno.

Descriptionem in thuringiaca dabo. Plantam pro salina habeo. Semina et calyces Ch. rubri.

† 100. Chenopodium melanospermum *Wallr.* foliis triangularibus in basin subrhomboideam attractis parce dentatis, racemis ramosis erectiusculis subaphyllis folio brevioribus, seminibus aterrimis exasperatis.

Ch. latifolium minus ramosum, florum petiolis longissimis ex foliorum alis confertim enascentibus *Buxb. hal.* 70. cum fig. idonea.

In aggeribus et ruderibus circa Halam et alibi passim.

Habitu et foliorum forma praecedens mentitur, quod calycibus et seminibus aterrimis, exasperatis, duplo majoribus diuque in calycibus persistentibus distinctissimum est, eaque indole et seminum mole ad Ch. murale s. Ch. polyspermum accedit. *Ruppii* et *Buxbaumii* synonyma ad utramque spectant speciem. Ch. urbicum foliis triangularibus subdentatis, racemis confertis strictissimis cauli approximatis longissimis *Linn. fl. suec.* 209. *sp. pl.* I. 318. ad quod *Buxbaumii* synonymon, a *Willdenowio* omissum vulgo et ab ipso *Linnaeo* laudatur, ad quod *flor. dan.* t. 1148. icon spectare videtur, boreale est et a nostro videlicet distinguendum. Quatenus autem differat, doceant patrui. Seminibus Brassicae Napi magnitudine excellere, *Curtisius* apud *Smithium* perhibet. Synonyma Ch. urbici *fl. germ. auct.* inter hoc et praecedens ambigunt.

101. Chenopodium rubrum *L.* foliis rhombeis triplinerviis in basin decurrentibus sinuato-dentatis, dentibus intermediis majoribus, racemis compositis erectis foliolosis, seminibus fuscescentibus minutissimis. — *Flor. dan.* t. 1549. opt.

In ruderibus et cultis. — *Linnaeus* folia cordato-triangularia habet. *Smithius* nostrum optime descripsit.

102. Chenopodium hybridum *L.* foliis ovatis acuminatis basi subcordatis angulato-dentatis, racemis paniculatis nudis divaricatis terminalibus axillaribusve, seminibus lentiformibus. — *Vaill. par.* t. 7. f. 2. opt.

Variat colore, foliorum et racemi forma. In cultis laete viret, gracilescit magis et racemos subcymosos effusos acquirit, quale *Smithius* descripsit

et *Chabr. ſtirp.* 306. f. 6. *Tabern. hiſt.* 812. f. 3. reddiderunt: in paſcuis et aggeribus graminoſis racemos magis congeſtos, divaricatos cauleſque rubentes gerit, quale *Vaillantii* icon exprimit.

103. Chenopodium murale *L.* foliis ovatis ſubrhombeis nitidis utrinque productis undique inaequaliter dentatis, racemis patulis cymoſis ſubaphyllis cauleque ramoſiſſimis. — *Chabr.* l. l. f. 5. *Tabern.* l. l. f. 1. opt.

104. Chenopodium polyspermum *L.* foliorum et racemi forma valde ludit jamque foliis ovatis obtuſis emarginatis, rubro-marginatis, acutis, cymis aphyllis et folioſis expanſis occurrit, quae varietas in hortis Ch. acutifolii *Kit.* nomine colitur.

XII. ATRIPLEX.

Flores polygami. Perigonium masc. 5-partitum. Stamina 5. Stylus bifidus: foemin. diphyllum demum effiguratum ſemen occultans. Semen erectum compreſſum ſubcruſtaceum extus tunica hyalina reſidua obductum. Embryo externus. *Wallr.*

105. Atriplex nitens *Schk.* caule herbaceo erecto ramoſiſſimo, foliis ſubtriangularibus punctatis nitidis infra leproſo-cineraſcentibus discoloribus baſi margineque ſinuato-dentatis, valvulis ovatis reticulato-nervoſis, ſeminibus planis pellicula obductis (fuſceſcentibus). — Atr. nitens *Schk. Handb.* III. 541. t. 348. mediocr.

In hortorum rejectamentis inque aggeribus circa Halam, Artern, Sangerhauſen frequens, aliis vero locis aut rareſcit aut omnino deficit.

Willdenowius valvas triangulari-ovatas: *Sprengelius* triquetras urget, equidem autem ovatas obſervo, Atr hortenſi tam ſimiles ut vix niſi ſeminibus dignoſci poſſit. Differt autem praeter alias differentias ex foliorum colore et forma, ſeminibus pellicula reſidua involutis, per omnem aetatem fuſceſcentibus, quae in illa cum nitore nigreſcunt, et foliis, punctis oleoſis inſcriptis, infra leproſo-cineraſcentibus. Pellicula, qua involvuntur, in ſeminibus immaturis, marginem membranaceum, quem *Hoffmannus* et *Schkuhrius* laudant, mentitur tantum; isque in maturis deeſt et ſemen undique circumcludit.

106. Atriplex patula *L.* foliis radicalibus caulinisque inferioribus ovatis deltoideo-haſtatis dentatis, ſummis lanceolatis integerrimis ſenſim anguſtioribus, valvis rhombeo-deltoideis baſi parce dentatis nervoſis dorſo ſubmuricatis ſemina longe ſuperantibus, in ſpicas interrupto-conglomeratas aphyllas digeſtis. — A. haſtata et laciniata *Schk.* t. 348. 349. *Flor. dan.* t. 1285. Atr. folio deltoide triangulo *Moriſ. hiſt.* ſ. V, 32. 14.

Variat quidem foliorum forma, dentibus et colore, inflorescentia ſpicata tamen ex glomerulis remotiuſculis interrupta valvarumque figura, quae jam magis minusve rhombeo-deltoidea eſt, facile recognoſcitur. Varietatem habeo ſingularem, valvis maximis, centimetrum integrum longis in caule ſpithameo.

107. Atriplex ruderalis *Wallr.* foliis haſtato-deltoideis dentatis oppoſitis omnibus ſubconformibus, ſummis ſenſim minoribus, val-

vulis ovatis integerrimis semen aequantibus in paniculam subramosam congestis.

In ruderibus prope Loderaleben. — Extra fines ad fossas circa Goersbach.

Differt ab indigenis et maxime ab Atr. patula, cui adfinis est: 1) foliis minoribus, conformibus, oppositis. 2) inflorescentia paniculata fere Chenopodii Vulvariae: quae in illa ex glomerulis interruptis spicata est. 3) valvulis ovatis, integerrimis, acutiusculis, multo minoribus, semen exacte aequantibus: quae in illa submembranaceae, nervosae, supra angulos dentatae, semper plus minusve deltoideae, semina multum superant et potius latescunt et elongantur quam abbreviantur.

108. Atriplex angustifolia *L.* foliis inferioribus subhastatis, reliquis lanceolatis in basin attractis subintegerrimis, summis linearibus, valvulis rhombeo-quadrangulis integerrimis apico acuto producto semen excedentibus. — Atr. patula *Schk.* t. 347. Atr. angusto oblongo folio *Moris.* V. 32. 15.

B. angustissima *W.*, foliis omnibus lineari-lanceolatis, caule divaricato-ramoso dodrantali, ramulis inferioribus horizontalibus.

Rami divaricati Atriplicibus modo descriptis et aliis communes, ambiguam largiuntur differentiam: melior exstat in habitu generali, valvularum forma earumque cum seminibus relatione. In integritate valvularum et muricibus, quibus valvulae disco nonnisi insperguntur, essentialis nihil inest. — Atr. hastata *Linn.* valvulis majoribus nervoso-reticulatis, margine sinuato-dentatis, dentibus elongatis setaceis differt.

XIII. HALIMUS *Wallr.*

Flores polygami. Perigonium masc. 5-partitum. Stamina 5. Stylus bifidus: foemin. integrum demum in capſulam undique clauſam effiguratum. Semen erectum complanatum nudum membranaceum. Embryo periphericus cylindricus roſtellatus (viridis). Albumen centrale tenerrimum (fuſcum). Radicula libera deſcendens.

109. Halimus pedunculatus *Wallr.* leproſo-cineraſcens, caule herbaceo ramoſo demum flexuoſo, foliis caulinis inferioribus ovatis obtuſis in petiolum attractis, ſummis oblongis ſenſim anguſtioribus, capſulis obverſe cuneiformibus bicornibus complanatis longe pedicellatis.

Atriplex pedunculata *Linn. ſp. pl.* II. 1675. *Ann. bot.* 37.

Ad ſalinas Arterenſes et Numburgenſes extra fines abundat.

Flor. dan. icon pejor vix niſi umbram Halimi noſtri reddit. Hujus generis forſan etiam eſt Atriplex portulacoides, cujus fructus nondum vidi.

110. Heracleï Sphondylii var. fructibus ovato-oblongis, Peucedani officinalis fr. molem et figuram fere aequantibus ad Roſsleben legi.

111. Pastinaca sativa *L.*

α. sylvestris *W.*, caule ſulcato, foliis pinnatis ſubtus pubeſcentibus, foliolis ovatis obtuſis inaequaliter inciſo-dentatis, extremo trilobo, radice ſubcarnoſa amaricante. — *Lonic. hiſt.* 476. Siler ſylveſtre *Fuchſ.* 752. P. germanica ſylveſtris

J. Bauh. hist. III. 149. *Chabr. stirp.* 391. f. 3. *Tabernaem. hist.* 198. f. 2. *Moris. hist.* f. IX. 16. f. 2.

β. SATIVA *W.*, foliolis oblongis inciso-serratis decussatis semidecurrentibus nitidis, radice carnosa dulci. — Elaphoboscum sativum *Tabern.* l. l. f. 1. *Chabr.* l. l. f. 1. *Flor. dan.* t. 1206.

112. Angelica Carvifolia *Spr.*

α. PRATENSIS *W.*, foliis pinnatis, pinnis obovatis trifidis oblongo-lanceolatis mucronatis, caule sulcato acutangulo. *Hall. icon. helv.* t. 20.

β. SYLVATICA *W.*, foliis ternato-decompositis, foliolis trifido-pinnatifidis lineari-lanceolatis cuspidatis, caule erecto membranaceo angulato. — Angelica tenuifolia *Rupp. jen.* 277.

Utraque in nemoribus Loderslebensibus vicinisque passim occurrit.

Carvifolia *Vaill. par.* t. 5. f. 2. huc minime sed potius ad Seseli montanum pertinet. Selinum Carvifolia *L.* duplices comprehendit species: alteram nostram thuringiacam ex *Ruppii* et *Dillen.* synonym.; alteram sibiricam ex *Gmelini* descriptione.

† 113. Angelica pratensis *M. B.* innotuit mihi ex specimine in pratis Rosslebensibus olim lecto, ex quo quidem descriptionem dare nolo.

114. Laserpitium pruthenicum *L.*

α. HIRTUM *W.*, caule foliisque subtus hirtis.

β. GLABRUM *W.*, caule foliisque glaberrimis.

Utraque varietas in nemore Loderslebensi promiscue legitur. Fructus pilis rarissimis inspersi. Flores exsiccati flavescunt. Costae dorsales variant figura et numero.

115. Aethusa Cynapium *L.*

α. agrestis *W.*, caule gracili digitali, vaginis foliorum excurrentibus productis, umbellulis paucifloris breviter pedicellatis involucella subaequantibus. — Aeth. Cynapium var. β. *Ann. bot.* 44. Cynapium inter olera *Rupp. jen.* 284.

β. domestica *W.*, caule elato ramoso, vaginis abbreviatis apice in auriculas cordatas dilatatis, umbellis multifloris longe pedicellatis involucellis propendentibus linearibus brevioribus. — Aeth. Cynapium *auct.* fere omn. *Schk.* t. 72.

Var. α. post messem in arvis ad Bennstaedt, Wansleben, Zscherben et aliis circa H. locis: β. sativas comitatur et passim umbella foliosa exuberat.

116. Athamanta Libanotis *L.* praeter alias varietates ex caule foliisque, fructibus hirsutiusculis et dense pubescentibus, ut ne costae quidem appareant, ludit. Caulem canum, qualem *Sprengelius* cl. in *fl. hal.* indicat, in indigenis haud vidi.

117. Daucus Carota. Varietatem singularem *acaulem*, umbella solitae magnitudinis ex ipsa radice prodeunte, circa Lodersleben legi.

† 118. Caucalis grandiflora *L.* foliis decompositis glabris, foliolis ovatis duplicato-trifidis, laciniis linearibus acuminatis brevibus, supremis simplicibus vaginantibus, involucris involucellisque margine scariosis, petalis exterioribus bifidis maximis radiantibus. — *Jacq. austr.* t. 54. *Tabern. hist.* 290. opt. *Columm.* ecph. t. 94.

Inter segetes hiemales in arvis aridis arenosis citra Querfurth, qua itur ad Schmonam. Jun.

Primum indicatur agro hal. indigena a *Buxbaumio hal.* 99. semel lecta ad Querfurth: equidem ante plures annos ibidem copiosam legi, quae inter indigenas petalis exterioribus speciosis oculos allicit. Culta major evadit omnibus partibus eaque habitum solitum plane exuit.

† 119. Torilis infesta *Wallr.* foliis pinnatifidis, involucro subnullo, umbellulis oligospermis, setis fructuum rectis condensatis apice subglochidiatis.

Torilis helvetica *Gmel. bad.* — *Spr. prodr. umb.*
Caucalis infesta *Curt. Smith. Hoffm. Engl. bot.* 19. t. 1314. — helvetica *Jacq. hort. vind.* III. p. 12. t. 16. *Murr.* — segetum *Thuill. par.* II. 136. — aspera β. *Lam. dict.* I. 656. — arvensis *Huds. With. Ait. Willd. DC. M. Bieb.*
Scandix infesta *Linn. syst. ed.* XII. (teste *Smithio* secund. herb. Linn.) nec vero *Willd. Spreng.*

In arvis apricis, aridis eorumque marginibus ad Querfurth, iisdem locis inter saxorum strues prope Rossleben auf dem ersten Schachtberge. Jul. Aug.

Planta vexata, Torili Anthrisco primo intuitu simillima, attentius vero adspecta diversissima.

Radix albida. Caulis pedalis et altior in siccissimis saepe digitalis, ramosissimus, ramis alternis, teretiusculis divaricatis, internodiis inaequalibus approximatis, pilis brevibus reflexis adpressis scabriusculus. Folia magnitudine excepta, fere ut sequentis, magis tamen regulariter incisa. Involucrum universale subinde monophyllum, plerumque nullum; involucella ut in T. Anthrisco at minora. Flores albi carneive. Umbellulae oligospermae, plerumque ex 5 — 8 fructibus

compositae. Fructus ovato-oblongi, cinereo-nigrescentes, setis rectis condensatis, per lentem sursum hispidis apice aut hamatis aut subglochidiatis.

In planta a T. Anthrisco dignoscenda omnes, quos scio auctores singulari modo vexati desudarunt et plurimi legibus philosophiae botanicae contrarias promulgarunt definitiones. *Aitonius, Smithius, Willdenowius* unice involucrum adhibent et hic modo addit, valde adfinem esse sequenti. Quia florae gallicae auctores et *Persoonius* caulem humilem huic, elatum autem T. Anthrisco adnumerant in ipsa diagnosi, quae nota pessima in cujuslibet viae Torili Anthrisco nana et ipsa T. infesta cubitali potest refutari.

En igitur utriusque plantae differentiae certiores. Torilis infesta habet: 1) radicem albam: T. Anthriscus, flavescentem. 2) caulem plerumque humiliorem, dumosum, scabrum, ramis brevibus divaricatum, internodiis magis approximatis interceptum: T. Anthr. utplurimum exaltatum, procerum, internodiis elongatis insignem, strigosum. 3) folia minora, magis regulariter incisa. 4) involucrum oligophyllum aut plane nullum: T. Anthr. semper polyphyllum. 5) umbellulas ex 5 — 8 fructibus: T. Anth. ex 8 — 16 compositas. 6) fructus ovato-oblongos, cinereo-nigrescentes, setis rectis condensatis, per lentem sursum hispidis, apice aut glochidiatis aut ubi glochidis radius deest, tamen hamatis obtectos: T. Anthr. contra, fructus vere ovatos, apice saepius purpurascentes, obtusos, setis sparsis, multo rarioribus et brevioribus, incurvatis, acutis, modo muricatos, aliis minoribus simul intermixtis. 7) crescit inter segetes et passim in saxorum strues vicinas transcurrit: T. Anthr. ad sepes, in dumetis ubertim.

Synonyma permulta novo auxi, quum nomen specificum *Linnaei* aptum, ob synonyma confusa solummodo oblitum, ex philosoph. bot. cano-

ne restituendum' sit quumque illud a *Murrayo* datum, patriam nimis speciatim designans, minus idoneum esse videatur. Planta enim praeter Helvetiam totam fere Europam patriam agnoscit. Caucalis arvensis *Hudſ. Willd.* nominari nequit ob charact. gener. ab acutissimo *Sprengelio* statutum. *Smithii* oculis denique exercitatissimis fidem denegare non possum, qui Scandicem infestam *L.* secundum specimina a *Linnaeo* conservata ad nostram Torilem rejicit. Quaenam igitur sit Scandix infesta *Willd.* a Zoëga missa, aut quaenam T. infesta *Spreng.* (*prodr.* p. 24.) cum Sc. infesta *L.* synonyma citata ne conjicere quidem audeo; aliam tamen speciem constituere videtur.

120. Torilis Anthriscus *Gmel.* foliis pinnatifidis, involucro polyphyllo lineari, umbellulis polyspermis, setis fructuum incurvis sparsis acuminatis. — Caucalis Anthriscus *L.* Torilis rubella *Moench meth.* p. 103.

Torilis character gener. a cl. *Sprengelio* constitutus vix ubique cum plantae partibus congruit. Involucrum scilicet universale, quod a *Sprengelio* denegatur, constanter adest polyphyllum, e foliolis lineari-setaceis compositum in planta florifera: cadit vero plerumque in fructifera. Fructus apice violacei, quos cl. *Smithius* urget, signum ambiguum praebent, a solo natali potius quam plantae proprietate pendent, a T. infesta minime alieni sunt et in umbrosis semper desiderantur.

121. Pimpinella magna *L.* foliis omnibus pinnatis, foliolis oblongis acuminatis inaequaliter inciso-serratis nitidis cauleque sulcato glabris, stylis germine majoribus, seminibus oblongis utrinque attenuatis. — *Cluſ. hiſt.* II. 197.

opt. *Chabr. stirp.* 398. f. 2. *Moris. hist.* s. V. 9. 1.

β. RUBRA *W.*, floribus roseis purpurascentibusve — P. rubra *Hopp.* in *Cent. exsicc.* P. Saxifraga major umbella rubente *C. B. pin.* 159. S. major in alpibus, fl. rubente *Clus. hist.* II. 197.

γ. LACINIATA *W.*, foliolis omnibus laciniatis, foliolis decussive-pinnatis, laciniis oblongis dentatis patentibus. — P. alia in lacinias divisa *Clus. hist.* I. l.

δ. DISSECTA *W.*, foliis bipinnatifidis, foliolis lineari-lanceolatis elongatis. — *Moris. hist.* s. V. 9. f. 3.

Pimpinellam majorem germanicam, quoad foliorum integritatem minus polymorpham, foliis tamen atro-virentibus et splendentibus, aeque ac floribus albis et ex purpura eleganter rubescentibus ludere, *Clusius* optime jam indicat.

122. PIMPINELLA SAXIFRAGA *L.* foliis pinnatis, foliolis radicalibus subovatis inciso-serratis laciniatisve, caulinis mediis tenuiter pinnatis, summis in vaginas laxas abortientibus, caule tereti striato, stylis germine brevioribus, seminibus ovatis.

A. MINOR *W.*, foliis cauleque dodrantali glaberrimis.

α. POTERIIFOLIA *W.*, foliis radicalibus pinnatis subcaespitosis, foliolis subrotundis basi ovata integerrimis inciso-serratis, subtus subdiscoloribus.

P. media *Riv. Rupp. jen.* 288.
P. Saxifraga hircina minor foliis Sanguisorbae *J. Bauh. hist.* III. 2. *Chabr. stirp.* 398. f. 4.
Pimpinella minor *Camer. epit.* 676. (solita minor).

Tragoselinum minus *Tabern. hist.* 253. f. 2. opt.

β. ALPESTRIS *W.*, nitida, foliolis inferioribus cuneiformibus inciso-serratis pinnatifidisque, caulinis superioribus in vaginas laxas abortientibus.

B. MAJOR *W.*, foliis cauleque pedali subpubescentibus.

a. INTEGRIFOLIA *W.*, foliolis radicalium ovatis obtusis inciso-serratis, summis abortientibus cauleque proceriore tenuissime pubescentibus.

P. Saxifraga *Schk.* t. 78. *Flor. dan.* t. 669.
P. nigra *Willd. sp. pl.* I. 1471.
P. major *Tabernaem. hist.* 253. f. 1.

b. DISSECTIFOLIA *W.*, foliis radicalibus varie laciniatis pinnatisque cauleque pubescentibus. — *Clus. hist.* II. 197.

Varietates innumerae (primarias enim modo exhibuimus), ut ita redigantur Natura dictitat, quamvis melius ex habitu et speciminibus exsiccatis quam ex verbis recognoscantur. Proprio enim var. minor et major gaudet habitu: omnibus tamen differentiis essentialibus, quas in fructibus ovatis, basi rotundatis stylisque brevioribus statuo, caret nec quoque haereo P. nigram *W.* P. Saxifragae subscribere. Var. α. foliis glabris, subtus e glauco virescentibus excellit, Poterii Sanguisorbae s. Sisonis segetum folia fere referentibus.

123. SESELI COLORATUM *Ehrh.* caule erecto striato subsimplici, petiolis vaginantibus foliisque decompositis erectis, foliolis tripartitis linearibus mucronatis aveniis margine carinaque hirsutis, involucellis polyphyllis lanceolatis margine membranaceis glabris umbellulas subaequantibus, radice annulata. S. annuum *Linn.* S. coloratum *Ehrh.* Libanotis ναρθηκοειδής *Thal. herc.* 71.

Duplices, *Thalio* jam praeeunte, dignofci poffunt varietates: *major*, caulibus fubpubefcentibus apice fubramofis, et *minor*, caulibus fimpliciffimis, digitalibus, umbella terminali rubefcente. Alii annuam, alii biennem, iterum alii perennem faciunt ftirpem: annua certe non eft et ob eam rem nomen Ehrhartianum retinui.

124. SESELI DUBIUM *Schk.* caule laeviffimo ftricto ramofo, petiolis patulis vaginantibus, foliis pinnatis, foliolis fubtrifidis linearibus pellucido-venofis nudis, involucellis fetaceis umbellas fubaequantibus.

125. SESELI HIPPOMARATHRUM *L.* caule fimpliciusculo, foliis bipinnatis glaucis radicalibus, foliolis linearibus trifidis brevibus carinatis margine carinaque glabris, caulinis in vaginas patulas abortientibus, involucellis monophyllis pelviformibus abbreviatis feminibusque parce pubefcentibus.

In collibus calcareis circa Halam, ad Querfurth, quo loco a *Ruppio* jam indicatur (*jen.* 280.).

Involucella pelviformia *Linnaeus*: femina coronata *Ruppius* dixit, male vero Saxifragam pannonicam *Clufii* immifcuit, caulis vaginis a noftro alienam.

126. CNIDIUM SILAUS *Spr.*

α. ANGUSTIFOLIUM *W.*, laciniis foliorum lanceolato-linearibus acuminatis cufpidatis fubcanaliculatis obfoleto-venofis, involucro fubnullo, caule fimpliciusculo.

β. LATIFOLIUM *W.*, laciniis foliorum oblongo-lanceolatis obtufiusculis mucronatis pellucido-ve-

nosis, involucro oligophyllo, caule a basi inde ramosissimo.

Cnidium nostrum folio quandoque latiore variare *Ruppius* jam monuit. Var. β. Cnidium alsaticum *Spr.* ex horto hal. exacte refert et forsan idem est cum Peucedano alsatico *L.*, ut alibi jam (*ann. bot.* 54.) proposui. Cum foliorum latitudine, habitus et venarum indoles mutatur, ita ut venae obsoletae in foliolis angustioribus, in latioribus vero valde perspicuae, simplices, transversae sive reticulatae evadant. Var. α. folia, praeter longitudinem, Peucedani gallici habitum fere referunt.

XIV. CORRIGIOLA.

Calyx 5-partitus, persistens. Petala 5. Nucula monosperma, triquetra calyce tecta.

† 127. Corrigiola litoralis *L.* foliis linearibus glaucis, floribus subcymosis pedunculatis, calycibus margine membranaceis, caulibus prostratis centrifugis. — *Engl. bot.* XI. t. 668. *Schk.* t. 85. (mala.) *Moris. hist.* s. V. 37. 1.

Polygonifolia *Dill. Buxb. hal.* 266.
P. s. Linifolia per terram sparsa, flore scorpioidis. *J. Bauh. hist.* III. 379

In locis arenoso-siliceis ad Amtsdorf: in arenosis vor der Heide rechts vom Heidehause et ad Bennstaedt rarius: eo frequentius ad Heringen, Nordhausen, am kalten Graben, utrobique cum Herniaria et Polygonis.

Primus invenit *Knauthius* in agris der Heide: *Buxbaumius* frustra quaesivit, quam jam deperditam florae nostrae post centum annos haud sine voluptate reddo.

Commiſcui olim tiro hanc cum Polygono aviculari, quae *Linnaeo* praeceptore (*obſervat. in gener. pl. natur.* p. 304.) adeo refert Polygonum, ut absque numeri partium obſervatione eandem plantam eſſe diceres. Hinc quoque priſcis Polygonum fuit.

† 128. Linum tenuifolium *L.* calycibus acuminatis margine glanduloſis, foliis linearibus retrorſum ſcabris acuminatis, caule ſuffruticoſo erecto. — *Jacq. auſtr.* t. 255.

In collibus aridis prope Querfurth links von der Windmühle rarius. Jul.

Radix pro planta vaſta, lignoſa, perennis. Caules ſuffruticoſi, erecti, plurimi ex eadem radice, erecti, ſpithamei, inferne pubeſcentes. Folia linearia, acuminata, margine retrorſum ſcabra, nervo unico valido notata. Ramuli ſubpaniculati. Flores rubro-violacei, cito evanidi, calyce triplo majores. Foliola calycina elliptica, acuminata, glandulis copioſis obſita, uninervia. Capſula calycibus brevior, ovata, acuta.

Caute diſtinguendum Linum anguſtifolium *Hudſ.* calycibus trinerviis eglanduloſis integris foliisque trinerviis lineari-lanceolatis, ſtylis ſubclavatis inſigne.

Linum perenne foliis anguſtiſſimis calyce ariſtato *Hall. enum.* p. 371. *Rupp. jen. ed. H.* p. 408.

129. Drosera rotundifolia *L.* foliis orbiculatis radicalibus, laciniis calycinis lineari-lanceolatis denticulatis ſtriatis, ſcapo racemoſo, ſtigmatibus clavatis. — *Drev. et Hayne getr. Abbild.* I. t. 2. *Engl. bot.* t. 867. *Flor. dan.* 1028. *Thal. hercyn.* t. 9. f. 1. *Lonicer ſtirp.* p. 559.

130. DROSERA LONGIFOLIA *L.* foliis obovatis radicalibus, laciniis calycinis ellipticis subenerviis integris, stigmatibus emarginatis.

Dr. longifolia *sp. pl.* 403. *Smith brit.* I. p. 347. *Schk. bot.* I. t. 87. *Engl. bot.* t. 868.
Dr. intermedia *Drev. et Hayne* l. l. I. t. 3. f. B. *Spreng. hal.* p. 101. *Wahlenb. lapp.* 75.
Ros solis folio oblongo *Raj. syn.* 356. *Morison.* sect. XV. t. 4. f. 2.
Salsi rora s. roris solis var. femella *Thal. herc.* t. 9. f. 2.

In paludibus doelaviens. passim.

131. DROSERA ANGLICA *Huds.* foliis oblongis obtusis longe petiolatis radicalibus, laciniis calycinis ellipticis punctatis, floribus octogynis, capsulis 4-valvibus, stigmatibus clavatis.

Dr. anglica *Huds. Smith. brit.* I. p. 347. *Engl. bot.* t. 869.
Dr. longifolia *Drev. et Hayne* l. l. t. 3. f. A. *Flor. dan.* t. 1093. (opt.).
Ros solis major longiore folio et erectiore *Morison. hist.* sect. XV. t. 4. f. 1. (opt.).

In palude uliginosa am breiten Saale in nemore Loderslebensi.

Perperam a *Wahlenbergio* pro prioris var. declaratur in *fl. lappon.* p. 75.

HEXANDRIA.

XV. ALLIUM.

Allium genus et partium similitudine et alia quacunque indole typi naturalis communione quasi contineri, quilibet compertum habet. Anxietate quadam itaque hoc genus dispescendum indico, quod olim jam a vetustissimis inde temporibus ab ipsoque *Linnaeo* ante edit. *sp. pl.*, *Hallero* (*opusc.* p. 329.) valde refutante, in Gethyum, Porrum, Moly, Scorodoprasum inque Ampeloprasum divisum erat genera. Incommoda vero visa est talis divisio secundum habitum externum et partes minoris momenti sexuales, v. c. secundum filamenta simplicia et tricuspidata, aut secundum flores bulbis intermixtos et radicis proprietatem. Nostris autem temporibus, quibus aureum illud *Erestii*, ἔσχατον ἐν ἅπασι τὸ σπέρμα e novo regnat et relucescit praeceptum utque genera per se naturalia secundum differentias partium sexualium distinguantur permittit, ubi Luzula a Junco, Muscari ab Hyacintho, Dianella a Dracaena, Calluna ab Erica et alia genera naturalia in alia disjuncta sunt, his profecto, neglecto habitu naturali permissum est, istas leges in Allia quoque transferendi. His igitur fretus novum constituo genus, quod primo intuitu jam reliqua Allia relinquit.

XVI. OPHIOSCORODON *Wallr.*

Umbella terminalis. Spatha bivalvis multiflora. Corolla 6-petala, decidua. Stigma simplex. Capsula trilocularis: valvulae septo destitutae monospermae. Semen rotundatum.

Ita Allium ursinum a *Dioscoride* (II. 187.) jam vocatur, ex *Cordi*, *Loniceri Thalii*que interpretatione. Capsula toto coelo et eodem

plane modo ab Alliorum speciebus genuinis recedit, quo Juncus a Lusula genere distinctissimo discrepat. In Alliis nimirum valvula extus sulcata, intus vero dissepimento duo semina inter eandem valvulam distinguente aucta: in Ophioscorodo contra, valvula septo destituta, semen unicum, subrotundum modo concludit: illius capsula 6-sperma, hujus 3-sperma. Allium prorsus quoad Ophioscorodi capsulas, Ophioscorodon est duplicatum. Ex diversa capsulae structura, illae diversimode etiam, Alliorum scilicet externe, Ophioscorodi interne dehiscunt: Alliorum valvulae connivent, Ophioscorodi basi concretae semina continent in pericarpio quasi tripartito more Cneori tricocci; sic ut a *Morisono* jam (*hist.* s. IV. t. 15.) apprime repraesentatum exstat. Cum his differentiis aliae insuper belle conspirant proprietates: petala omnium speciosiora, alba et folia plana, lata.

132. OPHIOSCORODON URSINUM *Wallr.* scapo triquetro, foliis radicalibus oblongo-lanceolatis petiolatis, umbella fastigiata. — *Engl. bot.* 122. *Flor. dan.* t. 757. opt.

In umbrosis nemoribusque roridis, v. c. ad Boelberg, Liebenau; extra fines in similibus locis haud rarescit.

Id vero ex indigenis est nec alia exotica desunt, quae genus nostrum intrant. Ex eorum numero sunt: *Ophioscorodon magicum W.*, Allium magicum *Linn.*, All. foliis caulinis lanceolatis, floribus umbelliferis ex ala bulbiferum *Hall.* n. 22., Moly liliiflorum *Lobel. ic.* 161. — *Ophioscorodon tricoccon Wallr.*, Allium tricoccon *Ait. Kew.* I. 428. Hujus generis forsan etiam illud est, cujus figuram *Clus. hist.* I. 192. sub Moly indici titulo praebet quodque Ornithogali latifolii bulbiferi nomine apud *Morisonum hist.* s. IV. 15. 11. radit.

ALLIUM *L.*

Umbella terminalis congesta. Spatha bivalvis multiflora. Corolla 6-petala, persistens. Stigma simplex. Capsula trivalvis: valvae medio septiferas, dispermae. Semina compressa. *W.*

153. Allium arenarium *L.* caule planifolio bulbifero vaginisque tereti, foliis margine carinaque ciliato-hirsutis, spatha mutica, staminibus alternis tricuspidatis, petalis carina exasperatis, umbella pauciflora bulbifera.

All. staminibus alterne trifidis, capite bulbifero, foliis gramineis leviter serratis *Hall. de Allio* n. 2. *opusc.* 336.
Porrum planifolium, staminibus alterne trifidis, umbella bulbifera *Hall.* in *Rupp. jen.* 154. t. 2. f. 2. opt.
Allium sylvestre *Tabern. hist.* 872. f. 4. *Chabr. stirp.* 203.
All. f. Moly montanum latifolium *Clus. hist.* I. 193. *J. B. hist.* I. 560.

In dumetis ad radicem montis der Steinklippe, in vepretis nemoris Roslebensis et aliis Thuring. locis minime rarum.

Bulbus primarius ovatus, multiparus, alios bulbillos tunica fusca includens. Caulis cum vaginis teres, erectus, basi foliosus, 1 — 3-pedalis. Folia lineari-lanceolata, graminea, margine carinaque ciliis tenuissimis quasi serrulata, tenuia. Umbella pro planta, parva et pauciflora: flores violaceo-purpurascentes bulbis atro-purpureis intermixti. Petala carinata ibique saturatius tincta et corpusculis parvis exasperata, stamina alterne trifida subaequantia.

Linnaeus et *Hallerus* de hac specie digladiantur. Hic enim Allium caule planifolio

bulbifero, foliis crenulatis, vaginis ancipitibus *Hort. upſ.* 77. ex quo *Linnaeus* All. Scorodoprasum α. in *Sp. pl.* statuit, Allio tertio suo s. All. arenario *L.* subscripsit et Scorodoprasum verum margine foliorum glabro, caule ante maturitatem convoluto, floribus parvis et abortivis distinctum declarat.

134. Allium carinatum *L.* vaginis longissimis cauleque teretibus, foliis canaliculatis nervosis margine carinaque glabris apice obtuso deplanatis, umbella bulbifera pauciflora, floribus subcampanulatis effusis longe pedunculatis spatha ventricosa elongata suffultis. (*Hall. All.* t. 2. f. 2. *Fl. dan.* t. 1456. opt.)

α. carneum *W.*, floribus carneis concoloribus. (*Engl. bot.* t. 1658.)

All. inodorum, umbella bulbifera, vagina bicorni, foliis carinatis β. *Hall. All.* n. 27. *opusc.* 394.
All. montanum bicorne angustifolium, flore purpurascente *C. Bauh. Loeſ. pruſſ.* 9. *Rupp. jen.* 153.
All. sylvestre bicorne proliferum *J. Bauh. hiſt.* II. 561. *Chabr. ſtirp.* 202. f. 3.
All. s. Moly montanum II. *Cluſ. hiſt.* I. 195. *Scheffer. hal.* 5.

β. stramineum *W.*, floribus stramineo-pallescentibus carina roseis.

All. carinatum *Spr. hal.* 106.
All. inodorum etc. α. *Hall. All.* 393.
Cepa bicornis tenuifolia, flore obsoleto *Rupp. jen.* 155.
All. montanum bicorne, flore exalbido (obsoleto), *Knauth. hal.* 70. *C. Bauh. pin.* 74. *Moriſ. hiſt.* I. IV. 14. 2. *Buxb. hal.* 14.

All. bicorne proliferum flore intus albefcente cum ftria purpurafcente externa *J. Bauh.* II. 560.

In vineis et promontoriis apricis paffim, v. c. im Mittelholze, auf den Schachtbergen circa Rofsleben et alibi.

Ab antiquiffimis inde temporibus et a primis florae hal. fcriptoribus, *Knauthio* et *Buxbaumio* duplices All. carinati defcribuntur varietates: noviffimum autem florae noftrae tentamen (p. 106.) de unica floribus ochroleucis infigni modo loquitur, quem quidem colorem, quamvis etiam ab *Hallero* et *Smithio* ita nominetur, plane denego. Nunquam faltem, fi quidem coloris ochroleuci vim recte ftricteque interpretor, tales vidi, qui ex natura jam carnei funt, jam varietati locum dant five etiam ex aetate ftraminis inftar perpallefcere folent et decolorantur. Hinc rectius omnino veteres rei herbariae ftatores, Allio noftro flores exalbidos f. obfoletos adfcribunt. Quae quum ita fint quamque coloris differentias aut leves aut ex aetate tantum immutatas, ex qua petala pallide-carnea decolorantur, derivem, diftinctionem ea potiffimum mente retinui ut veterum fynonyma melius exponerentur.

Similis error *Hallero* (*enum. helv.* 296.) folia teretia, et *Knauthio*, *Buxbaumio* et *Morifono*, folia cepacea f. fiftulofa Allio carinato adfcribentibus accidit, quae quidem faepe peranguſta, craffula, exficcata involvuntur et formam teretem mentiuntur. Apud *Ruppium* eandem plantam titulis duobus redire, certum eft. — Variat caulis magnitudine, pedunculorum numero et foliorum latitudine: varietas major, latifolia in *Halleri* libello de Allio exftat: minorem ac tenuifoliam Cepae bicornis tenuifoliae fynonymon apud *Ruppium* indicat. Aliam varietatem vaginis fcabris et fpatha membranacea dilatata in umbrofis ad Rofsleben legi.

Allium a cl. *Smithio* in *fl. brit.* ejusdem nominis descriptum ob umbellam globosam, densam, folia plana pedunculosque vix unciales a nostro forsan alienum est.

135. Allium angulosum *L.* scapo ancipiti inferne in bulbum vaginis membranaceo-diaphanis foliiferis obductum intumescente, foliis linearibus canaliculatis subtus subangulatis (oleoso-punctatis), umbella fastigiata, radice fibrosa demum in appendicem lignosam transversam protensa.

α. pratense *W.*, scapo foliisque robustioribus.
Allium angulosum *L. sp. pl.* I. 430. excl. syn. *Gmel.* — *Spr. hal.*
All. radice senescente lignosa transversa *Hall. de All.* no. 19. var. I. *opusc.* 370.
All. umbelliferum pratense *J. Bauh. hist.* II. 564. *Knauth. hal.* 70. *Buxb. hal.* 15. *Rehfeldt. hod.* 66.
All. sive Moly narcissinis foliis II. *Clus. hist.* I. 196.

β. calcareum *W.*, scapo foliisque gracilioribus, floribus dilutioribus roseis.
All. no. 19. var. I. β. *Hall.* l. l. p. 372.
All. sphaerocephalum bifolium italicum *Chabr. stirp.* 203. f. 2. ex icone nec descript.
All. sive Moly narciss. fol. II. var. foliis infirmioribus floribusque dilutioribus *Clus. hist.* l. l.

Var. α. in pratis subudis inter Urbem et Passendorf, ad Rosleben et alibi; β. in collibus calcareis apricis ad Wendelstein, Rosleben, et maxime extra fines, ad Auleben, im alten Stolberg, quem locum *Hallerus* jam laudat, ad Steigerthal etc. abundat.

136. Allium reticulatum *Wallr.* caule inferne in bulbum reticulo fibroso compactili obtextum intumescente, vaginis rotundato-excisis teretibus foliiferis induto, foliis linearibus, umbella subglobosa, radice senescente in appendicem lignosam protensa.

All. radice senescente lignosa transversa Var. III. *Hall.* l. l. 374.
All. alpinum, caule maculato *Rupp. jen.* 153. ex loc. n. auf dem Kiffhaeuserberge.
All. sphaericeo capite, folio angustiore *C. Bauh. pin.* 74.
Allii genus forte Scorodoprassum II. Lobel. *J. Bauh. hist.* II. 564. *Chabr. stirp.* 203. f. 6. bona.
Scorodoprason II. *Lobel. observ.*

In colle praerupto aprico des Kiffhaeusers tarius: idem alio loco etiam, forsan in jugo saxoso der Steinklippe vidi eodemque tempore cum All. anguloso commutavi. Jul.

Bulbus annotinus, in quem caulis infimus in formam oblongam intumescit, reticulo fibroso, lacero, compactili, rufo, vaginarum primordialium rudimentis, Allii Victorialis more obductus, e basi fibrosa in caudicem lignosum radicalem, ut Allium angulosum protensus. Caulis teres, strictus, farctus, supra reticulum vaginis teretibus, striatis, arcte appressis, hinc rotundato-excisis, hinc foliiferis indutus, superne nudus, 1 — 2-pedalis. Folia linearia, fere Allii angulosi, planiuscula, crassiuscula, obtusa, in quovis caule 2 — 3, exsiccata punctis oleosis inscripta. Umbella fastigiata, subglobosa, multiflora. Flores pallide rosei. Petala linearia, stamina simplicia aequantia, fere Allii angulosi calcarea, tamen breviora et angustiora. Capsula ovato-oblonga; valvae ovatae, apice subintegrae.

Intermedium est inter All. angulosum et All. Victorialem: illi habitu generali, huic bulbo reticulo compactili fibroso vestito adfine. Hac prorsus bulbi proprietate *Ruppium* deceptum esse auguror, dum Allium Victorialem, stirpem alpinam monti Kiffhaeuser nostro indigenam indicat, in cujus colle sterili ac inaccesso Allium nostrum hodie quoque laetatur. Differt ab All. anguloso, cum quo *Hallerus* et olim equidem ipse commutavi: 1) caule infimo in bulbum reticulo fibroso, compactili, ruso vestitum abeunte, tereti, vaginato, folioso: qui in illo, anceps, aphyllus, inferne in bulbum vaginis membranaceo-diaphanis, foliiferis inclusum intumescit. 2) vaginis teretibus, caulem arcte ambeuntibus, hinc rotundato-excisis: quae in illo, radicales sunt et scapum inferiorem aliter et laxius continent. 3) pedicellis teretibus, brevioribus: qui in illo angulosi. 4) umbella multiflora, densa, subglobosa. 5) floribus roseis capsulisque minoribus. 6) capsulis ovato-oblongis earumque valvis apice subintegris, quae in illo, ovatae, in valvas subrotundas, duplo latiores et apicem versus emarginatas dehiscunt.

Agrum halensem et thuringiacum in Alliorum historia satis celebrem esse, ex *Buxbaumii*, *Ruppii*, *Halleri* et *Linnaei* testimoniis patet, et equidem eo lubentius ad eorum examen revenio, quo majore ambiguitate singulae species agro nostro aut indigenae aut finitimae ab auctoribus exponuntur et ab ipsis rei herbariae antesignanis primariis calamo ancipiti dijudicantur. *Hallerus* in libello de Allio genere cum *Allio decimo nono, radice senescente lignosa transversa*, vagum profert titulum et ob varietates, quas praeter speciem legitimam, duplices statuit, satis ambiguum et similitudinis naturalis communione deceptus et radicis proprietati nimiam facturus fidem, species a priscis jam cautius traditas perperam immiscet. Primam Allii decimi noni varieta-

tem bene quidem explicat: attamen Allium ſcapo ancipiti teretiuſculo, foliis enſiformibus hinc paullo convexioribus *Gmel. ſibir.* I. 53. t. 11. f. 2., ex quo *Linnaeus* All. ſeneſcens ſtatuit, ex errore ſubſcribit. Stirps quoad variam ſoli conditionem ſatis variabilis, duplices tamen ſine opera recognoſcendas ſuppeditat varietates, quarum prima omnibus partibus major et robuſtior, ex ſynonymis veterum, ab *Hallero* forſan nimis promiſcue ad var. II. ſuam laudatis, dubia evaſit. Duplices enim, me quidem interprete, ſub Allii ſeneſcentis *Linn.* titulo ex *C. Bauhini* et *Halleri* ſynonymis laudatis ambiguo, latent ſpecies: altera ſibirica eaque diſtincta, ad quam *Gmelini* planta ſupra enumerata: altera, aut mera Allii anguloſi varietas pratenſis aut nova ſpecies ex ſpeciminibus diligentius collatis definienda eſt, ad quam praeter ſynonyma a nobis ſupra adſcripta, All. montanum foliis narciſſinis majus *C. Bauh.*, Allium ſ. Moly, narciſſinis foliis I. *Cluſ.*, Allium radice bulboſa, foliis gramineis, umbella erecta, vaginis breviſſimis *Hall. enum. helv.* pertinent. De hac prorſus varietate pratis halenſibus communi et ab *Hallero* Allii decimi noni var. II. ſubſcripta, quod auctor ſtatuit, illam minime aliter quam ſtatura majore ex loco natali differre nec de Allio ſeneſcente ſibirico valet, quod quidem praeter alias notas et omnium partium magnitudinem, foliis lanceolato-enſiformibus, punctis oleoſis deſtitutis, ſtaminibus corolla longioribus valvisque capſulae rotundatis, integris, apice leviter reflexis denuo dignoſcere praecipio. Neque aliter forſan eſt cum Allio anguloſo *DC. gall.* III. 222. cumque varietatibus et ſynonymis *Linnaei* et *Gmelini* ſubſcriptis.

Tertia denique varietas ab *Hallero* anonyma indicata et ob radicis proprietatem eandem nec ſpeciebus duabus communem Allio decimo nono ſ. A. anguloſo *L.* adſcripta, aeque novam ac diſtinctam largitur ſpeciem, quam cum Allii reti-

culati nomine in memoriam revoco. Vetustissimis enim rei herbariae statoribus jam illuxit et a *Lobelio* et *J. Bauhino*, quem *Chabraeus* ejus simia exscripsit, optime describitur et depingitur, quae in systemate hodierno omissa et ob similitudinem quamdam cum Allio angulose tamdiu latuit. De synonymis a me laudatis dubium superesse nequit. Veteres enim huic Allio: bulbum sesquiuncialem s. longiorem, fibratum, turbinatum, ex tunicis multis rufis compactilem; folia 2 — 3, tenuia, palmum longa, caulem aliquousque obvolventia, pedalem, firmum, teretem, enodem, umbellam florum pallidiorum, minorem quam Allii petraei adscribunt, — quae omnia ex verbo ut figura *Bauhini* et *Chabraei* cum Allio nostro congruunt. *Gmelini* synonymon a *Linnaeo* et *Willdenowio* ad All. angulosum, ab *Hallero* ad nostrum laudatum, et Cepa vocatum ob scapum subangulatum nudum et locum natalem in locis pratensibus et palustribus mihi quidem dubium est.

XVII. ORNITHOGALUM *L.*

Quamvis etiam ob operum necessariorum et speciminum vivorum defectum neque synonyma neque differentiae, quibus Ornithogala nuperrime distincta inter se discrepant, in his angustiis ruralibus rite exsequi et enarrare non possim, de agro halensi indigenis tamen, quae habeo admonenda interim profiteri lubet, usque dum alio loco et tempore illa curiosius examinare valeam. Plurimi veteres rei herbariae statores duplices duntaxat dignoscere praecipiunt Ornithogali (lutei) species, majorem scilicet et minorem et *C. Bauhinus* et omnes qui hunc ad *Linnaeum* usque exscripserunt, formas reliquas foliorum latitudine et hirsutie quadantenus alienas, ex loco natali ortas declarant. Attamen *C. Schefferus* et *Buxbaumius* cognitis jam, tertiam addunt et Or. ramosi

arvenſis lutei nomine idoneo dignoſcunt et ab O. luteo minore *C. B.*, quod titulum ambiguum et vagum largitur, caute diſtinguunt. Meliori poſt *Linnaeum*, cui *Schefferi* ſynonymon latuit, Ornithogala ſubjecit examini *Perſoonius* et a *Buxbaumio* enumeratas ſpecies nominibus trivialibus et iconibus idoneis illuſtravit. Alia easque nova ac diſtincta *Hoppii*, *Sternbergii*, *Zeuſchmidtii* aliorumque ſtudio addita ſunt: nobis autem, miſſis his rarioribus, indigenorum titulos ſuccincte exponere modo intereſt.

237. Ornithogalum luteum *L.* folio radicali lanceolato-lineari plano trinervio bulboque ſolitario, floralibus binis ſubalternis, pedunculis ſimplicibus ſubumbellatis, petalis oblongis obtuſis glabris.

Orn. ſylvaticum *Perſ.* in *Uſteri N Annal.* Faſc. V. p. 8. t. 1. f. 1. excl. ſyn. *flor. dan.* — *Willd. enum.* II. 368.

O. luteum β. *Willd. ſp. pl.* II. 114.

O. luteum *Linn. ſp. pl.* I. 439. et *auct.* — *Fl. dan.* t. 378.

Phalangium radice bulboſa, ſtipulis maximis hirſutis, petiolis unifloris *Hall. helv.* II. 102.

O. luteum majus *C. B. pin.* 71. *Rupp. jen.* 149. *Buxb. hal.* 245. *Tabern. hiſt.* 1020. f. 2. *icon.* 633.

Bulbus ſylveſtris Fuchſii fl. luteo *J. Bauh. hiſt.* II. 623.

O. flore pallido *Cluſ. hiſt.* I. 188. *Chabr. ſtirp.* 219. f. 5.

Ad ſylvarum margines, in frutetis pinguioribus inque pomariis, quibus ſolum lutoſum ſubeſt, in Galanthi nivalis, Lathraeae ſquamariae conſortio.

138. Ornithogalum pratense *Perf.* folio radicali lineari plano, floralibus imis oppositis fubvaginantibus, pedunculis fimplicibus rariis fubumbellatis, petalis oblongo-lanceolatis acutiusculis glabris, bulbo annotino fobolifero.

O. luteum *Willd. enum.* 367.
O. pratenfe *Perf.* l. l. t. 2. f. 1. excl. fyn. *fl. dan.*
O. luteum minus *Rupp. jen.* 149. excl. fyn. *Bauhinor.* — *Buxb. hal.* 245. *Morif. hift.* f. IV 381. t. 13. f 12.
O. pannonicum luteo flore *Cluf. hift.* 189. *Chabr. ftirp.* 219. f. 6.
Narciffus III. *Lonicer. hift.* 424.

In arvis, pratis et pafcuis minus frequens.

139. Ornithogalum arvense *Perf.* foliis radicalibus linearibus geminis, floralibus imis oppofitis duplo latioribus, pedunculis ramofis corymbofis petalisque hirfutis.

O. villofum *M. Bieberft. taur. cauc.* I. 274. *Willd. enum.* 368.
O. arvenfe *Perf.* l. l. t. 1. f. 2. excl. fyn. *Linn.*
O. minimum *Willd. fp. pl.* II. 114. excl. fyn. *Linn.* et *omn. auct.* fl. germ.
O. ramofum arvenfe luteum *C. Scheff. del.* 21. *Buxb. hal.* 246.
O. luteum minus *C. Bauh. pin.* 71. excl. fyn. *Cluf.*
Stellaria arvenfis fl. luteo umbellato *Dill. giff.* 38.

In vervactis noftris primo vere abundat.

Cur *Perfoonii* nomen neglectum fit, nefcio. Varietas paffim occurrit juxta pedunculos tanquam ex receptaculo *bulbifera*, quae O. mini-

mum β. bulbiferum *DC. gall.* III. 215. O. angustifolium bulbiferum *C. B. pin.* 71. O. angustifol. campestre luteum minus bulbiferum *Column. ecphr.* I. 323. *Moris.* f. IV. t. 13. f. 13.

140. ORNITHOGALUM FISTULOSUM *Cand.* foliis radicalibus filiformibus fistulosis, pedunculis pubescentibus, scapo subunifloro, petalis lanceolatis hirsutis, bulbo solitario.

O. fistulosum *Ram. DC. gall.* III. 215.
O. bohemicum *Zeuschm. Act. boh.* II. 121. *Schm. boh.* n. 336. *Willd. sp. pl.* II. 113.
O. luteum β. *Roth. germ.* II. 1. 293. *Ej. Beytr.* II. 140.

In rupium fissuris irriguis prope Kroellwitz, in monte patibuli inque colle vor dem ehemaligen Heidehause. — A *Rothio* cl. jam 1776 observatum.

† 141. ORNITHOGALUM MINIMUM *L.* folio radicali lineari-filiformi, umbella pedunculata bi-triflora spatha foliacea suffulta, petalis lineari-lanceolatis acuminatis, bulbo solitario tunicato.

O. minimum *Linn. sp. pl.* I. 440. excl. syn. nec *auct.* fl. germ. *Flor. dan.* t. 1331. opt.
O. Sternbergii *Hopp. diar. bot.* V. n. 22.

In collibus editioribus nemoris Ziegelrodensis am Steinbruche. Extra fines citra Grimderodam pone Nordhusam.

O. pygmaeum *Willd. enum.*; O. pusillum *M. B.*; O. spathaceum *Hayn.* (O. Haynii *Roth.* O. minimum *M. B. Fl. dan.* excl. syn. *Linn.* et *C. B.*); O. Liotardi *Sternb. Regensb. Denkschr.* ad quod forsan O. flavum Alcmarianum *Clus. hist.* I. 188. pertinet, partim cum nostro partim

cum O. fistuloso et arvensi similitudinem quamdam habent utque secundum exemplaria viva studiosius distinguantur, desiderant.

† 142. Ornithogalum nutans *L.* floribus spicatis, senescentibus pendulis, staminum filamentis alternis majoribus bicornibus. — *Jacq. austr.* t. 301. *Fl. dan.* t. 912.

Vidi aufugum procul dubio nuncque quasi indigenum, ex agro Neapolitano, in pomariis Rosslebensibus olim, quod extra fines insigni copia provenit ad Heringen im Kolbenachschen Zwinger.

† 143. Lilium bulbiferum *L.* foliis lineari-lanceolatis confertis, floribus campanulatis erectis intus scabris.

In vineis et dumetis collinis circa Jechaburg in agro Sondershusano extra fines satis abundanter.

Indicatur primum a *Clusio* (*hist.* I. 137.) in pratis montanis Austriae et Styriae: ab *Hoffmanno* in Silesia, Salisb., Wetteravia: equidem Thuringiam addo, cujus floram exornat.

XVIII. JUNCUS *L.*

Perigonium 6-partitum, glumaceum. Stigmata 3. Capsula trilocularis, 3-valvis polysperma *); valvulae medio septiferae. Semina septo affixa.

144. Juncus laevis *Wallr.* culmo molli laevi stricto medulla contigua farcto inferne va-

*) Ex errore solum *Willd. enum.* 390. in gener. char. capsulas monospermas indicat.

ginato, vaginis rotundatis aphyllis aristatis, panicula laterali multiflora, capsulis ovatis trigonis obtusis perigonium acuminatum subaequantibus.

α. CONGLOMERATUS, pedunculis sessilibus in capitulum coarctatis.

J. conglomeratus *Linn.* et *auct. Engl. bot.* t. 835. *Leers herb.* t. 13. f. 1.

J. laevis panicula conglomerata *Scheuchz. agr.* 343.

J. laevis panicula non sparsa *C. Bauh. pin.* 12. *Chabr. stirp.* 196. f. 5.

J. laevis glomerato flore *Lob. hist.* 40.

β. EFFUSUS, pedunculis productis in paniculam compositam effusis.

J. effusus β. *Linn. sp. pl.* excl. var. α.

J. effusus β. *Smith. brit.* I. 377.

J. effusus *auctor. Leers herb.* t. 13. f. 2.

J. laevis panicula sparsa *C. Bauh. pin.* 12. *Scheuchz. agr.* 341. *Rupp. jen.* 145. *Moris. hist.* f. VIII. 10. 4. *Chabr. stirp.* 196. f. 5.

γ. DIFFUSUS *W.*, pedunculis elongatis in paniculam supradecompositam effusis, culmo procero.

J. laevis aquaticus maximus *Thal. herc.* 60.

Var. α. in ericetis humectis eorumque fossis; β. in iisdem at pinguioribus; γ. in fossis uliginosis, profundioribus.

Neque inflorescentiae, neque culmi proceritati in variis locis variae, neque staminum numero, cui *Hoppius* cl. adstipulatur, sed potius capsulis perigonioque vaginisque culmorum inferiorum in singulis Junci nostri formis fidem habendam esse, ex repetita observatione probabilius visum est. Hinc J. laevis panicula non sparsa et alter sparsa *C. B.*, ex quibus *Linnaeus* J. conglomeratum et effusum statuit illumque capitulis congestis, hunc paniculatis in *Fl. suec.* et *Sp. pl.* di-

ſtinxit, uſu longaevo magis quam veritatis comprobatione diſtinguuntur eaeque ſpecies in extremum poſitae, quamvis mire inter ſe discrepent, aliis tamen formis intermediis (J. effuſus β. *Smith.* J. laevis alter *auct.*) connectuntur. Omnes partes, quae magnitudine excepta, ad amuſſim congruunt, loco natali ortum debent, ita ut in ericetis ſterilibus culmi digitalem, in pratorum ſulcis humectis pedalem, bipedalem, in foſſis uliginoſis, profundioribus, per totum annum aqua repletis altiores exſurgant et medullam, qua infarciuntur, jam denſam laxamve contineant. Anni tempus et locus natalis utramque gignit ſpeciem fortuitam, ita ut hoc anno minus pluvioſo, J. conglomeratus in foſſis aqua derelictis, alio hyadibus continuis irriguo in foſſis aqua repletis, J. effuſus ex illo evadat et paniculam magis minusve effuſam acquirat. Ita anno praeterito ubivis locorum in foſſis aqua per totum annum repletis, J. effuſum: hoc vero, in iisdem paene exſiccatis J. conglomeratum, panicula plus minusve ſparſa legi. Iterum alio anno vidi in iisdem foſſis J. conglomeratum aeſtivum fructibus maturis et J. effuſum auctumnalem fructibus immaturis, illum ex tepore aeſtivo continuo, hunc ex pluvia ſequutura, ex qua foſſae aqua replebantur, proficiſci auguror. Staminum numerus varius eſt nec J. effuſo ſenarius alienus. Pedunculorum directio in omnibus eadem: in J. conglomerato abbreviantur, qui in J. effuſo profunduntur.

145. Juncus glaucus *Sibth.* culmo ſtricto ſtriato glauco interrupto-medulloſo junceo, vaginis acuminatis, panicula laterali effuſa erecta, capſulis ellipticis trigonis mucronatis perigonio acuminato brevioribus. — *Engl. bot.* t. 665. *Fl. dan.* t. 1159.

146. Juncus filiformis *L.* culmo gracili nudo, vaginis rotundatis mucronatis, panicula laterali ſimplici pauciflora, capſulis obtuſis ſubrotundis ſtylo coronatis perigonium acuminatum aequantibus. — *Engl. bot.* t. 1175. *Flor. dan.* t. 1207.

In prato uliginoſo turfuſo ad Benndorf et Wiehe.

147. Juncus squarrosus *L.* culmo nudo ſtricto, vaginis foliiferis, racemo terminali dichotomo erecto, pedunculis congeſtis bracteatis, capſulis obovatis perigonio lanceolato glumaceo obtuſiuſculo brevioribus. — *Engl. bot.* t. 953.

In ſphagnoſis nemoris Ziegelrodenſis, juxta viam publicam.

In caeſpitoſis, ad vias paſſim, in *Fl. hal.* indicatur, qui mihi rarior eſſe videtur.

148. Juncus bufonius *L.* culmo folioſo ſuperne dichotomo, racemo multifloro elongato, floribus ſeſſilibus ſolitariis ſecundis remotis, capſulis ellipticis obtuſiuſculis perigonio acuminato patente brevioribus. — *Flor. dan.* t. 1098. *Leers* t. 13. f. 8.

149. Juncus Tenageja *Ehrh.* culmo ſubramoſo folioſo, vaginis foliiferis, racemo trichotomo, capſulis ſubrotundis truncatis perigonii foliola ovato-oblonga acuminata aequantibus. — J. Vaillantii *Thuill.* *Vaill. par.*

In pratis Wanslebenſibus. cf. *Ann. bot.* 54.

150. JUNCUS BULBOSUS *L.* culmo simplici subcompresso, vaginis foliiferis, panicula cymosa erecta, capsulis obovatis obtusis mucronulatis perigonii foliola ovalia membranacea apice obtuso incurva superantibus, radice fasciculata procurrente.

α. CARPA, perigonii foliolis margine membranaceo diaphanis dorso capsulisque nigro-fuscis.

β. PHAEOCARPA, perigonii foliolis margine diaphanis dorso viridibus demum capsulisque stramineo-fuscis pallescentibus.

γ. LYCHNOCARPA, perigonii foliolis linearibus undique capsulisque nigro-fuscis nitentibus, corymbo effuso paucifloro.

151. JUNCUS SUBVERTICILLATUS *L.* culmo folioso erecto, foliis setaceis, capitulis 3 — 5, remotis tri- quadrifloris, capsulis triquetris mucronatis perigonium acutum subaequantibus. — J. uliginosus *Sibth. Sm.*

β. SUPINUS *Moench.*, culmo erecto, foliis fasciculatis, capitulis proliferis. — *Moris. hist.* s. VIII. t. 9. f. 3. 4. *Schk.* t. 98. b.

γ. FLUITANS *Lam.*, culmo radicante fluitante. — J. stolonifer *Wohllb.* J. uliginosus *Roth. Spr. Schk.* t. 98. a. *Müll. fl. dan.* t. 817. excl. syn.

† 152. JUNCUS OBTUSIFLORUS *Ehrh.* culmo stricto subbifolio, foliis teretibus intercepto-nodosis, ligula cartilaginea obtusa, paniculae supradecompositae pedicellis divaricato-reflexis, perigonii foliolis obtusis aequalibus capsulas ova-

tas triquetras mucronatas includentibus. — *Engl. bot.* t. 2144.

In paludibus, fossis profundioribus, ad piscinas rarius v. c. ad Doelau et Rosleben.

Hunc a vulgari panicula magis repetito-ramosa differre *Hallerus* (*jen.* 195.) jam monet, quem *Ruppius* ad piscinas Schlebenses indicat.

153. Juncus lampocarpos *Ehrh.* culmo erectiusculo folioso, foliis nodoso-articulatis compresso-teretiusculis, ligula biaurita acuta, paniculae erectae pedunculis patentibus subdichotomis, perigonii foliolis exterioribus subcarinatis acutis, interioribus planis apice obtuso margineque scariosis capsula ovato-oblonga acuminata nitida brevioribus. — *Engl. bot.* t. 2143.

Gramen vulgatissimum variat: 1) culmis erectis; 2) c. adscendentibus et fluitantibus; 3) floribus viviparis, qui J. artic. var. utriculosa *Hoffm. Pers.* — Gr. junceum, foliis articulatis cum utriculis *Bauh. prodr.* 12. *Moris. Rupp. jen.* 145. J. foliaceus, capsulis triangulis *J. B. Chabr. stirp.* 196. f. 6. *Buxb. hal.* 169.

† 154. Juncus acutiflorus *Ehrh.* culmo stricto folioso, foliis nodoso-articulatis teretibus, racemi supradecompositi pedunculis divaricato-patentibus, perigonii laciniis exterioribus acutis, interioribus mucronatis recurvis illas capsulamque superantibus. — *Engl. bot.* t. 238.

Ad fossas sylvaticas passim, v. c. circa Loderaleben, Rosleben.

Juncorum modo illustratorum trigam, quamvis primis rei herbariae statoribus et *Ehrharto Hoffmanno*que optime jam innotuerit, sub J. articulati nomine Linnaeano latere, auctorum negligentiam reclamans dudum jam rebar, nec nunc quoque abs re fore credo, notas quibus inter se discernuntur, in transcursu indicare.

J. obtusiflorus differt a J. lampocarpo: radice repente; culmis multo procerioribus, strictis, bifoliis; panicula supradecomposita, divaricata; perigonii foliolis omnibus obtusis incurvis capsulas mucronatas fuscas aequantibus.

J. acutiflorus differt a J. obtusifloro: culmo 3—4-folioso; panicula patenti-divaricata; perigonii foliolis inaequalibus, exterioribus minoribus, interioribus, longioribus, acuminatis, recurvis.

J. lampocarpus ab utroque: culmis minoribus erectiusculis; panicula erecta semel ramosa; perigonii foliolis subaequalibus, rectis, exterioribus spadiceo-purpureis acutis, interioribus planis margine apiceque obtuso scariosis capsula ferruginea nitida brevioribus.

XIX. LUZULA *Desv.*

Perigonium 6-partitum, glumaceum. Stigm. 3. Capsula unilocularis, trivalvis, trisperma, valvis septo destitutis. Semina receptaculo centrali adfixa.

Et nomen *Joanni Bauhino* jam usitatum et generis distinctio a Junco adfini antiquissima, apud veteres rei herbariae restauratores exstant, quae a *Desvauxio* primum in memoriam vocata, a *Candollio Willdenowio*que autem ulterius divulgata est. *Scheuchzerus* agrostographus sagacissimus ante centum annos jam totidem fere, quot a nobis celebrantur, novit differentias earumque ope acutissime Juncoides genus Tournefortianum a Juncis veris dignoscere praecepit, (*agrostograph.* p. 310. et 337.); *Miche-*

lius (*nov. gener.* t. 51.) figuris idoneis illustravit, *Ruppius* (*jen.* p. 143.) easdem observans notas, Cyperellas nomine Riviniano, *Hallero* reclamante; dixit et *Morisonus* Lusulas Bauhinianas graminum hirsutorum nomine a Juncis genuinis dispescuit. Haec de genere: jam de singulis hujus generis speciebus agro halensi indigenis diligentius, quae eo majori indigent studio, quo minore in flora halensi, opere alioquin consumato, exponuntur diligentia. Enumerantur ibi et apud nos revera crescunt: Juncus pilosus, albidus et campestris: J. spadiceus vero et J. nemorosus, qui ad Hornburg indicantur, mihi dubii, melius forsan ex indigenorum numero delentur.

155. Lusula pilosa *Willd.* foliis planis pilosis, pedunculis fructiferis subcorymbosis effusis basi ochreatis retrofractis simplicibus compositisve unifloris, calycibus capsula turgida brevioribus.

Lusula pilosa *Willd. enum. pl.* p. 393.
L. vernalis *Desv. DC. fl. gall.* III. p. 160.
Juncus pilosus *Linn.* et *auct.* excl. syn. et variet.

In *sylvis* dumetisque nemorosis veris initio abundat.

J. pilosus *Linn.* varias comprehendit Lusulae species easque distinctissimas ab auctore varietatum titulis obiter modo conjunctas. Ichnographorum citatorum fide var. α. Lusulam pilosam veram; γ. L. spadiceam; δ. L. maximam; ε. L. albidam constituit. Hinc quibusdam auctoribus *Ehrhartum* sequuturis L. vernalis nomen aptius esse videtur, nos tamen antiquum retinere satius duximus.

In inflorescentia denominanda auctores dissentiunt. *Linnaeo*, *Willdenowio*, *Sprengelio Candollio*que corymbus: *Smithio* et *Wahlenbergio* panicula cymosa vocatur. Equidem utramque omisi et quum pedunculorum

fructiferorum infertionem Luzulae generi propriam habui, vocem corymbi generalem neglexi. Pedunculi ex rhachi communi abbreviata oriundi, nubiles umbellam mentiuntur, fructiferi in corymbi modum effunduntur, divergunt dein donec breviores et subuniflori aliis longioribus plerumque exterioribus iterum in pedicellos divaricatos divisis intermixti, omnino femet deflectant. Capfula caeterum in hac fpecie obtufa nominari nequit: fpecimina enim minime raro occurrunt capfulis acuminatis infignia exacte ut in L. flavefcente et Forfteri. Ea prorfus nota, quam *Smithius* (*brit.* III. p. 1396.) et *Candollius* (*fynopf.* p. 151.) in Junco f. Luzula Forfteri a vernali dignofcenda urgent, anceps effe videtur.

156. **Luzula albida** *DC.* foliis planis pilofis, corymbo decompofito patulo, capitulis fubquadrifloris, petalis mucronatis capfulas fubaequantibus, radice fibrofa.

α. leucanthema *W.*, perigonio albido fplendente. (*Schk.* t. 98.)

Cyperella ferotina flofculis albicantibus *Rupp. jen.* 144.

Gramen leucanthemum *Dalech. Lugd.* 426.

β. erythranthema *W.*, perigonio e purpureo variegato f. rubefcente.

Luzula rubella *Hoppe Cent. pl. exficc.*

Var. α. in nemoribus noftris ubertim; β. in fylvis apricis macris, v. c. in pineto halenfi paffim.

157. **Luzula campestris** *DC.* foliis planis pilofis, fpicis ternis ovatis fubcernuis, exterioribus breviter pedunculatis, intermedia feffili, perigonii laciniis mucronatis capfulam obtufam

superantibus, radice repente. — *Flor. dan.* t. 1586.

Luzula campestris *DC. fl. gall.* III. 161. exclus. syn. omn. *Willd. enum. pl.* p. 394.
Juncus campestris *Linn. sp. pl.* p. 469. excl. syn. plur.

In pascuis siccis, ad vias, fl. Aprili; Majo mense capsulas maturat.

Veterum synonyma et icones extricari non possunt: in plurimis enim spicarum forma Luz. congestam *DC.*, radix repens L. campestrem aequat. Huc pertinet: gramen cyperinum pilosum *Tabernaem.* (*hist.* p. 532.), quod auctor in pratis udis circa Erlenbach vicum legit. Similem figuram *Chabr. stirp.* 188. graminis flexilis hirsuti cyperoidis *Lob.* titulo habet: Luzulam campestrem veram tamen, graminis Luzulae minimi nomine bene exprimit. Ad alterutram spectat etiam speciem: Juncus villosus capitulis Psyllii, J. villosus, capitulis Psyllii globosis et J. vill. panicula compacta (*Vaill. bot. par.* p. 110.), ita ut primus, L. campestris, alter L. multiflora, quem *Dillen.* (*catal. giss.* p. 64.) jam distinctum habet, et tertius denique L. compacta esse videatur. Simili modo J. campestris varietates apud *Linnaeum* interpretandae sunt, qui Luzularum modo dictarum trigam sub var. α. β. γ., sub var. ε. L. luteam *DC.* et var. η. L. sudeticam intelligit.

† 158. Luzula multiflora *Lejeun.* foliis planis pilosis, spicis omnibus pedunculatis erectis subcorymbosis, perigonii laciniis mucronatis capsula acutiuscula brevioribus, radice fibrosa.

Luzula multiflora *Lejeune fl. spad.* 169. *DC. fl. gall.* VI. p. 306.
L. erecta α. *Desv. journ.* I. p. 156.
J. multiflorus *Hoffm. germ.* I. 169.
J. erectus *Pers. syn.* I. 386.

J. intermedius *Thuill. par.* II. 178.
J. campestris β. *L. sp. pl.* *Flor. dan.* t. 1335.
J. fol. planis, culmo paniculato, spicis ovatis. *Fl. lapp ed. Smith.* p. 96. t. 10. f. 2.

In collibus sylvaticis inque ipsis nemoribus vulgaris, Majo ineunte floret eoque finiente capsulas maturat.

Fig. optima apud *Morison.* (s. VIII. t. 9. f. prima sub graminis hirsuti, capitulo globoso exstat. Variat perigonio fusco et exalbido.

Gramen vulgatissimum, cum priore commutatum, a plurimis ad hunc usque diem neglectum et ab *Hoffmanno* primum distinctum. Descriptionis loco differentias potius inter hanc et priorem exponere lubet. Nostra enim differt: 1) radice fibrosa, culmos plures in cespitem densum junctos sustinente, quae in L. campestri repens, culmos plures quidem elevat, semper tamen inter se remotos. 2) culmis altioribus, pedalibus, in sylv. umbrosis sesqui- et fere bipedalibus: qui in illa, digitales vix unquam dodrantales sunt. 3) foliis longioribus, strictioribus. 4) spicis plurimis (4—10) omnibus pedicellatis: in L. campestri paucioribus (2—4), exterioribus breviter pedicellatis, intermediis sessilibus. 5) valvis capsulae acutiusculis, in L. campestri obtusis, dilatatis cum mucrone brevissimo rotundatis. 6) tempore florescendi seriori: haec enim flores explicat eo tempore, quo L. campestris semina jam demisit.

159. Tofieldia calyculata *Wahlenb.* caule folioso, floribus spicato-racemosis pedicellatis remotiusculis adpresso-bracteatis, calyce trilobo.

Tofieldia palustris *Spr. hal.* p. 113. exclus. syn.
T. calyculata *Wahlenb. lapp.* p. 90. in adnot.

In pratis paludosis, turfosis ad Delitzsch et Benndorf copiose.

Anthericum calyculatum β. *Linn. fl. suec.* Tofieldia palustris *Huds. angl.* 157. *Smith. brit.* I. p. 397. Hebelia allemannica *Gmel. bad.* II. p. 118. t. 1. Narthecium boreale *Wahlenb. flor. gottl.*, Tofieldia alpina *Hoppe et Sternberg* ad Tofieldiam borealem *Wahlenb. fl. lapp.* p. 89. quacum nostram plurimi auctores commutarunt, pertinent. Et *Smithii* et *Wahlenbergii* descriptiones a nostra planta, Germaniae australioris nec borealis incola, valde recedunt earumque loco differentias addo.

a. Tof. calyculata *Wahl.* habet: 1) folia ensiformia, nervosa, apice acuminata, longiora. 2) caulem foliis equitantibus 3 — 5 obsitum, proceriorem. 3) flores in spicam racemosam, laxam dispositos. 4) bracteas adpressas, virides. 5) calycem trilobum corollis adpressum. 6) petala staminibus breviora, oblonga. 7) antheras ovatas. 8) stigmata majora, magis libera et producta, 3—4.

b. Tof. borealis *Wahl.* scapo basi foliis vaginantibus ochreato, floribus sessilibus ebracteatis in racemum ovatum congestis, calyce obsoleto scapo adnato, — *Engl. bot.* t. 536. *Flor. dan.* t. 36. contra gaudet: 1) foliis abbreviatis, multo minus acuminatis. 2) scapo aphyllo, inferne tantum foliis vaginantibus ochreato, duplo minore. 3) floribus sessilibus ebracteatis in racemum ovatum congestis. 4) calyculo obsoleto fere dimidiato, scapo adnato. 5) petalis obovatis obtusis integris. 6) antheris globosis. 7) stylis brevissimis.

Neque minus capsulae, quas maturas nondum vidi, differre videntur.

XX. RUMEX.

Rumicum indigenorum hiſtoriam dubiis multis graviſſimisque implicatam, auctorum potius et ſyſtematis vegetabilium commentatorum ſugacitati, quam ipſius generis difficultati aut ſpecierum raritati adſcribendam eſſe, perſuaſum habeo atque perſpectum. Vix enim ſcio auctorem, niſi *Muntingium* doctiſſimum jam verò oblitum ex Belgio, de vera herba Britannica diſſertationis fuſae auctorem et ichnographum in memoriam revocem, qui uberius huic generi ſuis numeris minime abſoluto operam navaverit vel examine ſeriori dignam habuerit. Vix notae ſunt Rumicum definitiones, quae, (*Smithii* ἀκριβεστάτου auctoritate Linnaeana excepta) novae hodiernisque legibus accommodatae nec ex *Linnaei* fundamento aureo transſcriptae ſint, tam ſingulari modo, ut omnes plane auctores easdem adhibeant notas in ſpeciebus ſingulis dignoſcendis, quas *Linnaeus* olim profeſſus erat. Nihiloſecius autem vix ullus eſt Rumex, qui noſtris diebus ob varias auctorum opiniones omni dubio liber, ulterioris illuſtrationis haud indigeat. Quales obſtant errores in R. aquatico, quales in R. acuto, plantis Linnaeanis? Quae redeunt dubia in ſpecierum quarumdam ſynonymis redigendis? — His igitur errorumque ab auctoribus, praeprimis etiam in flora halenſi commiſſorum difficultate admonitus, equidem primum genus hoc adgredior, ut agri halenſis plantarum hiſtoriam proxime illuſtrans, Rumices fuſius deſcribam, aliis vero totum genus ulteriori commendem ſtudio ſimulque enixe rogem, ut placeat botanophilis mihi quocunque modo aliarum exoticarum aut aliis Floris indigenarum ſpecierum ſeminibus ſuccurrere meque liberalitate amica opitulari, ut alio die et loco, totius hujus generis hiſtoriam enarrare poſſim atque abſolvere.

Modus quo in ſyſtematibus vulgo enumerantur, ſat multis locum dat exceptionibus et ab ipſo ordine

naturali alienus est. Neque enim florum hermaphroditorum diclinorumque, neque calli, neque valvularum perigonii proprietates ratam muniunt viam, ad quam exponerentur, sed multo melius secundum adfinitatem naturalem consociantur. Ex hac informatione triplices propemodum redeunt sectiones: *Nemolapatha*, *Hippolapatha* et *Acetosae*, de quibus singulis, agro halensi indigenis proxime dicendum est.

Character generis a variis auctoribus varius indicatur: alii calycem 3-, alii 6-phyllum laudant. Hi scilicet perigonii interni valvulas cum laciniis externis concipiunt et pro calyce habent: illi vero, perigonii lacinias externas distinguunt et calycem internum pro corollae petalis sumunt, quae *Linnaeo* bene jam valvulae audiunt. Quarum autem partium discrimen sileo et lacinias externas pro calyce, internas vero huic aliisque generibus proprias, perigonii valvulas dico. En meam habes! hujus generis differentiam.

Calyx 3-partitus. Perigonium trivalve, membranaceum, connivens, persistens. Semen 1 triquetrum, stigmatibus tribus penicilliformibus reflexis.

Sectio I. NEMOLAPATHUM.

Valvulae perigonii angustae, oblongo-lineares, acuminatae, integerrimae aut dentibus plus minusve longis armatae, callo *) ovali subrotundoque instructae. Flores hermaphroditi.

---

*) Corpora perigonio adnata, quae a variis auctoribus nomine vario insigniuntur, a *Muntingio* v. c. gemmulae, a *Linnaeo* aliisque verrucae, granula aut tubercula nominantur, *callos* dixi illoque nomine eorum indolem aptius exprimere putavi.

† 160. RUMEX CONGLOMERATUS *Schreb.* valvulis anguſtato-oblongis integerrimis omnibus calloſis, callo oblongo, verticillis ſubapproximatis glomeratis folioſis, foliis inferioribus oblongis in baſin ovatam inaequalem abeuntibus ſubundulatis, caule ramoſiſſimo patentiſſimo.

α. VULGARIS *W.*, callo lineari-oblongo laevi, ramulis patentibus.

R. conglomeratus, valvulis integerrimis oblongis omnibus graniferis, foliis lanceolatis ſubundulatis, ramis patentibus. *Roth. germ.* I. 160. II. 422. *Murr. prodr.* 52. *Leers herb.* 275.

R. Nemolapathum *auctor.* nec *Ehrh.*

R. acutus, valvulis oblongis ſubdentatis omnibus graniferis, foliis cordato-oblongis acuminatis, racemis folioſis *Hudſ. brit.* I. 155.? *Smith. brit.* I. 391. *Leyſs. hal.* 88. *Spr. hal.* 113.

R. paludoſus *With.*, valvulis integris graniferis, foliis cordato-lanceolatis obtuſiuſculis, verticillis diſtinctis folio ſubjectis. *Ait. Kew.* I. 482.

R. criſpus β. *Poll. pal.* n. 356.

R. glomeratus *Schreb. ſpicil.* 64.

Lapathum petiolis lateſcentibus, foliis longo-lanceolatis, floribus verticillatis verrucoſis *Hall. hiſt.* 1590.

L. foliis acutis, verticillatum *Zinn. gott.* 40. *Hall. gott.* 17.

L. vulgare minus *Munting. de vera h. Brit.* 215.

L. minimum *Tabernaem. ic.* 437. *hiſt.* 824. *Bauh. pin.* 115. *Moriſ. hiſt.* II. 579. *Rupp. jen.* 57.

L. acutum minimum *Lobel. icon.* 284. *Bauh. hiſt.* V. 985. *Parkinſ.* 1224. *Buxb. hal.* 178.

Figurae. *Munt.* fol. 132. t. 15. — *Morif. hift.* f. V. 27. f. 9. — *Tabernaem.* l. l. — *Bauh.* l. l. — *Lob.* l. l. f. 4. — *Petiv. brit.* II. f. 3. 4. — *Parkinf.* l. l.

β. PYCNOCARPOS *W.*, valvulis ovato-oblongis corrugatis, ramulis divaricato-patentibus.

R. divaricatus *Thuill. par.* II. 182. excl. fyn.
R. Winterli *auct.* herb. *Mertenf.*

Var. α. in limofis, inundatis, propter foffas inque nemoribus udis abundat: β. ad lacus et ftagna rarius.

Radix perennis, fufiformis, fibris multis annulata, extus epidermide flavefcente tecta, intus albida, medulla lignofa, duriuscula farcta, fere infipida. Caulis pedalis, cubitalis, glaberrimus, inferne obfolete-ftriatus, fuperne magis fulcatus, a bafi inde ramofus, internodiis approximatis, inaequalibus, tumidis; ramulos emittentibus interceptus: ramuli alterni, patentiffimi, virgati, rigidiusculi, foliofi, patentes, in locis pinguioribus magis divaricati. Folia glabra, inferiora oblonga, bafi dilatata ovata, inaequali in petiolum abeuntia, undulata; fumma praeter magnitudinem, fere eadem, tamen anguftiora indeque lanceolata breviusque petiolata; innovationum ovato-oblonga, maculis rubris plerumque tincta. Racemi elongati, patentes, elongati. Verticilli inferiores remoti, reliqui fenfim magis approximati, omnes folio fuffulti. Pedicelli breviffimi, nutantes, conglomerati, media parte geniculato-nodofi, longitudine valvularum. Valvulae perigonii, pro planta parvae, oblongae, utrinque diametro aequales, integerrimae, obtufae, reticulatae, omnes callo oblongo-lineari, laevi, f. ovato-oblongo, corrugato in var. β. onuftae. Semen ovatum, triquetrum, apice acutum, nitidum, ftigmatibus parce multifidis coronatum.

Tota planta matura et frigore tacta saturate fuscescit. Valvulae in tot visis speciminibus semper margine integerrimae sunt, nunquam subdentatae.

Nemolapathum *Ehrh.* s. Rumex Nemolapathum *L.* ab hoc diversissimum esse et revera ad sequentem pertinere, speciminibus inter plantas *Ehrhartianas* visis edoctus obtestor. *Ehrhartum* acutissimum, hunc et sequentem Nemolapathi nomine promiscuo salutasse et plantas tantopere diversas commutasse, vix probabile esse videtur.

161. Rumex Nemolapathum *Ehrh.* valvulis lineari-oblongis integerrimis obtusiusculis, unica callo globoso obsita, foliis inferioribus cordatis ovato-lanceolatis acuminatis, summis utrinque attenuatis, caule subsimplici ramulisque strictis gracilibus subaphyllis.

α. exsanguis, caule foliorumque venis concoloribus.

R. nemorosus *Schr.* fl. hermaphr., valvulis oblongis obtusis integerrimis, unica granifera, foliis lanceolatis. *Willd. enum. pl.* p. 397.

R. condylodes, fl. hermaphr., valvulis integerrimis lanceolatis, unica granifera, foliis cordato-lanceolatis, venis concoloribus *M. Bieberst. taur. caucas.* I. 288.

R. Nemolapathum, floribus hermaphroditis, valvulis linearibus obtusis integerrimis graniferis, verticillis remotis, ramis patentibus, foliis inferioribus cordato-oblongis, superioribus lanceolatis *Ehrh. Beytr.* I. 181. *Phytoph.* no. 94. *Linn. fil. suppl.* 212. *Hoffm. germ.* 128.

R. sanguineus β. viridis *Smith. brit.* I. 390.

R. sanguineus β. exsanguis *Kitaib.*

R. viridis *Sibth.* 118.

R. acutus *Curt. Withering. Hudſ.* aliorq. *teſte Sm.*
Lapathum viride *Dillen.* in *Raj. ſyn.* 141. *Petiv.*
Lapath. planum paludoſum *Munting. brit.* 213.

Figurae. *Munting.* l. l. t. 14. fol. 120. — *Petiver.* t. 2. f. 6. — *Curtis lond.* t. 21.

β. SANGUINEUS, caule foliorumque venis ſanguineis.

R. ſanguineus, fl. hermaphr. valvulis integerrimis, unica granifera, foliis cordato-lanceolatis. *H. cliff.* 138. *Sp. pl.* 476. *Spreng. fl. hal.* 113. *Hoffm. germ.* 171. *Smith. brit.* I. 390.
Lapathum folio acuto rubente *Bauh. pin.* 115. *Raj. ſyn.* 142. *Rupp. jen.* p. 57. *Buxb. hal.* 178. *Moriſ. hiſt.* I. 579.
Lapathum ſanguineum *Lobel. Bauh. hiſt.* II. p. 988. *Munting.* l. l. 211. *Parkinſ. oxon.*
Lapathum rubens *Dodon. pempt.* V. 1. *Camer. epit.* 229.
Lapath. ſanguineum, ſanguineis in viridi lineis pictum *Camer. hort. med.* p. 84.
Lapath. ſylveſtre 3. *Dalech. hiſt.* I. 603.
Lapath. ſativum ſanguineum *Ger. em.* 390.
Erythrolapathum *Matth. Kraeuterb.* 132. b.
Sanguis draconis herba *Gesner hort.* 278.

Figurae. *Engl. bot.* XXII. t. 1533. — *Blackw.* t. 492. — *Moriſon.* l. l. V. t. 27. f. 6. — *Tabernaem. hiſt.* p. 824. (minus bona). — *Munting.* l. l. t. 13. fol. 113. (opt.). *Phytogr.* f. 196. — *Chabr. ſtirp.* 310. — *Matthiol. hiſt.* p. 132. b. opt. *Camerar. ep.* p. 229. — *Dodon.*

l. l. p. 650. — *Lobel.* *icon.* t. 290. f. 1. — *Parkinf.* l. l. p. 1226. — *Petiver.* t. 2. f. 5.

Var. α. in nemoribus umbrofis propter foffas, im Lettinfchen Werder, im Mühlthal ad Rofaleben, in alnetis ad Schmon et alibi, β. in cultis oleraceis, vera caulibus atro-fanguineis foliorumque venis rubris belle reticulatis vix apud nos fpontanea fed advena.

Radix fufiformis, in α. rubra, in β. fufca, intus flavefcens, ftriis purpurafcentibus variegata. Caulis fimplex, ftrictus, teres, ftriatus, glaber, in var. α. atro-fanguineus, in β. purpurafcens viridisve, foliofus, 2—3-pedàlis, fuperne in ramulos floriferos divifus. Folia radicalia, mediocriter magna, ovato-oblonga, integerrima, margine tamen fubinde fubundulata, bafi cordata, acuta: intermedia illis fimilia, fere ut Polygoni lapathifolii: fumma lanceolata, utrinque attenuata, in var. α. venis fanguineis belle reticulata, in β. omnino viridia, tenuia, plus minusve flaccida, praefertim in umbrofis. Verticilli dimidiati, remoti, inferiores folio fuffulti, reliqui aphylli, magis approximati. Pedicelli bafi nodofo-geniculati, valvulis triplo longiores. Foliola calycina acuminata, linearia. Valvulae lineari-oblongae, obtufiusculae, unica callo onufta, reliquis paullulum majore, fubreticulatae, altera vero cofta elevata calli loco notata. Callus pro valvula magnus, globofus, maxime protuberans, coloris varii in var. binis et fecundum locum natalem. Semen omnino ut R. conglomerati.

Hujus plantae ob colorem atro-fanguineum fatis infignis cognitio antiquiffima eft. In Virginia ortam, Angliam dein, Helvetiam et Germaniam migraffe, *Linnaeus* monet. Nos patriam, dubiam procul dubio, ignoramus, Nemolapathum tamen f. R. exfanguem ob fabricae fimilitudinem cum patruis pro europaea declaramus. R. fangui-

neus verus caule venisque foliorum atro-sanguineis quibusdam modo proprius esse videtur locis et vix in agris Diemisensibus, in quibus a *Buxbaumio* indicatur, hodie superest. Alia varietas, caule, foliis, ramulisque rigidioribus, rubentibus in fossis campestribus, soli expositis provenit.

Utramque speciem secundum coloris varietatem primo intuitu satis diversam ad unam reducendam esse, exploratum habeo. Nullum enim praeter colorem discrimen, ne levissimum quidem in ulla parte et auctores, qui utramque dispescunt, errant. Omnes propemodum Rumices sicut plurimae Polygoneae, Chenopodeae et Amaranthaceae ex natura ad colorem atro-sanguineum, quo caulis et foliorum venae succo violaceo scatentes tinguntur, proclives sunt et nemo Betam Ciclam, Atriplicem hortensem, Amarantos plures, et alias multas foliis viridibus et rubentibus variantes, pro speciebus considerabit distinctis. Idem naturae lusus in R. obtusifolio etiam, ut infra videbimus, redit nec quoque a R. Britannica *Linn.* vera alienus est, qui, quamvis a *Gronovio* foliorum costis caulibusque rubentibus insignis describatur, *Linnaeo* jam observante, caule foliisque exsanguibus ludit eumque colorem servans in hortos nostros transiit. Utraque igitur species e viridi transit in colorem atro-sanguineum, in hoc Rumice tamen praecipue manifestum. Ob eam potissimum caussam et quoniam R. exsanguem pro planta primitiva, ex qua R. sanguineus ortus, habeo, nomen triviale mutavi et R. Nemolapathum *Ehrh.* dixi, quo titulo var. α. in phytoph. Ehrhartiano, olim ad *Rühlmannum* dato et ab amiciss. *Mertensio* mecum benevole communicato, exstat.

† 162. Rumex sylvestris *Wallr.* valvulis oblongo-triangularibus subintegris obsolete nervosis, omnibus callo ovato inscriptis, foliis pri-

mordialibus ovato-oblongis basi cordatis obtusissimis, caulinis inferioribus obtusiusculis, summis lanceolatis utrinque attenuatis cauleque glaberrimis.

Rumex acutus *auct. quorumd.*

In nemoribus editioribus umbrosis inter Wendelstein et Schmon et aliis extra fines locis. Fl. Julio, valv. maturat Aug.

Radix multiceps, fusca, intus fulva. Caulis simplex, teres, laevissimus, superne in ramulos floriferos divisus, cubitalis. Folia glabritie excepta fere R. obtusifolii, at apice omnino rotundata obtusissima, caulina inferiora ampla, basi cordata, sinubus rotundatis patentibus productis, apice obtusiuscula, saturatius viridia. Racemi breves subfoliosi. Verticilli multiflori, inferiores distantes, folio uno alterove suffulti, reliqui magis approximati. Pedicelli valvulis duplo longiores, infra mediam partem geniculati. Valvulae triangulares, obsolete nervosae subintegrae s. basi denticulo uno alterove crenatae, omnes callis ovatis, obtusis, convexis, plerumque albis onustatae. Semen ut in R. obtusifolio.

Habitu convenit noster cum R. obtusifolio, pro quo haberem, nisi omnes partes, ut distingueretur, suadeant. R. acuti nomine a quibusdam auctoribus inscribi, ex speciminibus e Silesiae montibus acceptis et ex plantis in horto quodam ad usum medicum cultis scio: illum tamen pro planta Linnaeana non audeo declarare. Quamvis igitur inter hunc et R. obtusifolium, ob foliorum primordialium caulinorumque inferiorum similitudinem, quaedam intercedere videatur adfinitas, illum tamen eo audacius distinguere praecipio, quo certius partes et in locis natalibus et in speciminibus e seminibus in eadem cum R. obtusifolio area cultis et per plures annos diligenter observatis, suas servant notas, quarum videlicet ope a R. obtusifolio

dignosci possit. Pubes sola, aliis differentiis non additis, discrimen nullum daret, quamvis etiam in R. obtusifolio vero, ut ex anglicis, belgicis, gallicis et nostris speciminibus edoctus profiteor, vix nisi rarissime deficere videatur. In utraque planta dignoscenda sequentes fere valent differentiae: 1) radicis color: qui in nostro fulvus, in R. obtusifolio flavus est. 2) caulis inferioris laevitas et glabrities: qui in illo hirsutus et superne praesertim angulatus est. 3) foliorum forma: primordialia in nostro obtusissima, ubique sibi aequalia, in illo modo obtusiuscula: caulina inferiora basi cordata, sinubus rotundatis productioribus, apice obtusiuscula, quae in illo acuta esse solent. 4) valvularum magnitudo et indoles: in nostro mediocres, jam integerrimae jam rariter parceque denticulatae, in R. obtusifolio plerumque duplo majores et dentibus rectis plus minusve longis quasi armatae sunt.

† 163. Rumex cristatus *Wallr.* valvulis inaequalibus nervosis, externa amplissima e basi dilatata subquadrata inciso-dentata in apicem triangularem integerrimum producta, callo ovato, interioribus minoribus complicatis obsolete callosis dentatisque, verticillis distinctis aphyllis, foliis radicalibus oblongo-lanceolatis acuminatis basi subcordatis, caule ramoso.

Hucdum legi juxta sepes et in salicetis ad Wendelstein, im Lettinschen Werder, ad Osterhausen, Erdeborn passim. — Extra fines in similibus locis ad Hohlstaedt, Heringen et Goersbach. Fl. Junio, valv. maturat Aug.

Radix extus fusca, intus rubescens. Caules plerumque a basi inde ramosi, angulati, angulis scabriusculi, 1 — 3-pedales et altiores. Folia radicalia longe petiolata oblongo-lanceolata, acuminata, basi subcordata, petiolis

marginibus paginaque inferiore R. obtusifolii more, hirsuta, pedalia et ultra: caulina inferiora ovato-oblonga, suprema sensim minora et angustiora. Verticilli distincti, subapproximati, aphylli inferiores tantum folio uno alterove suffulti, racemum acutum, longum, semper pedalem constituentes. Pedicelli graciles, elongati, deflexi, apice incrassati media parte articulati, maturitate decidui. Valvulae inaequales, nervoso-reticulatae, cristatae: exterior maxima, scutiformis, concava, basi dilatata subquadrata (diametro transversali longitudinalem superante) ex nervis inciso-dentata, dentibus brevibus rigidis pluribus quam in R. obtusifolio, in apicem integerrimum obtuse triangularem brevem producta: interiores complicatae, oblongae, callo obsoleto inscriptae, minores tunc et breviores parce dentatae, costatae, sub externa tanquam sub scuto latentes, rarius perfectae et cum externa conformes minusque irregulares. Callus in valvula majore ovatus, grandis, in minoribus minus conspicuus, in costam excurrens. Semen ut in R. Hippolapatho.

Planta fructifera pulcherrima: foliis, magnitudine excepta, Rumici crispo: valvulis, R. obtusifolio quadantenus similis, ab utroque tamen distinctissima, ab illo nimirum: 1) caule plerumque productiore, a basi inde ramoso. 2) foliis radicalibus oblongo-lanceolatis, speciosioribus. 3) racemis elongatis acutis, ex verticillis distinctis compositis. 4) pedicellis longioribus, gracilioribus. 5) valvulis inaequalibus, è basi dilatata subquadrata semper inciso-dentata in apicem triangularem brevem productis totoque denique habitu. Totidem fere signis a R. obtusifolio etiam discrepat et foliis radicalibus oblongo-lanceolatis, acuminatis et valvularum forma aliena, modo diligentius descriptá sine difficultate dignoscitur.

Rumicis acuti definitio a *Linnaeo* in *Sp. pl.* data cum nostro perbelle congruit Rumice. Mo-

do esset! lubens nostrum pro ejus synonymo agnoscerem, ut dubia et errores circa hanc speciem ad nauseam usque commissi tandem eluerentur. Eximiis enim horret R. acutus *L.* dubiis et quamvis nihil certioris de illo affirmare valeam, quid mea ferat opinio, data occasione indicandi meum duxi. Plurimi auctores, nisi omnes alium et a Linnaeano diversum, R. acuti titulo intelligere, ex variis auctorum testimoniis patet. *Smithius* (*brit.* I. 391.), cui in plantis Linnaeanis dignoscendis summa fides et auctoritas, R. acuti nomine R. conglomeratum *Schreb.* intelligere videtur, quamvis etiam hunc nunquam valvulis dentatis variantem viderim. Id non solum ex descriptione sed quoque ex synonymis probabile fieri videtur. *Ehrhartus* R. Hydrolapathum *Hudf.* pro R. acuto *Linn.* venditat. Vidi saltem in *pl. officin. exsiccat.* no. 114. R. Hydrolapathi specimen mancum et parvum in loco exsiccato forsan natum, R. acuti nomine inscriptum. *Timmius* in *spicileg. I. Flor. Megápol.* (*Siemssen Magaz. für d. Naturk. Meklenburg's* Tom. I.) R. acutum *Linn.* pro mera R. obtusifolii declarat varietate. *Treviranus* (*Observ. bot. Rostock.* 1812.) R. nemorosum *Schrad.* synonymum habet, quem rectius forsan ad R. sanguinei varietates revocavimus. *Rothius* denique expertissimus et aeque ob ingenii aciem ac auctoritatem aestimandus in lit. R. maximum *Schreb.* in *Schweigg. fl. erlang.* R. acuto *Linn.* subjungendum esse monet et utrumque, valvulis graniferis subintegerrimis, foliis lanceolatis basi attenuatis et in petiolum desinentibus, radicalibus et caulinis inferioribus longissimis, panicula laxa, — distinguere praecipit. Quamvis haec ita sint et a viris auctoritatis gravissimae profiteantur, nemo tamen sine speciminibus Linnaeanis visis, genuinam determinabit plantam, quae ab ipso *Linnaeo*, valvulis dentatis graniferis, foliis cordato-oblongis acuminatis, insignis describitur et cum *J. Bauhin.* et *Lobelii* synonymis

in Europae fucculentis indicatur. Aliis prorfus litem de R. acuto *Linn.* haud promifcue in plantarum catalogis et operibus pharmacologicis indicando, componendam relinquo. Quid vero Lapathum acutum f. Oxylapathum veterum? — Variae de hoc quoque circumferuntur icones et defcriptiones. Optimam, inflorefcentia forfan excepta, et cum pl. Linn. fine dubio congruam, *C. Bauhinus* in *Tabernaemont.* (*hift.* p. 825.), *Lobelius* (*icon.* 284. a *Linn.* jam citata et cum Munting. congrua) et *Muntingius* (*de vera herb. britannica* t. XI. p. 88.) exhibuerunt, nec difplicet ex *Muntingii* opere (p. 828.) fequentem transfcribere defcriptionem. *Lapathum acutum* f. *Oxylapathum*, radix rotunda, extus fufca, intus lutea. Caules folitarii duove, recti, fefquipedales, rotundi, purpurafcentes, fuperne ramofi. Folia pedalia, digitos duos transverfos lata, bafi latiffima inde in mucronem acutum definentia (acuminata), tactu dura, tenuia, fuperne faturatius virefcentia etc. In Belgii humidis et aquofis vulgare: in Frifiae oris rariffimum. Similem ni eandem *Candollius* etiam (*flor. gall.* III. 375.) defcribit, foliis lanceolatis, bafi attractis, valde acuminatis et valvulis interioribus dentatis infignem, alibi vero (*fynopf. fl. gall.* p. 193.) folia cordato-oblonga et racemos foliolofos, procul dubio ex *Smithii fl. brit.* urget! — Quem *Pollichius* (*palat.* I. 359.) defcripfit R. acuti *L.* nomine et cum Lap. acuti *Blackw.* t. 491. fynonymo, verus five faltem a noftris modo defcriptis diverfus effe videtur.

164. Rumex obtusifolius *L.* valvulis oblongo-triangularibus nervofis fubulato-dentatis in apicem integerrimum aequaliter productis, callo ovato acuminato, foliis primordialibus obtufiusculis cordatis, caulinis inferioribus acutis,

summis lanceolatis utrinque attenuatis subtus, petiolis, cauleque ramoso hirsutis.

α. CONCOLOR *W.*, caule venisque foliorum viridibus.

R. obtusifolius, fl. hermaphrod. valvulis dentatis graniferis, foliis cordato-oblongis obtusiusculis crenulatis *sp. pl.* 478. *ed. Willd.* 254. *Poll. pal.* n. 360. *Hoffm. germ.* I. 172. *Leyss. hal.* 88.

R. obtusifolius, valvulis dentatis, unica granifera, foliis radicalibus cordatis obtusis, caule scabriusculo *Smith. brit.* I. 392. *Spreng. hal.* 114. *DC. fl. gall. syn.* 192.

Lapathum obtusifolium *Moench. meth.* 356.

Lapathum foliis ovatis circa petiolum emarginatis, floribus dense paniculatis serratis verrucosis *Hall. helv.* n. 1592.

Hippolapathum sylvestre album *Munting. brit.* p. 207.

Hippolapathum sylvestre II. *Tabernaem. hist.* 823. *Dalech.* 606.

Lap. vulgare, folio obtuso *C. Bauh. pin.* 111. *Buxb. hal.* 178.

Lap. sylvestre magnum vulgare *J. Bauh.* II. 983. *Rupp. jen.* 57. *Raj. hist.* 175.

Lap. sylvestre folio subrotundo seminis involucris dentatis *Moris. hist.* II. p. 580.

Lapathum sylvestre vulgatius *Parkins. hist.* 1225.

Rumex major idem cum Rhabarbaro monachorum, nisi quod sit sylvestrior *Thal. hercyn.* 102.

Icones. *Lobel. ic.* 284. — *Pettver. brit.* t. 2. f. 9. *Parkins.* l. l. *Matthiol. Kraeuterb.* p. 132. b. (Oxylapathi titulo) *Camer. epit.* p. 228. — *Munting.* l. l. t. 8. p. 68. *Tabernaem. hist.* p. 823. *Moris.* f. V. 27. 11.

in Europae ſucculentis indicatur. Aliis prorſus litem de R. acuto *Linn.* haud promiſcue in plantarum catalogis et operibus pharmacologicis indicando, componendam relinquo. Quid vero Lapathum acutum ſ. Oxylepathum veterum? — Variae de hoc quoque circumferuntur icones et deſcriptiones. Optimam, inflorescentia forſan excepta, et cum pl. Linn. ſine dubio congruam, *C. Bauhinus* in *Tabernaemont.* (*hiſt.* p. 828.), *Lobelius* (*icon.* 284. a *Linn.* jam citata et cum Munting. congrua) et *Muntingius* (*de vera herb. britannica* t. XI. p. 88.) exhibuerunt, nec diſplicet ex *Muntingii* opere (p. 828.) ſequentem transſcribere deſcriptionem. *Lapathum acutum* ſ. *Oxylapathum*, radix rotunda, extus fuſca, intus lutea. Caules ſolitarii duove, recti, ſesquipedales, rotundi, purpuraſcentes, ſuperne ramoſi. Folia pedalia, digitos duos transverſos lata, baſi latiſſima inde in mucronem acutum deſinentia (acuminata), tactu dura, tenuia, ſuperne ſaturatius vireſcentia etc. In Belgii humidis et aquoſis vulgare: in Friſiae oris rariſſimum. Similem ni eandem *Candollius* etiam (*flor. gall.* III. 375.) deſcribit, foliis lanceolatis, baſi attractis, valde acuminatis et valvulis interioribus dentatis inſignem, alibi vero (*ſynopſ. fl. gall.* p. 193.) folia cordato-oblonga et racemos folioloſos, procul dubio ex *Smithii fl. brit.* urget! — Quem *Pollichius* (*palat.* I. 359.) deſcripſit R. acuti *L.* nomine et cum Lap. acuti *Blackw.* t. 491. ſynonymo, verus ſive ſaltem a noſtris modo deſcriptis diverſus eſſe videtur.

164. Rumex obtusifolius *L.* valvulis oblongo-triangularibus nervoſis ſubulato-dentatis in apicem integerrimum aequaliter productis, callo ovato acuminato, foliis primordialibus obtuſiuſculis cordatis, caulinis inferioribus acutis,

summis lanceolatis utrinque attenuatis subtus, petiolis, cauleque ramoso hirsutis.

α. concolor *W.*, caule venisque foliorum viridibus.

R. obtusifolius, fl. hermaphrod. valvulis dentatis graniferis, foliis cordato-oblongis obtusiusculis crenulatis *sp. pl.* 478. *ed. Willd.* 254. *Poll. pal.* n. 360. *Hoffm. germ.* I. 172. *Leyss. hal.* 88.

R. obtusifolius, valvulis dentatis, unica granifera, foliis radicalibus cordatis obtusis, caule scabriusculo *Smith. brit.* I. 392. *Spreng. hal.* 114. *DC. fl. gall. syn.* 192.

Lapathum obtusifolium *Moench. meth.* 356.

Lapathum foliis ovatis circa petiolum emarginatis, floribus dense paniculatis serratis verrucosis *Hall. helv.* n. 1592.

Hippolapathum sylvestre album *Munting. brit.* p. 207.

Hippolapathum sylvestre II. *Tabernaem. hist.* 823. *Dalech.* 606.

Lap. vulgare, folio obtuso *C. Bauh. pin.* 111. *Buxb. hal.* 178.

Lap. sylvestre magnum vulgare *J. Bauh.* II. 983. *Rupp. jen.* 57. *Raj. hist.* 175.

Lap. sylvestre folio subrotundo seminis involucris dentatis *Moris. hist.* II. p. 580.

Lapathum sylvestre vulgatius *Parkins. hist.* 1225.

Rumex major idem cum Rhabarbaro monachorum, nisi quod sit sylvestrior *Thal. hercyn.* 102.

Icones. *Lobel. ic.* 284. — *Petiver. brit.* t. 2. f. 9. *Parkins.* l. l. *Matthiol. Kraeuterb.* p. 132. b. (Oxylapathi titulo) *Camer. epit.* p. 228. — *Munting.* l. l. t. 8. p. 68. *Tabernaem. hist.* p. 823. *Moris.* f. V. 27. 11.

(mala). *Chabr. stirp.* p. 309. f. 2. — *Curt. lond.* III. t. 22. — *Flor. dan.* t. 1334. — *Engl. bot.* 28. t. 1999.

β. DISCOLOR *W.*, caule venisque foliorum purpureis.

R. purpureus *Encycl. bot.* V. 63. *Pers. ench.* I. 394.

R. sanguineus β. latifolius *Hort. paris. Treviran. cat. pl. hort. Wratislav.*

Lapathum vulgare rubrum retuso folio *Munting. brit.* t. 9. p. 75. et descript. p. 207.

Var. α. in salicetis, ad scrobes et rudera suburbiorum, in pratis et ad ipsas fluviorum ripas irriguas abundat: β. in ruderibus ad Heringen, unico, quem scio apud nos, loco. Fl. Jun. valv. maturat Aug.

Radix multiceps, fusca, intus flava, in var. β. striis rubicundis variegata. Caulis inferne striatus, superne angulatus, a basi inde ramosissimus, hirsutiusculus, cubitalis, in solo pinguiore altior, in var. β. atro-purpureus. Folia primordialia apice obtusiuscula i. e. haud omnino rotundata sed magis ovata; caulina inferiora basi cordata, sinubus rotundatis patentibus integris crenulatisve, aequalibus inaequalibusve, ovata acutiuscula, maxima, pedalia, subtus petioloque hinc plano hinc convexo corpusculis papillaeformibus erectis albis hirsutiuscula: caulina media, ovato-oblonga, acuminata: summa lanceolata utrinque attenuata, sensim minora et angustiora. Racemi elongati, basi foliolo uno alterove suffulti, apice aphylli, acuti. Verticilli multiflori, inferiores distantes, summi magis approximati. Pedicelli effusi, infra mediam partem geniculati. Valvulae triangulares, lineato-nervosae, nervis margine in spinulas 3 — 5 subulatas, rectiusculas, valvulae diametrum aequantes excurrentibus, in apicem integerrimum plus minusve longum aequaliter productae, unica

praecipue, reliquae duae obſolete calloſae, in var. β. purpuraſcentes, maturitate fuſceſcentes. Callus ovatus, gibboſus, apice ſenſim in coſtam excurrens, in var. β. purpureus. Semen ovatum triquetrum.

Pubem in omnibus partibus rareſcere ac penitus evaneſcere, aliquoties vidi.

165. Rumex maritimus *L.* valvulis ſubrhomboideis anguſtatis in apicem integerrimum attenuatis, omnibus callo lanceolato inſcriptis, nervoſo-reticulatis, nervis in dentes utrinque binos rectos illas ſubaequantes excurrentibus, verticillis multifloris confertis folioſis, foliis lanceolato-linearibus.

R. maritimus, valvulis deltoideis ſetaceo-dentatis graniferis, foliis linearibus, verticillis confertis. *Smith. brit.* I. 393. *Perſ. ench.* I. 394. *DC. ſyn.* 193.
R. aureus *Withering.*, flor. hermaphrod. dioicis conglomeratis verticillatis approximatis, valvulis dentato-ciliatis graniferis, dentibus 4 ſetaceis, foliis lineari-lanceolatis. *Hoffm. germ.* I: 172.
Lapathum minus *Lam. fl. gall.* III. p. 4.
R. anthoxanthus *Murr prodrom.* p. 52.
R. maritimus, fl. hermaphroditis, valvulis dentatis graniferis, foliis linearibus, *fl. ſuec.* 2. n. 313. *ſp. pl.* I. 478. *ed. Willd.* II. 253. *Roth. germ.* I. 160. II. 423. *Leyſs. hal.* 2. p. 88.
Lapathum perenne foliis longiſſimis, calycibus ciliatis *Hall. goett.* p. 18.
Lapathum folio acuto, flore aureo *Raj. ſyn.* 142. *C. Bauh. pin.* 114. *Rupp. jen.* 58.
L. aquaticum, luteolae folio *Tournef. inſt.* 504.

Anthoxanthon *Bauh. hist.* II. 987. *Chabr. stirp.* 310.
Lapath. sylvestre IV. *Dalech. hist. Lugd.* 603.?
L. aquaticum, angustissimo acuminato folio *Bocc. mus.* II. 142.
Hydrolapathum minus *Parkins. theatr. bot.* 1225. *Dalech. hist.* I. 605.

Icones. *Boccon.* l. l. t. 104. *Chabr. stirp.* p. 310. (rudis). *Petiv. brit.* t. 2. f. 8. *Flor. dan.* 1208. (opt.). *Engl. bot.* VII. t. 725.

In coenosis maritimis auf d. koenigl. Salinenplatze, im Fürstengarten, ad Wansleben, Koelme; ad ripas Salae prope Passendorf, inter Kroellwitz et Giebichenstein, versus Trotham aliisque locis vulg.; passim quoque inter olera. Fl. Jul. valv. mat. Aug. Septbr.

Sectio II. HIPPOLAPATHUM.

Flores hermaphroditi. Perigonii valvulae ovato-subrotundae integrae, dentibus saltem obsoletis. Caules simplices, erecti, superne ramosi.

166. Rumex crispus *L.* valvulis ovatis subcordatis obtusis integris venosis, omnibus ovato-callosis, verticillis approximatis racemos aphyllos constituentibus, foliis lanceolato-oblongis acutis undulato-crispis.

R. valvulis ovatis integris omnibus graniferis, foliis lanceolatis undulatis acutis *Linn. sp. pl.* I. 476. *Smith. brit.* I. 391. *Leyss. hal.* 87. *Poll. palat.* n. 356. *Hoffm. germ.* I. 171. *Roth. germ.* I. 160. II. 421. *Willd sp. pl.* II. 251. *Spr. hal.* 113. *Gmel. bad.* II. 97.

Lapathum foliis crispis, imis ovatis, supremis lanceolatis, calycibus verrucosis *Hall. helv.* n. 1589.
Lapathum longifolium crispum *Munt. brit.* p. 210.
L. folio acuto crispo *Bauh. pin.* 115. *Rupp. jen.* 57.
L. acutum crispum *Bauh. hist.* II. 988. *Tabernaem. hist.* II. 147. *Buxb. hal.* 178.
Rumex minor, foliis longis, strictis, flavescentibus, caulibus lignosis seminum racemis abundantibus *Thal. hercyn.* 102.

Figurae. *Fuchs* 461. — *Petiver. brit.* t. 2. f. 4. — *Parkins.* 1542. — *Lonicer.* p. 218. *Tabernaem. ic.* 436. *hist.* 823. f. 4. — *Munting.* l. l. t. 12. fol. 104. — *Chabr. stirp.* append. p. 626. — *Curt. lond.* n. 18. — *Lam. illust.* t. 271. f. H. — *Engl. bot.* 28. t. 1998. — *Flor. dan.* t. 1554.

In ruderatis, pascuis, inter segetes, in solo lutoso vulgatissimus. Fl. Jun. valv. mat. Jul. Aug.

Radix perennis, sublignosa, fusca intus albo-flavescens aut quoque omnino flava. Caulis angulatus, erectus, simplex s. a basi inde ramosus, glaber aut ut folia subtus et pedunculi atomis crystallinis hirsutinsculus, 1 — 2-pedalis et altior. Folia radicalia lanceolata, acuta, basi subcordata, undulato-crispa, innovationum in basin ovatam aequalem attenuata, summa linearia, glabra s. caulis more scabriuscula. Racemi axillares et fastigiati, ex verticillis approximatis condensati, basi folio uno alterove suffulti, minus patentes, superne aphylli, obtusi. Valvulae e forma subrotunda plus minusve ovatae, basi subcordatae, venoso-reticulatae, planae, demum ob callum impositum concaviusculae, obtusae, omnes plerumque callo ovato inscriptae, margine integrae non-

nisi etiam crenulatae. Pedicelli graciles, apice incrassati, infra mediam partem nodosi. Semen et stigmata ut in R. Nemolapatho.

Variat secundum locum natalem magnitudine omnium partium; caulibus strictis, simplicissimis, a basi inde ramosis; valvularum callique colore albo purpureoque; foliis maximis, pedalibus in solo pinguiore, jamque omnibus valvulis, jam exteriore tantum callo inscripta.

† 167. Rumex Hydrolapathum *Huds.* valvulis ovato-triangularibus subcartilagineis reticulato-nervosis integris, omnibus callo oblongo maximo onustis, foliis radicalibus oblongo-lanceolatis acutis in basin attenuatam decurrentibus strictis eroso-crispulis, caule stricto angulato.

R. Hydrolapathum, floribus hermaphroditis, valvulis integerrimis graniferis, foliis lanceolatis glabris acutis integerrimis basi attenuatis *Huds. fl. angl.* 154. *Ait. Kew.* ed. I. I. 483. *Timm* in *Siemssen Magaz. für die Naturk. Meklenb.* T. II. 244. *Hoffm. germ.* 1800. I. 171. *Gmel. bad.* I. 100. *Pers. ench.* I. 394. *Mart. prodr. fl. mosq.* 64. *Schultz. fl. starg. suppl.* I. 21. *Willd. sp. pl.* II. 397.

R. Britannica *Willd. prodr.* n. 402. *Hoffm. germ.* 1792. I. 128. *Roth. germ.* I. 160. II. 421. *Schk. Handb.* I. 311.

R. aquaticus *Lam. et Decand. fl. gall.* III. 373. excl. syn. *Linn.* et aliorum auct. germ.

R. acutus *Ehrh. pl. officin.* no. 104.

Lapathum Hydrolapathum *Scop. carn.* I. 262.

Lapathum foliis lanceolatis, paniculis densissimis *Hall. helv.* n. 1588.

L. maximum aquaticum s. Hydrolapathum *J. Bauh. hist.* II. 986. *Raj. syn.* 140. *hist.* I. 171. *Chabr. stirp.* 309. *Rupp. jen.* 57.

Lap. aquaticum folio cubitali *C. Bauh. pin.* 116. excl. syn. plur. *Buxb. hal.* 178. *Moris. hist.* II. 579. sine icon.
Britannica antiquorum vera s. Lapathum longifolium nigrum palustre *Munt.* l. l. 190.
Lapathum palustre V. et VI. *Tabernaem. hist.* II. 147.
Hydrolapathum magnum *Gerard. em.* 389.
R. palustris *Trag. hist.* 144.

Icones. *Munting.* l. l. t. 1. f. 1. *Petiv. brit.* t. 2. f. 1. *J. Bauh.* l. l. *Tabernaem. ic.* 147. *hist.* 824. *Chabr. stirp.* 309.

Ad piscinas profundiores prope Seeburg, Wansleben an den Teichen, ad ripas Salae vicinasque fossas circa Passendorf, ad stagna ad Bennstaedt citra pagum, in similibus inter Schoenewerdam et Eismannsdorf, inter Rossleben et Wendelstein et aliis permultis agri hal. locis. Fl. Jul. valvulas maturat Septembr.

Radix napiformis, vasta, extus nigrescens, intus recens effossa, alba, striis rubicundis plerumque variegata, flavescens, tandem exsicca fusca, carnosa, nauseosa. Caulis strictus, simplex, angulatus, superne in ramulos floriferos divisus, firmus, 4 — 6-pedalis. Folia subcartilaginea, rigidiuscula, saturatius virescentia, subtus glaucescentia, siccitate fere semper nigro-fuscescentia (Lapathum longifol. nigrum *antiq.*), radicalia oblongo-lanceolata, acuta, in petiolum longum firmumque attenuata et ad illum decurrentia (exacte praeter pubem et colorem ut Inulae Helenii) semper stricta, praelonga, cubitalia (L. folio cubitali *Bauh.*), media parte palmum fere lata, utrinque angustiora, margine eroso-crispula, duriuscula; caulina media ovato-oblonga, basi subcordata, dodrantalia et majora; summa s. floralia lanceolato-linearia, sensim angustiora. Petioli foliorum inferiorum, spithamam fere longi, firmi, supra plani, unciam

dimidiam lati, lineato-striati, infra convexi, valde prominentes, sulcis profundis exarati. Racemi patentes, densi, inferiores distantes, folio uno alterove suffulti, supremi aphylli, magis condensati, breviores, obtusi. Verticilli multiflori, approximati; pedunculi apice fere triangulares, incrassati, plus minusve longi; basin versus inconspicue et inaequaliter nodosi. Laciniae calycinae obtusae, callis duplo breviores, patentes. Valvulae ovato-triangulares, nervoso-reticulatae, cartilagineae, integrae aut crenulatae, omnes (apud nos saltem) callo oblongo, maximo, late gibboso, valde prominente albo s. fuscescente onustae, ex quo plantae fructiferae pondus satis augetur. Semina ovalia, triquetra, magna, fere ut R. Hippolapathi, basi tamen minus producta. Stigmata longiora et parcius multifida quam in R. Hippolapatho.

Variat magnitudine et in solo minus humido vel aqua derelicto imminuitur, (Hydrol. minus VI. *Tabernaemont.* l. l. Lapath. aquaticum minus *C. Bauh.* quod *Morisonus* in *hallucin. Bauhin.* p. 581. ad R. crispum transfert. R. longifolium *DC.* (*fl. gall.* V. 368.), R. Hydrolapathi varietatem valvulis costatis et callo destitutis insignem esse, verosimile est. Var. valvulis crenatis iisque majoribus, jam duplo minoribus rara.

† 168. Rumex maximus *Schreb.* valvulis cordatis submembranaceis reticulato-nervosis integris, omnibus callo lanceolato munitis, foliis concoloribus, primordialibus variis caulinisque oblongis acutis basi obliqua ovatis cordatisve, floralibus lanceolatis, caule stricto patenti-ramoso.

R. heterophyllus *Schultz stargard. suppl.* 21.

R. acutus *Schultz starg.* 92.
R. maximus *Schreb.* in *Schweigg. fl. erlang.* II. 152. excl. synon. *Gmel.*

In sulcis pratorum paludosorum et juxta ripas der Helme prope Heringen: intra fines agri hal. nondum innotuit. Jul. Aug.

Radix vasta, bulbosa, extus fusca, intus flava. Caulis rectus, sulcatus, firmus lignea fere duritie, glaber, viridis, in locis aquosis orgyalis, in siccis humilior. Folia utrinque concolora, saturate viridia: primordialia polymorpha (R. heterophyllus *Schultz.*), alia scilicet eaque juvenilia lineari-lanceolata basi attracta ovataque, alia ovato-oblonga, basi corda deliquescentia, alia oblongo-lanceolata, basi cordata, praeter figuram consistentia, colore et marginis indole secundum locum natalem varia, cum tempore tamen et adulta ad figuram solitam, oblongam basi cordatam transeuntia: caulina inferiora et media, excepta magnitudine conformia, e basi plus minusve cordata oblonga, acuta, cubitalia et longiora: floralia angustiora multo et minora, lanceolata s. lineari-lanceolata. Petiolus crassus, infra costis elevatis caulis more fere angulatus, superne pone insertionem dilatatus, planus, costis duabus juxta marginem excurrentibus notatus. Verticilli floriferi, multiflori, remotiusculi, laxi, foliolo uno alterove suffulti. Pedicelli apice incrassati, basi obsolete geniculati. Laciniae calycinae patentes, callis breviores. Valvulae basi exacte cordatae plus minusve dilatatae, nervoso-reticulatae, integrae crenulataeve, omnes callo magno, lanceolato inscriptae. Semina magna, majora quam R. aquatici. Stigmata ut R. Hydrolapathi.

Stirps perpulchra, forsan tamen hybrida ex R. Hydrolapatho, patre et R. aquatico, matre, ab utroque tamen aconiti distinguenda. A R. aquatico nempe, cui simillimus et adfinior, differt: 1) radice intus flava nec fulva, crassiore; 2) caulibus ela-

tioribus, firmioribus, medulla penitus farcto; 3) foliis e basi inaequaliter cordata et multo minus dilatata oblongis, concoloribus, quae in illo subconformia, ovato-triangularia, basi dilatata, cucullata cordata sunt, latitudine proinde praecellunt et subtus e viridi glaucescunt; 4) petiolis dilatatis, planis, longioribus, qui in illo contracti et canaliculati sunt, dorso autem nervis elevatis, quibus R. aquaticus excellit, carent; 5) ramis patulis, paniculam acutam e verticillis remotioribus et laxioribus compositam sustinentibus, qui in illo strictiores, obtusiores sunt et paniculam subaphyllam, obtusam e verticillis approximatis quasi condensatam elevant; 6) valvulis similibus quidem at angustioribus, acutioribus et rigidioribus callo lanceolato semper inscriptis, quae in illo ovato-subcordatae, venoso-reticulatae, costatae sunt et ex natura callo carent aut rarius modo ejus rudimento obsoleto augentur, demum autem cum maturitate ob pedicellos tenuiores cum quodam sonitu contremiscunt.

269. Rumex aquaticus *L.* valvulis ovatis membranaceis nervoso-reticulatis integris costatis, verticillis approximatis aphyllis in paniculam condensatis, foliis inferioribus triangularibus basi cordata dilatata cucullatis, summis lanceolatis, caule angulato ramulisque strictis.

R. aquaticus *Linn. fl. suec.* 2. n. 315. *Sp. pl.* I. 479. (excl. syn. *Bauh. Tabern.* et *Munt.*), *ed. Willd.* II. 255. excl. syn. *Hall. Tabern.* et *Munt.*), *Poll. pal.* n. 359. *Hoffm. germ.* I. 129. *Roth. germ.* I. 161. II. 425. *Leyss. hal.* 88. *Spr. hal.* 114. excl. syn. R. Hydrol. *Ehrh. pl. offic.* n. 114.

R. floribus hermaphr., valvulis integerrimis planis, foliis cordato-lanceolatis *Boehm. lips.* n. 574.

Lapathum aquaticum *Scop. carn. ed.* 2. n. 444.
L. foliis oblongis paniculis aphyllis *Linn. gott.* 39.
L. hortense latifolium *Rupp. jen.* 57.
L. folio subrotundo, semine laevi *Moris. hist.*
L. aquaticum minus *Buxb. hal.* 179.
L. latifolium rotunda forma *Camer. hort.* 84.
Hippolapathum s. Rhabarbarum monachorum *Dodon. pempt.* s. I. 648. *Camer. epit.*
H. maximum Rumicis genus *Thal. herc.* 57.

Figurae. *Blackw.* t. 490. — *Moris. hist.* I. s. V. 27. 10. a. b. — *Matthiol.* 133. *Camer. epit.* 232. opt. — *Fuchs.* 462. — *Lobel. icon.* t. 285. bona.

Ad fluviorum ripas Salae, Unstruth, Helme Thuring. inque pratis vicinis abundat.

Radix vasta, multiceps, extus fuscus, intus fulva, saporis acris. Caulis simplex, strictus, sulcatus, glaber, superne in ramulos floriferos divisus, 3 — 6-pedalis. Folia glaberrima, subtus glauco-viridia: radicalia e basi cordata, sinubus cucullatis clausa triangularia, latissima, margine saepius subrepanda, acuta, quoad locum natalem varia, nonnunquam vero diametro baseos transversali, fere pedali, longitudinali bipedali: caulina ovata, basi cordata, reliqua et floralia lanceolata, sensim minora ut in praecedentibus. Petioli supra contracti, fere canaliculati. Ramuli floriferi elongati, cauli approximati, paniculam densam saepe cubitalem constituentes. Verticilli multiflori, distincti, aphylli, ob pedicellos elongatos quasi approximati. Pedicelli inaequales, capillares, nutantes, basi nodulosa inconspicue geniculati. Foliola calycina valvularum basin aequantia. Valvulae subcordato-ovatae, in apicem obtusum, brevem productae, venoso-reticulatae, omnes callo destitutae, costa leviter prominente s. rarius (in hercynicis) calli rudimento ob-

soleto notatae, subintegrae s. denticulatae, maturitate membranaceo-scariosae. Semen prioris.

Veterum synonyma et figurae certius extricari non possunt: illa enim nimis brevia: hae rudes omnino sunt et neque foliorum neque valvarum figuram exacte reddunt. Inter hunc et priorem ambigunt figurae apud *Fuchsium* p. 462., *Lobelium ic.* t. 285., *Lonicerum* 515., *Parkinsonium* 1225., *Chabraeum* t. 309. f. 3., *Blackwellium* t. 490. ipsumque *Witheringium* in *Engl. bot.* XXX. t. 2104., quae mihi quidem aliquam cum R. maximo *Schreb.* prodere videtur similitudinem.

Excursus in Rumicum commutatorum trigam.

Descriptionibus et differentiis R. Hydrolapathi, R. maximi *Schreb.* et R. aquatici *L.* praemissis, sequentem addere necesse esse videtur commentarium, fata et historiam specierum singularum illustrantem. Etenim, quamvis nullum dubium in veterum rei herbariae statorum operibus de Hydrolapatho existere videatur, quamvis in multis plantarum enumerationibus celebre illud Lapathum longifolium nigrum palustre Muntingianum redierit et in illis descriptiones idoneae legantur: quamvis natura ipsa differentias haud aurificis statera, ut assolet, sed populari quadam trutina ponderandas statuerit: quamvis denique cum *Ehrharti* testimonio, R. nostrum R. acutum *Linnaei* verum esse (quod *Wahlenbergio* olim narrante, ab aliis botanicis suecicis *Ehrharti* opinionem forsan magis quam descriptionem Linnaeanam et laudatas figuras sequuturis comprobatur), nova relucescere incipiant dubia, mira tamen ob alias species congeneres et in descriptionibus quidem, vix vero in natura similes, non solum apud veteres auctores, ut ex Lapathi aquatici folio cubitali synonymis a *C. Bauhino* citatis elucet, sed quoque apud

recentiores in plantis vulgatioribus conferendis minus anxios et exercitatos, ut ex R. aquatici interpretatione apud varios auctores perquam varia patet, orta est confusio mihique potissimum contigit ante multos jam annos plantam dubiis erroribusque nunc obrutam, priscis melius quam hodiernis notam et *Muntingii* de vera herba Britannica antiquorum panegyrico celebratam, a *Linnaeo* ad R. aquaticum, titulum vagum, rejectum, contra *Wahlenbergium* et *Ehrhartum* fortiter defendere illamque et a R. aquatico acutoque *Linn.* et a R. maximo *Schreb.* diversam proclamare. Primam confusionis ansam *Linnaeus* ipse dedisse videtur, R. aquaticum valvulis integerrimis nudis, foliis cordatis acutis insignem in *Fl. suec.* et *Sp. pl.* cum *C. Bauhini, Tabernaemontani, Matthioli* et *Muntingii* synonymis descripturus: ex illo saltem tempore R. aquatici notionem amplissimam et perquam ambiguam in plantarum catalogis divulgatam esse, reor. Errorem primum cognovit et synonyma veterum a scientiae statoribus ad Lapathum aquaticum folio cubitali, a *Linnaeo* autem aliisque ad R. aquaticum promiscue citari, professus est *Hudsonus* (ann. 1762) R. Hydrolapathum distinguens et in flora anglica optime indicans. Planta botanicis germanicis hucdum ignota *Timmii* studio demum (ann. 1789) reluxit et ab illo l. l. optime describitur. Interea et eodem fere tempore *Willdenowius* etiam Rumicem nostrum in paludibus berolinensibus indagavit et titulum Hudsonianum negligens, novo falsoque R. Britannicae, pl. virginicae nomine divulgavit eumque *Hoffmannus, Rothius* et *Schkuhrius* persequuti sunt. Rumex et in Anglia et in Germania et prius jam ab *Hallero* (1760) in Helvetia observatus, nomine *Hudsoniano* non solum in *Aitonii Hortum Kewensem* ed. I., sed quoque in *Sp. pl.* a *Willdenowio* editas aliaque opera transiit. Attamen vero, *Smithii* gravissima fideique Linnaeanae

Sectio III. ACETOSAE.

Flores dioici. Perigonii valvulae subrotundae, integerrimae.

171. Rumex Acetosa *L.* valvulis subrotundis membranaceis venoso-reticulatis, omnibus basi cordata squamatis, squama calycibusque reflexis, foliis ovato-lanceolatis sagittatis.

α. pratensis *W.*, paniculae ramis simplicibus strictis, hamis foliorum retrorsum porrectis convergentibus integris.

R. Acetosa floribus dioicis, foliis oblongis sagittatis *h. cliff.* 130. *sp. pl.* 481. ed. *Willd.* 260. *Poll. pal.* n. 361. *Hoffm. germ.* 173. *Smith. brit.* 396. *Spreng. hal.* 114.
Lapathum Acetosa *Scop. carn.* II. 438.
L. sexubus separatis, foliis sagittatis, hamis retrorsum porrectis *Hall. helv.* n. 1597.
Acetosa vulgaris s. Rumex campferinus *Munting.* l. l. p. 221.
Acetosa pratensis *Bauh. pin.* 114. *Rupp. jen.* 58. *Buxb. hal.* 4.
Oxalis major *Camerar. Thal. hercyn.* 82.
Oxalis s. Acetosa I. *Tabernaem. Trag. Fuchs. Dodon.*

Figurae. *Brunschw.* f. 19. b. — *Petiv.* III. 1. — *Lobel. ic.* 290. 2. *Dodon.* 648. — *Fuchs.* 175. — *Lonicer.* 220. f. 1. — *Dalech. hist.* I. 604. — *Tabernaem. hist.* 826. — *Matthiol.* 133. *Camer. epit.* 230. — *Munting.* t. 19. fol. 174. — *Moris.* s. V. 28. 1. — *Chabr. stirp.* 311. f. 2. *Blackw.* 230. — *Engl. bot.* II. tab. 127.

β. auriculatus *Wallr.*, paniculae ramis patentibus ramosissimis, hamis foliorum lineari-lan-

ceolatorum divergentibus longe auriculatis, radice fusiformi.

R. intermedius *Decand. fl. fr.* V. 369.
R. Acetosa var. β. crispa *Linn. sp. pl.* 481. ed. *Willd.* 260. — *Leyss. hal.* 88. *Roth. germ.* I. 162.
Acetosa foliis crispis *C. Bauh. pin.* 114. *Rupp. jen.* 58. *Buxb. hal.* 4.
Oxalis crispa IV. *Tabernaem. hist.* 827. opt. icon. 440. — *J. Bauh. hist.* II. 990. *Moris. hist.* II. 582. I. V. 28. 2. *Chabr. stirp.* 311. f. 3.

V. α. in pratis, pascuis, sylvis caeduis et promontoriis sylvaticis abundat et in hortis ad usum culinarem quoque seritur: v. β. in pascuis apricis editioribus pratisque sterilioribus circa Giebichenstein, Kroellwitz vulgaris, aliis etiam extra fines locis v. c. ad Heringam, Nordhusam passim, fere semper in Sedi acris, Trifolii striati et R. Acetosellae consortio. Fl. Maj. Jun. var. β. Aug. valv. mat. Sept.

Radix fibrosa, flava, intus albo-flavescens, in var. β. fusiformis, vasta, cubitum longa, digitum crassa, terram profunde penetrans, fusca, lignosa, intus dilutior. Caulis teres, striatus, simplex, fistulosus, in var. β. multi ex eadem radice, stricti, intus farcti indeque lignea fere duritie insignes, 1—2-pedales. Folia radicalia ovata, obtusa, basi sagittata, hamis porrectis brevibus acutis, jam integris, jam parce incisis: reliqua lanceolata, brevius petiolata, in var. β. lanceolato-linearia, acuminata, undulato-crispa, decimetrum integrum saepe longa, basi hastata, hamis undulatis, acuminatis, integris incisisve, patentissimis, lobulis divaricatis angustioribus antrorsum porrectis plerumque auriculatis (bifurcatis *Bauh.*), raro simplicibus: summa sessilia, amplexicaulia, in var. β. angustissima, sensim minora. Panicula terminalis aphylla, ex ramulis subsimplicibus, erectis,

in var. β. ex ramulis plurimis, patentibus, iterum in ramulos abbreviatos, divaricatos divisis compositu. Flores dioici semiverticillati. Pedicelli graciles, media parte incrassati, geniculati, plus minusve longi. Valvulae exacte subrotundae, venoso-reticulatae, membranaceae, integerrimae, nudae, in var. β. minores plerumque et papulis exiguis crystallinis quasi exasperatae, omnes basin versus calli loco, squamula reflexa, obtusa munitae. Laciniae calycinae diaphanae demum reflexae, conniventes. Semen triquetrum, ovatum, castaneum, valvulis brevius.

Callus in hac specie aliter quam in reliquis comparatus est: squamam dixi, quam fingit tanquam appendicula squamaeformis. Permultae exstant varietates quoad habitum foliorumque formam satis insignes. Var. foliis hirsutis, (Acetosa sylv. subincana et villosa *Vaill. bot. parif.* p. 2.) in pomariis nostris passim occurrit. Acetosa in hortis culta habitum plane peregrinum induit et foliis maximis et obtusis excellit. Oxalis major Brockenbergensis *Thal. herc.* 114. S. Acetosa montana maxima *C. Bauh. pin.* 114. *Hall. opusc.* 190. ad Rumicem arifolium *Allion. ped.* n. 2040. pertinet (*Bocc. mus.* t. 125.), qui a *Linn. fil.* et *Aitonii* ejusdem nominis Rumice (R. abyssinicus *Jacq.*) diversissimus est.

R. crispum veterum s. R. auriculatum nostrum, quem cl. *Candollius* R. intermedii nomine denuo distinxit, meram esse R. Acetosae varietatem loci natalis potestate genitam, plantae indole polymorpha edoctus veterum rei herbariae statoribus lubens concedo simulac vero differentias, quarum ope a R. Acetosa pratensi, primo intuitu dignosci potest addo, ut nuperi auctores de summa plantarum quarumdam mutabilitate dubitantes, sibi persuadeant, Naturam in quibusdam plantis mire ludere et formas jactare plane peregrinas, notis certioribus quidem recognoscendas, nunquam tamen specie di-

ceolatorum divergentibus longe auriculatis, radice fusiformi.

R. intermedius *Decand. fl. fr.* V. 369.
R. Acetosa var. β. crispa *Linn. sp. pl.* 481. ed. *Willd.* 260. — *Leyss. hal.* 88. *Roth. germ.* I. 162.
Acetosa foliis crispis *C. Bauh. pin.* 114. *Rupp. jen.* 58. *Buxb. hal.* 4.
Oxalis crispa IV. *Tabernaem. hist.* 827. opt. *icon.* 440. — *J. Bauh. hist.* II. 990. *Moris. hist.* II. 582. I. V. 28. 2. *Chabr. stirp.* 311. f. 3.

V. α. in pratis, pascuis, sylvis caeduis et promontoriis sylvaticis abundat et in hortis ad usum culinarem quoque seritur: v. β. in pascuis apricis editioribus pratisque sterilioribus circa Giebichenstein, Kroellwitz vulgaris, aliis etiam extra fines locis v. c. ad Heringam, Nordhusam passim, fere semper in Sedi acris, Trifolii striati et R. Acetosellae consortio. Fl. Maj. Jun. var. β. Aug. valv. mat. Sept.

Radix fibrosa, flava, intus albo-flavescens, in var. β. fusiformis, vasta, cubitum longa, digitum crassa, terram profunde penetrans, fusca, lignosa, intus dilutior. Caulis teres, striatus, simplex, fistulosus, in var. β. multi ex eadem radice, stricti, intus farcti indeque lignea fere duritie insignes, 1—2-pedales. Folia radicalia ovata, obtusa, basi sagittata, hamis porrectis brevibus acutis, jam integris, jam parce incisis: reliqua lanceolata, brevius petiolata, in var. β. lanceolato-linearia, acuminata, undulato-crispa, decimetrum integrum saepe longa, basi hastata, hamis undulatis, acuminatis, integris incisisve, patentissimis, lobulis divaricatis angustioribus antrorsum porrectis plerumque auriculatis (bifurcatis *Bauh.*), raro simplicibus: summa sessilia, amplexicaulia, in var. β. angustissima, sensim minora. Panicula terminalis aphylla, ex ramulis subsimplicibus, erectis,

Rumex Acetosella *sp. pl.* I. 481. ed. *Willd.* II. 260. *Poll. pal.* n. 362. *Hoffm. germ.* I. 173. *Roth. germ.* I. 162. II. 427. *Spreng. hal.* 114.

A. MAJOR, caulibus elatioribus subsimplicibus superne in ramulos divisis.

α. LATIFOLIUS, foliis lanceolatis hastatis.

R. Acetosella *Flor. dan.* t. 1161. opt.
Acetosa arvensis *Blackw.* t. 307.
Ac. lanceolata *Munt.* t. 21. f. 189.
Oxalis minor *Matth.* p. 133. *Camer. epit.*

β. INTEGRIFOLIUS, foliis oblongo-lanceolatis in basin integerrimam attenuatis.

γ. ANGUSTIFOLIUS, foliis lineari-lanceolatis, hamis simplicibus.

Acetosa lanceolata angustifolia elatior *Moris. hist.* II. 581.
Ac. angustifolia elatior *Parkins.*

δ. LACERUS, foliis lineari-lanceolatis, hamis divisis.

B. MINOR, caulibus plurimis in caespitem junctis a basi inde ramosis.

α. LANCEOLATUS, foliis lanceolatis, hamis patentissimis.

Acetosa arvensis lanceolata *C. Bauh. pin.* 114. *Moris. hist.* II. 584.
Oxalis ovina *Tabernaem. hist.* 824. opt.
Acetosa minor lanceolata *Parkins. Lonicer. hist.* 220.

β. TENUIFOLIUS, foliis hamisque linearibus conformibus.

Oxalis tenuifolia *Gerard.*

γ. MULTIFIDUS, foliis linearibus, hamis palmato-multifidis.

R. multifidus fl. dioicis, foliis hastatis, auri-

culis palmatis *Linn. sp. pl.* I. 482. ed. *Willd.* II. 261. *Thuill. par.* II. 184.
R. Acetosella v. δ. *Linn.* l. l. *Leyss. hal.* 89.
Acetosa minor erecta lobis multifidis *Boccon. mus.* II. 164. t. 126.

δ. PROCURRENS, caulibus basi radicantibus diffusis procurrentibus, ramulis floriferis adscendentibus.

Acetosa lanceolata angustifolia repens *C. Bauh. pin.* 114. *Vaill. bot. paris.* p. 2. *Buxb. hal.* 4.
Oxalis VI. minima I. *Tabernaem. hist.* 827.

C. MINIMA, foliis omnibus integerrimis, radicalibus subrotundis, caulinis lineari-filiformibus.

Ox. VII. minima II. *Tabernaem. hist.* 827.
Omnes varietates in asperis apricis et arenosis laetantur et promiscue occurrunt.

OCTANDRIA.

173. EPILOBIUM MONTANUM *L.* foliis oppositis ternisve ovatis dentatis subsessilibus, caule tereti, petalis bifidis calyce majoribus, stigmate quadripartito. — *Vahl. flor. dan.* t. 922. opt.
Ep. roseum *Spr. hal.* 118.

† 174. EPILOBIUM ROSEUM *Schreb.* foliis inferioribus petiolatis ovato-lanceolatis utrinque attractis dentatis, caule teretiusculo lineato, petalis emarginatis calycem aequantibus, stigmate clavato indiviso. — *Engl. bot.* 10. t. 693. Ep. roseum *Schreb. spicil.* 147. *Retz. Ehrh. Hoffm. Roth.*

Rumex Acetosella *sp. pl.* I. 481. ed. *Willd.* II. 260. *Poll. pal.* n. 362. *Hoffm. germ.* I. 173. *Roth. germ.* I. 162. II. 427. *Spreng. hal.* 114.

A. MAJOR, caulibus elatioribus subsimplicibus superne in ramulos divisis.

α. LATIFOLIUS, foliis lanceolatis hastatis.

R. Acetosella *Flor. dan.* t. 1161. opt.
Acetosa arvensis *Blackw.* t. 307.
Ac. lanceolata *Munt.* t. 21. f. 189.
Oxalis minor *Matth.* p. 133. *Camer. epit.*

β. INTEGRIFOLIUS, foliis oblongo-lanceolatis in basin integerrimam attenuatis.

γ. ANGUSTIFOLIUS, foliis lineari-lanceolatis, hamis simplicibus.

Acetosa lanceolata angustifolia elatior *Moris. hist.* II. 581.
Ac. angustifolia elatior *Parkins.*

δ. LACERUS, foliis lineari-lanceolatis, hamis divisis.

B. MINOR, caulibus plurimis in caespitem junctis a basi inde ramosis.

α. LANCEOLATUS, foliis lanceolatis, hamis patentissimis.

Acetosa arvensis lanceolata *C. Bauh. pin.* 114. *Moris. hist.* II. 584.
Oxalis ovina *Tabernaem. hist.* 824. opt.
Acetosa minor lanceolata *Parkins. Lonicer. hist.* 220.

β. TENUIFOLIUS, foliis hamisque linearibus conformibus.

Oxalis tenuifolia *Gerard.*

γ. MULTIFIDUS, foliis linearibus, hamis palmato-multifidis.

R. multifidus fl. dioicis, foliis hastatis, auri-

culis palmatis *Linn. sp. pl.* I. 482. ed. *Willd.* II. 261. *Thuill. par.* II. 184.
R. Acetosella v. δ. *Linn.* l. l. *Leyss. hal.* 89.
Acetosa minor erecta lobis multifidis *Boccon. mus.* II. 164. t. 126.

δ. PROCURRENS, caulibus basi radicantibus diffusis procurrentibus, ramulis floriferis adscendentibus.

Acetosa lanceolata angustifolia repens *C. Bauh. pin.* 114. *Vaill. bot. paris.* p. 2. *Buxb. hal.* 4.
Oxalis VI. minima I. *Tabernaem. hist.* 827.

C. MINIMA, foliis omnibus integerrimis, radicalibus subrotundis, caulinis lineari-filiformibus.

Ox. VII. minima II. *Tabernaem. hist.* 827.
Omnes varietates in asperis apricis et arenosis laetantur et promiscue occurrunt.

OCTANDRIA.

173. EPILOBIUM MONTANUM *L.* foliis oppositis ternisve ovatis dentatis subsessilibus, caule tereti, petalis bifidis calyce majoribus, stigmate quadripartito. — *Vahl. flor. dan.* t. 922. opt. Ep. roseum *Spr. hal.* 118.

† 174. EPILOBIUM ROSEUM *Schreb.* foliis inferioribus petiolatis ovato-lanceolatis utrinque attractis dentatis, caule teretiusculo lineato, petalis emarginatis calycem aequantibus, stigmate clavato indiviso. — *Engl. bot.* 10. t. 693. Ep. roseum *Schreb. spicil.* 147. *Retz. Ehrh. Hoffm. Roth.*

Propter fossas pone Pfitzenburg, ad Seeben et alibi.

Habitu externo Epilobium montanum exacte refert nec desunt auctores, qui nostrum illius habent varietatem (*Spreng. mant.* II. 15.), quae sequentibus fere differt: 1) caule teretiusculo, inferne lineato. 2) foliis omnibus, ne imis quidem exceptis, lanceolatis magis inque petiolos leviter attractis. 3) petalis ovatis, emarginatis, multo minoribus, dilute roseis siccitate fere albentibus. 4) stigmate clavato, indiviso, breviore.

175. Acer campestre *L.* foliis trilobis, lobo extremo trifido, lateralibus bilobis figuram 5-lobam mentientibus, floribus racemosis erectis, alis fructuum patentissimis.

α. eriocarpon *W.*, fructibus pubescentibus, alis subconvergentibus. — Acer campestre *auctor.*

β. leiocarpon *W.*, fructibus glaberrimis, alis divergentibus. — Acer campestre *Gaertn. fruct.* t. 116. A. austriacum *Trattin. Arch.* t. 6.

Var. β. in nemoribus Ziegelrodensibus v. c. bey der Knabeneiche et alibi. Fere semper arborescit.

Mire variat loborum folii facie, fructuum indole eorumque alarum directione, quae jam magis minusve patet, jam divergit et nonnisi fere reflectitur. Fructuum glabrities ludicram largitur differentiam et Aceribus arborescentibus propria esse videtur.

176. Polygonum Persicaria *L.* floribus hexandris digynis in paniculam ovato-oblongam erectam congestis, petalis subtrinerviis, foliis ovato-lanceolatis glabris, ochreis laceris ciliatis petiolisque abbreviatis, caule erectiusculo geniculis remotis incrassato. — *Schk.* t. 108. opt.

177. Polygonum lapathifolium *L.* floribus hexandris digynis in paniculam ovato-oblongam congestis, pedunculis scabris, stipulis superioribus tenuissime ciliatis, foliis nervis petiolisque adpresso pilosis, seminibus utrinque impressis, stigmatibus reflexis.

α. acutifolium *W.*, foliis oblongis utrinque acuminatis.

β. latifolium *W.*

γ. angustifolium *W.*, foliis lineari-lanceolatis subtus incanis.

Var. α. ad ripas Salae hinter Giebichenstein, β. ad fossas, γ. inter segetes in inundatis. Varietatibus dissimillimis ludit.

178. Polygonum Hydropiper *L.* floribus hexandris semidigynis in spicas filiformes laxas nutantes dispositis, petalis glanduloso-punctatis, foliis lanceolatis acuminatis, ochreis ventricosis membranaceis, inferioribus margine setoso-ciliatis, superioribus truncatis nudiusculis. — *Schk.* t. 108. opt. *Blackw.*

179. Polygonum minus *Hudſ.* floribus hexandris semidigynis in spicas filiformes laxas erectiusculas dispositis, foliis lineari-lanceolatis, ochreis membranaceis, superioribus oblique truncatis ciliato-barbatis, petalis impunctatis.

β. incanescens *W.*, pygmaeum, foliis subtus incanis.

Var. α. ad vias udas sylvaticas, β. in turfosis ad Deelau, Langenbogen.

180. POLYGONUM AMPHIBIUM *L.*

α. NATANS *W.*, foliis oblongis obtusis basi oblique ovatis longe petiolatis utrinque marginеque glaberrimis nitidis, petiolis vaginis quadruplo longioribus laevissimis; caule fluitante. — *Flor. dan.* 282. *Tabern.* 1117. var. angustifoliam reddit. Pot. iteophyllon *Thal. herc.* 86. Persicaria palustris fluitans, foliis brevioribus et latioribus, florum spica speciosa, purpurea compactiore *Rupp. jen.* 98.

β. AQUATICUM *W.*, foliis oblongis obtusiusculis oblique subcordatis petiolatis utrinque glaberrimis margine scabriusculis, caule radicante erectiusculo.

γ. TERRESTRE *W.*, foliis lanceolatis acuminatis basi cordatis brevissime petiolatis utrinque margineque adpresso - pilosis, petiolis vagina brevioribus nervosis, caule erecto. — *Engl. bot.* 282. *Rupp. jen.* 98. P. amph. terrestre *auct.*

Nulla propemodum planta summam omnium partium mutabilitatem certius testificatur et in quibusdam plantis nullas ex foliorum basi, figura generali, pube, habitu etc. depromendas esse differentias, evidentius profitetur, quam P. amphibium, in variis locis perquam polymorphum.

DECANDRIA.

XXI. MONOTROPA.

Calyx corollinus 3 — 4 - phyllus. Corolla 4 — 5 - petala: petala in nectarothecas fornicatas desinentia. Stamina 8 — 10. Antherae inermes. Ovarium liberum. Stylus cylindricus. Stigma infundibuliforme volvatum. Capsula 4 — 5 - valvis, basi appendiculata, 4 — 5 - locularis; valvae medio semiseptiferae, basi connatae, receptaculum centrale

4 — 5-gonum elevantes. Semina arillata, scobiformia, numerosissima, receptaculo affixa.

NB. Partes fructificationis in flore terminali numero quinario: laterales omnes quaternario excellunt hincque generis notas ambiguas reddunt.

381. Monotropa hypophegea *Wallr.* racemo paucifloro, nubili conferto nutante, fructifero surrecto laxo, floribus ovatis eroso-laceris, staminibus styloque obconico tereti glabris, stigmate subinfundibuliformi sub4-gono capsulaque subrotunda glaberrimis.

M. Hypopitys α. glabra *Roth. germ.* II. 462.
M. Hypopitys *Poll. palat.* 402. aliorumq. auct.
Orobanche Hypopitys dicta *Mentz. pug.* t. 3. *Moris. hist.* s. XII. 16. 13.

Subter fagos in humo laxa faginetorum umbrosorum saltus Ziegelrodensis et alibi. Jul. Aug. Specimina fructifera perstant et alio anno saepius leguntur.

Radix e corpusculis carnosis, albis, filorum byssoideorum, terram penetrantium et in massam compactilem, uniformem, tersam, ac si fungorum matrix sit, mutantium ope inter se conglobatis et cum terra interjecta unitis et modo daedaleo implexis composita et aliis insuper, praeter caulem floriferum, plantarum novarum primordiis serius aut altero anno florentibus aucta, perennis. Scapus simplicissimus, teres, laevis, farctus, apice racemosus, inferne leviter incrassatus, tortuosus, pennam anserinam crassus, squamis undique tectus, floriferus digitalis et altior, fructiferus procerior, vivus ut reliquae partes, straminis instar pallescens. Squamae foliorum vices agentes et inter flores bractearum specie redeuntes, ovales, obtusae, enerves, nudae, sessiles, basin versus dente une

alterove irregulariter incisae, inferne imbricatae, superne remotae, cum reliquis partibus concolores. Florum racemus pauciflorus, ante florescentiam pendulus, inter illam nutans s. cernuus, post illam surrectus. Flores ovati, ante florescentiam interque illam in racemum densum collecti et bracteis illos aequantibus tecti, cum caule superiore concolores. Pedicelli teretes, glaberrimi, brevissimi. Calyx corollinus, in flore terminali 4-, in lateralibus 5-phyllus, foliola petalis corollae breviora earumque fornicibus melliferis interjecta, e basi attenuata ovato-oblonga, obtusa, apice tenuissime fimbriata, plana, stamina aequantia et cum bracteis concolora. Corolla in flore terminali, primori, 5-petala, in reliquis 4-petala, rarius etiam in speciminibus minoribus 5-petala: petala oblonga, obtusa, crenulata, e basi concaviuscula in nectarothecas, breves, scrotiformes desinentia, inter se cumque foliolis calycinis incumbentibus in tubum ovatum congesta et apice truncato breviter expansa stigma subaequantia, utrinque glaberrima aut intus leviter pubescentia (M. Hypopitys α. glabra Roth.), paullulum saturatius flavescentia. Stamina in flore terminali decem, in reliquis octo, inaequalia, inter appendiculas brevissime prominentes ovarii alternatim exeuntia, alba, glaberrima aut in variet. parce leviterque hirsuta. Antherae inermes, subrotundae, parvae, rubentes; polline albo farctae, demum effoetae, fuscescentes. Ovarium subrotundum, styli longitudinem superans, basi 8 — 10 appendiculis, instar calcarum prominulis et per paria adpropinquatis munitum, leviter sulcatum, glaberrimum, punctis subtilissimis, verrucaeformibus, sparsis inscriptum. Stylus brevis, obconicus, teres, glaber. Stigma subinfundibuliforme, tumidum, nitidum, pilis semper carens, ex partium fructificationis ratione 4—5-gonum, intus in totidem plicas exaratum, demum aurantiacum. Capsula subrotunda, extus sulcata, staminibus duplo brevior.

Variat: staminibus et corollae petalis hirsutiusculis, qualem clar. *Rothius* ante oculos habuit et caulibus unifloris.

182. Monotropa Hypopitys *L.* racemo multifloro conferto, nubili nutante, fructifero stricto, staminibus, petalis utrinque stylo cylindrico pedicellisque exsertis capsulaque ovata hirsutis, stigmate subrotundo infra villo denso coronato.

M. Hypopithys β. hirsuta *Roth. germ.* II. 462.
M. Hypopithys *Linn. suec.* n. 351. *Sp. pl.* I. 555. excl. syn. *Mentz.* et *Moris.* — *Oeder. fl. dan.* t. 232. opt.
Orobanchoides nostras flore oblongo flavescente *Tournef. Act. reg. soc.* XI. 450.
Hypopitys Rivin. *Rupp. jen.* 90.

In pineto halensi, v. c. am Doelauer Wege inque quercetis nemoris Rosslebensis eodem cum priore tempore.

Descriptionem ex speciminibus fructiferis minus exacte concinnandam ad aliud tempus et locum volui procrastinare. Differt autem *M. hypophegea* nostra a *M. Hypopity:* 1) colore totius herbae flavescente et odore mellino obsoleto; qui in hoc straminis instar pallescit et fortius spirat. 2) scapo digitali, spithameo, paucifloro: qui in hoc, altior plerumque, crassior et multiflorus esse solet. 3) squamis caulinis ovato-oblongis: quae in hoc, ovatae, duplo latiores simulac rariores sunt. 4) racemo nubili e floribus ovatis brevissime pedicellatis constipato et bracteis glabris pedicellos et flores obtegentibus quasi tecto: qui in hoc e floribus oblongis, breviter pedicellatis laxus, et ex pedicellis cum rhachi tenuiter pubentibus, saepius subdivaricatis patulus demum evadit. 5) petalis

corollae eroso-laceris, nudiusculis, conniventibus, stigma subaequantibus: quae in hoc integra, margine et facie interna pilis rigidulis undique horrent et quasi velutina sunt, stigma longe excedunt illudque penitus occultans et ex laminis subreflexis patent. 6) staminibus pilis omnino destitutis: quae in hoc pilis patentibus undique hirsuta sunt. 7) antheris minoribus: quae in hoc, effoetae, in lamellam anticam duplo majorem dehiscunt. 8) ovario subrotundo stylo breviore, glaberrimo, punctis verrucaeformibus raris adsperso, flavo: quod in illo, ovatum, hirsutum, stylo brevius, punctis oleosis illis caret et potius pallescit. 9) appendiculis ovario substratis et stamina alternatim concipientibus, prominentibus, flavis: quae in hoc obsoletae, pallescunt. 10) stylo brevi, obconico, glabro, tereti, valido, cum ovario concolore: qui in hoc, duplo longior, subangulatus, pallide flavescit, apicem versus potius attenuatus et pilis undique horret. 11) stigmate 4 — 5-angulato, infundibuliformi, tumido, extus intusque pilis destituto, nitido, aurantiaco: quod in hoc, rotundum, infra villo denso, patente, albo cinctum et quasi barbatum, citrinum est. 12) capsula exacte subrotunda, nuda, e valvis medio sulcatis composita: quae in hoc ovato-oblonga, hirsuta e valvis planiusculis aut leviter costatis conflatur.

Multa profecto in Monotropae generis historia aut eventilanda aut comprobanda sunt, nec piget hoc loco dubiis, ab auctoribus inter se mire dissentientibus, propositis tandem finem facere. Agam vero protenus de speciebus denuo et acutius distinguendis et differentias huic fini idoneas profitear atque defendam. Monotropam et Orobanchen, genera affinitatis vinculo connecti, ex crescendi vivendique modo et habitu conformi elucet, eaque eodem plane modo, siquidem ineptire fas est, pro Orobanche ex clivis apricis ad umbram fagorum nocturnam detorsa ibique transmutata, quam cum

Richardio (*Analyse der Frucht* v. *Voigt.* p. 53.) pro Lathraeae Squamariae peloria haberi potest. Summam partium sexualium hirsutiei et glabritiei in Orobanches generis speciebus distinguendis adscribendam esse fidem, plurimi quidem professi sunt auctores: similes etiam in Monotropa quidem redire videntur, vix tamen per se stabiles et ad speciem designandam idoneae sunt et differentias, quae in capsulae figura ipque pube parti nobiliori propria certae exstant atque inconcussae, modo mentiuntur. Hinc quoque M. hypophegeam nostram, quae passim ex nisu naturali petalis staminibusque leviter pubescit et primo intuitu cum M. Hypopity similitudinem quamdam fingit, nullo pacto glabritie solum sed partium nobiliorum fabrica alienam a M. Hypopity hirsuta temere dignoscendam esse volo. Utrum foliola corollae externa, pedicellis superioribus appropinquata et fornicibus nectariferis porrectis interjecta, corollae partes sint sive calycem constituant, in eo auctores bipartiuntur. *Linnaeus, Smithius, Hoffmannus* aliique calycem denegant: *Pollichius* calycem cum corolla vera commutat: alii vero, ex quorum numero *Candollius, Gaertnerus, Schkuhrius* et *Sprengelius* sunt, petala exteriora pro illo sumunt. Et recte quidem. Illa enim foliola, quae in utraque specie angustiora et breviora sunt, calycem corollinum praestare, inde propemodum elucere mihi videtur, quod pedicello adfixa, dilutiora, cum bracteis concolora sint et cellularum reticulo aliter et cum bracteis similiter exstructo praecellant suasque vices ostendant. Numerum petalorum, foliolorum calycinorum, staminum et capsulae valvarum in ejusdem stirpis floribus variare: terminales scilicet, simulac majores, partium fructificationis numero quinario, laterales autem quaternario inter se variare, *Buxbaumio* jam innotuit. — Radix, quam *Smithius* cl. parasiticam, squamosam et e fibris tenuissimis compositam in M. Hypopity indicat, in M. hypophegea

nostra longe aliena est et mihi forsan contigit, verum ejus naturam primum indicasse. Monotropas Germaniae indigenas in arborum variarum, Pinuum v. c. Quercuum, Fagorum, Populorum radicibus parasitari, omnes perhibent auctores. Equidem dubito. Aliam enim naturam radicis fabrica perquam singularis et vix cum alia quapiam conferenda nec incongruenter cum Fungorum matrice comparanda et crescendi locus ostendere videntur. — Flores nubiles racemum cernuum, effoeti vero surrectum constituentes, varietates nequaquam largiri, pro quibus *Willdenowius* declarat, ex supra dictis intelligitur.

183. Pyrola rotundifolia foliis subrotundis, segmentis calycinis linearibus acuminatis ovarium superantibus, staminibus adscendentibus, pistillo capsula triplo majore declinato, stigmate radiato. — *Camerar. epit.* p. 723. *Engl. bot.* III. t. 213.

Florae danicae icon t. 110., quam omnes auctores et nominatim *Smithius*, *Willdenowius*, *Wahlenbergius* et *Sprengelius* ad P. rotundifoliam citant, diversissima est et Pyrolam mediam *Swartz.* (*Act. Holm.* 1804. p. 263. t. 7. *engl. bot.* t. 1945.) a nostris nemoribus procul dubio haud alienam egregie repraesentat. *Sturmii* icon I. t. 13. quam cl. *Sprengelius* P. rotundifoliae adscripsit, Pyrol. chloranthanı bene exprimit.

P. rotundifoliae var. foliis ovatis in nemoribus Loderslebensibus passim occurrit.

† 184. Pyrola chlorantha *Sw.* foliis ovalibus, segmentis calycinis ovatis obtusis, ovario duplo minoribus, staminibus conniventibus, an-

theris bicornibus, pistillo capsula triplo majore incrassato deflexo, stigmate cucullato.

P. chlorantha staminibus subadscendentibus, pistillo declinato, stylo incrassato, laciniis calycinis adpressis, scapo subnudo, racemo multifloro. *Swartz. Act. Holm.* 1810.

P. media *Rudolphi* floribus racemosis dispersis, staminibus subadscendentibus, stylo declinato, squamis caulinis linearibus. *Kunth. berolin.* I. 115.

P. flore viridi, minor *C. Scheffer delic. hal. Knauth. Buxbaum. hal.* 275. *Rupp. jen.* 293.

In saltu Ziegelrodensi links vom Dorfe et in pineti halensis betuletis beym Heydehause, prope Nietleben, ubi a *Buxbaumio* jam indicatur.

Radix repens, adscendens. Caules ut in P. rotundifolia, tamen fere nudi nec bractea una alterave, ut in P. minore, muniti, plerumque minores. Folia petiolata, exacte ovalia, parce crenata, glaberrima. Racemus terminalis ex 8 — 12 floribus compositus. Pedicelli alterni, basi bractea lineari illisque breviore suffulti. Segmenta calycina, brevissima, exacte ovata, obtusa. Corolla ut P. rotundifoliae, at pallide virens. Stamina cum antheris circa ovarium congesta, subadscendentia. Stylus capsula longior, incrassatus, deflexus, infra stigma tuberculatum marginatus quasi cucullatus.

Intermedia est inter sequentem et P. rotundifoliam et huic corollae habitu, illi segmentis calycinis similis, ab utraque tamen abunde differt: foliis ovalibus; segmentis calycinis ovatis, obtusissimis, staminibus curvatis, antheris in cornua bina distincta, obtusa apice productis, stylo incrassato infra stigma volvato et aliis signis, quae in exsiccatis minus certe possunt extricari. P. asarifolia *Mich. amer.* 251, *Pursh amer.* I. 299. vix differre videtur.

Pyrolam hanc et distinctissimam et pulcherrimam, a *Scheffero*, de plantis agro halensi indigenis scriptore primo jam (1660) detectam, reliquis vero, *Knauthio* et *Buxbaumio* exceptis, ignotam diu jam antequam *Swartzii* synonymon mihi innotuit, recognovi et P. intermediae nomine ab anno 1815 inde in herbario conservavi idque decus florae halensis vetustissimum, nimis negligenter autem praetervisum, profecto haud sine taedio nomine peregrino introduco.

185. Pyrola minor foliis subrotundis, segmentis calycinis ovatis breviter acuminatis ovarium aequantibus, staminibus pistilloque capsula minori rectis, stigmate peltato. — *Engl. bot.* t. 158.

In nemoribus nostris rarius.

Differt haec a P. rotundifolia, habitu floribusque minoribus, staminibus patentibus, segmentis calycinis ovatis corollis adpressis et stylo recto brevissimo capsula duplo breviore: a P. chlorantha praeter corollae colorem et habitum diversum, foliis subrotundis, segmentis calycinis basi valde dilatatis ovatis, breviter acuminatis, styli longitudine, stigmatis ratione et antheris multo minoribus truncatis nec in cornua distincta productis. Pyrola media *Swartz.* denique, proxima sane, corollis speciosioribus, globoso-campanulatis, segmentis calycinis ovato-oblongis, stylo longiore, staminibus curvatis insignis est nec cum nostra in posterum commutabitur. — *Pyrola rosea Smith.* (*engl. bot.* t. 2545.), habitu et omnium partium magnitudine corollarum figura campanulato-globosa, majore, contracta; petalis obtusioribus, latioribus, racemo laxiori, pedicellis magis nutantibus et aliis notis differre quidem videtur, nec tamen illam dignoscere praecipio.

156. Dictamnus albus rarissime variat floribus albis et semel a me in collibus Bibraensibus lectus est. Fraxinella minor flore albo *Rivin. Rupp, jen.* p. 292.

XXII. SPERGULA ET ARENARIA.

Veterum Alsines, quae *Rajo* Vasculiferarum, *Linnaeo* et *Jussieuo* Caryophyllearum familiae alteram partem constituunt, difficilioribus generibus et ob synonyma confusa et ob notas genericas commodas deficientes adnumerandas esse, quilibet plantarum scrutator attentus compertum habet. Eundem enim natura his generibus impertiit plane habitum externum et unum quasi voluit genus naturale, quod secundum petalorum pistillorumque numerum subdivisiones modo admitteret. Ita propemodum *Hallerus* Alsines suas dijudicat et dividit: *Linnaeus* autem ex singulis singula construit genera. Taceam Cerastium, quod petalis bifidis capsulaque ovalvi, apice 5-fariam dehiscente gaudet et his a Stellaria recedit: taceam Stellariam, quae petalis bipartitis solum discrepat, Minuartiam porro, quae corollae obsoleta rudimenta aut plane nulla habet, neutiquam autem argumenta intelligo, quibus Spergula ab Arenaria certius dignosci possit. Utrumque genus, habitu jam conforme, per Arenariam mediam et Ar. marinam, consanguineum fere connectitur cum Spergula arvensi et Sp. pentandra nec quoque Sp. nodosa ab Arenariis aliena videtur. Aegre igitur dignoscendum est hoc genus, nisi ad notas subtilissimas, ad pistillorum numerum sive ad receptaculum, quod in Arenaria obsoletum aut brevissimum est et ex funiculis umbilicalibus filiformibus fasciculatim fundo capsulae insertis constat, in Spergula contra globolum, fungosum, scrobiculatum, manifestum prorsus esse solet, confugiamus. In his quadantenus existant differentiae nec in illis quae in char. genericis ab auctori-

bus vulgo indicantur et ad Arenariam et ad Spergulam spectantibus. Quae quum ita sint quumque notam ex pistillorum numero, a generis distinctione alienam et modo ad species dignoscendas idoneam habeam, aliorum generum, Hyperici v. c. Sedi, Crataegi analogia jubente, Spergulas Arenariis melius adjungi persuasum habeo.

Character gener. Calyx 5-partitus. Petala 5, integra. Capsula unilocularis polysperma.

Capsulae Arenariarum varie dehiscunt: plerumque trivalves, rarius 5-valves, rarissime 6-fidae.

†) foliis exstipulatis ovatis.

a. Arenaria trinervia.

b. Arenaria serpyllifolia.

††) foliis exstipulatis subulatis.

c. Arenaria verna, (copiosissima auf dem Schachtberge prope Bottendorf).

d. Arenaria nodosa *Wallr.* (Spergula *auct.*).

Arenaria foliis subulatis laevibus, infimis basi vaginantibus, axillarum superiorum fasciculatis decrescentibus, floribus 5-gynis, petalis calyce enervi duplo majoribus.

†††) stipulis scariosis ad foliorum basin.

187. Arenaria arvensis *Wallr.* caulibus erectis, foliis verticillatis subvicenis obtusis, stylis 5, seminibus utrinque convexis tuberculatis marginatis.

Spergula arvensis *L.* et *auct.*
Alsine Spergula dicta major *C. Bauh. Moris. hist.* f. V. p. 551.

Semina haud reniformia, ut cl. *Smithius* habet,

sed fere subrotunda, hilo subtilissimo attracto, primum alba, dein ubi maturuerunt, nigra, atomis papillaeformibus pallidis rugulosa, margine fere concolori, vix elevato cincta. Folia plura caulium nodos stellatim ambire videntur, duo plerumque folia tantum opposita apparent ad singula genicula, ex quorum axillis reliqua exeunt.

188. Arenaria rubra caulibus prostratis ramosis, foliis linearibus utrinque planis mucronulatis, calycibus obtusis capsulas pedunculis breviores aequantibus, stipulis scariosis acuminatis vaginantibus.

In arvis arenosis abundat.

Nemo hanc cum Ar. marina simili quidem, ut *Linnaeus* et *Willdenowius* in *Sp. pl.* fecerunt, iterum commutabit, quae praeter notas indicatas, stylis tribus liberis reflexis, in Ar. marina basi connatis et loco natali discrepat. — Haec est: Alsine Spergulae facie s. Sp. major flosculo subcoeruleo *C. B.* — *Morif.* l. l. p. 551.

189. Arenaria marina caulibus prostratis vage-ramosis glabriusculis, foliis semicylindricis acutis internodia superantibus, laciniis calycinis obtusis carnosis basi punctato-sphacelatis, pedunculis capsulas subaequantibus, seminibus obovatis punctatis tumido-marginatis.

Ar. rubra β. marina foliis linearibus longitudine internodiorum *sp. pl.* I. p. 606.
Alsine Spergula major maritima perennis flore violaceo *Moris. hist.* l. l. p. 551.
Spergula marina *Buxb. hal.* p. 309.
Arenaria maritima β. minor *Rupp. jen.* p. 113.

In arvis salsis agri hal. uberrime.

Caules plures ex eadem radice fusiformi prodeuntes indeque cespitosi, inferne omnino glabri, circa pedunculos solum pilis sparsis glanduliferis vestiti, subcompressi. Folia semicylindrica, carnosa, internodia aequantia aut superantia, haud exacte mutica, ut cl. *Smithius* et *Sprengelius*, sed cum acumine brevissimo desinentia, glabra. Stipulae vaginantes, ovatae, brevissime acuminatae nec igitur, ut alii scribunt, plane eaedem ut Ar. rubrae. Flores majores quam in Ar. rubra, rubescentes. Pedunculi capsulas longitudine fere aequantes, breviores vero quam in sequente, post anthesin reflexi, demum iterum erecti. Calyx subturbinatus, glaber: laciniae calycinae carnosae, margine membranaceae, basi puncto glandulaeformi sphacelatae, quo Ar. rubra et Ar. media carent. Capsula ovalis calycem superans, 3-valvis. Semina obovata cum appendiculo parvo media parte pellucida, depressa, margine tumido circumdata, punctis elevatis exilissimis rugulosa nec ut *Smithius*, omnino glabra et complanata.

† 190. Arenaria media *L.* caulibus subadscendentibus superne in pedunculos glanduloso-pubescentes divisis, foliis semicylindricis carnosis internodio brevioribus, stipulis scariosis acutis, pedunculis capsula longioribus, seminibus complanatis glabris ala membranacea radiatis.

Arenaria marina, foliis filiformibus muticis, stipulis scariosis vaginantibus, pedunculis glaberrimis, capsulis calyce majoribus, seminibus radiatis. *Wahlenb. lapp.* 131. *M. Bieberst.* I. 344. *Engl. bot.* XIV. t. 1958. opt. — *Withering. Allion.* — *Flor. dan.* t. 740.

Ar. marginata *Desf.* caulibus prostratis, foliis semicylindricis carnosis internodia ae-

quantibus, seminibus ala cinctis. *DC. syn. fl. gall.* 397. *Icon. pl. Gall. rar.* I. 15. t. 48.

Arenaria media, foliis linearibus carnosis, stipulis membranaceis, caulibus pubescentibus *Linn. sp. pl.* 606. excl syn. plurim. *Willd. sp. pl.* 722. *Ait. Kew.* II. 102.

Ar. marina β. media L. seminibus margine dilatato membranaceo albo striato. *Smith. brit.* II. 480. excl. syn. *Moris.*

Ar. media foliis carnosis, stipulis membranaceis, seminibus margine membranaceo cinctis. *L. sp. pl.* 606.

Ar. maritima floribus et capsulis majoribus *Rupp. jen.* 113. *Buxbaum. hal.* 310.

Alsine Spergula maritima, semine compresso, medio fusco, circulo pariter albo cincto in agro Rupellensi *Moris.* s. V. p. 551.

Spergula marina major *Buxb. hal.* 310.

Arenaria maritima floribus et capsulis majoribus *Rupp. jen.* 113.

Spergula marina nostras *J. Bauh. hist.* III. 1585. c. fig. *Chabr. stirp.* 549. (optim.)

Anthylloides ad salinas Saxonicas *Thal. herc.* 16.

In pascuis maritimis, ad ripas der Salzke cum priore promiscue, eoque loco a *Ruppio* jam indicatur. Extra fines ad salinas Arterenses et Numburgenses Thuring. copiosiss. Olim quoque ad Hassiacas vidi.

Radix perennis, fusiformis, caulem solitarium, erectiusculum, spithameum, geniculis incrassatis interceptum, compressum, in locis pinguioribus vel aetate provectioribus plurimos sustinens: superne in ramulos floriferos binos, plerumque trichotomos, aphyllos, pilis glanduliferis oblitos divisum. Folia semicylindrica, carnosa, internodiis longiora. Pedicelli post anthesin refracti, glandulosi, demum capsula effoeta semet erigentes, capsula triplo longiores. Flores palli-

de rosei, demum albescentes. Calyx ejusque laciniae praeter magnitudinem, Ar. marinae similes, nec tamen basi puncto nigro notatae. Capsula ovalis, calyce major. Semina compressa, glabra, fusca, radio albo plicato-membranaceo cincta, quoad loci natalis indolem, magnitudine variantia.

Arenaria media *L.* prorsus ab Ar. marina differt: 1) caulibus erectiusculis, procerioribus: qui in hac vage ramosi, tenuiores et prostrati sunt. 2) foliis longioribus, crassioribus, internodia superantibus. 3) floribus majoribus, pallide roseis. 4) laciniis calycinis basi concoloribus nec puncto sphacelatis. 5) seminibus compressis ala alba radiatis.

Ehrhartus (*Beytr.* V. p. 48.) dum hanc plantam dubiam, criticam et decipientem vocat, a se nunquam visam et repertam, alios invitat, ut certioris quid de illa impertiant; *Willdenowius* (*Sp. pl.* p. 723.) dubie proponit plantam ignotam et cl. *Smithius Hudsonum* sequuturus, pro Ar. rubrae var. β. marina venditat, quam *J. Bauhinus, Morisonus, Ruppius, Buxbaumius* aliique veteres rei herbariae statores et *Linnaeus* ipse ob semina margine membranaceo cincta ab Arenariae rubrae varietate marina optime distinxerant. Omnes enim Alsines species, quae hodie nominibus Linnaeanis, Spergula arvensis, pentandra, Arenaria campestris, marina et media vocantur, a *Joanne Bauhino, Ruppio, Morisono* et *Buxbaumio* eximie jam dignoscuntur et differentiis idoneis exponuntur, synonyma tamen a *Linnaeo* minus bene citantur et ambigue jam ad Spergulam pentandram, ad quam vere pertinent, jam ad Aren. mediam perperam referuntur. Ex eodem confusionis fonte et ex synonymis male citatis, de Arenariae mediae floribus albis apud quosdam auctores ipsumque *Linnaeum*, s. de luteis apud *Chabraeum* l. l. error exortus est. De synonymis allatis certus sum. Singulas species enim praeter *Morisonum Buxbau-*

minus enumerat et uterque Ar. mediam a Sp. pentandra seminum colore fusco nec nigro dignoscere praecipit et *Knauthium* et *Rajum* utramque plantam distinctissimam commutantes carpit: Sp. marinam majorem (Ar. mediam) et Sp. marinam minorem (Ar. marinam) *Ruppio* praeceptore in locis maritimis agri halensis promiscue crescere, optime indicat.

Dum vero Ar. mediam *L.* restituo et in memoriam revoco, dubiis quibusdam de illa factis primum occurram necesse est. *Dillwynii* nempe verba: „Seldom more than one in ten of those in each capsule are furnished with a margin, which is broad, membranaceous, white and striated; and I never observed the rudiment of one in more than half the other seeds„ — et ejus synonymon, Spergula maritima semine vario, indicant, semina Ar. marinae in una eademque capsula passim variare. Observationem istam cum meis quoque congruere, plane negare non possum nec sine admiratione in Ar. marina semina cum alae rudimento obsoleto cum aliis simpliciter marginatis vidi prorumpere. Id tamen rarissime accidit et inter 100 capsulas et millia semina, unicum modo alatum et quidem imperfectum: inter samaras autem Ar. mediae nunquam semina alis destituta observavi. Natura igitur non facit saltus: deflectit nonnisi a norma, typi potestate nec infrequenter, quod ex aliis multis comprobatur exemplis, partes procreat illi communes, huic vero speciei alienas, generi ipsi autem proprias. Semina alata praeter colorem diversum eadem habet Sp. pentandra et Ar. media et nemo exinde plantas conjunget et Ar. marinae semina plane eadem ut Ar. rubrae et nihilosecius utraque aliis notis discrepat. Ar. mediam igitur nunquam heterospermam observavi nec quoque semina rugulosa sunt sed laevissima. — Pedunculi glaberrimi, quos *Wahlenbergius* Ar. marinae adscribit, ex climate diverso proficiscuntur: apud nos enim inque Gallia semper pubescunt et glandulis inspersi

ſunt iisque ſemina multa plerumque ſolent adglutinari.

Semina Arenariae pentandrae et Ar. mediae ſimillima ut ovum ovo: illa tamen, *Moriſono* jam obſervante, fere nigreſcunt, haec fuſceſcunt. Eadem ſimilitudo in Ar. arvenſi et Ar. rubra redit.

191. Arenaria pentandra *Wallr.* caule erecto glaberrimo, ſtipulis acutis, foliis verticillatis obtuſis ſubdenis, ſeminibus complanatis ala membranacea radiatis, floribus pentagynis.

Spergula pentandra *L.* et *auct.*
Alſine Spergula annua ſemine foliaceo nigro, circulo membranaceo albo cincto. *Moriſ. hiſt.* V. p. 551. *Buxb. hal.* p. 309.
Arenaria teretifolia, verna, flore albo, ſemine limbo foliaceo cincto *Rupp. jen.* p. 115.

Differt ab Ar. arvenſi: caulibus erectis, ſimplicibus, firmioribus, glaberrimis, articulis caulinis nodoſis, foliis brevioribus, rarioribus et ſeminibus ala diaphana radiatis.

DODECANDRIA.

192. Portulaca oleracea *L.* ſemina reniformi-roſtellata, nec pedicellata habet, qualia in *Flora halenſi* (p. 191.) adſcribuntur. Duplices caeterum melius ſtatuuntur varietates: *ſylveſtris*, in rupibus madidis ad Kroellwitz, et *ſativa*, quae ex domeſticis eſt.

† 193. Euphorbia falcata *L.* umbella 2 — 5-fida dichotoma, foliis lanceolatis bracteisque ſubcordatis mucronatis, ſeminibus compreſſo-tetragonis transverſe ſulcatis. — *Jacq. auſtr.* 121.

In agris Bibraensibus rarius inque Leucolimnensibus Thuring.

† 194. EUPHORBIA LATHYRIS *L.* umbella 4-fida dichotoma, foliis oppositis integerrimis, seminibus pisiformibus reticulatis apice callo coronatis.

In cultis ad Donndorf et Baeren-Naumburg quasi spontanea.

ICOSANDRIA.

XXIII. ROSACEARUM FAMILIA.

„Species Rosarum difficillime limitibus circumscribi et forte naturam vix illos posuisse,„ haec verba *Linnaei* aptissima ad Rosas singulas non solum sed quoque ad omnia fere, quotquot in systemate naturali sub Rosaceis comprehenduntur genera, perbelle spectant. Subdivisiones, in quas Rosacearum familia dives distributa est, notis certis quidem dispescuntur nec sine difficultate Pomaceae a Rosis, hae a Dryadeis, illae itidem a Drupaceis florum ratione formaque plane non, fructuum fabrica tamen generali ambigue modo nec circumscripte discrepant. Quis enim Prunum Cerasum ab Amygdalo, Pyro et Mespilo: quis Potentillam a Geo, Tormentilla, Waldsteinia, Fragaria, Duchesnea, Comaro, Rubo, Dryade et Dalibarda, ex signis flori uniuscujusque generis propriis primo intuitu recognoscere possit, quae in omnibus petalorum calyci insertorum numero definito, quinato nimirum staminibusque copiosis hypogynis habituque conformi miram exhibent communionem? — Neque minus fructuum et quae in illis continentur, ossium ratio vacillat et flori consimili jam pomum, jam drupa, jam bacca, ex acinis multis jugiter unitis sparsisve composita, jam caryopsides nudae s.

ariſtatae, receptaculo nudo, piloſo ſuccoſove inſculptae ſuccedunt. Nulla prorſus per cunctam Roſacearum familiam naturalem exſtat norma generalis et inconcuſſa, cujus ope hoc genus ab alio certius poſſit diſtingui atque ſeparari. Hinc propemodum a vetuſtiſſimis inde temporibus rei herbariae ſtatores totidem denominabant genera, quot discrimina ex habitu naturali diverſo obſervabant. Quamobrem *C. Bauhinus* in arborum pomiferarum expoſitione, ſub Malo genere univerſali quaſi, Pyrum Malum genuinam, Malum cydoniam, armeniacam, citriam, aurantiam, punicam et perſicam ſimul intelligit; *Rajus* vero (*method. pl. emendata*, p. 153.) in pruniferarum familia, Armeniacam, Perſicam, Amygdalum, Prunum, Ceraſum, Padum, Lauroceraſum ſecundum foliorum et fructuum formam oſſiculorumque indolem ad genera diſtincta revocat, *Tournefortius* denique ſub Pyri nomine, Malum, Cydoniam, Sorbum ceu genera diſtincta comprehendit. Ex eadem plane cauſſa *Linnaeus* Meſpilos Tournefortianas, quae apud *C. Bauhinum* aut ſub Meſpilo aut ſub Aria aut ſub Cotoneaſtro generibus diſtinctis militant, in Crataegum et Sorbum diſpeſcuit, quae hodie iterum, *Hallero*, *Gaertnero*, *Ehrharto*, et *Willdenowio* praeeuntibus, aut Meſpilo aut Pyro generi adſcribuntur. Neque aliter eſt cum Pruno genere Linnaeano, cui Ceraſus, Chamaeceraſus veterum adjuncta ſunt genera, quod per Prunum armeniacam in Perſicam, illud vero in Amygdalum, a botanicis gallicis iterum ad genera diſtincta revocatum, transit. Totidem et majores quoque redeunt forſan ambiguitates et tranſitus in Potentillearum generibus diſtinguendis, ut ex Tormentillae, Comari aliorumque congenerum patet exemplis. Quae quum ita ſint quumque tot difficultates in Roſacearum generibus jam redire videantur, quis easdem et forſan magis implicatas in ſingulis admirabitur ſpeciebus? Quis canonem Linnaeanum in limine allatum, ſpecies Roſarum

vix ullis limitibus circumscribi eosque naturam vix posuisse, a veritatis comprobatione et ab ipsis reliquorum generum speciebus, quae a priscis inde temporibus cultu et arte multiplicatae, tantam et habitu et crescendi modo foliorumque forma consimili, spondent adfinitatem, habebit alienum? — Missis igitur observationibus circa Rosacearum genera stabilienda et definienda, in specierum historia indaganda praestat ad ejusmodi ambiguitates sedulo consilium transferre, illa genera caute notare, singulas, quibus species ludere observatorisque ingenium decipere solent, formas cautius perpendere, cum aliis multis in loco natali conferre, ne discrimina in specimine seorsim conservato levia, pro veris specieique propriis considerentur vel quoque secus, differentiae ob familiae naturalis adfinitatem summamque similitudinem, abstrusae oculisque penitus detractae praetervideantur. Saepissime enim, ut *Linnaeus* jam in *Hort. cliffort. introduct.* profitetur, dependet notitia specifica ab innumera collectione specierum vivarumque plantarum indefessa inspectione simulque acerrimo judicio! — His perinde habitus tam variabilis notis omnia fere, maxime tamen, Rosa, Rubus et Potentilla inusta sunt genera, quae quidem, quum innumeris plane obnoxia sint formis, φυτοδαιδάλοις hodiernis, plantas spontaneas minime sub dio sed intra parietum umbras vel in hortis cultas vel ipsas spontaneas nimis fugaciter intuituris et descripturis, uberrimum largiuntur gazophylacium ad species novas denominandas, in quibus scilicet neque pubes neque foliorum figura, ne habitus externus quidem notas offerunt stabiles inconcussasque. Aliae perinde in his generibus admodum polymorphis si quae ullae sint, ad specierum ab affinibus dignoscendarum lucem et castigationem exquirere juvat essentiales et his inventis constitutisque speciei valor defendendus, illis autem deficientibus varietatum scala ita fingenda, ut in specie vulgatiore normam statuamus et sensim ab hac ad extremam et

habitu magis remotam adſcendamus. Naturam enim ſaltus non facere et pubem ludicram largiri notam, ex hujus familiae potiſſimum, Roſarum Ruborumque generum maxime innoteſcit rata cognitione. Ob tantas prorſus, quibus omnis Roſacearum familia ingemiſcit quaſi ambiguitates difficultatesque, attentius paullo conſiderandas ſumſimus Roſacearum ſpecies agro haleuſi indigenas, ipſas varietates autem, ut totius familiae polymorpham commonſtremus naturam, ſigillatim indicavimus, differentias meliores et ſtabiliores, ſignis ex pube foliorumque figura ſpeciali relictis, indagavimus et quas ex penſitato addidicimus examine obſervationes, ſine praeconcepta opinione jam profiteri noſtrum putavimus.

195. PRUNUS CHAMAECERASUS *Jacq.* umbellis ſeſſilibus paucifloris folioſis, foliis obovatis obtuſiuſculis glabris nitidis glanduloſo-crenatis, drupa ſubglobosa, carne adſtringente, trunco fruteſcente a baſi inde ramoſo.

α. PYGMAEA, trunco pygmaeo depreſſo tortuoſo.
Pr. Chamaeceraſus *Jacq. rar.* I. t. 90.
Ceraſus pumila *C. Bauh. pin.* 450.
Chamaeceraſus *Cluſ. hiſt.* I. p. 64. *Lobel. icon.* II. 174. *Camerar. epit.* 138. *Tabernaem. hiſt.* 1401.

β. ELATIOR, trunco erecto a baſi inde ramoſo.
Pr. Chamaeceraſus *Ehrh. Beytr.* VII. 131. *arbor.* n. 105. *Hoffm. germ.* I. 222.
Prunus Ceraſus β. pumila *Leyſs. hal.* 117. *Roth. germ.* I. 539.
Ceraſus pumila *Rupp. jen.* 135. *Buxb. hal.* 62.
? Chamaeceraſus macedonica *Cluſ. hiſt.* I. p. 64.

Var. β. in nemore dem Rockenholze, dem Zorge

ubertim; in vineis ad Freyburg, Bennstaedt et aliis locis vicinis passim, in quibus a *Buxbaumio Ruppio*que indicata nunc quoque viget. Fructus maturantur Augusto mense.

Descriptionem fruticis elatioris suis numeris absolutam ex speciminibus siccis dare nequeo; limatas exhibuerunt *Clusius, J. Bauhinus* (*hist.* l. 1. p. 222.), *Jacquinus* et cl. *Rothius*, qui fruticem nostrum optime circumscripsit. Icones datae a Pruno nostra quadantenus alienae: habitum diversum tamen ex loci natalis varietate derivandum esse censeo. Hinc quoque Arbusculae altitudo a variis auctoribus varia, a *Matthiolo* et *Camerario* spithamea: a *Clusio* jam cubitalis, bicubitalis et altior indicatur. Nostram arbusculam cum Chamaecerasо veterum eandem esse, non solum *Ruppii Buxbaumii*que synonyma sed quoque *Ehrharti* aliorumque specimina eo nomine data, apprime demonstrant.

Cortex ramulorum vivorum, Mahaleb veri instar, odoris grati est.

196. Prunus avium *L.* umbellis sessilibus, foliis ovato-lanceolatis serratis pubescentibus, petiolo biglanduloso, drupa subglobosa, carne dulci, trunco arboreo ramisque surrectis.

α. drupis nigricantibus.

Pr. nigra *Ehrhart. arb.* n. 73. *pl. officin.* n. 264.

Pr. nigricans *Ehrh. Beytr.* VII. 126.

Cerasus sylv. fructu subdulci, nigro colore inficiente *Bauh. pin.* 450.

β. drupis coloratis.

Pr. varia *Ehrh. Beytr.* VII. 127.

Innumerae et ex natura et ex cultu ortae exstant varietates, quas omnes sigillatim exponere piget;

facile tamen ex ſignis ſpeciei propriis recognoſcuntur earumque ope ad ſuam ſpeciem relegantur. Duplices, habita trunci ratione, in nemoribus noſtris vigent varietates, trunco arboreo et frutescente, humili eaque Pr. Chamaeceraſi aemula, in nemore dem Mittelholze minime rara, ab hac caute dignoſcenda eſt.

† 197. Prunus austera *Ehrh.* umbellis ſubpedunculatis, foliis ovato-lanceolatis ſerratis glabris, petiolo eglanduloſo, drupa globoſa longe pedunculata, carne acida, trunco arboreſcente, ramis ultimis vimineis elongatis.

Pr. Ceraſus var. γ. auſtera *Linn. ſp. pl.* 679.
Pr. auſtera *Ehrh. Beytr.* VII. 129.
Ceraſus fructu acido ſerotino ſanguinei ſucci *Tournef. Rupp. jen.* 134.

Pr. auſtera, ſylveſtris fruticoſa in vineis ad Koelme, Benndſtaedt et aliis Thuringiae locis viget ejusque fructus a Thuringis vulgo *Menglinge* vocantur. Arbor culta aut ſolo meliori mandata arboreſcit et ramulis vimineis, elongatis, propendentibus excellit. Serius floret et fructus profert.

† 198. Prunus acida *Ehrh.* umbellis ſeſſilibus multifloris, laciniis calycinis ovatis crenatis, foliis obovatis ſerratis glabris, drupa globoſa breviter pedunculata, carne acidula, trunco arboreſcente a baſi inde in ramos ſubhorizontales breves abeunte.

Pr. acida *Ehrh. Beytr.* VII. 130.

Species diſtinctiſſima, ex oſſibus ſponte diſſeminatis naſcens. Dignoſcitur: radice longa repente, trunco arboreſcente, humili, a baſi inde in ramulos horizontaliter patentes, breves abeunte (*niſi*

cultu coërceatur), floribus drupisque breviter pedunculatis, laciniis calycinis ovatis, obtusissimis, pedunculis ossibus firmius adhaerentibus et carne aciditatis gratissimae. Nostratibus vulgo der *Ammerbaum* ejusque fructus *Ammern*, forsan pro: Amarellen, vocantur.

199. Pyrus communis *L.*

Duplices Pyri communis β. Pyrastri *L.* in nemoribus nostris exstant varietates stabiles et rei herbariae scrutatoribus et hortulanis majoris momenti.

Pyrus communis α. Achras *Wallr.*, spinosa, foliis ovatis acuminatis integerrimis longe petiolatis, junioribus germinibusque lanatis demum glabratis, pomis basi productis.

Stirps jam frutescit jam arborescit et ad nemorum margines promiscue occurrit. Fruticosa ramis gaudet laevibus, elongatis, cortice cinereo tectis, ramulis lateralibus remotis, spinescentibus auctis: arbor vero, ob ramos surrectos, habitum pyramidatum haud male exprimens, altitudinem proceram nanciscitur. Et in frutice et in arbore calycea aeque ac germina, ramuli juniores et folia subtus lana densa arachnoideo-floccosa marginem ut in Mespilo Cotoneastro, circuli albi instar transeunte pubescunt, quam serius omnino fere exuunt aut obsoletam retinent. Pomum pediculo longiore instructum, arboris typum optime reddit et Linnaeanae definitioni, Pyrum communem poma basi producta proferre nominisque rationi respondet. Omnes partes a foliorum petiolo inde ad ipsam trunci ramorumque proceritatem, hanc Pyri speciem ad formam productam s. elongatam proclivem esse monstrant. Similes differentias arbores ad usum domesticum cultae quoque, quamvis multis obnoxiae sint vicissitudinibus, suppeditant. Me igitur judice sub hac varietate earum pyrorum latet

facile tamen ex signis speciei propriis recognoscuntur eorumque ope ad unam speciem relegantur. Duplices, habita trunci ratione, in nemoribus nostris vigent varietates, trunco arboreo et frutescente, humili eaque Pr. Chamaecerasi aemula, in nemore dem Mittelholze minime rara, ab hac caute dignoscenda est.

† 197. Prunus austera *Ehrh.* umbellis subpedunculatis, foliis ovato-lanceolatis serratis glabris, petiolo eglanduloso, drupa globosa longe pedunculata, carne acida, trunco arborescente, ramis ultimis vimineis elongatis.

Pr. Cerasus var. η. austera *Linn. sp. pl.* 679.
Pr. austera *Ehrh. Beytr.* VII. 129.
Cerasus fructu acido serotino sanguinei succi *Tournef. Rupp. jen.* 134.

Pr. austera, sylvestris fruticosa in vineis ad Koelme, Bennstaedt et aliis Thuringiae locis viget ejusque fructus a Thuringis vulgo *Menglinge* vocantur. Arbor culta aut solo meliori mandata arborescit et ramulis vimineis, elongatis, propendentibus excellit. Serius floret et fructus profert.

† 198. Prunus acida *Ehrh.* umbellis sessilibus multifloris, laciniis calycinis ovatis crenatis, foliis obovatis serratis glabris, drupa globosa breviter pedunculata, carne acidula, trunco arborescente a basi inde in ramos subhorizontales breves abeunte.

Pr. acida *Ehrh. Beytr.* VII. 130.

Species distinctissima, ex ossibus sponte disseminatis nascens. Dignoscitur: radice longa repente, trunco arborescente, humili, a basi inde in ramulos horizontaliter patentes, breves abeunte (nisi

dividendi redundat norma primaria, quae quoniam non solum origini nativae sed quoque naturae eximie respondent, mihi idonea satis et praestans esse videtur.

200. Pyrus Malus *L.*

Similes differentias, quas modo in Pyri communis interpretatione exposuimus, in Pyro Malo quoque redeunt, quae quibusdam auctoribus tanti visae sunt momenti, ut earum potestate Pyrum Malum in binas dispescerent species distinctas.

Pyrus Malus α. austera *W.*, foliis ovatis acutis junioribus germinibusque glaberrimis.

Malus acerba *Merat fl. paris.* 187. *DC. fl. gall.* V. 530.
Pyrus Malus sylvestris *Flor. dan.* t. 1101. (opt.).
Malus sylvestris fructu valde acerbo *Tournef. Rupp. jen.* 141.

Pyrus Malus β. mitis *W.*, foliis ovatis subtus germinibusque lanatis.

Utraque varietas in nemoribus nostris et agrorum versuris haud rara. Prior secundum stirpis aetatem et locum natalem folia profert diversissima, ab altera quadantenus aliena. Partium omnium glabrities, quamvis distinctionem suadere videatur, ambiguam tamen spondet notam, nobis saltem ad varietatem dignoscendam modo idoneam. Nullum enim in partibus essentialibus discrimen. Ex varietate prima, quae arborum poma austera proferentium prototypum complectitur, illae ortum ducunt, cultu mire multiplicatae, poma nuda et sapore acido insignia proferentes: alteri originem debent arbores, quarum poma juventute pubescunt et saporem dulciusculum habere solent.

201. Prunus insiticia *L.* f. Pr. sylvestris praecox altior *h. par.* Pr. sylvestris II. *Trag.* 1017.

origo s. prototypus, quae foliis longe petiolatis, acuminatis, junioribus, calycibus germinibusque gaudent lanatis et poma basi productiore insignia, exacte pyramidalia proferunt.

PYRUS COMMUNIS β. PYRASTER *Wallr.*, spinosa, foliis subrotundis acutis argute serratis, junioribus germinibusque glabris, pomis basi rotundatis. (*Gaertn.* t. 87. f. 2.)

Stirps antecedentis more aut frutescit aut arborescit. Fruticis ramuli contorti sunt, magis diffusi et ob ramulorum approximatorum, spinescentium congeriem quasi nodosi. Similiter rami distorquentur in stirpe arborescente, habitum patulum vel rotundatum haud male fingente et retinente. Omnes partes a pube alienae sunt et pilos raros, quibus petioli foliorumque juniorum semet modo explicantium nervi parcius obsiti sunt, post paucos jam dies exuunt. Calyces aeque ac germina et quae flori succedunt prima pomi initia nunquam pubescunt. Pomi pedunculus brevior ejusque forma ab antecedentis varietatis typo quadantenus absona, basi vel minus vel omnino non producta potius rotundatur nec in pyramidis formam producitur. Sapor acerbus. Hujus proinde varietatis typus in forma subrotunda versatur nec aliam foliorum, pomi ipsiusque arboris ratio declarat. Ex Pyro Pyrastro, me judice, eae omnes ortae sunt stirpes, ad usum domesticum mire multiplicatae, quae poma jam evidentius jam obsolete rotundata proferunt.

Has vero differentias, quas Achrados et Pyrastri varietatum distinctarum nominibus sigillatim celebrare, nec ad species stabiles attollere volui, Natura ipsa dictitat et ab illis rarissime modo generis indole perquam polymorpha jubente deflectit. Quin totidem, etiamsi cultu multiplicatae, in arboribus domesticis quoque redeunt, ex quibus forsan commoda Pyrorum sativarum species innumeras

dividendi redundat norma primaria, quae quoniam non solum origini nativae sed quoque naturae eximie respondent, mihi idonea satis et praestans esse videtur.

200. Pyrus Malus *L.*

Similes differentias, quas modo in Pyri communis interpretatione exposuimus, in Pyro Malo quoque redeunt, quae quibusdam auctoribus tanti visae sunt momenti, ut earum potestate Pyrum Malum in binas dispescerent species distinctas.

Pyrus Malus α. austera *W.*, foliis ovatis acutis junioribus germinibusque glaberrimis.

Malus acerba *Merat fl. paris.* 187. *DC. fl. gall.* V. 530.
Pyrus Malus sylvestris *Flor. dan.* t. 1101. (opt.).
Malus sylvestris fructu valde acerbo *Tournef. Rupp. jen.* 141.

Pyrus Malus β. mitis *W.*, foliis ovatis subtus germinibusque lanatis.

Utraque varietas in nemoribus nostris et agrorum versuris haud rara. Prior secundum stirpis aetatem et locum natalem folia profert diversissima, ab altera quadantenus aliena. Partium omnium glabrities, quamvis distinctionem suadere videatur, ambiguam tamen spondet notam, nobis saltem ad varietatem dignoscendam modo idoneam. Nullum enim in partibus essentialibus discrimen. Ex varietate prima, quae arborum poma austera proferentium prototypum complectitur, illae ortum ducunt, cultu mire multiplicatae, poma nuda et sapore acido insignia proferentes: alteri originem debent arbores, quarum poma juventute pubescunt et saporem dulciusculum habere solent.

201. Prunus insiticia *L.* f. Pr. sylvestris praecox altior *h. par.* Pr. sylvestris II. *Trag.* 1017.

Rupp. jen. 133., stirps distinctissima, a florae gallicae auctoribus celeberrimis, pro Pruni domesticae varietate; a *Schkuhrio* (*Handb.* II. 26.) pro Pruno spinosa, nobili cultuque mutata: ab aliis vero et antiquissimis rei herbariae statoribus, pro specie distincta recte declaratur. Differt enim a Pr. domestica: 1) floribus ab initio statim albis, qui in hac primum flavescunt et demum solis radiis tacti dealbantur; 2) stylis nudis, qui in illa inferne pilis patentissimis pubescunt; 3) foliis ovato-subrhombeis irregulariter obtuseque crenatis; 4) druparum magnitudine et figura; a Pr. spinosa: 1) trunco arborescente, qui in hac variam quidem attingit altitudinem, nunquam tamen fruticis normam excedit; 2) pedunculis geminis, longioribus, tenuiter pubescentibus; 3) laciniis calycinis ovatis, quae in illa lineari-lanceolatae, breviores multo et angustiores sunt; 4) druparum magnitudine et sapore.

202. Prunus spinosa *L.* varietatibus innumeris plane et satis peculiaribus ludit, quarum quaedam in extremo positae sibi tam dissimiles omnino, ut etiam ab inexercitato et floribus et foliis ipsoque fructu dignosci possint et ob hanc caussam eadem plane offerant discrimina, quibus Pr. insiticia a Pr. spinosa et domestica distinguuntur.

Pr. spinosa α. microcarpa, foliis petalisque elliptico-lanceolatis acutis, drupis ovalibus, stylis nudis.

In virgultis apricis, in versuris v. c. auf dem Schachtberge bey Rossleben et alibi.

Frutex humilis, dumosus, ramis superne implexis, fere coronatis spinisque infestus, 1 — 3-pedalis. Cortex ramorum ramulorumque cinerascit. Pedunculi breves, tenuiter pubescunt. Folia elliptico-lanceolata, angusta, utrinque acuta. Petala

lanceolata, angusta. Laciniae calycinae brevissimae. Drupa ovalis.

PR. SPINOSA β. MACROCARPA, foliis petalisque obovatis obtusis, stylis basi pilis patentissimis hirsutis, drupa subrotunda.

In apricis sylvaticis v. c. auf der Steinklippe passim.

Frutex simplicior, ramulis rarioribus, brevioribus et crassioribus auctus, simulac vero elatior, 5 — 8-pedalis, Pr. insiticiae plane non dissimilis. Cortex laevigatus, cum quodam nitore fuscescit, fere ut in Cerasis. Folia obovata, obtusa, subrugosa, duplo latiora quam in var. α. Laciniae calycinae et corollae petala duplo majora, fere ut in Pr. insiticia. Stylus pilis patentissimis inferne pubescit, sicut in Pr. domestica. Drupa subrotunda, duplo major quam var. α., Pr. insiticiae minoris s. sylvestris molem fere aequans. — Hybrida species esse videtur: habitu Pr. insiticiae, stylis pubescentibus Pr. domesticae similis, magis tamen Pr. spinosae adfinis nec ab hac distinguenda. Utraque enim varietas aliis formis intermediis, quibus omnia vepreta abundant, jugiter connectitur. Variat caeterum haec stirps: laciniis calycinis 5 — 12; floribus plenis; staminibus 20 — 40; ovariis drupisque geminatis iisque quoad figuram rotundam, ovatam, oblongam, majorem minoremque variis. — Alia varietas, foliis oblongo-lanceolatis acuminatis inciso-serratis, quodammodo dissimilis, in dumetis umbrosis passim occurrit.

XXIV. CRATAEGUS OXYACANTHA *L.*

Oxyacantha veterum, Mespilus apii folio sylvestris spinosa *C. B.*, s. Crataegus Oxyacantha *Linn.*, qua senticeta nostra abundant, totidem dubiis quot spinis horret eaque de caussa fruticis

pervulgatissimi historiam, lectis antea ad hunc finem speciminibus, attentius perpendere ejusque indolem polymorpham curiosius explorare operae pretium fore spero. Plurimi, nisi omnes auctores summam fruticis silent mutabilitatem aut illam obiter et promiscue enarrant. Oxyacantham secundum stylorum numerum in duplices species rectius dirimi, *Jacquinus* primum monuit, plurimis auctoribus comprobantibus. At vero, nova species nova simul de stirpe Linnaeana, sine stylorum numero descripta, attulit dubia jamque alii auctores, qui Oxyacantham monogynam frequentiorem observabant (*Gaertnerus, Candollius, Thuillierus* aliique) hanc Cr. Oxyacantham, Mespilo oxyacanthoide, specie nova stylis duobus insigni simul addita, alii (*Jacquinus, Willdenowius, Sprengelius, Vahlius* et *Hoffmannus*) ob Oxyacanthae digynae frequentiam, M. monogynam novam et a Linnaeana diversam retinuerunt, iterum alii (*Ehrhartus*) aut in auctoris fidem indicarunt aut Cr. Oxyacanthae varietatis loco subscripserunt eamque ambiguam omnino neglexerunt (*Roth. germ.* II. 1. 590.). Missis his dubiis de stirpe Linnaeana legitima, *Linnaeum* utramque simillimam et ob formas intermedias, promiscue obvias haud sine difficultate distinguendam intellexisse, satis probabile esse videtur. Crataegum monogynam *foliis acutis, floribus monogynis, segmentis calycinis acuminatis, pedunculis calycibusque subpubescentibus,* quas notas *Willdenowius* Jacquinianis addidit, a Cr. Oxyacantha, *digyna, foliis obtusis, segmentis calycinis acutis* insigni differre, plurimi unanimo perhibent auctores testimonio. Equidem vero, auctorum acutissimorum pace nullas in his partibus agnosco differentias, nisi ludicras alterutrive speciei, quam discernere cupiunt, communes. Quorsum enim pedunculorum calycumque pubes, foliorum et segmentorum calycinorum acumina; quorsum ipsi flores monogyni, ut *Rothius* acutissi-

mus jam adſeverat, ſiquidem ſub dio in ſenticetis cum Oxyacanthae fruticibus vivis diligenter conferuntur, ſpectant? Quid aliud ſuadent differentiae ab auctoribus promiſſae, quam ſummam ambiguitatem, quae in hoc genere perquam naturali nimis ambiguae ſunt et in alteroquoquo frutice refutantur? — Quibus igitur tamque ambiguis haud contentus differentiis alias et praeſtantiores exquirere inſtitui et in utraque ſtirpe iisdem formis obnoxia dignoſcenda praeter ſtylorum numerum, foliorum conſiſtentiam, auctumni tempore inque adultis explorandam, paginae ſupinae glaucorem et pronae laevorem ſimulac nervorum curſum laudo eaque discrimina, quamvis etiam formis utriusque ſtirpis hybridis paſſim confundantur, ſtabilia ſatis ac praeſtantia praedico.

203. Mespilus Oxyacantha *Gaertn.*, ſpinoſa, foliis obovatis ſubrhombeis ſubtrifidis obtuſis membranaceis glabriusculis utrinque concoloribus, floribus corymboſis 1 — 3-gynis.

α. integrifolia *Wallr.*, foliis ſubrhombeis baſi obovatis integris apiceve obſolete obtuſeque trifidis, floribus 2 — 3-gynis. Cr. Oxyacantha *Willd. Jacq. Spr.* et *auct. Flor. dan.* t. 634. Meſp. oxyacanthoides *Thuill. par.* I. 245. *DC. gall.* IV. 433.

β. laciniata *W.*, foliis ovatis baſi attracta dilatata ſubrhombeis profunde 1 — 2 trifidis laciniatisve, laciniis acutis divergentibus ſerratis, floribus 1 — 2-gynis. — *Blackw. herb.* t. 149. M. monogyna auctor. quorumd.

Variat: 1) trunco arboreſcente, 12 — 20 pedes alto, 3 — 4 pedes craſſo. 2) ramis in fruticibus minoribus iisque tortuoſis, oligophyllis et abbreviatis. 3) foliis ramulorum primaevorum, quoad *figuram:* ſubrotundis (iisque plerumque integris ſ. apice obſolete trifidis,) venoſis, ovatis, ex figura

niventibus, divaricatis, in floribus minoribus tenuioribus.

204. Mespilus monogyna *W.*, spinosa, foliis obovato-cuneiformibus subintegris trifidis laciniatisve subtus discoloribus demum subcoriaceis nitidis glaberrimis, floribus corymbosis monogynis, stigmate peltato. — Crat. monogyna *Jacq.?* Mespilus apiifolia *Medicus Geschichte der Botan.* p. 82.

α. cuneata *W.*, foliis obovato-cuneiformibus apice obsolete-trifidis integerrimisve, venosis.

β. trifida *W.*, foliis obovatis apice trifidis trinerviis, nervorum deplanatorum exaratorum cruribus barbatis, laciniis divaricatis apice serratis. — *Fl. dan.* t. 1162.

γ. decussata *W.*, foliis profunde-repetitoque trifidis, laciniis decurrentibus divaricatis.

In iisdem cum priore locis, at apud nos inque Thuringia rarius multo intercurrit. Var. α. et γ. ex rarissimis. Fl. Junio ineunte, quo tempore M. Oxyacantha florere jam desiit.

Maximam inter utramque stirpem intercedere similitudinem et adfinitatem et ex his descriptionem non solum sed ipsas differentias ancipites et utrique communes reddi, supra jam professus sum. Mira in utraque stirpe partium redit communio, eadem quoad foliorum figuram series, idem fere partium numerus et fabrica et quamvis haec ita sint ipsaque notarum essentialium cognitio speciebus hybridis, passim intercurrentibus quadantenus confundatur, utramque nihilosecius denuo distinguendam esse, profiteor. Differentiae in his speciebus dignoscendis ab omnibus auctoribus promissae et adhibitae nimis vagae ac promiscuae, ad utramque spectant nec ullam, praeter stylorum nu-

merum, in Mespilo Oxyacantha tam mutabilem quam in M. monogyna stabilem, scio idoneam: omnes, me quidem judice, quae verbis aegre circumscribuntur et melius ex speciminibus commonstrantur, in foliorum fabrica, eorum in facie supernae colore, florendi tempore seriore, inque pistilli solitari stigmate peltato, habitu ob ramos surrectiores, validiores, magis protensos, cortice fusco sicut Cerasorum tectos spinisque paucioribus, brevioribus et validioribus infestos quadantenus alieno versantur, de quibus scilicet omnibus auctores nihil proferunt. Folia enim peculiari quadam eaque a M. Oxyacantha diversa excellunt fabrica, ex eorum consistentia firmiore et demum subcoriacea (cum Gingko bilobae *Salisb.* haud inique comparanda), venarum reticulo magis pellucente argutoque et juxta marginem excurrente, paginae superioris nitore et inferioris glaucore (quem *Candollius* celeb. negat), nervorum primariorum cursu aliisque ejusmodi notis recognoscenda. Pubes aeque ac foliorum partiendi modus, in varietatibus nostris expositus, quibus *Jacquinus* et *Willdenowius* fidem fecerunt, in utraque stirpe easdem exacte subeunt vicissitudines et ex illis utriusque stirpis differentiae in universum quidem nec tamen speciatim comprobantur. Mira profecto ac satis singularis nervorum, quibus folia inscribuntur, mutabilitas, naturae tamen par est et ex ipso foliorum partiendi modo proficiscitur. Illa scilicet folia, quae integra sunt vel apicem versus leviter modo dividuntur, venosa sunt nec nervis primariis lateralibus locum dant: quae mediotenus in lacinias plus minusve profundas partiuntur et foliis lateralibus, quasi separatis augentur, nervos proprios, intermedium subaequantes et ex nisu naturali barbam illis interjectam recolligunt. Hinc in illis praeter nervum intermedium, venarum reticulum solum: in his vero aeque ac in junioribus s. innovationum, quae lubentius in lacinias finduntur, nervorum exaratorum trijugum s. crura distin-

eta in conſpectum veniunt. Ea proinde nervorum fabrica, foliorum nec ſpeciei naturae propria, nec quoque illi in omnibus plantis plena adſcribenda eſt fides (ut in tropicis), quae quoad foliorum figuram, latitudinem et alias mutationes fortuitas ſaepius mire abludit, ut ex Potentillae vernae, Ruborum, maxime vero ex Plantaginis majoris foliis cognoſcitur, in cujus varietate latifolia quinquenervia, in var. brachyſtachya (P. minima *D C.*) autem trinervis, foliorum figura anguſtiore jubente, trinervia evadunt.

Ex ejusmodi potiſſimum argumentis et differentiis ſupra profeſſis et acutius profecto conquirendis, nec ex foliorum profundius trifidorum figura et alabaſtrorum pedunculorumque pube, quibus omnes auctores fidem habuerunt, ſtirpem utramque diſtinctam praedico et eandem varietatum ſeriem, quam a foliis ſubintegris ad laciniata, M. Oxyacanthae more, decurrunt, indico, haud ſine opera in agro halenſi et thuringiaco conquiſitam. Praeter formas indicatas primarias, alias habeo varietates leviores: foliis latioribus, ſupra ſaturatius virentibus in frutice arboreſcente, foliis minoribus, rigidioribus, coriaceis; alabaſtris pedunculisque pubentibus glabrisve et permultas alias, quas quidem, quum pro maxima parte cum M. Oxyacanthae varietatibus, ſupra expoſitis reſpondeant, repetere nolo.

XXV. RUBUS.

Eadem plane, quae alibi fuſius monui, de Roſis autem in tractatu ſeorſim prodeunte proferam, de Rubis adfinibus quoque valent et qui hac ſcientiae, ut volunt, reſtauratae tempeſtate ad ſpecies multiplicandas ſemet accingunt ſ. novaturiunt, gloriolam ephemeram, Natura invita, captare ſtudent. Quae de his in promtu ſunt, tum ad generis notas tum ad ſpecies, omnium partium indole polymorpha quaſi exuberantes et difficillime et ex multa-

rum ſpeciminum cognitione determinandas ſpectant. Omnes, quos ſcio auctores in Rubi notis genericis ſtatuendis lapſi ſunt, nec in illis ad Rubos herbaceos, ſubdiviſionis titulo diſtinguendos conſilium tranſtulerunt. *Gaertneri* definitio v. c. Rubis ſemina plurima baccata, in baccam compoſitam conferruminata (!) computat, a qua R. ſaxatilis fructum ex acinis perpaucis ſeparatis compoſitum ferens, R. Chamaemorus et R. arcticus vehementer discrepant. Alii auctores ſtylos multos inter generis notas enumerant eoque modo R. ſaxatilem transeunt, ſtylis perpaucis alienum.

Character gener. Calyx 5-fidus, inferus. Petala 5. Acini monoſpermi diſtincti vel in capitulum baccatum collecti.

Sectio I. CHAMAEBATUS.

Caules herbacei. Folia ternata. ſ. ſimplicia. Stamina alata, hirſutiuscula. Flores umbellati. Styli acinique perpauci receptaculo carnoſo orbiculato adfixi baccam fingentes.

205. Rubus saxatilis *L.* caule herbaceo erecto ſtolonifero, foliis ternatis obovatis duplicato-ſerratis petiolisque pubeſcentibus, umbella terminali pauciflora, acinis diſtinctis receptaculo orbiculato colorato adfixis.

α. inermis.

R. ſaxatilis *L. Smith. brit.* II. 544.
Chamaerubus ſpinis carens ſaxatilis *C. Bauh. pin.* 479.
R. ſaxatilis ſ. petraeus *Cluſ. hiſt.* I. 117. (icon mala cum deſcript. bona p. 118. ſub R. ſax. alpini titulo.)

β. SPINULOSUS.

R. ſaxatilis *auct. pl. Jacq. ſtirp. vindob.* 245. *Houttuyn.* VII. 138. *Flor. dan.* I. t. 134. (mediocr.).
R. alpinus humilis *Chabr. ſtirp.* 109. f. 6.
R. minimus *Thal. herc.* 102.

Var. α. agro hal. haud indigena eſſe videtur: β. in nemoribus montoſis ad Schmon et Loderaleben, inter ſaxa arcis deſtructae Lotharii et per totam inde abundat ſylvam.

Notae eſſentiales offerunt: petala anguſta, lanceolata; acini perpauci (2 — 4, fere nunquam plures), maximi, receptaculo orbiculato tumido colorato inſidentes.

Praeter caulem ſpithameum ſ. pedalem ſiſtit hic Rubus, praeſertim ſterilis, flagella longa, reptantia, omnino inermia, illis tamen fructiferus non raro deſtituitur. Folia ternata tenuia, pubeſcentia (nec ut *Wahlenbergius* in lapponicis nuda,) quoad formam varia, plerumque obovata aut formae typi Ruborum rhomboideae proxima, obtuſa et acuminata, plus minusve inciſo-ſerrata: foliola lateralia ſubſeſſilia ſ. breviſſime-, intermedium longius petiolatum. Stipulae oblongae, obtuſae, amplexicaules. Petala lanceolata, acuminata, calycem ſubaequantia, alba. Laciniae calycinae demum reflexae. Stamina alata, hirſutiuscula, minus conferta. Receptaculum maximum, tumidum, in diſcum orbiculatum, carnoſum, perſiſtens dilatatum, cum acinis perpaucis (2 — 4), grandibus (Ribium rubrorum acinos magnitudine aequant et ſuperant), laxe adfixis, acidis rubrum.

Varietates me judice exſtant duplices: altera caule ſubinermi, altera aculeolis rectis, tenuibus, fere innocuis ſpinuloſa. Inflorescentia paniculam minime refert, ſed umbellam mentitur, qua cum planta foliolo ſubjecto plerumque terminatur. Ma-

gnitudo variat, pedalis jam, jam in collibus calcareis dodrantalis et minor. Neque descriptiones neque icones hucdum datae receptaculi formam satis singularem et revera essentialem indicant.

Sectio II. STELECHOBATUS.

Stirpes suffruticosae. Folia subquinata. Flores subpaniculati. Acini in baccam polyspermam compositam congesti.

206. Rubus Idaeus *L.* caule erecto tereti aculeolis rectis hispido, foliis ovato-rhomboideis subtus argenteo-tomentosis, inferioribus quinato-pinnatis ternatisve, acinis velutinis in baccam conferruminatis, receptaculo conico.

β. microphyllus, foliis omnibus ternatis, caule suffruticoso dumoso humiliore.

Notae essentiales sunt: caulis erectus: fructus odoratus ex acinis lanugine mollissima velutinis compositus.

Variat: 1) caule subinermi (R. glaber *Mill. dict.* n. 4. — R. Idaeus levis *C. Bauh. pin.* 479. excl. syn. quibd. *Linn. sp. pl.* ed. *Willd.* 1082. *Leers herb.* 120. *Leyss. hal.* 122. *Roth. germ.* II. 563. R. Idaeus Plaeae *Clus. hist.* 117. (descript.). R. Idaeus non spinosus *J. Bauh.* II. 57. *Rupp. jen.* 142. *Buxb. hal.* 288.). — Passim in saltu hercyn. inque hortis. 2) foliis omnibus ternatis simulque duplo minoribus. — Quamvis fruticulus passim cum Idaeo vulgari in collibus saxosis mihi obvius, foliis constanter ternatis, duplo minoribus, caule 1 — 2-pedali, recto, a basi inde ramoso, floribus subcorymbosis totoque habitu alienus esse videatur, meram tamen praebet R. Idaei varietatem, nomine proprio insigniendam. Quod R. tomentosus in R. fruticoso, id nostes in Idaeo.

3) pedunculis simplicibus, subcorymbosis, inermibus et aculeolatis. 4) baccis flavescentibus, passim in hercyn.; — sive albidis (R. Idaeus β. fructu albo *Linn. sp. pl.* 706. *C. Bauh. pin.* 479. *Rupp. jen.* 142. *Buxb. hal.* 288. R. Idaeus fr. candido *Thal. hercyn.* 102. R. Idaeus Leucocarpus i. e. fr. albicante odoratissimo *Camerar. hort. med.* 149.). — Rarissime legitur in nemor. thuring. et herc.

Pubes paginae foliorum inferioris ut in Spiraea Ulmaria jam magis jamque minus candicat et nonnisi tomentum mentitur aut modo glaucescit eaque var. Lapponiae indigena est teste *Wahlenbergio* (*lapp.* 143.). — *Linnaeus* petiolos canaliculatos in R. Idaeo urget: equidem vero communes omnino teretes nec a reliquis diversos et partiales tantum observo manifestius canaliculatos.

207. Rubus caesius *L.* caule fruticoso tereti polline glauco caesio, aculeolis rectiusculis, foliis caulinis floralibusque ternatis subrhomboideis, foliolis lateralibus subbilobis petiolisque pubescentibus, pedunculis paucifloris, laciniis calycinis adpressis, acinis nigris laxe baccatis pruinosis. (*Hayne offic.* III. t. 9. *Engl. bot.* 826. *Tabernaem.* 1247. *Lonicer.* 107. *Chabr. stirp.* 109. f. 5.

Notae essentiales exstant in: caulibus acinisque pruina caesia obductis; petalis rugulosis et foliis ternatis.

Formae in agro halensi obviae sequentes sunt:

α. umbrosus *W.*, major, caule sublignoso arcuato purpurascente pruinoso, foliis planis utrinque petiolisque pubescentibus, extremo ovato-subcordato subtrifido, pedunculis elongatis laxe paniculatis. — *Flor. dan.* t. 1213.

Propter muros, ripas inque dumetis nemorosis.

Dignoscitur omnium partium magnitudine, pruina spissa, foliolo extremo dilatato subtrifido, lateralibus hinc bilobis, lobis nervo proprio nutritis et stipulis plerumque foliaceis.

β. ARVENSIS *W.*, mediocris, caule florifero erectiusculo stolonifero, sterili prostrato, aculeis subincurvis, foliis irregulariter grosseque serratis subrugulosis subtus incanis, extremo subcordato, lateralibus sessilibus basi inaequalibus, pedunculis paucifloris.

R. saxatilis s. petraeus *Clus. hist.* I. 118. descript. nec icon.

γ. PARVIFOLIUS *W.*, caule viticuloso adscendente purpurascente demum nudo, foliis parvis inciso-lobatis, extremo in basin ovato-cuneatam subintegram attractis, pedunculis 1 — 3-floris. — *Schk.* t. 135. In collibus herbidis, sepibus vicinisque arvis.

Variat praeterea R. caesius: 1) caulibus surrectis, arcuato-deflexis, prostratis, curvatis, apice radicantibus, vimineis, herbaceis, sublignosis, e fastigio flores proferentibus aut ramulos breves laterales floriferos sustinentibus, aculeolis rectis s. leniter curvatis, fere innocuis, hispidis, viridibus, hinc purpurascentibus, undique hepatico-rubris, pruina caesia obsoleta jamque tanquam calce dealbata obductis. 2) foliis pubescentibus, villosis, subtus tenuiter tomentosis, forma et magnitudine variis; extremo ovato, subrotundo, rhomboideo, obtuso, acuto, basi cordato, ovato, subcuneato, serrato, inciso-lobato, subtrifido: lateralia minus variant, plerumque plus minusve biloba aut ut in var. γ. cum extremo conformia et profundius inaequaliterque incisa. Alia varietas foliis quinatis, quam R. caesius arvensis profert, ex rarissimis est, hybrida forsan ex R. corylifolio, patre vicino. 3) stipulis foliaceis. 4) aculeis caulinis rectis, rectiusculis,

ſubaduncis. 5) pedunculis 1 — 6-floris, brevioribus longioribusque. 6) acinis raris, copioſis in baccam compoſitis.

† 208. Rubus hybridus *Vill.* caulibus teretibus ſuberoſis proſtratis petiolis calycibusque glanduloſo-aculeolatis, foliis ovatis utrinque hirſutis abrupte acuminatis, inferioribus ternatis, foliolis lateralibus petiolatis, ſuperioribus ſubſimplicibus cordatis, calycibus adpreſſis, petalis oblongis.

R. glanduloſus *Bell.* in *Act. Taurin.* III. 230. *Append. fl. ped.* 24. *Willd. enum.* II. 548. *DC. gall.* IV. 474. *Ann. bot.* 69. *Sut. helv.* I. 304.
R. hybridus *Vill. delph.* III. 559.
R. vulgaris in carbonariorum areis *Thal. herc.* 102.

In ſylvis caeduis Ziegelrodenſibus inque pineto halenſi rariſſime.

Folia ternata acuminata et petala obovato-oblonga anguſta in caule tereti ſuberoſo aculeis glandulisque rectis hiſpido, — notas largiuntur ſtabiles.

Caules teretes ſarmentoſi, validi, ſuberoſi, aculeis glandulisque ſtipitatis rectis inaequalibus undique tecti, purpuraſcentes. Folia ſimpliciter at irregulariter dentata, dentibus ovatis mucronatis, utrinque pilis ſparſis rigidulis hirſuta, ſaturate viridia: ſuperiora ſubſimplicia, baſi exacte cordata, ſubtrifida, ſumma ſenſim minora et anguſtiora, in ramulis floriferis lateralibus, reliquorum Ruborum more, omnia minora et quoad figuram a reliquis quadantenus aliena; inferiora ternata: foliolum extremum petiolatum ex forma ovata jam magis jamque minus obovatum, in apicem acuminatum abrupte deſinens: lateralia minora, brevius petiolata et apiculata, oblique ovata, baſi inaequalia,

hinc magis protracta ibique plerumque inciso-lobata. Petioli semiteretes, supra plani, ut caulis, colorati similibusque aculeolis et glandulis adspersi. Stipulae lineares, petiolares, a caule unguem circiter remotae. Calyx pilis rigidis glandulisque dense hispidus: laciniae ovato-oblongae, apiculatae, demum erectae baccaeque admotae. Pedunculi paniculati caulis et petiolorum more hispidi. Petala oblonga s. magis lanceolata, alba. Acini atro-sanguinei, nitidi in baccam perfectam compositi.

Praeter mutationes quoad glandularum in caule copiam, et foliorum figuram et magnitudinem leviores, duplices habeo memorabiles et varietatum nominibus propriis distinguendas, quas ex millibus multis in vepretis viarum, quibus itur a Stolberga ad Breitensteinam, locum meum natalem, collegi.

α. Rubus glandulosus pentaphyllus, foliis inferioribus superioribusque ternatis, intermediis quinatis: — quae varietas mere fortuita acutius profecto, caulis suberosi indole et petalorum figura a R. corylifolio glanduloso dignoscenda est.

β. Rubus glandulosus monophyllus, foliis omnibus simplicibus exacte cordatis subtus subtomentosis, pedunculis corymbosis.

Species pulcherrima simulac distinctissima, inter R. caesium et corylifolium media nec, ut *Persoonius* (*ench.* II. 51.) opinatur, R. corylifolii varietas, cautius tamen, quam fieri solet, a R. corylifolii et fruticosi formis glandulosis, passim obviis dignoscenda. Folia quinata, quae ante me nemo vidit aeque ac glandulae nihil omnino evincunt, sed ex Ruborum typo communi et natura proficiscuntur.

209. Rubus corylifolius *Smith.* caule subangulato virgato, aculeis recuiusculis, foliis infe-

rioribus quinatis, ultimis appendiculatis sessilibus, intermedio ovato subcordato, floralibus ternatis, panicula multiflora, calycibus adpressis, acinis baccatis atro-sanguineis.

α. VIRIDIS, foliis utrinque pubescentibus viridibus.

R. corylifolius *Smith. brit.* II. 542. *Engl. bot.* t. 827. *DC. gall.* IV. 475. *Spreng. hal.* 146.

β. INCISUS, foliis utrinque concoloribus inciso-lobatis.

R. Wichmanni *Weihe* in *lit.*

γ. LACINIATUS, foliolis pinnatis, pinnis inciso-serratis subtrifidis.

R. laciniatus *Willd. hort. ber.* II. 82. t. 82. *enum.* 550.

δ. CANUS, foliis omnibus conformibus subrotundis cordatis utrinque incano-tomentosis.

R. corylifolius β. tiliaefolius in *lit.*

ε. GLANDULOSUS, caulibus, petiolis pedunculisque glandulosis.

R. glandulosus *Sprengel* et *Weihe* aliorumque.

Var. α. ad sepes, agrorum nemorumque limites, in dumetis vulgatiss.; β. et γ. agro hal. haud indigenae; δ. in similibus locis ad Rossleben et aliis Thuringiae locis; ε. rarescit et ad Kroellwitz inque pineto halensi passim intercurrit.

Notae essentiales versantur in: caule subangulato: foliolis inferioribus duobus minoribus sessilibus tanquam appendiculatis, calycibus adpressis inque floribus paniculatis.

Variat apud nos: 1) caulibus glabris, pilosis et parce glandulosis. 2) foliis quoad formam: a normali ovata, subcordata in subrotundam, oblon-

gam, rhomboideam, apice obtuso, lobato acutove terminatam degenerant; quoad circumscriptionem: lateralia manifestius biloba sunt s. omnia amplius inciduntur (R. Wichmanni *Weihe*), s. profundius in pinnas ovato-oblongas inciso-serratas finduntur (R. laciniatus); quoad pubem: pagina utraque glabriuscula, pubescente, parce pilosa, utrinque tamen concolora, supra glaberrima, nitida, saturatius virentia, opaca (in pineto halensi, Zorgs etc.), subtus pubescentia, villosa (R. corylif. β. villosus *DC. gall.* VI. 544.), tomentosa et incano-tomentosa, subtus discolora.

Reliquae, quibus ludit, mutationes infinitae plane sunt nec omnes enumerari possunt, melius multo secundum speciminum exsiccatorum seriem commonstrantur. Flores rubri v. c. passim cernuntur (in sylvis caeduis des Zorgs): laciniae calycinae in appendices foliaceas producuntur, fructus albi (*Zinn. gott.* 139.) etc. Satis est duplices sistere varietates, quae, quamvis in extremo positae, diversissimae, aliis formis intermediis, quibus omnia vepreta horrent, connectuntur. Mirum caeterum est, varietatem δ. canam, foliis exacte cordatis s. rotunditatis circinatae, supra incanis subtus dense tomentosis nervorumque elevatorum reticulo exaratis insignem, tamdiu auctoribus latuisse. *Smithius* enim non solum sed *Candollius* etiam, eosque, scilicet mos est, omnes sequuti sunt, auctores, in R. corylifolio dignoscendo folia utrinque viridia, concolora, qualia circa Halam in locis indicatis exstant, nec unquam incana urgent eoque modo ipsis verbis varietatem nostram excludunt. Ejusmodi mutatio autem, quae aliis speciminibus intermediis confirmatur, plurimis propria est Rubis nec in R. caesio, R. fruticoso Idaeoque desideratur. Inter varietates R. corylifolii denique R. laciniatum *Willd.* etiam exponere lubet, ad quem foliorum figura jubente spectat. Idem lusus observandus est in sat multis plantis, notissimus autem in Sambuci nigrae var. laciniata, quam nemo pro distincta spe-

cie declarabit. (cf. titulum Veronicae Teucrii supra.). R. Wichmanni *Weihe*, ut specimina a cl. *Sprengelio* mecum benevole communicata patefaciunt, formam intermediam exhibet, quacum transitus a R. corylifolio vulgari ad R. laciniatum *W.* illustratur.

R. vulgaris *Thal. hercyn.* R. vulgaris fructu nigro *C. Bauh.* et *auct.* aeque ac R. fruticosus *L.*, et hunc et R. corylifolium complectuntur, ut ex descriptionibus, synonymis et locis natalibus intelligitur. R. corylifolius enim R. fruticoso vulgatior, qui nemora eorumque juga amat editiora. R. suberectus *Anders. engl. bot.* t. 2572. R. corylifolii varietas est.

210. Rubus fruticosus *L.* caulibus angulatis virgatis validis, aculeis aduncis vastis, foliis membranaceis, inferioribus subquinatis subrhomboideo-oblongis inciso-serratis, lateralibus petiolatis, panicula corymbosa, calycibus reflexis, acinis nitidis baccatis. — *Flor. dan.* t. 1163. *Engl. bot.* t. 715. *Lam. illustr.* t. 441. f. 2. *Camer. epit.* 751. *Chabr. stirp.* 109. f. 4.

α. concolor, foliis subtus pubescentibus utrinque concoloribus.

β. discolor, foliis supra laete viridibus subtus argenteo-tomentosis.

γ. glandulosus, caulibus, petiolis pedunculisque glandulosis.

Var. α. et β. in nemoribus editioribus Lodersleben-sibus et Ziegelrodensibus passim, rarius per hyemem perennant. γ. in lapicidinis montis Kyffhaeuser.

Notae essentiales exstant in: caulibus angulatis validis, foliolis plus minusve rhomboideis, lateralibus petiolatis, floribus corymbosis inque calycibus reflexis.

Species in agro halensi saltem quoad foliorum formam, plus minusve rhomboideam minus polymorpha, quoad pubem tamen multis obnoxia vicissitudinibus, ut ex varietatibus indicatis aliisque intermediis levioribus elucet. *Gmelino* enim observante (*Pall. ross.* I. 2. 130.), in Persia Rubus fruticosus obvius est, toto caule cum aculeis, petiolis, pagina foliorum utraque petiolisque tomento denso albo obductis, qui in horto astracanico cultus, habitum plantae vulgaris mox induebat et flores albicantes quoque proferebat. Ob hanc potissimum observationem et ob generis indolem tam polymorpham dudum jam R. tomentosus *Borkh.* et *Willd.* mihi in suspicionem venit, foliis ternatis utrinque tomentosis quadantenus alienus. Etenim neque pubes neque folia ternata, quae a *Linnaeo* jam, *Gmelino* et *Pallasio* R. fruticoso vero adscribuntur, solum stabiles largiuntur notas inconcussasque. Equidem igitur tamdiu dubius propono stirpem, donec spontaneam legerim meque de certioribus differentiis persuaserim et formam cum R. Idaeo microphyllo hactenus confero.

Varietates, caule inermi *Barrelierus*, acinis albis *Rajus*, floribus albis plenis *Magnolius* (eadem exstat in horto halensi), rubris *Hallerus* (*gotting.* 109.) habent.

211. Spiraea Ulmaria *L.*

Spiraeam Ulmariam quoad caulis proceritatem, germinum numerum, foliorum formam eorumque pubem, innumeris ludere formis, dudum jam compertum habui eoque magis *Schultzium* acutissimum admiror, qui tomenti in foliorum facie supina tanti habuit, ut duplices ex hoc lusu, qui in Rubo Idaeo aliisque redit, statueret species distinctas. Equidem, natura ipsa teste, utrique cum tertia addita, modo varietatum dignitatem concedo et fere ita interpretor:

Spiraea Ulmaria, foliis pinnatis, foliolis ovato-lanceolatis, serratis, terminali subtrilobo, corymbis proliferis, germinibus contortis glabris.

α. rubra, foliis subtus cano-tomentosis margine crispis, caule proceriore.

Spiraea Ulmaria *auct.* *Schultz. suppl. starg.* 26.

β. glauca, foliis subtus tenuiter tomentosis glaucescentibus planis.

Spiraea glauca *Schultz.* l. l.

γ. viridis, foliis utrinque viridibus concoloribus.

Var. α. propter fluminum ripas; β. in irriguis umbrosis, alnetis sylvaticis inque salicetis; γ. in similibus at siccioribus locis.

XXVI. POTENTILLA.

Quamvis etiam repetitis de Potentilla genere examinibus a *Bessero* et *Lehmanno*, observatoribus eximiis, nuper institutis, omnia de speciebus singulis dubia discussa esse videantur, nihilosecius quaedam subeunt, quae quoniam in contrariam spectant partem, hoc loco neque reticenda nec quoque rejicienda sunt. Audacter igitur proferam, quae ex diutina Potentillarum quinquefoliarum in variis locis facta investigatione didici, et neque totius generis emendationem reticeam, neque synonymis a nuperis auctoribus aut neglectis aut male relatis dignam detraham attentionem.

Potentillae Linnaeanae, quibus lubens Tormentillas, dubie autem Comarum subscribo, duplicem mihi largiri videntur tribum s. genera distincta, siquidem hodiernorum praeceptis fidem habere malueris, et totidem Natura servat ac dictitat.

I. PENTAPHYLLUM.

Calyx decemfidus. Corolla pentapetala. Stamina plurima calycina. Styli decidui. Receptaculum fungosum, tuberculatum, pilis parce obsitum. Achenia nuda, transverse rugulosa, hilo laterali volvato incumbentia. Flores lutei. — *Tournef. instit.* t. 153. *Gaertn. carp.* t. 73. f. 6. *Schk.* t. 136.

†) foliis pinnatis.

212. POTENTILLA ANSERINA *L.*, caulibus repentibus, foliis interrupte-pinnatis, foliolis argute serratis sericeis, stipulis multifidis, pedicellis axillaribus solitariis folia subaequantibus, acheniis dorso sulcatis.

α. DISCOLOR, foliis supra virescentibus subsericeis.

β. CONCOLOR, foliis utrinque sericeo-candicantibus.

213. POTENTILLA SUPINA *L.*, caulibus decumbentibus dichotomis, foliis pinnatis, foliolis oblongis inciso-dentatis, lateralibus hinc basi obliquescentibus, ultimis confluentibus, pedicellis axillaribus solitariis deflexis folio brevioribus, acheniis numerosissimis.

214. POTENTILLA RUPESTRIS, caule erecto, superne in ramos dichotomos diviso, foliis radicalibus pinnatis, caulinis ternatis, foliolis obovato-subrotundis in basin cuneatam attractis inaequaliter-inciso-dentatis.

In nemusculo Seebensi.

††) foliis digitatis.

215. POTENTILLA ARGENTEA *L.* foliis quinatis, foliolis cuneiformibus apice incisis margine subrevolutis subtus cauleque e basi adscendente surrecto tomentosis, petalis retusis calycem subexcedentibus.

β. DENTATA *W.*, foliolis caulinis subintegris in basin angustatam protractis apice 3 — 4 - dentatis supra denudatis, caulibus declinatis detrito - tomentosis.

γ. DISSECTA *W.*, foliolis in lacinias lineares plus minusve profunde dissectis supra incanis subtus cauleque erectiusculo niveo - tomentosis.

In aggeribus et promontoriis ubique; β. in saxosis, inter arenulas torrentum, humifusa; γ. in tectorum grumis.

P. argentea *L.* ad quam Pentaphyllum canum polystychum (ob Pucciniam foliis saepius innascentem ita dictum) *Thal. herc.* 88. citandum, tomenti et candoris ratione et foliorum dissectionibus mire ludit, ita ut vix omnes varietates nominibus propriis distingui possint. Varietates extremae dissimillimae, forma vulgatiore inter utramque media connectuntur. Var. dissectae specimina coram habeo, foliolis ad nervum usque in lacinias angustissimas lineares dissectis et habitu aliena. Var. dentata, caulibus humifusis Coronopodis Ruellii instar, et foliolis apicem versus modo leviter dentatis tamque angustis insignis praecellit, ut singulum foliolum laciniae var. prioris latitudinem fere adaequare videatur. Aliam varietatem δ. *diffusa* mihi dictam Potentilla Guntheri *Pohl. bohem.* II. 185. *Spreng. pug.* II. *Lehmann pot.* 97. t. 10. constituit, vix nisi caulibus debilioribus solito magisque diffusis diversa. Foliorum margo, quem au-

ctores in hac planum, in illa revolutum urgent, essentialis nihil habet, isque me judice, ex pilorum ubertate et pubis densitate in variis formis jam magis jamque minus revolvitur.

Cl. *Lehmannus* has modo distinctas formas transgreditur, aliam tamen var. β. foliolis omnibus regulariter dentatis insignem statuit cum Pot. impolitae *Wahlenb.* (*carpath.* n. 507.) synonymo. An recte? Equidem vero de hac planta in nemoribus thuringiacis lecta et denuo observanda opinionem reticeo, suo loco proferendam.

216. Potentilla verna *L.* ex emend. nostr. foliis inferioribus 3, 5, 7-tenatisve, caulinis ternatis simplicibusque subsessilibus, foliolis obovatis serratis basi attracta integerrimis rigidis subtus lineatis pube adpressa simplici partitave hirsutis, petalis obcordatis calycem superantibus, caulibus caespitosis prostratis, floriferis adscendentibus.

α. alpestris *W.*, foliis ternatis quinatisve, caulibus paucifloris depressis nanis.

a. foliolis pube simplici rara utrinque hirsutiusculis.

P. verna β. nana *DC. gall.* V. 542.

P. Brauniana *Hopp. DC. gall.* IV. 462. *Hoffm. germ.* II. 234. *Pers. ench.* II. 56.

b. foliolis, caule calycibusque pube stellata incanis.

P. subacaulis *auct. quord.* nominatim *Hopp. cent. pl. exs.*!

β. campestris *W.*, foliis radicalibus petiolatis ternatis quinatisve, caule declinato caespitoso.

a. caule, foliis utrinque petiolisque viridibus

pube ſimplici rigidula hirſutis glabratisve. — *Engl. bot.* I. 37.

P. verna *L.* et *auct.* a *Lehmann. monogr.* 108. enumerat.

Quinquefolium minus repens luteum XIII. *Tabernaem. hiſt.* 354. f. 4. *C. B. pin.* 325. *Rupp. jen.* 106.

b. caule, calycibus, petiolis foliisque utrinque pube ſtellata incaneſcentibus virore aliquantulum translucente candicantibusve.

P. cinerea *Chaix. DC. gall.* IV. 461. *Perſ. ench.* II. 55.

P. verna *Roth. germ.* II. 573. ex deſcript.

P. ſubacaulis *auct. quor. Lehm. monogr.* 120. excl. ſyn. *Linn.*

P. opaca *Vill. delph.* III. 566. nec *Linn.*

P. arenaria *Borkh.* teſte *Koch.* et *DC.*

P. incana *Gaertn.* et *Meyer wetter.* 248.

Quinquefolium minus repens lanuginoſum luteum *C. Bauh. pin.* 325. excl. ſyn. *Tabern.* — *Rupp. jen.* 106.

Pentaphyllum minus molli lanugine pubeſcens fl. luteo *J. Bauh. hiſt.* II. 398. — *Chabr. ſtirp.* 170. f. 1.

Quinquef. IV. flavo fl. I. *Cluſ. hiſt.* II. 106. (ob folia incana et ſplendentia),

Pentaph. bavaricum *Camer. hort.* 120.

γ. MONTANA *W.*, caulibus annotinis ſubradicalibus proſtratis filiformibus aphyllis noduloſis in alios itidem elongatos folioſos et floriferos finientibus.

a. foliis caule petiolisque pube ſimplici piloſis.

b. petiolis foliis calycibusque pube ſtellata incanis.

P. ſubacaulis *auct. quord.*

δ. VINEALIS *W.*, foliis quinatis, foliolis obovatis in baſin cuneatam productis inciſo-dentatis ſubtus lineatis, caulibus annotinis ſublignoſis ra-

dicalibus aphyllis in caespitem undique procurrentem digestis inque alios adscendentes floriferos innovantibus.

a. caule, petiolis foliisque pilis simplicibus hirtis.

Pentaphyllum minus suffruticosum *Thal. herc.* 88.

b. caule, calycibus, petiolis foliolisque pube stellata obtexta utrinque candicantibus.

P. subacaulis *auct. quorumd. Ann. bot.* 146.

Var. α. in alpibus Helvetiae et Austriae; β. ad vias, in pascuis campestribus inter Seeburg et Rolsdorf, a. in solo argillaceo limosoque abundat, b. in iisdem locis, quibus calyx s. arena subest; γ. in collibus herbidis graminosis, a. in glareosis, b. in arenosis; δ. in vineis et promontoriis apricis ad Koelme, Lodersleben et aliis Thuring. locis, b. in ericetis arenosis des Zorgs, der Heide, hinter Nietleben, Kroellwitz etc., inque collibus calcareis asperis, quibus in locis var. β. γ. δ. promiscue occurrunt.

Radix perennis, lignosa, fibris pluribus aucta, superne squamis fuscis munita, quoad soli indolem dilutius saturatiusve fusca, plus minusve valida, jam (idque etiam in var. nana) pennae corvinae jam anserinae crassitiem attingentes. Caules cespitosi, prostrati, floriferi adscendentes, pilis plus minusve rigidis, adpressis patentibusque, jam simplicibus, aliis minoribus simul intermixtis jamque stellatim partitis hirsutis, magnitudine habituque perquam variantes, in var. α. valde abbreviati, vix unguiculares, in β. digitales et nonnisi longiores, in γ. annotini, radicales, aphylli, foliorum emortuorum rudimentis inscripti ibique nodosi, filiformes, fusci, flexiles, longissimi, superne in alios floriferos praelongos 1 — 2-pedales, subadscendentes semet innovantes: in var. δ. similes cum praecedente at crassiores, lignosiores, bre-

viores et firmiores, plurimi ex eadem radice undique protensi, caespitem multicipitem, vastum, pedalem formantes. Folia radicalia ternata, quinata et in speciminibus majoribus saepius septenata eaque longius breviusque petiolata: caulina ternata, summa simplicia, stipulis oblongis acute excisis, amplexicaulibus insidentia: foliola obovata, ab apice retuso usque ad mediam partem serrata in basin integerrimam cuneatam plus minusve longam producta, rigidiuscula, subtus nervis prominentibus, in serraturas abeuntibus exarata s. lineata, cum petiolis nunc pilis rigidulis rigidisque, simplicibus, magis minusve adpressis, pube tenuiore simul intermixta hirsuta, demum saepius glabrata (P. serotina *Vill. delph.* III. 564.), jam pilis stellatim partitis, parcius dispersis cum quodam virore translucente incanescentia, jam pube stellata, densa, intertexta cooperta indeque incano-tomentosa. Pedunculi uniflori, erecti, subterminales, quoad pubescentiam, caulis foliorumque more pilis simplicibus stellatisque hirsuti. Laciniae calycinae inaequales, exteriores lanceolatae, interiores ovatae. Petala obcordata, apice emarginata, flava, nonnisi ungue macula aurea inscripta (P. rubens *Vill.*). Semina subrotunda, jam venis perspicuioribus, jam obsoletis reticulata, jamque omnino laevigatis, iisque variis in eodem receptaculo.

Ita nec aliter de Potentilla verna, ob mutationes continuas rectius forsan, *versipellis* vocanda, judicandum, singulas autem, quotquot statuerunt auctores species, subspecierum constantium et in eodem loco natali fideliter redeuntium titulis modo indicandas esse atque describendas, ex diutina pluribus annis locisque facta observatione edoctus profiteor, quin, quamvis nonnulli emendationem nostram absonam habeant, obtestor. Ipsa enim Natura P. vernam, stirpem voluit esse maxime polymorpham et insigniter versipellem et per illam potissimum, pubem, ludicram sistere differentiam, luculenter comprobatur. Sua profecto, in hac

plantae loci natalis proprietas et indoles exposcit jura iisque jubentibus et stirpis natura polymorpha favente, formas sibi parat inter se satis alienas. Neque foliolorum numero, neque eorum figurae et pubescentiae, neque caulis directioni totiusque stirpis magnitudini, ne denique seminum indoli quidem, notis nimis subtiliter circumscriptis, in his plantis distinguendis confidendum est: nulla in his partibus nota exstat stabilis inconcussaque, nulla est, nisi in habitu totius plantae generali, nulla, dico, in utraque forma quoad pilos simplices et stellatos hucdum promiscue distincta, nisi in ipsa pube. Reliqua omnia essentialia ad unguem congruunt et eandem speciem praedicant. Quamvis transitus et mutua specierum putatarum adfinitas, speciminibus siccis et ad illam illustrandam in ordinem redactis, melius quam verbis exponi possit, num tamen sequentibus lucis quid foenerari numque sine speciminibus additis, observatores de hac disceptatione dubios persuadere valeamus, audacter experiamur. Et primum quidem de foliolorum numero. Solum foliolorum numerum, aliis differentiis non additis, in hac saltem familia ad speciem designandam haud idoneam esse, dubitari nequit, eaque vicissitudo in Rubis omnibus inque aliis Potentillis v. c. P. alba, foliis ternis me observante rarissime variante inque P. nostra, quamvis etiam a cl. *Lehmanno* folia ternata denegentur (*monogr.* 110.), redit, a plantis alpinis autem minime aliena est, in quibus omnes partes climatis potestate abbreviantur inque habitum pressum immutantur. Hinc potissimum P. Brauniana et P. subacaulis, qualem *Hoppius* cl. siccam dedit, a P. nostra adeo polymorpha removeri nequit, quae aliis notis praestantioribus et habitus conformis communione ad amussim congruit. Quantum habeat loci natalis proprietas in hanc plantam potestatem, ex indigenis dilucide patet, quae ab unciali s. bipolliceri longitudine (hanc vero cl. *Lehmannus monogr.* 113. pro mensura normali de-

clarat) ad pedalem extenduntur tantamque jactant ut singulum speciminum proceriorum foliolum totius plantae alpinae molem adaequare videatur. Quis igitur in planta ultra nives aeternas, altitudine 6 — 7000 ped. par. supra mare crescente, similem mutationem aut denegabit aut admirabitur? quis illam ob solam minutiem ab aliis removabit? Majora dubia apud quosdam auctores pubis ratio, quam omnes pro nota inconcussa declararunt, quae quidem nobis plantae naturam aliter dijudicantibus, levioris momenti esse videtur. Specimina P. vernae verae et subacaulis *auct.* seorsim adspecta, quoad pubem toto quidem discrepant coelo, aliis autem formis ex habitu et partium figura intermediis, ex vario loco collatis optime connectuntur. Jam enim idque in P. verna in solo argillaceo, lutoso aliove ejusmodi nata, pili simplicissimi aut omnino rarescunt aut copiosiores plus minusve rigent et caulem undique, petiolos et nervos paginae inferioris elevatos obvestiunt et in prona facie rariter etiam proveniunt iique promiscue cum aliis obsolete-stellatis mixti occurrunt: jam in aliis speciminibus in locis argillaceo - calcareis s. arenariis natis minores, aliis in radium depauperatum expansis cincti sunt iisque aucti aut persistunt aut revera stellati fiunt iique itidem nunc rariter disperguntur nunc in speciminibus in collibus calcareis s. arenariis asperis crescentibus uberrimi, multiradiati, pilo intermedio amisso, utramque foliorum faciem obtexunt. Tantam vero pubis mutabilitatem a Natura ipsa incoeptam, loci natalis proprietas praeprimis perficit ac molitur, ita ut in solo calcareo et arenoso pili lubenter nec invita Natura, basin versus varie ac manifestius partiantur, in argillaceo, glareoso inque lutoso multo frequentius simplices persistant et elongentur. Hinc quoque quibusdam regionibus, quae solum ex utroque mixtum habent, in glareoso P. verna plerumque simpliciter pilosa, in calcareo vicino obsolete stellato - pilosa, in apricis asperis dense stellato - to-

mentosa occurrere solet: hinc his locis virescit, illis cum virore quodam subcanescit, aliis vicinis, virore excusso candicat: hinc quoque quibusdam regionibus, quibus calx s. arena solum subest, Potentilla nostra pilis stellatis obsita incanescit inque illis P. subacaulis vulgo sic dicta occurrit, ut ex P. verna halensi, berolinensi, galliciana et bavarica a cl. *Rothio, Sprengelio, Kunthio, Bessero* ipsoque *Camerario* descripta intelligitur. Modum vero, ad quem pili simplices basin versus partiuntur, satis peculiarem in hac planta studiosius investigavi. Omnia scilicet folia utrinque punctis subtilissimis, oculo armato modo conspiciendis, alutae instar inscripta sunt et ex his punctulis pili basin versus tanquam ex bulbillo radios, quibus primarii, augentur, colligunt, qui secundum loci natalis ubertatem variam, magis minusve idoneam, jam obsoleti virorem leviter mutant, jam faciem integram tomenti densi instar ita obtexunt, ut virore omni excusso, candore sericeo tingantur. — Quae quum ita sint quumque P. vernam pro planta per Europam cunctam divulgata habeam, omnes mutationes ad pubem, foliorum formam, caulis longitudinem et directionem soli proprietati variae adscribendas et in specie distinguenda et statuenda solum ad habitum generalem, qui in omnibus exacte idem est, respiciendum esse persuasus sum et his edoctus argumentis omnes formas easque ex innata mutabilitate tam varias sub P. vernae titulo comprehendo.

Quod attinet ad *P. subacaulem Linn.* veram, hanc quoque nuperrimis auctoribus locum dedisse erroribus et ab illo inde tempore, quo *Jacquinus* aliique pubis similiter exstructae similitudine decepti suas divulgarunt, commixtam esse, certum est atque exploratum. Alia autem est eaque diversissima, Galliae australi indigena, quam *C. Bauhinus* in Granadae saxosis lectam ab *Albino*: *Morisonus* ex sylvis Pictavio adjacentibus: *Garidèllius, Linnaeus, Candollius*

aliique ex Galloprovinciae rupe Victoria (la montagne de S. Victoire) habuerunt et ad quam me judice, ex loco natali synonyma sequentia laudanda sunt: P. velutina *Lehmann monogr.* n. 74. p. 170. — P. subacaulis *Linn. mant. sp. pl.* I. 716. — *DC. gall.* IV. 463. excl. syn. pl. et loc. nat. — *Poir. enc. bot.* V. 602. excl. syn. — Fragaria incana *Lam. gall.* III. 112. — Fragaria sterilis sylvestris sericea incana *Moris. hist.* II. 187. *Garid. aix.* p. 190. t. 109. — Fragariae affinis sericea incana *C. B. pin.* 327. — Pentaphyllum effigie f. Leucas quibusdam *J. B. hist.* II. 598. *Chabr. stirp.* 171. f. 5. — Incana effigie Leucas Diosc. *Lobel.* 307. — Leucas f. Argentina monspeliaca, quam *Tabernaemont. hist.* I. 565. f. 2. figura rudi reddit et male describit, hujus quoque loci forsan est, quamvis ab illo ad Teucria rejiciatur.

217. POTENTILLA OPACA *L.* foliis quinatis septenatisve, foliolis obovato-oblongis serratis subtus petiolisque pube molli patentissima pilosis, caulinis vaginantibus suboppositis, vaginis amplis foliola subaequantibus, pedunculis filiformibus, caulibus basi ferrugineo-squamosis decumbentibus.

P. opaca *Linn. sp. pl.* I. 711. *Nestl. monogr.* 54. *Lehm. mon.* 105.
Quinquefolium montanum sericea hirsutie obsitum *Rupp. jen.* 106. *Buxb. hal.* 254.
Pentaphyllum minus molli lanugine pubescens, fl. luteo *Chabr. stirp.* 169. f. 6.
Quinquefolium IV. flavo flore II. *Clus. hist.* II. 106.

Species a praecedente ejusque varietatibus distinctissima nec adeo polymorpha, sed caulibus squamis ferrugineis onustis a basi inde adscenden-

tibus, pedunculis filiformibus, foliolis magis oblongatis, floribus minoribus et maxime pube molli, patentissima, alba, quibus omnes partes pubescunt, facile discernenda. Varietas omnibus partibus magis lanuginosa s. villosa et foliolis angustioribus, argutius et fere ut in P. hirta *L.* serratis exstructa, qualem *Linn.* ante oculos habuisse videtur, passim intercurrit. Quoad inflorescentiam Tormentillae erectae: quoad pubem, Potent. Fragariastro *Pers.* similis.

Pubes plantae a plurimis auctoribus hirta perperam vocatur: pili enim cum illis P. vernae collati, multo molliores sunt, albi et revera pubem pilosam constituunt.

II. THERMOPHYLLUM.

Calyx, corolla, stamina Pentaphylli. Styli persistentes. Receptaculum commune fungosum, pilis persistentibus tectum. Achenia laevia basi pilis inflexis cincta, hilo infero plano adfixa. Flores albi.

Huc pertinent: Potentilla caulescens *Jacq.*, P. Clusiana *Murr.*, P. lupinoides *Willd.*, P. valderia, P. alchemilloides *Lapeyr.*, P. nitida, P. splendens *DC.*, P. tridentata *Ait.*, et praeter has indigenae:

218. Potentilla Fragariastrum *Pers.* caulibus decumbentibus, foliis ternatis utrinque pilosis subtus discoloribus, foliolo impari obovato in basin cuneatam integerrimam abrupte attracto, lateralibus obliquis margine externo ad basin serrato, laciniis calycinis majoribus ovatis petala obcordata aequantibus.

219. Potentilla alba *L.* caulibus procumbentibus, foliis radicalibus quinatis, caulinis ternatis, foliolis oblongis apice conniventi-serratis supra glabris subtus glaucis sericeo-canescentibus, laciniis calycinis majoribus ovato-oblongis acuminatis petala obcordata subexcedentibus, minoribus linearibus.

Inter utramque media, alia nova est, hybrida utriusque progenies neque ad hanc neque ad illam proprie referenda:

† 220. Potentilla hybrida *W.*, caulibus procumbentibus, foliis radicalibus 3 — 4 natisve, foliolis obovato-oblongis apice infraque illum conniventi-serratis supra glabriusculis subtus glaucescentibus sericeis, laciniis calycinis ovatis acuminatis petala obcordata aequantibus.

Inter virgulta rechts von der Steigerthaelschen Mittelmühle in Pot. Fragariastri et P. albae consortio, extra agr. hal. fines. Maj.

Forma memoratu dignissima et in Potentillarum historia et in totius rei herbariae cognitione haud satis celebranda et perpendenda, inter P. albam et P. Fragariastrum ita intermedia, ut habitus externi, foliorum fabricae et figurae ratione jam huic, ex qua patre, jam illi, ex qua matre orta est, tam similis exiltat, ut vix nisi foliolorum numero et figura, in utraque specie acute distinguenda, dignosci possit. Eximium profecto stirpes hae offerunt plantarum hybridarum exemplum, quo cum aliarum plantarum cognitio, formis similibus at difficilius eruendis implicita illustratur meaque de illis opinio confirmatur. Plantae singulae succincte describi nequeunt: vacillant enim inter utramque speciem, ex qua ortae sunt et nunc ex hac nuncque ex illa.

majorem arripuerunt similitudinem. Stirps hybrida enim radicem lignosam, pro planta validam, protensam, habitum foliorumque figuram generalem, serraturarum conniventium indolem, lacinias calycinas, corollam a P. alba: pilos, quibus facies foliorum prona magis minusve pubescit, pubem petiolorum patentissimam, receptaculi acheniorumque indolem, tempus florescendi a P. Fragariastro mutuavit. Inter illa vero specimina praeter foliolorum numerum ternarium, ad unguem P. albam referentia, alia passim occurrunt, habitu externo ad P. Fragariastrum propius accedentia, quae pubem aliquam in foliolorum ad figuram obovatam proclivium pagina superiore induere incipiunt. Tanta autem partium mutabilitas et inter utramque speciem ambiguitas, minime varietates sed potius formas hybridas proferunt, revera intermedias, eodem jure ad hanc quam ad illam relegandas, quae citra speciei dignitatem, illam quidem fingunt, me tamen judice nunquam recuperant et, quamvis ab auctoribus pro speciebus distinctis declarentur, aptius ad parentes rejiciuntur.

POLYANDRIA.

221. Aconitum Lycoctonum *L.*

Aconitum Lycoctonum luteum *C. Bauh. pin.* 183, illo auctore in montibus caule productiore et foliis amplioribus, alibi humiliore foliisque minoribus, floribus luteis, interdum etiam pallidioribus varians, aeque ac Aconitum Lycoctonum *Linn.*, titulos me interprete offerunt vagos, finibus idoneis minime circumscriptos, nec piget, eadem cum *Morisono* (*hist.* I. 463.) proferre dubia et cum illo sciscitari, an formae multae, ab auctoribus laudatae, merae sint varietates sive species distinctae. Veteres rei herbariae scriptores et nuperi etiam, indoli speciei polymorphae nimiam tribuisse dignitatem, satis probabile esse videtur; ea saltem menta

et *Linnaei Wahlenbergii*que et *Candollii* plantas dijudico. *Linnaeus* in lapponicis Aconitum Lycoctonum foliis peltatis palmatis, multifidis, villosis, petalo supremo cylindraceo insigne distinxit nec alias notas *Wahlenbergius* (*lapp.* 152.) urget, varietatem duplicem, alteram floribus coeruleis (Ac. septentrionale *Willd. fl. dan.* t. 123.), alteram floribus lutescentibus (Ac. Lycoctonum *Willd.*) laudans. Equidem vero, quamvis speciminibus lapponicis (ex quibus, nisi a nostris differunt, var. tertia Linnaeana vocanda redundat, si differunt, aliud Aconitum *Linn.* ex synonymis, aliud ex ejus herbario assumendum est) minime exstructus, nequaquam tamen *Wahlenbergii* comparationi scrupulosae ad Kirkivare institutae fidem detrahere volo et lubens concedo Acon. Lycoctonum *Linn.* foliis palmatis multifidis villosis insigne, florum colore ludere et unam eandemque modo largiri speciem, synonymis germanicis et helveticis omissis, a *Linnaeo* determinatam, a *Wahlenbergio* autem restitutam. Relictis igitur de stirpe lapponica dubiis, nostra specimina attentius et ita plane circumscribamus ut boreales suam a nostra aut diligentius distinguant aut cum nostra conjungant.

Aconitum Lycoctonum, galea calyptrode obtusa basi exunguiculata petalis lateralibus incumbente, antice in apicem obtusum finiente, calcare producto in spiram simplicem revoluto, foliis trifidis utrinque pubescentibus.

α. Thalianum *W.*, foliis semitrilobis, lobis trifidis laciniisque obtusis, lateralibus semibilobis conformibus folium quinquelobum mentientibus, petiolis, pedunculis corollisque (luridis) aurato-pilosis, caule erecto.

Ac. Lycoctonum *Willd. sp. pl.* II. 1232. *Leyss. hal.* *Spreng. hal.* 155. *Roth. germ.* II. 591.

Napellus flore luteo Riv. Rupp. jen. 290. Buxb. hal. 233.

Acon. Lycoctonum luteum *Thal. herc.* 7.

β. Clusianum *W.*; foliis semitrilobis, lobis bitrifidis laciniisque ovato-lanceolatis acutis, petiolis pedunculisque albo-pilosis, corollis (flavescentibus) glabriusculis.

Ac. Lycoctonum β. glabriflorum *DC. syst.* I. 369.

Ac. Lycoctonum *Hopp. cent. pl. exsicc.*

Ac. Lycoct. vulgare flore luteo *Clus. hist.* II. 94. *Camer. epit.* 827. *Moris. hist.* f. XII. 2. f. 1. opt.

Varietas *Clusiana* a *Thaliana* differt: caule elatiore; florum spica longiore et multiflora; foliis majoribus, quoad figuram generalem quidem conformibus, laciniis vero longioribus, profundius incisis, dentibus acutioribus utrinque et petiolis pube alba adspersis; floribus pallescentibus, extus glabris, galea ampliore et cuculli calcare argutius revoluto labioque latioribus.

Utrum Ac. Lycoctonum *Linn.* foliis multifidis a nostro alienum revera differat anne potius var. angustifoliam, qualem Ranunculus polyanthemus, supra uberius descriptus offert, praebeat, sciscitor.

222. Aconitum Bernhardianum *Wallr.* cuculli calcare brevi spirali, labio ovato-lanceolato bifido recto, galea conica longe unguiculata antrorsum in rostrum protracta a petalis lateralibus subspathulatis obliquis retracta, petalis inferioribus lanceolatis obtusis deflexis, foliis quinquepartitis, laciniis tripartitis oblongis incisis basi cuneiformibus. Tab. II.

Ac. rostratum *Bernh.* — *DC. syst.* I. 376.

Ac. neomontanum *Spreng. hal.* 155. nec *Koell.*

Ac. Napellus *Ehrh.* ex loco nat.
Ac. Cammarum γ. *Linn. sp. pl.* I. 751.
Ac. coeruleo-purpureum, flore maximo s. Napellus IV. *C. Bauh. pin.* 183. *Moris. hist.* s. XII. t. 3. f. 12.
Ac. Lycoctonum flore maximo *J. Bauh. hist.* III. 659. f. 2. *Chabr. stirp.* 532. f. 2.
Ac. Lycoctonum IX. Judenbergense *Clus. hist.* II. 97. f. 2.

In nemore Loderslebensi passim, maxime in alneto interpratensi circa fontem aureum. Aug. Septbr.

Radix vasta, napiformis, ut congenerum. Caulis simplicissimus, foliosus, teres, firmus, superne in ramulos patentes floriferos divisus. Folia petiolata, quinquepartita: laciniae ovato-oblongae, basi cuneiformes, regulariter partitae, acute incisae, supra saturatius-, infra dilutius viridia, glaberrima: ramea sessilia, sensim minora. Pedunculi glabri, uniflori. Flores speciosi, in paniculam laxam dispositi, dilute-violacei, omnes, maxime tamen inferiores longe pedunculati, glabri, unicolores. Galea conica, elongata, longe unguiculata, dein a petalis retracta, in rostrum anticum longum abrupte producta: petala bina intermedia spathulata, obliqua, inferiora lineari-lanceolata, obtusa, deflexa. Nectarii cuculli calcar, spiraliter recurvatus, fere sicut in Lycoctono, tamen brevior: labium ovato-lanceolatum, obtusum, bifidum, rectum. Capsulae glabrae.

Aconitum illud, quod Ac. Neomontani *Koell.* et Ac. Neubergensis *DC.*, nominibus hybridis in systema transiit, a clar. *Sprengelio* in nemoribus Loderslebensibus indicatum, ab utroque diversissimum esse, dudum jam et ex descriptionibus et ex synonymis citatis intellexi. Quorsum enim galea humilis, antrorsum breviter rostrata, cuculli calcar aduncus, foliorum laciniae lato-lanceolatae et pedunculi pubescentes cum nostro congruunt,

quod galea conica elongata, longe abrupteque rostrata, floribus non saturate- sed laete violaceis, foliorum laciniis oblongis cuneiformibus pedunculisque glabris longe alienum discrepat. De synonymis nullum plane superest dubium. Acon. rostratum nominare nolui, quum omnia Cammara Candolliana, galeis in mucronem plus minusve longum productis praecellant.

Specimina in Hercyniae praeruptis des Selkethals lecta cum halensibus exacte congruunt simulque imposuerunt, ut *Ehrharti* plantam, a cl. *Candollio* ad Ac. Neubergense suum relatam, ex ducatu Blankenburgico huc duxerim. Quaenam fuerit Aconiti species Napelli veri nomine a *Rehfeldtio, Knauthio* et *Buxbaumio* in nemoribus dem Mittel- und Petersbergischen Holze indicata, anceps haereo. Neque enim *Leysserus* neque praeceptor immortalis neque ullus alius unquam l. l. Aconiti cujusdam observarunt vestigia.

223. Tilia microphylla *Vent.* foliis cordatis basi oblique rotundatis acuminatis inaequaliter serratis, supra, ramulis petiolisque glaberrimis, subtus glauco-viridibus, axillis venarum rufescenti-pilosis, nuce citriformi ecostata apice mammillata fragili. — Tilia folio minore *J. Bauh. hist.* I. 137. *Rupp. jen.* 108. *Buxb. hal.* 319.

224. Tilia platyphylla *Scop.* foliis cordatis oblique rotundatis acuminatis serratis utrinque concoloribus, nervis ramulisque junioribus villosis, nuce subgloboso-turbinata costata lignosa. — Tilia foemina folio majore et T. montana maximo folio *C. B. Rupp. jen.* 108. *Buxb. hal.* 319.

Utraque stirps foliorum magnitudine ac nucularum superficie varians, nemoribus nostris indigena, nec Carnioliae solum, ut *Willdenowius* vult, propria, quamvis etiam illa magis borealis, haec australis esse inque solo calcareo maxime laetari videatur.

XXVII. THALICTRUM.

„Thalictri generis naturalissimi species obscuras esse nec characteribus certis satis definitas easque monographia accurata maxime egere„ *Candollius* summus in *Systemate vegetab.* (I. 169.) conqueritur et equidem ipse olim jam (*Ann. bot.* 74.) monui; nec displicet hoc loco stirpium quarumdam agro halensi indigenarum historiam diligentius enarrare et primas ad illam ducere lineas. Summa profecto, omnia Thalictra indigena (taceam exoticorum et in hortis aut cultorum aut natorum umbram) premuntur difficultate et quamvis in omnibus plantarum enumerationibus, tute quasi, simulac vero obiter ac veluti in transcursu, nominibus Linnaeanis indicentur, tanta tamen, attentius adspecta, apud varios auctores objiciunt dubia, ut in synonymis laudandis, redigendis et castigandis opera et oleum perditum esse videatur. Omnia autem haec dubia sive ex generis indole polymorpha et stirpium in variis locis mutabilitate proficiscuntur, sive etiam descriptionum minus concinne accurateque promissarum fallaciam et ambiguitatem redarguunt eamque notam ne recentiores quidem effugiunt. Thalictrorum similitudinis naturalis vinculo arctissimo connexorum limites specificos statuere eosque formis singulis scite adaptare, arduum omnino et difficile est. Plurimi quidem auctores in speciebus statuendis jam caulis florumque proprietati, jam foliolorum figurae, nimis subtiliter circumscriptae, eorum superficiei, colori, magnitudini et quo, cauli adfiguntur modo, inflorescentiae et habitui denique, qui ex his omnibus redun-

dat, promiſcue quaſi conſiderunt hisque et aliis ejusmodi decepti, omnium fere Thalictrorum (Th. foetidi *L.*, pubeſcentis *DC.*, minoris *L.*, ſaxatilis *DC.*, elati *Murr.*, majoris *Murr.*, medii *Jacq.*, flavi *L.*, anguſtifolii *L.* aliorumque) definitiones vagas ac ambiguas ediderunt, ob generis naturam mutabilem denuo et aliter expoliendas. Equidem enim his omnibus partibus, generi potius ſ. ſpeciei cujuscunque ſingulae varietati propriis, ſummam computo fallaciam, qua pertaeſus aliam ingredi viam et in Thalictris diſtinguendis juxta habitum proprium, maxime ad carpellorum figuram et fabricam reſpicere praecipio. Exemplum offert Th. montanum noſtrum, formis variis, in quovis propemodum loco obviis, quaſi ſuſpectum. *Linnaeus* ex aliis innumeris, modo varietatem roridam, nebula caeruleſcente et apicibus foliolorum purpuraſcentibus inſignem: *Smithius* varietatem aliquam glaucam, ut ex icone botanici anglici conjicio, novit, quae quidem formae aliis primariis itidem amice connectuntur. Quamvis enim nebula caeruleſcens, (taceam foliolorum apices purpuraſcentes), ſtirpis eſſentiam revera complecti videatur, illa tamen ex varia loci natalis conditione nunc rareſcit modoque circa vaginas inque carpellis perſiſtit, nunc vero in aliis ſpeciminibus obſoleta omnino evadit, ejus loco glandulas acquirit ſpecieique notam ambiguam reddit atque mentitur. Quamvis igitur Thalictrum noſtrum mire ludat inque eodem loco plurimis aliis faepe ſimillimum evadat, quamvis hic, caule dodrantali, microphyllo, alibi bicubitali, macrophyllo foliisque Th. aquilegifolii majoribus inſtructo reperiatur, in his omnibus tamen varietatibus, eandem carpellorum figuram et magnitudinem fideliter ſervat. Similem procul dubio mutabilitatem, denuo et diligentius ſub dio obſervandam, alia complura niſi omnia Thalictra ſubminiſtrant eaque forſan Th. flavum ipſum, (quod, ut infra docebo, ab auctoribus varie deſcribitur et cujus innumerae mihi quidem in-

noteſcunt formae, hucdum autem nondum ſatis exploratae ſunt), excellit et formis variis, quas gignit, obſervatorum acumini illudit.

225. Thalictrum montanum *Wallr.* caule flexuoſo ſupra baſin vaginatam aphyllam folioſo, foliolis obovatis ſubrotundisve obtuſe-trifidis glauco-viridibus, floribus umbellato-paniculatis cernuis, carpellis oblongis aequaliter coſtatis utrinque attractis, illis nervis foliolorum vaginisque coeruleo-pruinoſis.

α. virens *W.*, foliolis obovato-cuneiformibus profunde acuteque trifidis (parvis) utrinque cauleque viridibus concoloribus, carpellis glabriuſculis pruinoſis.

? Th. ſaxatile *DC. gall.* V. 633. *ſyſt. veg.* I. 178.
Th. nutans *hort. quorumd.*
Th. minus *Leyſs. hal.* 132. in vineis Bennſtad. *Poll. palat.* II. 100. excl. ſyn. *Hall.* — et *al. auct.*

β. roridum *W.*, caule nebula perenni coeruleſcenti pruinoſo foliolisque ſubrotundis trifidis glaucis glabris.

Th. minus *Linn. ſp. pl.* I. 769.

γ. glandulosum *W.*, foliolis ſubrotundis leviter trifidis utrinque (magis minusve) glaucis, illis, vaginis, petiolis carpellisque glanduloſis.

Th. pubeſcens *DC. gall.* V. 633. *ſyſt.* I. 177.
Th. minus *Smith. brit.* I. 585. *Engl. bot.* t. 11. *DC. ſyſt.* I. 178. excl. ſyn. *Schk.*, *flor. dan.* t. 732. *Rupp. jen.* 69. ex l. n. *Tabernaem. hiſt.* 121. *Moriſ. hiſt.* IX. 20. 12. et *al. auct.*
Th. foliis latis rotundis tridentatis, caule nudo laxiſſime paniculato *Zinn. gott.* 118. ex l. n.

Var. α. in vineis saxosis sterilissimis ad Bennstaedt, quo loco et alia var. foliis rotundioribus et obtusioribus (Th. saxatile *DC.*) passim intercurrit: γ. in collibus gypsaceis, calcareis ad Frankenhausen, Sondershausen, Bottendorf inque jugo meridionali arenoso der Rothenburg, infra arcem, ubi maxima hujus Th. luxuries et mutabilitas; in similibus locis der Steinklippe etc. Jun. Aug. fructus maturat.

Radix fibrosa, horizontaliter protensa, flava, praeter caulem, aliquot foliola et plantae sequuturae initia sustinens. Caulis teres, leviter striatus, firmus indeque quadantenus arbusculaeformis vocandus, flexuosus, erectiusculus, simplex, raro a basi inde ramosus, supra basin adscendentem, vaginis fuscis munitam, internodiis foliiferis, incrassatis interceptus, cum vaginis in omnibus fere varietatibus nebula rorida magis minusve coerulescens, in var. α. lacte viridis s. purpurascens, in var. β. nebula irroratus, in var. γ. glandulis exilissimis, brevissime stipitatis, albentibus large adspersus, ab altitudine pedali ad bicubitalem varians. Folia triplicato - pinnata; inferiora, petiolo basi vaginante, hinc plano suffulta, quoad circumscriptionem generalem triangularia, in pinnas conformes, trifidas divisa: foliola quoad figuram et superficiem varia: in var. α. extremum obovato - cuneiforme, profunde acuteque trifidum s. quoque basi subcordatum idque latius obtusiusque dentatum, lateralia obliquata, similiter dentata, lineas 2 lata, 3 longa, utrinque sine ullo glaucore concolora, viridia, subtus nervis elevatis subglaucescentibus exarata; in var. γ. minora, magis rotundata basique subcordata, obtuse - leviter - inaequaliterque 3 — 6 - fida, magis minusve approximata s. patula, majora, orbiculata, basi cordata, obovata et figuram cuneatam nonnisi haud male referentia, varie dentata s. subintegra, quoad magnitudinem perquam varia, nunc centimetr. 1½ longa et totidem lata, nunc maxima, Aquilegiae vulgaris instar dilatata;

centimetr. 4 lata et longa, quoad colorem, jam concolora, jam subtus dilutius virentia, jam hinc glauca, jam utrinque glaucore insigni suffusa et fere discolora, plerumque vero, ut reliquae partes, glandulis exilissimis, pilis nullis ut in Th. foetido intermixtis, largius adspersa iisque viscidula et leviter foetentia, quoad consistentiam, jam firma, exsucca, jam satis tenuia, jam membranacea, rigida ex loco natali, qualia in exemplis helveticis vidi. Inflorescentia umbellato-paniculata; ramuli rigidi, inferiores patentes, foliolis parvis s. in var. grandifolia quadam, ovatis, acuminatis, integerrimis, latis suffulti, superiores erecti, foliorum rudimentis stipulaeformibus, scariosis, dentatis basi aucti. Pedicelli floriferi, apice cernui, demum fructiferi erecti, inferiores oppositi, 2—4, iique umbellam mentientes, elongati, carpellis quinquies octiesve longiores. Umbellulae pentaspermae. Germina oblonga, utrinque acuta, jam pruina coerulescente, pertenui, jam glandulis adspersa, stigmate conspicuo, uniscutato, nigrescente coronata. Carpella oblonga, 8-costata, ex costis aequalibus teretiuscula, utrinque obtusiuscula, pro planta, maxima, in speciminibus sub umbra natis, utrinque et latere opposito levissime obliquata s. leviter ventricosa, stigmate coronata, lineas 2 longa, in var. α. semper nebula coerulescente irrorata, raro et glandulis adspersa, quae in var. γ. frequentiores rarissime tantum desunt.

Varietas γ. praeprimis polymorpha sequentes fere offert formas: a. *parvifoliam*, foliolis approximatis subrotundis minimis obtuse-dentatis, caule pedali; b. *integrifoliam*, foliolo extremo trifido, reliquis obovatis abrupte mucronatis subintegerrimis remotis, pedicellis umbellatis; c. *grandifoliam*, foliolis maximis, extremo basi cordatis, apice obtuse trifidis abrupte apiculatis, lateralibus conformibus obliquescentibus irregulariter remoteque dentatis glabriusculis, insignes, quae quidem

extremae et seorsim adspectae diversissimae, aliis intermediis innumeris amice connectuntur.

Speciei essentiam equidem in caule supra basin aphyllam folioso, inflorescentia laxa, umbellato-paniculata, pedicellis elongatis subumbellatis, carpellis majoribus, oblongis, aequaliter costatis eorumque nebula, qua haec maxime, caulis vero et petiolorum vaginae leviter caerulescunt, statuo. Glaucor et glandulae exilissimae, satis singulares, (quae forsan ex solo calcareo proficiscuntur et in hoc Thalictro ex nisu naturali ut in Polypodio calcareo *Sm.* nascuntur), in hac stirpe jam adsunt, jam omnino deficiunt, in Th. collino autem et Th. elato nunquam observantur. Qui ex foliolorum figura, magnitudine stirpisque totius altitudine, notis scilicet, ut hodiernis mos est, subtilius circumscriptis confidunt, errant et illis decepti species hybridas profundunt, quarum ex innumeris ejusdem stirpis varietatibus, quinque s. sex conficere potuissem. Quivis enim locus suas proferre videtur formas, et aliae in solo calcareo, aliae in gypsaceo, iterum aliae in arenoso: aliae existunt in apricis, aliae eaeque polymorphae in umbrosis vicinis. Ex tanta prorsus mutabilitate fieri solet, ut in Th. nostro in apricis calcareis nato omnes partes glabrae virescant habitumque arbusculaeformem, depressum fingant: in rupibus gypsaceis glaucore insigni saepius at promiscue suffundantur: hinc quoque folia in vepretis jam subtus glaucescunt eaque saepe maxima evadunt in caule exaltato, jam nebulam coerulescentem induunt, quae in plantis junioribus conspicuior, demum aut omnino deteri solet aut quoque in petiolorum vaginis carpellisque solum residet, jamque glandulas, Th. foetidi more, induunt iisque inter digitos trita leviter foetent. Nemo vero ejusmodi vicissitudines observavit, nemo explicavit, quamvis etiam auctores de stirpis colore dissentiant et bipartiantur, ideoque potissimam Th. minoris nomen mutavi ut novo universam

Th. nostri naturam succincte exprimerem. Synonyma perquam dubia sunt et equidem paucula easque certa addidi ex loco natali.

Thalictrum foetidum Linn., caule simplici internodiis foliiferis approximatis intercepto, foliolis ovatis irregulariter profundeque trifidis, utrinque, vaginis petiolisque pubescentibus viscido-glandulosis, panicula pauciflora, carpellis ovato-subrotundis compressis stigmate abrupte mucronatis, definitum, praeter alias differentias a Th. nostri varietatibus glanduliferis facile et affatim dignoscitur.

† 226. Thalictrum collinum *Wallr.* caule basi folioso internodiis approximatis intercepto, foliis utrinque viridibus glaberrimis, radicalibus sessilibus confertis, foliolis e basi ovata subcordatave subrotundis obtuse-trifidis, floribus paniculatis cernuis, carpellis ovatis aequaliter costatis concoloribus stigmate recto coronatis.

Th. minus *Spr. hal.* 156. excl. syn. *Roth. germ.* II. 597. ob fruct. ovatos, et *al. auct.*
Th. montanum praecox *Berg. francof.* 128.

In collibus editioribus circa Rofsleben, Auleben et alibi. Jun.

Radix fibrosa, horizontaliter protensa, flava, superne ex collo praeter vaginas aliquot, foliis plurimis aucta. Caulis ut congenerum, attamen nebula caerulescente et glandulis semper destitutus, gracilior, firmior, internodiis foliiferis 3 — 4 interceptus, plerumque purpurascens, 1 s. 2-pedalis. Folia sessilia in vaginis dilatatis, margine scariosis, utrinque sine glandulis ullis et glaucore magis minusve virentia s. purpurascentia: radicalia plura, in caespitem juncta et per omnem aetatem persistentia, multijuga et more congenerum, multipli-

citer divisa, caulina conformia, erecta, sensim minora et angustiora, floralia angustissima; foliola parva, congenerum more, varia, jam magis rotundata, basi ovata s. subcordata, 3 — 6 obtusque dentata, jam obovata, trifida, basi attracta, omnia vero magis quam in congeneribus approximata. Inflorescentia paniculata, ex ramulis plurimis, rigidis, ramosissimis, flexuosis, inferne foliolosis, superne eorum rudimentis scariosis suffultis composita. Pedicelli floriferi apice cernui, dein fructiferi erecti, alterni, breves, subramosi, ut plurimum carpellis ter quaterve longiores. Umbellulae pentaspermae. Germina oblonga, utrinque acuta, stigmate majore, fere biscutato coronata. Carpella exacte ovata, aequaliter costata, convexa, utrinque aequaliter attracta, stigmate apiculata, duplo quam Th. montani minora, viridia, glandulis et glaucore destituta.

Th. saxatile *DC.* nostrum esse, plane dubito, quoniam eandem carpellorum quam Th. minoris laudavit, cujus fructus a nostro valde recedunt. Th. sibiricum hort. hal. (? Th. concinnum *Willd.*) nec *Linn.* praeter folia radicalia, triangularia, multijuga, polyphylla, numerosissima, simillimum et forsan Th. collinum ipsum, climate mutatum. Quale sit Th. minus a *Buxbaumio* et *Leysero* in pratis ad Bischdorf, Reideburg, Canena indicatum anque ad nostrum sive ad Th. elatum pertineat, dicere non audeo: desunt enim exempla e loco.

† 227. Thalictrum elatum *Murr.* caule erecto internodiis foliiferis remotis intercepto, foliis utrinque viridibus, radicalibus petiolatis jugisque patentissimis, foliolis remotis basi obliqua subcordata obtuse-trifidis, floribus erectis paniculatis, carpellis ovato-subrotundis, costa

exteriori prominula in stigma costae interiori gibboso inclinatum excurrente.

α. MULTIDENTATUM W., foliolis trifidis basi oblique subcordatis, lobis lateralibus bifidis septemfida mentientibus.

β. CUNEIFOLIUM W., foliolis basi subcuneatis trifidis, lobis acutiusculis, caule sepalisque purpurascentibus.

γ. ROTUNDIFOLIUM W., foliis patulis, jugis foliisque remotis subrotundis maximis apice dilatato truncato leviter trifidis, lobo intermedio abrupte breviterque mucronulato, caule paniculaque ramosissimis diffusis.

Th. majus *Ann. bot.* 72. excl. syn. et adnot.
Th. minus *Schk.* t. 151. *Leyss. hal.* 131. in pineto hal.

Var. α. ad nemusculi des Zergs oram meridionalem cum Veronica foliosa, inque arvis Seeburgensibus, Bennstadiensibus viciniisque, var. β. cum priore et sequente inter segetes passim intercurrit inque collibus sylvaticis des Buchbergs nemoris Ziegelrod., var. γ. in colle dumetoso des Bischoffsbergs pineti halens. Jun.

Radix congenerum. Caulis surrectus, basin versus folio longe petiolato, demum in planta florifera deciduo auctus, internodiis distantibus interceptus, sicut folia, glaucore glandulisque destitutus, in var. α. gracilis, in β. firmior, in γ. robustior. Folia inferiora petiolo longo, in basin vaginatam desinente suffulta, multijuga, in var. γ. maxima, ex jugis plurimis iisque aeque ac ejus folia remotissime disposita, supra plus minusve saturate, subtus dilutius virentia: superiora sessilia, sensim minora; foliola varia, in var. α. rotundata, basi ovata subcordatave, plus minusve obliqua, profunde dentata, dente intermedio trifido, lateralibus bifidis, foliola 7 — 8-fida fere mentientia, unguis molem aequantia, in var. β. in basin subcu-

citer divisa, caulina conformia, erecta, sensim minora et angustiora, floralia angustissima; foliola parva, congenerum more, varia, jam magis rotundata, basi ovata s. subcordata, 3 — 6 obtusisque dentata, jam obovata, trifida, basi attracta, omnia vero magis quam in congeneribus approximata. Inflorescentia paniculata, ex ramulis plurimis, rigidis, ramosissimis, flexuosis, inferne foliolosis, superne eorum rudimentis scariosis suffultis composita. Pedicelli floriferi apice cernui, dein fructiferi erecti, alterni, breves, subramosi, ut plurimum carpellis ter quaterve longiores. Umbellulae pentaspermae. Germina oblonga, utrinque acuta, stigmate majore, fere biscutato coronata. Carpella exacte ovata, aequaliter costata, convexa, utrinque aequaliter attracta, stigmate apiculata, duplo quam Th. montani minora, viridia, glandulis et glaucore destituta.

Th. saxatile *DC.* nostrum esse, plane dubito, quoniam eandem carpellorum quam Th. minoris laudavit, cujus fructus a nostro valde recedunt. Th. sibiricum hort. hal. (? Th. concinnum *Willd.*) nec *Linn.* praeter folia radicalia, triangularia, multijuga, polyphylla, numerosissima, simillimum et forsan Th. collinum ipsum, climate mutatum. Quale sit Th. minus a *Buxbaumio* et *Leysero* in pratis ad Bischdorf, Roideburg, Canena indicatum anque ad nostrum sive ad Th. elatum pertineat, dicere non audeo: desunt enim exempla e loco.

† 227. Thalictrum elatum *Murr.* caule erecto internodiis foliiferis remotis intercepto, foliis utrinque viridibus, radicalibus petiolatis jugisque patentissimis, foliolis remotis basi obliqua subcordata obtuse-trifidis, floribus erectis paniculatis, carpellis ovato-subrotundis, costis

glaucis (contra *Candollium*, qui folia utrinque viridia in fl. gall. urget) excellere dicitur, cum indigenis collatum mihi dubium est. Specimina quidem coram sunt a definitionibus modo laudatis plane non aliena, nec tamen satis nota. Aliud forsan australe, aliud boreale, pro quo *Linnaeus* habet et ad quod *flor. dan.* icon t. 939., foliis ovato-subrotundis varie incisis insignis, melius forsan et *Wahlenbergii* opinio, Th. majus *Murr.* Th. flavi *L.* varietatem meram esse, spectat. De illo igitur non solum sed quoque de Th. flavi var. β. speciosa *Leyss. hal.* 132. (Th. majus, flavum, staminibus luteis, glauco folio *Buxb. hal.* 316.), certioris quid affirmare nequeo et illius historiam patruis, hujus vero halensibus explicandam commendo. Praeter alias varietates, Th. flavi titulo forsan promiscuo inscriptas nec rite digerendas, aliud idque mihi optime notum coram est Thalictrum, quod quidem in his angustiis ἀνώνυμον indicare et diligentius describere lubet.

Thalictrum — —, caule stricto simplicissimo striato heterophyllo, foliis erectis utrinque concoloribus, foliolis e basi ovata cuneiformibus trifidis, summis lanceolato-linearibus sensim angustioribus, stipulis scariosis dentatis petiolos partiales foliorum inferiorum munientibus, panicula florifera erecta contracta. — Th. pratense majus *Rupp. jen.* 69. ex l. — In pratis udis der Unstruth, Helme suisque locis minime rarescit.

Radix fusca, intus flava, longe protensa, annulis fibrosis intercepta. Caulis strictus, simplicissimus, striatus, undique foliosus, basi foliorum emortuorum vaginis fuscis approximatis vestitus, viridis, 2 — 4-pedalis. Folia utrinque subtus dilute viridia, biformia: inferiora petiolata,

neiformem potius attracta, apice profunde acutiusque trifida, in var. γ. duplo majora et latiora, antice dilatata et quasi truncata, praeter dentem extremum porrectum varie irregulariterque incisa, dentes magni, obtusissimi, parcius abrupteque apiculati saturatius virentia, 2½ centimetr. longa et lata; in foliis superioribus, acutiora, minora et angustiora. Inflorescentia paniculata, ramosissima eaque in var. γ. diffusa et inferne foliosa: ramuli patentes, pedicelli magis minusve longi, carpellis sexies octiesve longiores. Flores erecti, brevius pedicellati vero subcernui, ut in icone Schkuhrii. Umbellulae pentaspermae. Carpella ovato-subrotunda, plantae elatioris ratione parva, more congenerum 8-at inaequaliter costata, i. e. costa exteriore magis prominula, acutiore, fere cristata, in stigma acutum inclinatum excurrente, interiore in gibbum obsoletum infra stigma abrupte desinente.

Quamvis Th. elati *Murr.* titulo, unica tantum forma, procerior illa et macrophylla, quam olim in *ann. bot.* Th. majoris nomine descripsi, nunc verò Th. elato varietatis loco subscribo, omnibus auctoribus innotuerit, tam variis tamen stirps obnoxia sit mutationibus ut ab inexercitato sine carpellis plane non recognoscatur. Omnes vero mutationes locus natalis perficit eoque, ni fallor, jubente et ex generis variandi nisu innato, in arvis apricis var. β. cuneifolia existit, quae nunc viret, nunc vero habitu rigidiori magisque divaricato insignis, caule sepalisque purpurascit.

228. Thalictrum flavum, quod *Linnaeo* teste, caule sulcato, panicula multiplici erecta, pistillis 10 — 16: *Smithio* auctore, caulibus angulato-sulcatis, parum ramosis, foliis subtus glaucis, panicula ramosissima, parum foliosa, stigmatibus cordatis brevibus: *Wahlenbergio* narrante, habitu lato foliisque maximis, subtus

β. CNIDIOIDES *W.*, caule erecto ramoso, foliis multijugis, foliolis inferioribus superioribusque conformibus lineari-lanceolatis margine revolutis subtus vaginisque pubescentibus.

γ. GALIOIDES *W.*, caule stricto angulato gracili internodiis approximatis intercepto, foliis sessilibus adpressis conformibus glaberrimis, foliolis lineari-filiformibus convolutis.

Th. galioides *Pers.* *ench.* II. 101. *Nestl.* in *Willd.* *enum.* 585.

Var. α. in pratis udis inter Döllnitz et Libenau, ad Bölberg; var. β. ad pontem saxeum nemusculi Döllnitzensis. Jun.

Radix repens esse videtur. Caulis in var. α. inferne teres, superne angulatus, simplicissimus, strictus, internodiis remotis interceptus, glaberrimus, 2 — 3-pedalis, in var. β. conformis at a basi inde ramosus, in γ. angulatus, foliosus, geniculis approximatis interceptus, vix pedalis, gracilis. Folia bipinnato-supradecomposita; inferiora in var. α. erecta longe petiolata, petiolo angulato, teretiusculo, pubescente, in vaginas submembranaceas, dein fuscas, nervosas, margine scarioso, lacero cinctas desinente suffulta, supra laete-subtus dilute viridia, nervis prominulis exarata, ibique apud nos semper pubescentia, ex foliolis lineari-lanceolatis, 2 lineas latis, margine revolutis, utrinque attenuatis, obtusiusculis, sessilibus, subintegerrimis s. rarius dente uno alterove incisis composita; in var. β. similia quidem at multi- (9 — 10-) juga, multo majora, ita ut pinna singula folium integrum varietatis antecedentis adaequare videatur, alioquin in similia foliola decomposita; in var. γ. omnia sessilia, ut reliquae partes, minora, vaginis brevibus suffulta, omnia conformia, ex foliolis lineari-filiformibus, convolutis, utrinque glaberrimis composita; caulina reliqua in omnibus var. sessilia, cauli arcte adpressa, approximata, basi auriculis vaginarum scariosis lacero-fimbriatis, liberis,

petiolis in vaginas amplexicaules, scariosas, fuscas, demum laceras desinentibus innixa; reliqua sessilia: foliola in inferioribus, e basi obovata, obtuse protracta, cuneiformia, apice dilatata, trifida, lobis oblongis, obtusiusculis, subintegris, lateralia basi magis obliqua, subsessilia, subintegra, circa petiolorum partialium, brevium basin, stipulis scariosis, fuscis, dentato-laceris, ut Th. aquilegifolii, munita: in superioribus sensim angustiora, summa linearia, integerrima s. dente uno alterove subtrifida, acuta. Panicula subterminalis, florifera e ramulis brevibus oppositis contracta, dein magis effusa. Antherae obtusae staminibus duplo breviores. Carpella nondum vidi.

229. Thalictrum Bauhinianum *Wallr.* caule stricto simplici angulato-striato, foliorum inferiorum petiolatorum foliolis lanceolato-linearibus, superiorum sessilium adpressorum foliolis lineari-filiformibus convolutis, panicula erecta, carpellis ovato-oblongis aequaliter costatis utrinque attractis.

Th. angustifolium var. *Linn.* et *al. auctor.*
Th. Bauhini *Crantz austr.* II. 76.
Th. foliis adscendentibus linearibus, panicula erecta *Hall. helv.* p. 56. n. 1157.
Th. angustissimo folio *C. Bauh. prodr.* 146. *Moris. hist.* III. s. IX. t. 20. f. 8. *Tabernaem. hist.* I. 121. f. 1.

α. seselioides *W.*, caule stricto internodiis foliosis distantibus intercepto heterophyllo, vaginis, petiolis foliisque subtus pubescentibus, foliolis inferioribus lanceolato-linearibus nervosis, superiobus approximatis lineari-filiformibus convolutis.

Th. angustifolium *Spreng. hal.* 156. *Schultz starg.* n. 458.

β. LAETAM, foliis utrinque viridibus vaginisque nebula destitutis, ad quam Th. majus, florum staminibus purpurascentibus *Buxb. hal.* 316. pertinet. — Nullum prorsus ex sola pruina discrimen, ut in Th. montano mutabile, generi potius quam speciei propria.

XXVIII. ADONIS.

Et Adonides vernales s. Consiligines *DC.*, collium apricorum et aestivales s. Adonias *DC.*, segetum ornamenta, quarum notitia primis florae germanicae scriptoribus jam illuxit, a pristinis inde temporibus admodum variis locum dedisse dubiis nec quoque nostro tempore, quo fide pristina relucescere incipiunt, extra dubiorum aleam positas esse, ex veterum et hodiernorum testimoniis bilinguibus patet. *Linnaeus* enim in primis spec. plant. editionibus (Adonis radice annua, *hort. cliff.* 321. *sp. pl.* ed. I. 547.), *Millerus* (*dict.* n. 1.), *Hallerus* (*helv.* n. 1158.), *Leysserus* (*hal.* ed. I. 114.), *Crantzius* (*austr.* II. 83.), *Gouanus* (*monsp.* 321.), *Lamarckius* (*dict.* I. 45.), *Brotero* (*lusitan.* II. 376.), *Mèratius* (*parif.* 213.), *Candollius* (*gall.* IV. 887. *syn.* 415.) aliique omnes Adonias Candollianas, quas veteres rei herbariae statores secundum coloris differentiam cautius distinxerant, duratione annua jubente ad unam eandemque reduxerunt Adonidisque annuae titulo vago divulgarunt. *Linnaeus* errorem intelligens, Ad. annuae nomine excusso, in posterioribus scriptis, ex illa duplices statuit species, A. aestivalem et auctumnalem easque *Jacquinus* Adonide miniata et flammea, *Hoffmannus* autem Ad. citrina, speciebus novis auxit, quas *Persoonius* (*enchirid.* II. 102.) itidem Adonidi auctumnali, varietatum loco perperam subscripsit, *Candollius* autem (*system. natur.* I. 221.) omnes quidem sigillatim enumerat, minus acute distincteque describit, si-

mulae vere adeo adfines declarat, ut a plurimis auctoribus forsan haud immerito pro ejusdem speciei varietatibus habeantur totumque genus, ad quod *Ehrhartus* jam (*Beytr.* IV. 51.) omnes rei herbariae studiosos et nominatim hortorum antistites invitaverat, dubitanter exponit et observatorum examini seriori commendat. Hac prorsus admonitus difficultate, eo lubentius ad specierum agro halensi indigenarum historiam illustrandam me accingo, quo uberius in illo proveniunt et primis fl. patruarum innotuerunt scriptoribus.

Omnes autem Adonides annuae arctissimo connectuntur affinitatis vinculo et vix nisi attentis exercitatisque inter se dignosci possunt oculis. Omnibus enim quoad habitum, foliorum et petalorum figuram generalem eorumque colorem in Adonide maculata varium, mira inest adfinitas et similitudo, ex qua differentiae, (quae, me judice, in petalorum figura speciali, carpellorum indole inque styli proportione versantur) difficilius addiscuntur. Hinc Adonides notissimae commutatae aut latuerunt aut nominibus variis apud varios auctores redierunt, de quibus proxime summatim dicendum est.

Adonis sylvestris flore phoeniceo ejusque foliis longioribus *C. Bauh.* aeque ac Ad. aestivalis *Linn.*, ad quam auctor *Bauhini* synonymon citat, titulos vagos largiuntur. Alia enim eaque plurima synonyma a *Bauhino* allata, ut *Matthioli*, *Loniceri* et *Tabernaemontani* ad Ad. maculatae var. miniatam nostram spectant, alia autem certius redigi plane non possunt. Hinc quoque Ad. aestivalis *Linn.*, quatenus a *Candollio* secundum specimina in *Linnaei* herbario visa statuitur, ex *C. Bauhini* synonymis suspecta, plures et distinctas comprehendit species et ob *Camerarii* synonymon additum, ne Ad. maculatae varietatem β. ochroleucam quidem excludit. *Linnaeum* igitur Ad. aestivalis titulo omnes Adonides segetales ab Ad. auctumnali diversas, intellexisse, mihi ex synonymis citatis et *Can-*

dollii testimonio, satis probabile esse videtur. Hinc *Leysserus, Pollichius, Rothius, Willdenowius, Sprengelius* aliique Adonidis aestivalis nomine Ad. maculatam nostram; *Smithius* aut eandem aut Ad. flammeam, *Candollius* vero in systemate Naturae, iterum aliam, mihi ex synonymis inter se absonis dubiam, Adonidi anomalae carpellis reticulatis laxe dispositis similem quidem et caule subsimplici, petalis corollae parvis, lineas 3 — 4 longis diversam habet, ad quam, Europae australi indigenam Adonidem annuam, tenuissimo folio, flore minimo, spica longissima *Moris. hist.* f. VI. p. 27. t. 9. f. 3., cui *Morisonus* cauliculos et folia tenuissima, flores minores et spicam seminalem bi- tri- uncialem e seminibus multo minoribus quam caeterarum compositam adscribit, haud sine jure revoco et ab indigenis distinguo. Hinc quoque *Hoffmannus* Ad. aestivalem in fl. germ. edit. nova haud enumerat, sed ejus loco A. miniatam *Jacq.* indicat, ab Adonide *Morisoni* et *Candollii* optime distinctam. Ob hanc potissimum ambiguitatem, Adonidis aestivalis titulum ex auctorum definitionibus et synonymis satis dubium omisi et stirpem ab auctoribus patruis nomine Linnaeano inscriptam novo salutavi. Adonis citrina *Hoffm.* et *Cand.* specie neutiquam sed modo florum colore ab Ad. maculata nostra differre et cum illa ubique promiscue occurrere, Naturam testem habeo. Adonis flammea *Jacq.*, quam *Schkuhrius* in agris bohemicis lectam Adonidi auctumnali dubie computat, petalis acutis lineari-oblongis, majoribus, foliorum laciniis angustioribus et longioribus, radice insipida, diversa esse videtur. Praeter has alias esse, Europae australi indigenas, a nostris satis bene quidem, et generis similitudine naturali jubente subtilius dignoscendas, persuasus sum. Ex earum numero forsan sunt: Ad. flava, A. micrantha, A. microcarpa et dentata, quae a *Candollio* (*Syst. Nat.* I. 223.) quidem enumerantur minus diligen-

mulae vero adeo adfines declarat, ut a plurimis auctoribus forsan haud immerito pro ejusdem speciei varietatibus habeantur totumque genus, ad quod *Ehrhartus* jam (*Beytr.* IV. 51.) omnes rei herbariae studiosos et nominatim hortorum antistites invitaverat, dubitanter exponit et observatorum examini seriori commendat. Hac prorsus admonitus difficultate, eo lubentius ad specierum agro halensi indigenarum historiam illustrandam me accingo, quo uberius in illo proveniunt et primis fl. patruarum innotuerunt scriptoribus.

Omnes autem Adonides annuae arctissimo connectuntur affinitatis vinculo et vix nisi attentis exercitatisque inter se dignosci possunt oculis. Omnibus enim quoad habitum, foliorum et petalorum figuram generalem eorumque colorem in Adonide maculata varium, mira inest adfinitas et similitudo, ex qua differentiae, (quae, me judice, in petalorum figura speciali, carpellorum indole inque styli proportione versantur) difficilius addiscuntur. Hinc Adonides notissimae commutatae aut latuerunt aut nominibus variis apud varios auctores redierunt, de quibus proxime summatim dicendum est.

Adonis sylvestris flore phoeniceo ejusque foliis longioribus *C. Bauh.* aeque ac Ad. aestivalis *Linn.*, ad quam auctor *Bauhini* synonymon citat, titulos vagos largiuntur. Alia enim eaque plurima synonyma a *Bauhino* allata, ut *Matthioli*, *Loniceri* et *Tabernaemontani* ad Ad. maculatae var. miniatam nostram spectant, alia autem certius redigi plane non possunt. Hinc quoque Ad. aestivalis *Linn.*, quatenus a *Candollio* secundum specimina in *Linnaei* herbario visa statuitur, ex *C. Bauhini* synonymis suspecta, plures et distinctas comprehendit species et ob *Camerarii* synonymon additum, ne Ad. maculatae varietatem β. ochroleucam quidem excludit. *Linnaeum* igitur Ad. aestivalis titulo omnes Adonides segetales ab Ad. auctumnali diversas, intellexisse, mihi ex synonymis citatis et *Cam-*

dollii testimonio, satis probabile esse videtur. Hinc *Leysserus, Pollichius, Rothius, Willdenowius, Sprengelius* aliique Adonidis aestivalis nomine Ad. maculatam nostram; *Smitchius* aut eandem aut Ad. flammeam, *Candollius* vero in systemate Naturae, iterum aliam, mihi ex synonymis inter se absonis dubiam, Adonidi anomalae carpellis reticulatis laxe dispositis similem quidem at caule subsimplici, petalis corollae parvis, lineas 3 — 4 longis diversam habet, ad quam, Europae australi indigenam Adonidem annuam, tenuissimo folio, flore minimo, spica longissima *Moris. hist.* s. VI. p. 27. t. 9. f. 3., cui *Morisonus* cauliculos et folia tenuissima, flores minores et spicam seminalem bi-tri-uncialem e seminibus multo minoribus quam caeterarum compositam adscribit, haud sine jure revoco et ab indigenis distinguo. Hinc quoque *Hoffmannus* Ad. aestivalem in fl. germ. edit. nova haud enumerat, sed ejus loco A. miniatam *Jacq.* indicat, ab Adonide *Morisoni* et *Candollii* optime distinctam. Ob hanc potissimum ambiguitatem, Adonidis aestivalis titulum ex auctorum definitionibus et synonymis satis dubium omisi et stirpem ab auctoribus patruis nomine Linnaeano inscriptam novo salutavi. Adonis citrina *Hoffm.* et *Cand.* specie neutiquam sed modo florum colore ab Ad. maculata nostra differre et cum illa ubique promiscue occurrere, Naturam testem habeo. Adonis flammea *Jacq.*, quam *Schkuhrius* in agris bohemicis lectam Adonidi auctumnali dubie computat, petalis acutis lineari-oblongis, majoribus, foliorum laciniis angustioribus et longioribus, radice insipida, diversa esse videtur. Praeter has alias esse, Europae australi indigenas, a nostris satis bene quidem, at generis similitudine naturali jubente subtilius dignoscendas, persuasus sum. Ex earum numero forsan sunt: Ad. flava, A. micrantha, A. microcarpa et dentata, quae a *Candollio* (*Syst. Nat.* I. 223.) quidem enumerantur minus diligen-

tur autem nec secundum partes essentiales solita solertia describuntur.

Character gener. Calyx 5-phyllus. Petala 5—20, ungue nuda. Carpella monosperma, stylo brevi concreto coronata, in rhachin spicatim disposita. Embryo ovatus, cotyledonibus subdistantibus.

NB. Adonis calyce gaudet pentaphyllo deciduo, ut Ranunculus sed punctis nectariferis destituitur, ergo tantum differt a Ranunculo, quantum Caltha ab Helleboris, i. e. solis nectariis. *Linn. lapp.* 184. Hinc apud *Tournefortium* Adonides sub Ranunculis militant et a *Vaillantio* (*par.* 170.) R. trichophylli vocantur.

251. Adonis maculata *Wallr.* petalis suboctonis obovato-oblongis planis basi maculatis calycibusque glabris obtusis, carpellis quinquefariis conoideo-prismaticis stylo recto concolori rostratis supra commissuram marginato-circumscissis in spicam ovato-oblongam conferruminatis, caule simplici.

α. miniata, floribus miniato-phoeniceis.

Ad. miniata *Jacq. austr.* t. 354. *Hoffm. germ.* I. 251. *Pers. syn.* II. 102.

Ad. auctumnalis β. floribus cinnabarinis *Murr. gott.* 59.

Ad. aestivalis *Linn. sp. pl.* ex synon. nec ex herb. *Poll. palat.* n. 525. *Leyss. hal.* ed. II. 137. *Schk. Handb.* II. 107. *Roth. fl. germ.* II. 623. *Pollich palat.* II. 103. *Willd. sp. pl.* II. 1303. *Spr. hal.* 161.

Ad. annua α. phoenicea. *Leyss. hal.* ed. I. 104.

Ad. arvensis, flore phoeniceo *Rupp. jen.* 159.
Ad. hortensis, flore atrorubente *Buxb. hal.* 6. excl. syn.
Ad. annua flore phoeniceo *Moris. hist.* VI. t. 9. f. 3. *Zinn. gott.* 128.
Ad. sylvestris flore phoeniceo *C. Bauh. pin.* 178. excl. syn. nonn.
Adonium *Tabernaem. hist.* I. 72. ex descript.
Flos Adonis II. *Clus. hist.* I. 336. ex descript. opt. sine icone. *Chabr. stirp.* 364. f. 3. 4.

β. OCHROLEUCA, floribus ochroleucis.

Ad. citrina *Hoffm. germ.* I. 251. *Pers. ench.* l. l. *DC. syst. Nat.* I. 223.
Ad. aestivalis fl. ochroleucis *Leyss. hal.* 137.
Ad. auctumnalis α. fl. citrino *Murr. gott.* 59.
Ad. annua β. flore citrino *Zinn. gott.* 128.
Ad. floribus ochroleucis basi intus nigra s. violacea macula notatis *Scholl. barb.* n. 452.
Ad. flore luteo *Buxb. hal.* 6.
Ad. arvensis fl. ochroleuco *Rupp. jen.* 159. *Berg. francof.* 160.
Ad. sylvestris flore pallido *C. Bauh. pin.* 178. *Camer. hort. med.* 6.
Ad. flore pallido *Camer. epit.* 648.
Ad. luteum *Tabern. hist.* 72. opt. et 1180. (Ad. fl. citrino).
Aculeata *Lonicer. hist.* 211.

γ. PALLENS, floribus stramineo-albescentibus.

Ad. flore albo *Tabern. hist.* 72. sine icone. *C. Bauh.* l. l.

Omnes varietates praeter γ. inter segetes hybernas ad Rösleben, Querfurth, Lodersleben et alibi vulgares. Maj. Jun.

Radix fusiformis, pennam corvinam crassa, fibrosa, albens, acris. Caulis teres, striatus, glaber, simplicissimus, superne in ramulos florife-

ros divisus, 1 — 2-pedalis. Folia bipinnata: inferiora petiolata, reliqua sessilia, pinnis basi confluentibus amplexicaulibus: pinnae lineares, acutae cum petiolis parce pilosis, canaliculatae. Pedunculi angulato-striati, uniflori: bini in caulis fastigio. Calyx pentaphyllus: foliola obovata, inaequalia, irregularia, glabra, basin marginemque versus pilis raris adspersa, appendiculato-sessilia, nitida, cum corolla concolora at dilutiora, petalis duplo breviora, apice subintegra. Corolla 5-, plerumque tamen 8-petala: petala obovato-oblonga, obtusa, parce crenulata, in basin violaceo-maculatam leviter attenuata, 1½ centim. longa, ½ lata, in var. α. jam magis e cinnabarino jamque e minio phoenicea: in var. β. jam magis flavescit, jam ochroleuca et ex hoc colore, praesertim extus in var. γ. albet, sive etiam ex aetate dealbatur. Filamenta maculam corollae aequantia cum antheris atro-sanguinea. Carpella ovato-conoidea, oblique breviterque prismatica, angulis anticis magis prominulis, superiore gibboso, stylo recto, brevi, concolori rostrata, commissura convexa in spicam ovato-oblongam, quinquefariam conferruminata, demum supra illam margine obsoleto, antice subrostellato circumscissa.

Stirpem cum aliis congeneribus commutatam, *Clusius* primum et quidem optime descripsit, flores ejus dilutiores quam Anagallidis et maculam violaceam, villum nigrum vocans. Eandem, flore rubro majore et minore itemque pallido inter segetes Thuringiae frequentius crescere et, quae florem rubrum profert, a Saxonibus oculum diaboli vocari, *Camerarius* in hort. med. narrat. — Varietates quoad caulis florumque magnitudinem et petalorum numerum minime rarae sunt. Apud *Tabernaemontanum* (*hist.* 72. et 1180.) eaedem figurae bis occurrunt et hoc loco floribus flavis, illo phoeniceis ex errore describuntur. — Florum color in reliquis stabilior, in hac specie nullas

praebet differentias hincque novum dedi nomen ut varietates in diversis locis fideliter redeuntes ad coloris mutabilitatem aptius exponerentur.

† 232. Adonis anomala *Wallr.* floribus tripetalis, petalis oblongis planis obtusiusculis patentibus ungue concoloribus, calycibus ovatis acutiusculis extus pilosis, carpellis ovatis sexfariis stylo apice sphacelato brevi in gibbum internum inclinato coronatis, demum in spicam oblongam laxe irregulariterque dispositis, caule ramoso.

Adonis auctumnalis var. 3. *Schk. Handb.* II. 108.

In arvis apricis argillaceo-calcareis sterilioribus et editioribus auf dem Schachtberge inter Bottendorf et Rossleben, Freyburg, Querfurth et similibus locis minus frequens. Extra fines inter Tilledam et Borksleben: in arvis juxta collem, Mittelberg dictum, prope Auleben. Jun. Aug.

Radix quoad figuram, colorem et saporem prioris. Caulis a basi inde ramosissimus et humilior, in reliquis ut Ad. maculatae multo frequentius tamen Ranunculorum more pilis patentibus hirsutus. Folia quoad figuram, dissectionem pinnarumque longitudinem ut in praecedente: pinnis tamen circa caulem minus congestis. Pedunculi ut praecedentis, semper tamen solitarii in fastigio et ramulis. Corolla 3 — 5-petala: petala oblonga, obtusiuscula, saepius irregularia, crenulata s. altero quoque latere incisa, basi immaculata, concolora, suave-rubentia s. phoenicea, paullulum longiora et magis patentia quam prioris, 1½ s. 2 centim. longa, ½ lata. Calyx pentaphyllus; foliola ovata, irregularia, inaequalia, quoad stirpis et corollae formam et magnitudinem varia, omnia extus et margine pilosa, apice irregulariter crenu-

lata, plerumque nigro-marginata, tria exteriora abrupte acuminata, duo reliqua obtusa (quod quidem in corolla clausa, inexplicata melius observatur). Carpella ovata, basi antica et latere utroque rotundata, reticulata, sursum subangulata, altero angulo obtuso in stylum liberum, brevem, apice sphacelatum producto eoque in gibbum cristatum anguli postici s. superioris inclinato, supra commissuram contractam nunc immarginata et laevigata nunc tuberculis parvis quasi dentata, primum contigua sexfariam deim inordinate et laxe in spicam oblongam, uncialem disposita.

Quamvis species modo descripta, quibusdam partibus antecedenti simillima sit et sine dubio aliis jam auctoribus patruis nominibus Ad. aestivalis et Ad. flammeae promiscuis innotuisse videatur, nemo tamen ejus naturam et differentias eximias, quibus utraque facillime et certissime distinguitur, rite exposuit. Petalorum colorem eorumque numerum ternarium fortuitum esse, olim credidi quidem, donec eandem omnium partium constantiam aliis multis locis in ducentis speciminibus diligenter comprobandi et speciei propriam recognoscendi fors tulit. Etenim, dum haec (Junio mense) scribo, ex agro Aulebensi, non solum Adonidis maculatae variet. α. et β., sed quoque Ad. anomala nostra exornato redeo eoque loco utriusque stirpis differentias aeque idoneas ac stabiles, olim autem mihi dubias, in innumeris comprobavi speciminibus. Vidi quidem rarius specimina floribus tetra- s. pentapetalis instructa, petalum quartum tamen s. quintum semper imperfectum et abortivum i. e. angustius breviusque observavi et ex hac caussa Adonidi anomalae nostrae eodem jure corollam tripetalam adscribere audeo, quo Ad. maculata octopetala, passim pentapetala, vulgo vocatur. In utraque stirpe dignoscenda sequentes fore laudo differentias. Differt enim Ad. anomala ab Ad. maculata: 1) caule a basi inde ramosissimo, multifloro, hirsuto, ramulis omnibus erectis, unifloris: qui in Ad. ma-

culata, simplicissimus, pauciflorus, superne in ramulos patentes dividitur. 2) pedunculis solitariis: qui in Ad. maculata, in caulis fastigio bini sunt. Hinc illa per totam aestatem, floribus singulis vario tempore succedentibus: haec modo vere et Junio mense floret. 3) foliolis calycinis extus margineque pilosis: in Ad. maculata glaberrimis aut modo basin versus pilis raris adspersis. Color, crenae, quibus apices inciduntur, et figura in utraque specie variant secundum petalorum proprietatem. 4) floribus phoeniceis s. flammeo-rubris, ex natura tripetalis, cum ungue immaculato, concoloribus; qui in Ad. maculata jam flavescunt, jam ex albo pallent, jamque dilute-phoenicei sunt, semper tamen ex minio s. cinnabarino colore quid trahunt ac immiscent, in Ad. auctumnali cruoris instar perbelle atro-rubescunt et nitent et in utraque basin versus macula violacea inscribuntur. 5) fructibus oblongis hexastichis, post anthesin ex germinibus incumbentibus, omnino teretibus: qui in Ad. maculata ovati, pentastichi, ex germinibus patentibus squarrosi sunt. 6) carpellis ovatis, reticulatis, hinc conspicue gibbosis, stylo brevi, apice sphacelato in gibbum internum inclinatum coronatis, primum sexfariam cum quodam ordine, dein vero inordinate et remote rhachi cylindricae admotis et in spicam oblongam laxam dispositis: quae in Ad. maculata obsolete quadrangula, stylo recto, longiore, demum concolore, a gibbo retracto coronata, mediotenus quasi marginata, figuram conicam haud male exprimunt et commissura dilatata circumscissa rhachi imbricatim et quinquefariam adfiguntur et cum illa quasi conferruminantur. 7) tempore florescendi, haec Junio ad Augustum floret ob ramulos inferiores serius succrescentes; illa Majo flores explicat et fructus jam profert, ubi illa florere incipit.

Flores petalis calycibusque angustioribus et acutioribus exstructos, auctumno in stirpibus senescentibus saepius vidi. Pro loci natalis varietate

variat: radicis, caulis, corollae omniumque partium magnitudine, et in agris pinguioribus ramosissima, hirsutior evadit.

253. Adonis auctumnalis *L.* floribus octopetalis, petalis ovalibus obtusis concavis subcampanulatis subscariosis basi maculatis, fructibus ovatis, carpellis subreticulatis stylo brevissimo gibbum subaequante coronatis.

Ad. auctumnalis *Linn. sp. pl.* I. 771. *Schk.* II. t. 152 (fruct.) *Engl. bot.* t. 308. *DC. syst. nat.* 221.
Ad. annua β. atrorubens *Leyss. hal.* ed. I. p. 104.
Flos Adonis vulgo *Clus. hist.* I. 336. f. 1. opt. *Chabr. stirp.* 364. f. 5. *Camer. epit.* 647.
Ranunculus foliis anthemidis, floribus rubicundis et splendentibus *Caesalp.* 546.

Inter segetes ad Passendorf et Gimrits rarius, ex hortis forsan aufuga, in quibus Halae inter coronarias frequenter colitur. Jul. Aug.

Flores intensius sanguinei atro-rubent, raro pallescunt. Petala concavo-subcampanulata fere connivent et ob hanc similitudinem et veterum opinionem ex Adonidis cruore plantam natam esse, Gallis goutte de sang vocatur. Praeter notas indicatas differt haec species, quam *Clusius* optime dignovit nec alibi quam in hortis cultam vidit,: caule majore, a basi ramoso, ramis patentibus, foliis aliter pinnatis instructo, petalis ovalibus, latioribus, subcampanulatis, nitidis (ut foliola calycina reliquarum specierum), siccitate fere scariosis. Carpellorum indolem et dispositionem ex speciminibus exsiccatis haud potui addiscere.

Ranunculus arvensis folio chamaemeli, flore phoeniceo apud *Garidelium* (*hist. des pl.*

d'Aix, p. 396. t. 85.,) quem *Candollius* huc trahit, floribus maximis, Adonidem vernalem aemulis discrepat et mihi dubius omnino est.

234. Adonis vernalis *L.* floribus polypetalis speciosis, calycibus obtusis pubescentibus, carpellis rotundatis obsolete reticulatis undique velutinis stylo redunco brevissimo coronatis in fructus ovatos condensatis.

A. praecox *W.*, corollis subcampanulatis speciosis, petalis obovatis obtusis, pinnis foliorum approximatis, superioribus calycem obvallantibus, calycibus farinaceo-pubescentibus, caulibus abbreviatis basi squamis fuscis vaginatis.

Ad. vernalis β. Mentzelii *DC. syst.* I. 225. excl. syn. Ad. apenn.
Helleborus niger ferulaceus, caule geniculato, flore magno Tulipae instar *Mentz. pug.* t. 3. f. 1. *Moris. hist.* s. VI. 9. 2.

B. serotina *W.*, petalis corollae patentibus angustioribus, foliis eorumque pinnis flaccidioribus distinctis a flore retractis; caulibus ramosis patulis. — *Schk.* t. 152.

α. grandiflora, petalis obovatis obtusis denticulatis basi attenuatis speciosis calyce duplo longioribus, pedunculis exsertis, caule ramoso ramulisque patulis.

Ad. vernalis α. *DC.* l. l.
Buphthalmum Dodonaei *Clus. hist.* I. 333. f. 1.

β. anemonaeflora, corolla 24 — 30-petala, petalis obovatis obtusis irregulariter dentatis in seriem duplicem dispositis, calycem subaequantibus.

γ. parviflora, petalis ovatis utrinque acutiusculis integris calycem aequantibus, calyce simplici.

δ. ACUTIFLORA, petalis lanceolatis utrinque attenuatis acuminatis integris calyce longioribus, caule ramoso.

In collibus et pascuis apricis, quibus solum calcareum subest, ad Bennstaedt, Erdeborn, Rossleben et alibi. Varietates Adon. vernalis B. serotinae subscriptae passim intercurrunt et in eodem loco transitus ex hac ad aliam admittunt. Anemonaeflora nostra, perpulcra et floribus compositis insignis, ex rarissimis forsan est, unico loco extra fines circa Auleben Thuring. hucdum lecta. — April. ad Jun.

Hanc quoque stirpem, cujus synonyma, Ad. apennina *Linn.* exclusa, *Candollius* l. l. optime enarrat, multis vexari dubiis, ex examine diligentiore patet. Omnes definitiones hucdum datae ad partes ambiguas innumeris obnoxias mutationibus spectant. Neque enim numero, neque formae et circumscriptioni petalorum, neque pedunculorum longitudini fides habenda, notis in hac Adonide ancipitibus. Id ex examine plantae in loco natali attentius instituto et auctorum dissensione liquide apparet. Quorsum enim petala 12. (*Linn.*), s. 10 — 12 (*Spreng.*), s. 6 — 15 (*Candoll.* in *syn.*), eaque lanceolata, apud *Linnaeum* et *Sprengelium*, oblonga apud *Candollium* seu apice denticulata apud *Chabraeum* et *Sprengelium* spectant, quae praeter numeri varietatem, jam lanceolata s. lineari-lanceolata, jam oblonga, obovata, jam obtusa et apice denticulata jamque acuminata et integerrima sunt? Quorsum pedunculi brevissimi, quos *Linnaeus* laudat, qui jam brevissimi foliis omnino induuntur, jam longitudinem digitalem attingunt et ex illis liberi prominent? — Quorsum denique florum numerus in eodem caule spectat? — Ex simili fonte partiumque plantae mutabilitate et synonyma et figurae variae apud veteres rei herbariae statores prodiere, quae tam dissimiles sunt

itaque plane inter se discrepant, ut ex illis *Linnaeus* duplices conficeret species. Inter omnes vero *Mentzelii* figura: Pseudohellebori caule geniculato flore magno instar Tulipae, nomine inscripta, a *Morisono* sub Adonidis perennis flore luteo magno caule geniculato, titulo reddita, inclaruit quam *Linnaeus* Ad. apenninae subscripsit. Quamvis etiam de speciei Linnaeanae valore, qui a *Mentzelio* jam in ecphrasi alphabetica praemissa celebratur, plane non dubitem et a *Candollio* Ad. apenninam *Linn.* pro Ad. vernalis var. β. *Mentzelii* designante, cum *Lapeyrousio* (*Supplément à l'hist. abrég. des plant. des Pyrén.* p. 76.) recedam; quamvis differentias, quarum ope *Linnaeus* Ad. vernalem et apenninam dignoscere praecipit in *system. veg.* I. p. 772. fusius indicatas, ambiguitatum plenas et pro maxima parte ad utramque idoneas habeam, *Mentzelii* figuram tamen a *Linnaeo*, *Schkuhrio* (*Handb.* II. 109.) aliisque auctoribus ex errore Ad. apenninae adscriptam, ab hac ad Ad. vernalem revocandam esse, cum *Ruppio* jam et *Hallero* persuasus sum. *Mentzelius* enim patriam plantae icone expressae, Marchiam Brandenburg. circa Francofurtum indicat illamque ab alia in Apenninis crescente, diversissimam caute dignoscere praecipit: quae verba a *Linnaeo* male vel saltem nimis obiter intellecta, procul dubio imposuerunt, ut hanc ipsam a *Mentzelio* veluti in transcursu modo indicatam, pro ipsa Ad. apennina haberet. Duplices autem apud auctores exstant figurae primo intuitu diversissimae, quarum alteram *Mentzelius*, alteram *Clusius* (*histor.* II. p. 333. Buphth. Dodon. Pseudohelleb. niger) primum divulgavit, me quidem judice, aetatis ratione modo nec specie diversas. Mentzeliana nimirum, ex qua *Candollius* Ad. vernalis var. β. constituit, haud plantam integram sed modo ramulos binos herbae praecocioris floribusque majoribus onustos, qualis Aprili mense, gelu modesto aëreque nebulo-

ſo ſota et nutrita, ſtatim poſt nives diſcuſſas occurrit: Cluſiana vero, plantam magis ſerotinam, adultam et ſolis radiis inimicis jam tactam ac veluti deperditam, floribus minoribus, dealbatis et caulibus procerioribus inſignem, qualis circa *Maji* menſis finem intacta perſtat, repraeſentat. Similiter etiam figurae rudes, umbram plantae modo reddentes, apud *Chabraeum* (*ſtirp.* p. 528.) interpretandae ſunt, quoad aetatis rationem tantum diverſae.

Innumeris ſane ludit haec ſpecies varietatibus, ab omnibus auctoribus hucdum neglectis, quarum primarias aetas et anni tempus ſibi vindicat, aliis viciſſitudinibus denuo obnoxias:

A. Adonis vernalis α. praecox ſ. Mentzeliana *DC.*, planta juvenilis, minus ramoſa, foliis eorumque pinnis approximatis, nondum rite explicatis, ſaturatius vireſcentibus, caulibus baſi ſquamis fuſcis vaginatis, corollis ſpecioſis, petalis obovatis obtuſis ſubcampanulatis inſignis, habitum prorſus preſſum ſ. alpinum vernalemve exprimit, ſicut in icone Mentzeliana repraeſentatur.

B. Adonis vernalis β. serotina ſ. adulta, ramoſiſſima, procera, foliis remotioribus, flaccidioribus, perfecte explicatis eorumque pinnis diſtinctis, laetius vireſcentibus petalis corollae anguſtioribus longioribusque patulis inſignis, verbo, habitum patulum ſ. campeſtrem exprimit, ſicut *Cluſii* icon.

Varietates modo laudatae primariae itidem ludunt: 1) ſquamis caulis inferioris, ovatis, obtuſis, oblongis magis acuminatis, fuſcis, virideſcentibus et in planta ſerotina obſoletis nullisque. 2) caulibus pube farinacea pubeſcentibus, glaberrimis, foliis approximatis remotisve veſtitis, ab altitudine digitali ad ſesquipedalem variantibus. 3) pinnis foliorum latioribus, anguſtioribus iisque brevioribus, longioribus plus minusve rigidis viridibusque.

4) calycibus obovatis, obtusis, oblongo-lanceolatis, magis acuminatis, integerrimis, erosis, pube farinacea dense pubescentibus glabrisve (Ad. vern. serotina enim pubem penitus exuit). Forma calycis in universum petalis exacte respondet. 5) corollis simplicibus, duplicatis (varietas et rarissima et pulcherrima in dumetis umbrosis ad Rosleben aliisque locis lecta) jam saturatius flavis, jam flavescentibus, maximis, parvis, Ad. aestivalis magnitudinem aequantibus. 6) petalis quoad numerum perquam variis, 12 — 30, obovatis, obtusis, in basin plus minusve longam attenuatis iisque plerumque dentatis, oblongo-lanceolatis s. exacte lanceolatis, diametro subaequali iisque utrinque attenuatis, acutis, integerrimis, subtus concoloribus venisque fuscescentibus pictis.

Varietates petalis obovatis obtusis et petalis lanceolatis utrinque attenuatis, acutis aeque ac in seriem duplicem dispositis sibi dissimillimae.

Semina omnium Adonidum ad calculum frangendum a *Camerario* laudantur, acrimonia nauseabunda peculiari excellunt.

235. Ranunculus aquatilis *All.*

Ranunculum hederaceum, aquatilem, fluviatilem et quosdam alios, qui inter reliquos, carpellis muticis transverse rugulosis, floribus albis, ungue flavescentibus ibique squamulae loco poro nectarifero pertusis, pedunculis unifloris, oppositifoliis, axillaribus, demum floritione peracta reversis, antheris oblongis in stamina attenuatis, foliis basi vaginantibus et toto habitu, tribum propriam cum priscis Batrachium s. cum *Vaillantio* (*par.* 170.) Ranunculoides vocandam perficiunt, ob summam, quam plantarum aquaticarum more jactant, omnium partium vicissitudinem, variis locum dedisse erroribus, inter auctores constat. *Candollius* acutissimus enim, carpellorum indoli nimiam facturus fidem eaque solum jubente nec foliorum figurae ra-

tione habita duplices descripturas species, alteram R. aquatilem carpellis hispidis, alteram R. pantothrichum, carpellis glabris distinxit hisque titulis omnes ex foliorum figura generali differentias exclusit. Equidem vero cum cl. *de Schlechtendalio* carpellorum conformium et quoad pubis rationem ludicram modo difformium fidem in speciebus distinguendis desero eamque ad foliorum figuram eorumque circumscriptionem, quam *Hallerus, Wiggersius, Leysserus, Allionius* et *Willdenowius* summam habuerunt, transfero et omnem varietatum sylvam et novam, foliis sessilibus distinctissimam, a nuperis auctoribus autem praetervisam fere ita interpretor:

235. Ranunculus aquatilis *All.* caulibus natantibus vaginantibus, vaginis folifferis carpellisque obtusis subhispidis; foliis petiolatis vage-rotundatis variis, inferioribus immersis capillaceo-multifidis apice setosis, superioribus emersis subquinquelobis multifidisque, petalis obovatis calycem superantibus.

A. heterophyllus, foliis inferioribus capillaceo-multifidis, superioribus emersis tri-quinquelobisve. — *Moris. hist.* I. IV. t. 29. f. 31. (fol. trilobis). *Chabr. stirp.* 564. f. 3. (fol. 5-lobis). R. aquatilis α. heterophyllus *DC. syst.* I. 234. — R. aquatilis I. α. β. *Schlechtend. Ranunc.* I. 8. — R. heterophyllus *Hoffm. germ.* I. 197. — R. diversifolius *Schrank. bavar.* 103.

α. leiospermus, carpellis undique glaberrimis.

B. homoiophyllus, foliis omnibus capillaceo-multifidis.

α. capillaceus, foliorum petiolatorum capillaceo-multifidorum laciniis filiformibus. — R. aquatilis I. δ. *Schlecht.* l. l. 9. — R. pantothrix α.

DC. l. l. 235. — R. flaccidus *Perf.* in *Ufter. Annal.* fasc. XIV. 58.

a. MACRANTHUS, floribus speciosis calyce multo longioribus. — R. aquaticus capillaceus *Morif. hist.* IV. 29. 32.

b. MICRANTHUS, floribus parvis calycem subaequantibus. — Foeniculum aquaticum *Tabern. hist.* 187. f. 1. *Chabr.* 381. f. 5.

β. ABROTANIFOLIUS, foliorum capillaceo-multifidorum laciniis linearibus divaricatis abbreviatis laete-viridibus. — *Schk.* t. 152. R. pantothrix β. caespitosus *DC.* l. l. 236. — R. aquatilis B. η. *Schlechtd.* l. l. 10.

Var. A. in aquis profundioribus: B. in fluentibus, α. in fossis stagnantibus, β. in exsiccatis abundant.

Varietates a cl. *de Schlechtendal* secundum locum natalem optime enumeratas, alio modo, formis intermediis levioribus omissis, digessi nominibusque propriis distinxi. Foliorum figura generalis duplices ultro dictitat formas primarias, heterophyllam et homoiophyllam, quae quidem neque carpellis neque floribus neque partium pube, ullas differentias agnoscunt. Carpella, quae a *Candollio* hispida vocantur, in utraque forma promiscue, jam undique hispida, jam glaberrima sunt, ita nempe ut jam idque frequentius, pilis lateralibus detritis, carina modo pilos retineat, iisque itidem evanescentibus, varietas lejosperma existat. Varietatem peltatam, quam *Candollius* statuit, omisi: vidi enim in eodem loco eademque planta folia peltata et non peltata, prout auriculae basi magis minusve protractae et conniventes, hanc foliorum figuram mentiantur. Praeter hanc aberrationem, folia insuper ludunt pubis ratione et jam utrinque glaberrima, jam cum petiolis et maxime cum vaginis utrinque hirsuta et nunc triloba, nunc quinqueloba sunt eorumque lobi itidem jam integri, jam crenati, jam margi-

ne in lacinias lineares, plus minusve profundas, acutas partiuntur, qua forma (R. aquatilis A. γ. *Schlechtd.*) R. heterophyllus cum homoiophyllo connectitur. — Altera varietas, mihi ex foliorum conformium ratione, homoiophylla dicta, more praecedentis mire ludit: var. α. capillacea in fluminibus rapidius fluentibus, R. fluviatilem fingit et vix nisi foliorum circumscriptione in figuram vage-rotundatam digesta, dignoscitur: var. macrantha floribus praecellit speciosis eorumque petala centimetrum integrum s. R. aconitifolii ambitum aequant: altera micrantha, minimos profert eorumque petala vix dimidiam centimetri attingunt partem. Abrotanifolius noster laciniis linearibus planiusculis, divaricatis, brevibus, obtusiusculis, laete viridibus dignoscitur.

236. Ranunculus fluviatilis *Wigg.* caule protenso natante, foliis oblongatis omnibus conformibus submersis repetito-dichotomis dissectisve flabelliformibus, laciniis parallelis linearibus longissimis, petalis calycem superantibus, carpellis glabris (abortivis).

In fluviis rapidioribus v. c. bey der hohen Brücke et alibi.

Hanc speciem foliis praelongis, ad angulos acutissimos divisis, circumscriptione vaga, non circulari insignibus, a vulgari differre *Hallerus* apud *Ruppium jen.* 96. jam optime indicat. Synonymis a *Candollio* et *Schlechtendalio* expositis addantur: R. fluviatilis *Wigg. primit.* 42. *Leyss. hal.* 137. *Zinn. gott.* 131. *Spreng. hal.* 161. R. aquatilis albo affinis *J. B. Chabr. stirp.* 364. f. 5. — Inter Ranunculos dubios a *Candollio* et *Schlechtendalio* enumeratos, thuringiacum desidero: R. foliis linearibus, brevissime bifurcatis *Rupp. jen.* 104. s. R.

aquatilem, album, fluitantem, peucedanifolium, serotinum, foliis binis latioribus, incurvatis, subrotundis in extremitate caulium hinc inde instructum *Mapp. alſ.* 263. *Nonne erford.* 205.

† 237. Ranunculus stagnatilis *Wallr.* caulibus fluitantibus vaginantibus (eburneis), vaginis foliiferis obsolete auriculatis carpellisque acutiusculis glabriusculis, foliis sessilibus circinatis capillaceo-multifidis rigidulis (aëneo-virescentibus), laciniis omnibus teretiusculis abbreviatis 2 — 3-furcellatis.

R. aquatilis ε. *Schlechtd. Ranunc.* I. 9. — α. *Leyſs. hal.* 136. — β. *Smith. brit.* II. 546.
R. pantothrix β. caespitosus *Cand. ſyſt.* I. 236.
R. caespitosus *Thuill. par.* I. 279. test. *DC.*
R. pumilus *Poir. dict.* VI. 133. test. *DC.*
R. aquatilis α. orbiculatus *Schum. ſaell.* I. 171.
R. aquatilis β. *Desf. atl.* I. 443. test. *DC.*
R. rigidus *Perſ.* in *Uſter. N. Annal.* VIII. 39. *Hoffm. germ.* I. 257.
R. foliis omnibus capillaceis circumscriptione rotundis. *Berg. francof.* 159. *Zinn. gott.* 102. *Murr. gott.* 60.
R. foliis capillaceis circumscriptione circulari *Hall. gott.* 102. *helv.* II. 69. no. 1162.
R. circinatus *Sibth.* 175.
Ranunculoides folio circinato, tenuissime diviso *Vaill. mém.* 1719.
R. aquaticus albus, circinatis tenuissime divisis foliis, floribus ex alis longis pediculis innixis. *Raj. ſyn.* 249. *Plukn. phyt.* 311. t. 55. f. 2. *Dill. giſs. append.* 9. *Vaill. pariſ.* 171.

Millefolium aquaticum cornutum *J. Bauh. hist.* III. 776. *Tabern. hist.* I. 188. *Chabr. stirp.* 565. f. 4. ex habitu nec ex descript.

In stagnis et lacubus profundioribus passim cum congeneribus promiscue, v. c. unter der hohen Brücke et alibi passim.

Radix fibrosa. Caules hinc deplanati, hinc convexi teretiusculos mentientes, fistulosi, fluitantes, submersi et in caespites vagos producti, inferne attenuati, filiformes, ibique ex geniculis fibrillularum gracilium longarum ope radicantes, vage ramosi, glaberrimi, stramineo-albentes s. eburnei, 1 — 3-pedales. Vaginae foliorum brevissimae, striatae, glabrae s. pilis parce obsitae, obsolete auriculatae, auriculis quasi truncatis, arcte adpressae. Folia exacte orbiculata s. circinata, omnia capillaceo-multifida, pro planta parva, ambitum centim. 1 — 2 circumscribentia, inferiora plerumque ferrugineo-, reliqua aëneo-virescentia: laciniae teretiusculae, tenuissimae, brevissimae, repetito-furcellatae, extremitatibus obtusiusculis setulis 1 — 2 armatis. Pedunculi oppositifolii, cauli conformes et concolores, paullulum tenuiores, teretes, internodia subaequantes aut excedentes, centim. 5 — 7 longi. Calycis foliola ovata, obtusa, petalis multo minora, concava, nervis tribus viridibus cum totidem s. quatuor maculis interjectis inscripta, margine diaphano cincta. Corolla et stamina ut in R. aquatili. Carpella ovata, convexa, dorso gibbosa, basi apiceque leviter producta, germine acutiusculo coronata, glabra s. setis parce obsita.

Differt a R. aquatili adeo polymorpho: 1) caulibus stramineo-albentibus, saepe fere eburneis, glaberrimis; qui in illo virescunt magis et saepissime una cum vaginis hirsutiem aliquam induunt. 2) vaginis valde abbreviatis, obsolete auriculatis, arcte adpressis, quae in illo ampliores multo, plerumque hirsutiores in auriculas ochreaeformes,

membranaceas, diaphanas, amplas, amplexicaules producuntur et dilatantur. 3) foliis foliolisque semper sessilibus, ex vagina petioliformi ipsa prodeuntibus eorumque laciniis teretiusculis, rigidiusculis, cum rotunditate orbiculata s. circinata expansis et circa caulem digestis, aëneo - s. saturatius virentibus: quae in illo petiolo plus minusve longo sustentantur inque lacinias longiores, magis compressas, ambitum vage - s. minus exacte rotundatum circumscribentes, patulas finduntur et laetius multo virescunt. 4) pedunculis longioribus, centim. 5 — 7 longis, albentibus: qui in illo, variae quidem longitudinis, plerumque tamen inter centim. 2 — 4 vacillant. 5) carpellis ovatis, utrinque leviter productis, stylo acutiusculo coronatis; quae in illo, similia quidem, utrinque obtusa ac veluti truncata videntur et germine brevissimo, obtusissimo obteguntur.

Differentias modo expositas, quas citra stirpis indolem polymorpham, Natura ultro quasi dictitat, ex speciminibus R. aquatilis et stagnatilis permultis, in eodem stagno eodemque loco vigentibus itaque in aliis innumeris fideliter redeuntibus hausi et repetita observatione in variis locis instituta comprobavi. Synonyma certa adjunxi: incerta, *Linnaeanum* et *C. Bauhinianum*, utpote ambigua omisi.

Omnia Batrachia, plantarum aquaticarum more, mirum in modum variare alienisque saepe formis observatorum argutiae illudere, dudum jam exploratum habui. At, caveamus nec nimium credamus tribuamusque plantarum quarumdam indoli polymorphae sed potius specierum quarumdam affinitatis naturalis et communionis mutuae vinculis arctissimis connexarum et quasi abstrusarum valorem haud quidem subtiliter captemus, sed acute potius sciteque addiscamus! Ex earum scilicet numero Ranunculus stagnatilis noster est, a priscis jam optime ex habitu, a nuperis quibusdam (*Per-*

soonio, Sibthorpio aliisque) ex colore et foliorum ambitu orbiculato distinctus, ab aliis autem nuperrimis, ob partium singularum similitudinem, nescio, quo errore commutatus auctoribusque redditus.

238. Ranunculus lingua *L.* caule erecto multifloro, foliis lanceolatis subintegris acuminatis basi aequali amplexicauli-vaginantibus, carpellis ?.

α. glabratus *W.*, caule, calycibus foliisque utrinque glaberrimis. R. Lingua *auct. DC. syst.* I. 246. R. longifolius maximus *J. Bauh.* III. 865. *Chabr. stirp.* 470. f. 3. R. lanceolatus major *Tabernaem. hist.* III. R. platyphyllus *Thal. herc.* 100.

β. hirsutus *W.*, caule, calycibus foliisque utrinque pilis appressis hirsutis. — *Flor. dan.* t. 755. R. Lingua *L. Smith.*

Planta minus diligenter ab auctoribus describitur et *Candollius* ipse caulem glabrum urget modoque adnotat, folia nonnisi margine et subtus subscabra esse. Equidem autem exemplaria ante oculos habeo, undique omnibus partibus, pilis appressis, densis hirsuta: alia glaberrima. Utraque varietas foliis integerrimis, serratis et incisis variat eaque var. in laciniatam, de qua *Schlechtendalius* l. l. 17. agit, transit.

239. Ranunculus Flammula *L.* foliis subintegris glaberrimis, radicalibus caulinisque inferioribus ovatis obtusis in petiolum longum basi dilatatum vaginantem attenuatis, superioribus sessilibus lanceolatis angustioribus, vaginis margine membranaceo ciliatis, caule subdeclinato, pedunculis oppositifoliis glabriusculis.

α. LATIFOLIUS *W.*, foliis radicalibus ovatis, caulinis reliquis ovato-oblongis integris crenatisve, caule erecto. — R. lanceolatus minor *Tabernaem. hist.* III. f. 3. R. longifolius Flammula dictus *Chabr. stirp.* 470. f. 2.

β. SERRATUS *W.*, foliis omnibus aequaliter serratis, radicalibus ovatis, caulinis reliquis ovato-oblongis, caule surrecto. — R. Flammula β. serrata *DC. syst.* I. 247. R. lanceolatus serratus *Tabern. hist.* 112. f. 1. *Moris. hist.* s. IV. 29. 35.

γ. ANGUSTIFOLIUS, foliis radicalibus oblongis parce-dentatis, caulinis lanceolatis acuminatis, caule debili declinato. — R. longifolius palustris minor *Moris. hist.* IV. 29. 34.

δ. TENUIFOLIUS, foliis radicalibus subspathulatis, reliquis conformibus linearibus utrinque aequalibus acuminatis, caule debili geniculis approximatis intercepto, inferioribus declinatis, radicantibus, floribus parvis. — R. reptans *auct. quorumd.* et forsan ipsius *flor. hal.*

Var. α. in paludibus sylvaticis, γ. aqua derelictis, δ. in vadosis inque pascuis humectis.

240. RANUNCULUS REPTANS *L.* foliis linearibus utrinque aequalibus, vaginis carpellisque glaberrimis, caulibus filiformibus nodis radicantibus interceptis. — *Flor. dan.* t. 108. opt.

Candollius, de Schlechtendalius aliique, *Linnaeus* ipse jam R. reptantem pro R. Flammulae declarant varietate nec inficio, inter hunc ejusque var. tenuifoliam, maximam intercedere similitudinem. Differentias, quas equidem vidi, in foliis utrinque aequalibus, omnium partium glabritie, caulibus curvatis et nodis foliiferis radicantibus interceptis versantur. Carpella nondum vidi. Quem R. reptantis nomine ex agro halensi retuli, R. Flammulae var. tenuifolia est.

241. Ranunculus auricomus *L.* foliis radicalibus petiolatis cordato-reniformibus crenatis integerrimis trilobisve, caulinis amplexicaulibus in foliola linearia subintegra divisis, carpellis subpubescentibus, stylo brevi incurvo terminatis.

α. integrifolius, foliis radicalibus integerrimis margine grosse-dentatis, caulinis inferioribus profunde tripartitis, superioribus subintegerrimis. — R. auricomus var. 1. 4. *Schl. Ran.* II. 8.

β. trilobus, foliis radicalibus leviter trilobatis, caulinis inferioribus tripartitis. — R. auricomus var. 5 — 8. *Schltd.* l. l. R. rotundifolius vernus *Chabr. stirp.* 467. f. 2.

γ. dissectus, foliis radicalibus semitrifidis, caulinis inferioribus quinquepartitis, caule ramoso multifloro. — *Flor. dan.* t. 665. *Moris. hist.* IV. 28. 15.

Innumeris ludit haec stirps varietatibus et formis in eodem loco redeuntibus, quarum cl. de *Schlechtendalius* duodecim enumerat. Aegre autem illae recognoscuntur et forsan aptius ad pauciores reducuntur, aliis, quibus connectuntur, omissis. *Candollius* R. auricomum ad gentem carpellorum glabrorum retulit illique folia glabra adscripsit: in nostris speciminibus fere semper leviter pubescunt et rarius modo glabra esse solent. Praeter indicatas aliam habeo, a modo descriptis quadantenus alienam et alio anno denuo observandam: R. foliis radicalibus cordatis subrotundis dentatis, caulinis superioribus lineari-lanceolatis inciso-serratis, serraturis subcallosis, carpellis tomentosis stylo longiore incurvo rostratis. Specimina, quae coram sunt, magnitudine quidem cum priore non certant, robustiora tamen sunt et habitu quadantenus alieno gaudent, carpellorum indole autem distinctionem suadent, quam quidem hodie suffragari nolo, ut

comperiam antea, an hae differentiae ſtabiles aut varietatem aut ſpeciem diſtinctam vindicent. An R. caſſubicus *Linn.*? Certe adfinis, quamvis etiam hic, qualem *Hoffmannus* ex ſpeciminibus hort. upſal. deſcripſit in *fl. germ.* I. 253., diverſus eſſe videatur, ab omnibus tamen R. auricomo ſubſcribatur. Carpellorum indoles enim, in aliis Ranunculis ſtabilia, aeque ac pubis et ſtyli ſuperimpoſiti ratio discrepant.

242. Ranunculus acris *L.* caule erecto multiflore petiolisque adpreſſo-piloſis, foliis utrinque pubeſcentibus, inferioribus tripartitis, lobis baſi cuneatis apice bi-trifidis inciſo-ſerratis acutis, ſummis linearibus ſubintegris, pedunculis teretibus, carpellis patentibus ſtylo breviſſimo coronatis receptaculoque glaberrimis.

Var. macula fuſca notatis *Rupp. jen.* 102. R. pratenſis erectus acris maculatus *C. B.* R. II. maculis notatus *Trag.* R. maculatus foliis variis *Helw. fl. pruſſ.*

243. Ranunculus polyanthemos *L.* caule erecto multifloro, petiolis calycibusque patenti-piloſis, foliis utrinque hirſutis, inferioribus tripartitis, lobis baſi cuneatis acutis bi-trifidis inciſo-ſerratis, ſummis linearibus ſubintegris, pedunculis ſulcatis, carpellis patentibus ſtylo brevi uncinato obſoletoque coronatis.

α. latifolius *W.*, lobis foliorum holoſericeorum obovatis in baſin cuneatam deſinentibus bi-trifidis, lateralibus irregularibus bifidis, omnibus apice groſſe dentatis. — R. polyanthemos I. α. *Schlechtd.* I. I. II. 24. R. nemoroſus *DC. ſyſt.* I. 280.

β. TENUIFOLIUS *W.*, lobis foliorum in basin cuneatam attractis profunde bi-trifidis dentato-laciniatis, laciniis lanceolato-linearibus acuminatis — R. polyanthemos β — δ. *Schlechtd.* l. l. — R. polyanthemos *DC. syst.* 279. R. polyanthemos *Linn. sp. pl.* I. 779. R. sylvestris *Tabern. icon.* 42. *hist.* 107. f. 1. R. polyanth. simplex *Lob. icon.* 666. *Vaill. mém. de l'acad.* 1719. 53. n. 8. *Rupp. jen.* 102.

Reliquis formis intermediis ab amic. *de Schlechtendal* acutissime distinctis omissis, duplices distinguo primarias, inter se habitu quadantenus alienas, quarum prima foliorum figura generali ad R. lanuginosum, altera foliis laciniatis ad R. acrem vulgarem accedit. Plurimos auctores, nominatim vero *Linnaeum* et *Candollium* varietatem alteram, tenuifoliam nostram modo cognovisse et primam virgultis sylvaticis, nemorum oris et collibus apricis nostris indigenam, ad Ranunculum nemorosum, n. sp. transtulisse, mihi satis probabile esse videtur. At neque pubes, neque carpellorum indoles nimis subtiliter circumscripta, quibus *Candollius* acutissimus confisus, duplices statuit species, in hac quidem stirpe tutas spondent notas. Vidi enim specimina carpellis stylo adunco, alia magis obsoleto coronatis, alia vere muticis s. ut R. acris brevissime et recte mucronatis exstructa eamque varietatem, in agro halensi et thuringiaco promiscue obviam, quam *Candollius* summus R. polyanthemum dixit, clariss. *de Schlechtendalius* autem contra illum fortiter negat, fortuitam quidem at utrique formae latifoliae et tenuifoliae communem habeo. Alia praeterea conservo specimina inferne pilis patentissimis largis, alia raris iisque ut in R. acri adpressis pubescentia: alia denique caule foliisque utrinque omnino glabrata et laete virentia, ex quibus cl. *de Schlechtendal* varietatem δ. forsan constituit. Utraque denique forma foliis maculis

albis variegatis (R. ponticus *Willd. herb.*) s. sanguineo maculatis ludit, ad quam varietatem R. polyanthemos maculatus *Thal. herc.* 98. forsan ex loco revocandus est. Passim quoque foliis maximis ludit, centimetr. 8 longis, 15 latis. Folia saepius profunde tripartita, ob lobos laterales profundius divisos, quinquefida fere mentiuntur. — Quae quum ita sint, summa profecto inter hunc et R. acrem intercedit similitudo eumque *Hallerus* jam apud *Ruppium:* foliis profundius multo et acutius dissectis, lobis lineam unam alteramve latis distinguere praecipit. Equidem nostrum tam mutabilem discernere suadeo: 1) caulibus robustioribus, inferne, calycibus petiolisque patentissime pilosis, qui in R. acri graciliores plerumque, strictiores, minus ramosi modo pilis adpressis pubescunt; 2) floribus foliisque majoribus eorumque laciniis in var. β. semper longioribus; 3) pedunculis sulcatis, nota stabilis, forsan unica et gravissima; 4) carpellis majoribus, compressis, demum disco fuscis, viridi-marginatis, saepissime et ex natura stylo uncinato coronatis raro muticis. — Differentiae, quas cl. *Candollius* ex carpellorum numero et styli proportione ducit, ludicras esse et ad utrumque spectare, testor.

244. Ranunculus lanuginosus *L.* caule erecto, petiolis calycibusque patentissime-pilosis, foliis holosericeis, radicalibus profunde trifidis, lobis obovatis apice bi-trifidis inciso-serratis, summis sensim minoribus, pedunculis teretibus, carpellis stylo uncinato coronatis.

Stirps cum praecedentibus commutari nequit. Est R. Cordi VI. *Thal. herc.* 99, R. montanus, folio Aconiti, magno flore *Rupp. jen.* 102. *Buxb. hal.* 277. et forsan ipsius *C. Bauh.* in *pinace.* Alium aut saltem var. memorabilem cl. *de Schlechtendal* (l. l. 25.) ante oculos habuisse videtur,

R. lanuginoso carpella stylo longo uncinata ipsorum fere longitudinem aequante coronata adscribens, quae in nostro more praecedentium, ipsis carpellis multo, certe quinquies minore excellunt. Pubes petiolorum et caulis infimi, ubi condensatur, reflectitur.

245. Ranunculus repens L.

Ex varietatibus innumeris, quibus haec stirps prae caeteris ludit, duplices habeo memorabiles easque sunt:

α. myrrhiphylla, foliis pinnatis, pinnis trijugis, extrema triloba, reliquis ovatis petiolatis lobatis inciso-serratis, caule erecto flaccido petiolisque patenti-pilosis.

β. apiifolia, foliis subsimplicibus ovatis basi cuneatis integerrimis apice trifidis inciso-serratis, caulinis oblongis incisis.

Var. α. in pomariis, β. in collibus Rosslebensibus legi.

246. Ranunculus hirsutus Curt. foliis trifidis, lobis obovato-cuneatis apice trifidis, petiolis cauleque basi tumido patenti-pilosis, carpellis compressis marginatis apiculatis disco tuberculis obsoletis innocuis sparsis inscripto. — R. Philonotis Ehrh. Beytr. II. 145.

Candollius carpella ad margines tuberculorum minimorum seriem unicam gerentia habet, quae in nostris vix talia sunt. Tubercula saepius obsoleta et omnes partes perquam polymorphae.

247. Ranunculus arvensis L. foliis glabris, primordialibus ovatis apice dentatis, caulinis inferioribus tripartitis, reliquis multifidis, laciniis linearibus sensim angustioribus, carpellis

compressis rostratis disco margineque aculeis tentaculatis muricatis.

248. Helleborus viridis *L.* glaberrimus, foliis radicalibus petiolatis digitatis, caulinis vaginatis sessilibus basi integerrimis sepalisque calycinis obovatis concoloribus.

In pomario Ziegelrodensi. Stirpes saepe steriles occurrunt. Florent post nives discussas. Herba Podagrariam haud male aemulatur.

DIDYNAMIA.

249. Teucrium Scordium, quod in agro halensi jam rarescere incipit, uberrime provenit ad fossas pratorum inter Koechstaedt et Pfitzenburg gegen dem Braunkohlenwerk über similibusque locis ad Bottendorf.

250. Marrubium pauciflorum *Wallr.* verticillis remotis 4—8-floris, dentibus calycinis setaceis rectis, foliis nervoso-reticulatis incano-tomentosis, inferioribus ovato-oblongis, caulinis superioribus lanceolatis apice dentatis in basin integerrimam attenuatis, caule ramoso diffuso.

Marrubium creticum *Roth. germ.* I. 257. II. 35. *Hoffm. germ.* II. 210. *Willden. sp. pl.* III. 110 exclus. syn. *Bauh. Dalech. Spreng. hal.* 175.
M. supinum *Leyss. hal.* 146.
M. foliis ellipticis serratis venosis, calycibus quinquedentatis *Haller. gott.* 236.
M. album angustifolium *Rupp. jen.* 252.

M. creticum *Buxb. hal.* 209.
M. album angustiore folio M. creticum quorumdam *J. Bauh. hist.* III. 317. *Chabr. stirp.* 436.

In coemeterio Erdebornensi viciniisque locis haud rarum. Aug.

Synonyma ob operum necessariorum defectum certius extricare nequeo nec quoque differentias inter pl. orientalem et nostram exponere possum. Distinguendum tamen est M. peregrinum β. creticum *L.* ex Libano I. M. IV. *Tabernaem. hist.* 926.

Marrubium peregrinum *Spreng. hal.* 172. tab. 6. delendum est ex indigenis utpote mera M. pauciflori varietas. Quodnam sit illud a cl. *Rothio* (*germ.* II. 55.) solita solertia descriptum et a M. nostro distinctum, latet.

251. Thymus Serpyllum

commune omnium collium decus primo intuitu differentias omnino suppeditat, quarum ope facile in plures species dirimi possit. Varietates autem sunt stabiles in variis locis redeuntes easque jam ex naturae polymorphae indole jam ex soli proprietate nasci probabile est. Diriguntur potissimum ex foliorum forma, pubis indole, corollae magnitudine, ejus odoris proprietate et staminum proportione, nota in Labiatis haud spernenda, nunquam tamen ut ex Menthis aliisque congeneribus patet, inconcussa. Antiquissima Serpyllorum distinctio sive ad plantae magnitudinem sive ad odoris proprietatem sive denique ad foliorum formam spectat. Hinc *C. Bauhinus, Camerario* et *Gerardo* praeeuntibus, Serpyllum vulgare minus et majus, aliud citri odore, a *Thalio* jam et *Tabernaemontano* distinctum, iterum aliud, angustifolium dignoscit et duplices indicat varietates, glabram et hirsutam. Totidem formas plurimi au-

ctores et nominatim *Buxbaumius* et *Ruppius* retinuerunt, *Vaillantius* insuper iconibus nitidis illustravit: totidem *Linnaeus* etiam et *Leysserus*, qui de Serpyllis optime egit, exposuerunt. Omnia Serpylla vel in unum idemque conjungenda, vel secundum floris proportionem in duo dirimenda esse, *Hallerus* apud *Ruppium* adnotat itaque plane Serpyllum magniflorum et parviflorum *Hall.* et *Pollich.* exorta sunt. Novam et a cognita plane alienam Serpylla dispescendi rationem, ad staminum proportionem *Zinnius* primum professus est, *Ehrhartus* divulgavit, eoque suadente Serpylli majoris et minoris s. grandiflori et parviflori loco, nunc Th. exserens, staminibus exsertis, et Th. includens, staminibus inclusis distinctus in ejus arboreto speciminibus siccis divulgabantur. — Quae quum ita sint quamque tot difficultatibus planta vulgatissima opprimi videatur, eo magis operae pretium duxi, singulas, quibus ludit, perpendere formas, quo majori studio varietates dictae, permultis aliis speciminibus auctae, quas auctores teneant defendantque, sub specierum distinctarum titulis in plantarum catalogis hodiernis redeunt et relucescere incipiunt. Et primum quidem de Serpyllis Zinnio-Ehrhartianis. Equidem, quamvis utramque plantam ubique in uno eodemque loco crescentem viderim, in Th. includente tamen nunquam stamina perfecta antherifera, sed vix obsoleta observavi eorum rudimenta. Quorsum igitur in hac specie, stamina corolla breviora inquiri possunt, quae omnino deficiunt, aut modo ex eorum rudimentis obsoletissimis, nudis oculis haud observandis, conjici possunt? — Aliis perinde relinquo, ut definiant, an ista naturae aberratio staminumque defectus capax sit atque idoneus ad speciem dignoscendam. Mihi quidem vix talis sufficit differentia, quae unice ad varietatem constituendam commoda esse videtur.

Inter tot vero tamque diversas Serpyllorum varietates, normam, ad quam rite exponerentur, ex-

quirere et statuere, arduum est atque difficile. Quae ab auctoribus laudantur promiscuae sunt et invicem concurrunt. Serpylla grandiflora enim passim staminibus destituta et parviflora vice versa staminibus exstructa occurrunt et utrumque jam parcius, jam undique caule foliisque pubescit, ad quod *Morisoni* distinctio ambigua in Serpylla glabra et hirsuta, spectat.

THYMUS SERPYLLUM *L. emend.* dentibus calycinis inaequalibus, superioribus ovatis adscendentibus, inferioribus linearibus porrectis, verticillis multifloris subcapitatis, foliis planiusculis obtusis basi attenuata ciliatis, caulibus repentibus pulvinatis.

A. LATIFOLIUS, foliis e figura subrotunda, ovataque plus minusve oblongis planiusculis obtusissimis.

α. ANDROGYNUS, corollis majoribus, staminibus pistilloque exsertis, caule procesiore.

†) foliis glabris.

Thymus exserens, staminibus corolla longioribus *Ehrh. arb.* 148. *Hoffm. germ.* II. 14. *Pers. ench.* II. 130.

Th. Serpyllum β. majus *DC. gall.* III. 559. *Blackw.* t. 418.

Th. Serpyllum β. *Linn. sp. pl.* 825.

Th. floribus capitatis, foliis planis obtusis basi ciliatis, staminibus tubum floris excedentibus *Zinn. gotting.* 315.

Th. magniflorus *Hall.* in *Rupp. jen.* 234. *Poll. pal.* n. 574.

S. vulgare majus flor. purpureis *C. Bauh. pin.* 220. *Dill.* in *Raj. syn.* 231. *Petiv. brit.* t. 31. f. 3. *Rupp. jen.* 235. *Moris. hist.* XI. 17. 2. *Buxb. hal.* 300. *Leyss. hal.* 147.

Serp. vulgare flore amplo *Raj. syn.* 230. *Vaill. par.* t. 32. f. 7. 8. t. 31. f. 40.
Serpyllum I. IV. *Tabern. hist.* 747.
S. vulgare repens *Clus. hist.* 359. c. icone.

††) foliis utrinque caulibusque pilosis.

Th. lanuginosus *Schk. Handb.* II. 164. t. 164. *Willd. sp. pl.* III. 138. *Pers. ench.* II. 150.
Th. Serpyllum δ. *Linn. sp. pl.* 825.
Th. Serpyllum η. montanum *Rivin. monop.* 42. *Leyss. hal.* 148.
Serp. latifolium hirsutum *C. Bauh. pin.* 220. *Vaill. bot.* 185. *Moris. hist.* III. 403. *Rupp. jen.* 235.

β. ANANDER, corollis minoribus castratis.

†) foliis glabris.

Th. includens, staminibus corolla brevioribus *Ehrh. arbor.* 158. *Hoffm. germ.* l. l. *Pers. ench.* l. l.
Th. fl. capitatis, foliis planis obtusis basi ciliatis, staminibus in tubo floris latentibus *Zinn. gotting.* 315.
S. parviflorum *Haller.* l. l.
?S. pannonicum I. *Clus. hist.* 359.

††) foliis utrinque caulibusque pilosis.

Th. lanuginosus *auct. quorumd.*

B. ANGUSTIFOLIUS, foliis linearibus concaviusculis nervosis.

†) caule foliisque glabris.

Th. angustifolius *Pers. ench.* II. 150. *Ann. bot.* 150.
S. angustifolium glabrum *Bauh. pin.* 220.
S. angusto glabroque folio *Clus. hist.* 359. sine icon.

††) caule foliisque hirsutis.

Serpyllum angustifolium *Bauh. pin.* l. l. ex-

claſ. ſyn. plurim. — *Rupp. jen.* 234. *Buxb. hal.* 301.

Var. A. et B. in collibus et paſcuis apricis ubertim, var. lanuginoſa rarius in aggeribus editioribus (Schmon, Biebram) promiſcue; var. B. in arenoſis pineti hal. et alibi, citra Nietleben abundat.

Th. Serpyllum, foliis ſubrotundis, acuminatis, latioribus et anguſtioribus, floribus purpuraſcentibus, roſeis, candidis pro coeli et loci natalis diverſitate ludere, hincque odoris proprietatem etiam mutare et nonniſi omnino inodorum eſſe, *C. Bauhinus* jam monet et inſignis exſtat in veterum rei herbariae monumentis quoad foliorum formam, latitudinem, hirſutiem, floris colorem et quem ſpargunt odorem, ſynonymorum copia, quorum aliquot jam ſuis locis laudavimus, reliqua vero obiter tantum indicamus ulteriore expoſitione indigua. — Serpyllum floribus purpureis (*C. Bauh. Tabern. Vaill.*), roſeis ſ. rubicundis (*Vaill. par.* 183.), albis (*Tabern. hiſt.* 747. *Chemnitius* (*ind. pl. Brunsvig.* p. 48. qui et S. majus et minus floribus albis ludere recte aſſerit) *Thal. herc.* 111. *Vaill. par.* l. l. *Buxb. hal.* 30. *Rupp. jen.* 234.). Foliis variegatis (Serp. vulgare majus fol. ex albo viridique colore eleganter variegatis *Moriſ. hiſt.* III. *Vaill. par.* 183. Serpyllum vulg. majus pictum ſ. fol. luteo-viridibus *Hoffm. altd.* in add. p. 2.); citrum redolentibus (Serpyll. foliis citri odore *C. Bauh. pin.* 220. qui reliqua ſynonyma diligenter enumerat. Th. citriodorus *Perſ. ench.* l. l. *DC. gall.* V. 402.); terminalibus a Cynipe in globulos lanuginoſos monſtroſos coalitis (Th. Serpyllum fol. ſupremis in capitulum lanuginoſum coadunatis *Scop. carn.* II. n. 376. S. vulgare minus hirſutum cum globulis tomentoſis *Moriſ. hiſt.* III. 403.).

252. Lamium rubrum *Wallr.* calycibus patentibus in verticillos 10 — 12-floros laxe dige-

ftos, dentibus calycinis inaequalibus, superioribus majoribus, foliis cordatis irregulariter inciso-serratis, floralibus breviter petiolatis, imis remotis. — *Blackw.* t. 182. opt. *Flor. dan.* 1649. *Hayn. et Drev.* t. 8.

Lamium maculatum *auct. quorumd. fl. germ. Leers herb.* 134. *Hoffm. germ.* II. 7. *Spreng. hal.* 170. *Roth. germ.* II. 21.
L. laevigatum *Roth. germ.* II. 21. ex synonym.
Galeopsis *Riv. Rupp. jen.* 224.
Lamium purpureum non foetens, folio oblongo *C. Bauh. pin.* 231. excl. syn. fl. albo.
Galeopsis, s. Urtica iners flore purpurascente majore, folio non maculato *J. Bauh.* III. 321. *Buxb. hal.* 133.
Lamium folio oblongo, flore rubro *Parkins. theatr.* 606. *Moris.* s. XI. 11. f. 1.
Galeopsis Matthioli fl. verticillato rubro *Thal. herc.* 55.

β. LACTEUM, flore candidissimo.

Ad sepes pomariorum, inter dumetorum vepreta ad Lodersleben, Ziegelrode, Rossleben et alibi ubertim. Veris ineuntis decus. Var. β. ex rarissimis ad Ilfeld legi.

Veteres rei herbariae statores, ex quorum numero *C. Bauhinus, Thalius, Tabernaemontanus* sunt, pro Lamii albi, *Leysserus* (*hal.* 143.) pro L. purpurei, omnibus partibus majoris, speciosi varietate: alii, *Rivinus, Ruppius, Parkinsonius; Gesnerus* et *J. Bauhinus* pro distincta retinuerunt: *Linnaeus* et plantam et synonyma plurima, unico *J. Bauhini* ad L. laevigatum laudato excepto, omisit: recentiores systematici autem, *Leersio*, ni fallor, praeeunte, nominatim *Willdenowius, Hoffmannus, Schkuhrius, Sprengelius* et

reliqui omnes cum Lamio maculato *Linn.*, florum in verticillos digestorum numero decepti commiscuerunt, quod quidem ex sequentibus argumentis a nostro diversum declaro. Etenim Lamium maculatum *Linn. sp. pl.* II. 809., ad quod Lamium alba linea notatum *C. Bauh. Garidel.* p. 264. t. 84. et Lamium Plinii montanum campoclarensium *Columna. ecphr.* I. 192. t. 90. *Moris. hist.* f. XI. 11. f. 2. pertinet, stirpem australem a nostra boreali diversam esse, figurae datae et descriptiones testantur.

253. GALEOPSIS LADANUM *Willd.* internodiis caulinis aequalibus, foliis lanceolato-linearibus subintegris, caule divaricato ramoso calycibusque adpresso-pubescentibus, dentibus calycinis inaequalibus bracteisque lanceolato-linearibus cuspidatis illas squarrosas subaequantibus.

α. LATIFOLIUM, foliis ovato-lanceolatis, dentibus calycinis tribus superioribus calyce hirsutissimo brevioribus.

†) foliis dentatis.

G. Ladanum β. latifolium *Hoffm. germ.* II. 8. *Schk.* t. 160.

Ladanum segetum latifolium *Rupp. jen.* 226.

††) foliis integerrimis.

β. ANGUSTIFOLIUM, foliis linearibus remote dentatis, dentibus calycinis tribus superioribus calycem pubescentem aequantibus.

G. angustifolia *Ehrh.*

G. Ladanum α. angustifolium *Hoffm. germ.* l. l.

Var. flore albo, quam *Poll. pal.* II. 147. habet, in ruderibus ad Lodersleben passim occurrit. Var. α. in arvis hinter dem Zorge, cum Galio gracili.

254. GALEOPSIS GRANDIFLORA *Ehrh.* internodiis caulinis aequalibus, foliis ovato-lanceolatis lineatis utrinque cauleque incano-tomentosis, calycibus patenti-pilosis, glandulosis bracteas lineares superantibus, corolla quinquies minoribus, dentibus calycinis inaequalibus brevissima mucronatis. — G. grandiflora *Ehrh. Hoffm. Roth. Spr.* nec *Schk.* G. villosa *Huds. Smith.* G. dubia *Leers.* G. ochroleuca *Lam. Hornem. fl. dan.* t. 1650. opt. — Ladanum segetum latifolium aliud floris colore multum varians *Rupp. jen.* 226. *Chabr. stirp.* 644. f. 2.

In arvis arenosis ad Rossleben et Nebra rarius.

Differt a praecedentis var. latifolia, cui simillima: 1) foliis semper ovato-lanceolatis, lineatis, utrinque et maxime subtus incano-tomentosis; 2) calycibus pube patenti glandulis stipitatis flavescentibus intermixta vestitis eorumque dentibus latioribus et cum mucronulo exiguo superinjecto brevioribus; 3) corollis (flavis) calyce quinquies longioribus in tubum longiorem productis; 4) bracteis linearibus, exiguis calyce triplo brevioribus.

255. BETONICA OFFICINALIS *L.* spica ovali laxa basi interrupta, dentibus calycinis linearibus cuspidatis bracteisque lanceolatis calyces tubo corollae recto triplo minores subaequantibus.

Synonymis a me in *Ann. bot.* 77. expositis addantur: *Blackw.* t. 46. opt. *Camer.* 681. *Clus. hist.* II. 59. f. 1. Differt a sequente, cum quo ab omnibus commutata est: 1) habitu laxiore, tenuiore, qui in illo robustior, rigidior; 2) foliorum radicalium dentibus rotundioribus, obtusissi-

mis, quae in sequente: rigidiora dentes potius ovatos habere solent; 3) spica ovali ex verticillis paucifloris laxis composita, infimo paullo remoto, quae in B. hirta, oblonga, ex verticillis multifloris condensata est et plerumque omnes calyces verticillosque velut in capitulum contiguum recolligit; 4) calycibus ovato-oblongis, infra dentes pilosos glabratis, nitidis, qui in B. hirta, undique pubescunt; 5) dentibus calycinis calyces subaequantibus, in B. hirta, illis duplo brevioribus, e basi ovata breviter mucronatis; 6) corollae tubo recto, elongato, in B. hirta duplo breviore; 7) tempore florendi, Jun. Jul., B. hirta Jul. Aug.

256. Betonica hirta *Leyss.* spica oblonga ex verticillis approximatis contigua, dentibus calycinis e basi ovata mucronatis, bracteis ovatis acutis calyces hirsutos aequantibus.

B. stricta *Ann. bot.* 77. excl. syn. *Aiton.*
B. hirta, verticillata villosa, calycibus subspinosis *Leyss. hal.* ed. I. 109.

Aitonii planta culta est et a nostra diversa. *Leysseri* nomen antiquius servandum est.

XXIX. OROBANCHE *Linn.*

Orobanches caryophyllum olentis *C. Bauhini* et Orobanches majoris *Linnaei* notio amplissimis profecto patet vicissitudinibus. Uterque titulus, me quidem interprete, vagus est illeque ex synonymis, hic vero ex specierum eo nomine ab auctoribus nimis promiscue descriptarum ambiguitate quasi suspectus. Variae quidem in veterum rei herbariae statorum monumentis exstant descriptiones et specierum distinctarum figurae: *Buxbaumius* (*hal.* 247.) et *Ruppius* (*jen.* 257.) Orobanches coloris ratione mire ludere easque *Clusio* acutissimo observante (*hist.* I. 270.) jam

albescere, flavescere, magis fuscescere, subcoerulescere, jam easque in Genista vulgari nascentes, *C. Bauhino* (*pin.* 87.) teste, virescere, alias denique humiles, alias elatiores esse, adseverant, nemo tamen ante *Linnaeum* nec *Linnaeus* ipse species singulas olim pro varietatibus habitas et nostro demum tempore paucis a *Suttonio* et *Smithio* specierum distinctarum titulis optime descriptis exceptis, cautius distinguere ausus est. Interiori scilicet examini praeter raritatem, quaedam in speciminibus exsiccatis obstat deformitas summaque partium nobiliorum et ad specierum differentias capacium ipsarumque specierum similitudo, ex quibus omnibus difficultatibus factum est, ut species notae cum aliis commutarentur, synonyma perperam laudarentur, novaeque forsan et denuo distinguendae negligerentur. Attamen, quamvis haec ita sint, Natura ipsa singulis speciebus majorem forsan commisit constantiam, quam vulgo putatur. Omnes enim Orobanches, nisi loco, quibusdam tamen plantis quasi addictae et infixae sunt nec ideo iniquis illis ex loco natali vicissitudinibus patent, quibus aliae plantae tantopere ludunt et habitu, quem illo jubente, arripiunt alienum, observatores decipiunt. His igitur pensitatis et speciebus anglicis curiosius explorandis nec promiscue in floram transferendis investigatis, similem operam indigenis etiam haud plane indignam minime detrahamus et ad quarumdam specierum, quotquot hodie ex speciminibus siccis innotescunt, examen primas ducamus lineas, alio tempore et loco denuo extendendas.

Omnes Orobanches arctissimo similitudinis connectuntur vinculo et in illis distinguendis auctores praeter corollae figuram generalem ejusque partitiones, ad staminum stylorumque indolem maxime respexerunt. Corollae figura et laciniae, in quas labium utrumque finditur, methodum ratam quidem species recognoscendi spondent, a quibusdam tamen difficultatibus nequaquam libera est.

Exsiccatae enim et fructiferae, quales partibus omnibus integris et ad mortem usque persistentibus exstructae saepius inveniuntur, vix pristinam reddunt figuram eoque modo examen posterum, ob generis et specierum ambiguitates satis necessarium interdicunt et ne in vivis quidem sine difficultate circumscribuntur. Quod ad staminum stylique superficiem attinet, cui plurimi auctores confidunt, illam quoque quibusdam mutationibus locum dare, certum est idque non solum ex harum examine diligentiore, sed quoque ex aliarum stirpium adfinium, Monotroparum v. c. historia et comparatione elucere videtur. Hinc aliam partem exquirere ad species recognoscendas magis idoneam institui et illam in calyce detexi. Calycem per omnem Labiatarum familiam certissimas promittere generis et specierum notas, constat quidem, nemo tamen ejus dignitatem in hoc genere, ex quo species et siccae et vivae optime recognoscuntur, intellexit. Equidem autem eandem fidem, quam varii auctores ad genera distinguenda adhibuerunt et secundum specierum varietatem, quas ante oculos habuerunt, varie, *Linnaeus* v. c., *Smithius*, *Candollius*, *Sprengelius* aliique calycem diphyllum s. e foliolis duobus lobatis lateralibus compositum: alii *Jussieuo* docente, bracteas calycem supplentes vocarunt, ad species distinguendas mutuo et ex illo ejusque cum ejus dentibus proportione et totius generis divisione specierum differentias eximias derivandas esse, profiteor. Miram enim reliquae partes, habitus ipse et inflorescentia in hoc genere fingunt communionem et verum profecto est, corollae figuram subtiles omnino: staminum stylique superficiem, colorem, idoneas quidem at quoad calycis praestantiam, subalternas differentias tantum suppeditare. Scapus, is enim nec caulis generi proprius et quae illi adnascuntur squamae, inter flores bractearum vices gerentes, florum dispositio ipseque habitus, cui tristis quid et emortui inest, et color varius ipsaque

denique pubes, quae in omnibus fere satis peculiaris, nudis oculis hirsutiem furfuraceam, armatis pilos glanduliferos (siccitate) tortiles refert aliaque complura signa in omnibus penitus eadem aut modice aliena et vix sine ambage circumscribenda sunt et ob hanc mutuam similitudinem descriptiones et definitiones, quales ab auctoribus vulgo laudantur, exierunt incongruae nec ad ipsam stirpem, sed potius ad generis sectionem generaliter spectant.

Character gener. Calyx 4—5-fidus, varius. Corolla monopetala, tubulosa, anomala, fauce aperta personata, bilabiata, cum calyce persistens: labium superius fornicatum emarginatum, inferius trifidum reflexum. Stamina hypogyna. Capsula 1-locularis, bivalvis: valvae ad parietes ex receptaculo bicrurali seminiferae. Semina scobiformia, microscopica.

Sectio I. OSPROLEON. *)

Calyx subcampanulatus anticus connatus, posticus fissus diphyllum mentiens, 5-fidus. Flores bractea 1 suffulti. Corolla 4-fida, inflata. Faux et antherae nudae.

† 257. Orobanche rubens *Wallr.* scapo simplicissimo bracteisque colorato, floribus ventricosis in spicam oblongam congestis, stamini-

*) Ὁ ὀσπρολέων ὃν τινες ὀροβάγχην καλοῦσιν. *Geopon.* II. 12.

bus intus hirsutiusculis, stylo parce glanduloso, calycibus campanulatis membranaceis, dentibus carinatis, superioribus ovatis acuminatis, inferioribus obtusiusculis obsoletis tubi plicam attingentibus.

In collibus editioribus ad Biebram. — Extra fines ad Auleben et Sondershusam. Jul.

Scapus erectus, striatus, inferne aequalis et flexuosus, simplicissimus, squamis remotis munitus, spithameus, pedalis, hirsutiusculus, atro-sanguineus. Spica oblonga, simplex, multiflora, laxiuscula. Bracteae ovatae, ex glandulis rubiginosis hirtae. Corolla inflato-ventricosa, fornicata, extus bractearum more glandulosa, rubescens demum cum maturitate infra mediam partem antice elevato-plicata: labium superius emarginatum, obtusum, connivens, convexum, inferius trifidum, laciniis obtusis, subaequalibus, brevibus, undulato-crenatis, retusis. Calyx amplus, corollae concolor, leviter 4-fidus: dentes carinati, superiores ovati, acuminati, inferiores multo breviores, obtusiusculi, fere obsoleti, tubi corollae plicam elevatam attingentes. Stamina intus hirsuta. Stylus glandulosus, stigma obcordatum, atrorubens magnum elevans.

Variat scapi altitudine et staminibus basi hirsutioribus, fere ut in Or. caryophyllacea.

258. Orobanche caryophyllacea *Sm.* scapo simplici, squamis bracteisque ovato-oblongis acuminatis rubiginosis, floribus inflatis incurvis hirsutis in spicam laxam elongatam digestis, staminibus basi undique hirsutissimis, stylo apice parce glanduloso, stigmate obcordato, dentibus calycinis subaequalibus linearibus acumina-

lis. — Or. caryophyllacea *Smith. Willd. Spr.* Or. vulgaris *Lam. Decand.*

Labium superius emarginatum, longius quam in sequente, lobis rotundatis, obtusis, crenulatis, conniventibus: inferius trifidum, laciniis lateralibus ovatis, crenulatis, intermedia longiori et angustiori, obtusa.

† 259. Orobanche sparsiflora *Wallr.* scapo simplici, squamis bracteisque oblongo-lanceolatis concoloribus, floribus ventricosis hirsutis remotis in spicam elongatam laxe dispositis, staminibus margine ciliatis styloque apice parce glanduliferis, dentibus calycinis ovatis acuminatis, inferioribus conformibus duplo minoribus.

β. pauciflora, scapo humili paucifloro.

In collibus et promontoriis graminosis sylvaticis inter Bottendorf et Schweinsroda. Jun.

Corollae labium superius fere ut Or. caryophyllaceae, brevius tamen, leviter emarginatum, laciniae conniventes latiores, erosae; inferius trifidum, laciniae laterales, breviores et latiores, intermedia obovata. — Or. caryophyllacea similis quidem, attamen floribus confertioribus eorumque fauce patente et labii fabrica bracteisque ovatis diversa. Or. minor corolla tubulosa et dentium calycinorum proprietate differt. In var. α. scapus pedalis; squamae bracteis conformes et concolores, oblongo-lanceolatae, flores subaequantes; corolla 2½ centimetr. longa, extus hirsuta; spica ex floribus 12 — 20 laxe dispositis composita; dentes calycini inaequales, duplo longiores. In var. β. scapus gracilis et digitalis, 4 — 6-florus, in reliquis ad amussim congruit.

† 260. Orobanche apiculata *Wallr.* scapo simplicissimo undique bracteisque ovatis extus farinaceo-hirsutis, floribus cylindricis in spicam ovatam congestis, staminibus styloque glabriusculis inclusis, antheris nudis superne apiculatis, calycibus mediotenus quadrifidis, dentibus inaequalibus linearibus, inferioribus angustioribus brevioribusque.

Ad Pelargonii graveolentis radicem enatam legi semel in ollis hortorum cl. *Wilhelm* Rectoris et praeceptoris immortalis in schola Rosslebensi. Jun. 1804.

Scapus simplicissimus, rectus, e basi leviter incrassata in fasciculum polyrrhizum senescens, squamis oblongo-lanceolatis, glandulosis tectus, farinaceo-hirsutus, fusco-rubiginosus, triuncialis. Spica oblonga, ex floribus 10 — 12 confertis composita. Bracteae ovatae, cum scapo concolores, flores superantes. Corolla cylindrica, pilis glanduliferis albis adspersa. Calyx ad mediam partem 4-fidus: dentes inaequales, lineares, acuti, interiores duplo angustiores et breviores. Stamina inclusa, margine corpusculis minutissimis raris quasi exasperata. Antherae ovatae, basi ut in congeneribus mucronulatae, superne connatae ibique apiculato-papillatae. Stigma bilobum, coloratum. Stylus glandulis parcis inspersus.

† 261. Orobanche nudiflora *Wallr.* scapo simplicissimo inferne squamato, squamis bracteisque ovatis extus hirsuto, floribus ventricoso-subcampanulatis glaberrimis in spicam oblongam laxiusculam dispositis, staminibus basi interna parce papillosis styloque glaberrimo prominulis, calyce profunde 4-fido, dentibus inae-

qualibus, superioribus majoribus e basi ovata lineari-setaceis.

? Or. minor *Vahl. flor. dan.* t. 1219. excl. syn.

Ad radices Pruni spinosae auf dem Schachtberge prope Rosleben. Jun.

Viva pallet, sicca fuscescit. Scapus erectus, simplicissimus, basin versus leviter incrassatus indeque ad mediam partem squamis ovato-oblongis amplexantibus, extus hirsutis munitus, reliqua parte esquamatus, spithameus s. pedalis. Spica oblonga, ex floribus 12 — 20, laxis composita. Bracteae ovatae, extus ut in congeneribus farinaceo-hirsutae, squamis scapi inferioris conformes. Corolla ventricoso-subcampanulata, extus nuda, 1 s. 1¼ centimetr. longa: labium superius emarginatum, crenulatum. Calyx profunde, i. e. ultra mediam partem 4-fidus: dentes inaequales, margine glandulosae, superiores e basi ovata lineari-setacei, bracteam aequantes, corolla breviores, inferiores minores. Stamina corpusculis papillaeformibus perpaucis adspersa iisque quasi exasperata, subprominula. Stylus glaberrimus. Stigma bilobum, saturum. Germen oblongum, glaberrimum, calycem aequans.

Or. minor *Vahl.* ex icone bene quadrat, quamvis etiam in meo specimine flores confertiores et numerosiores sint.

† 262. Orobanche minor *Sutt.* scapo simplicissimo, squamis bracteisque oblongo-lanceolatis, floribus tubulosis aequalibus glaberrimis in spicam laxam dispositis, staminibus basi ciliatis superne styloque glabris, calycibus ad basin usque divisis, dentibus distinctis lanceolato-linearibus acuminatis inaequalibus, inferioribus brevioribus.

Or. minor *Sutt. Trans. of Linn. Soc.* IV. 179. *Engl. bot.* t. 422. (opt.) *Smith brit.* II. 671. *Ann. bot.*

Ad radices Trifolii medii am Buchberge nemoris Ziegelrodensis. Extra fines in montium jugis editioribus apricis der Rothenburg, Auleben, Sondershausen etc. Jun.

Scapus subflexuosus, basi incrassatus, pallescens, superne purpurascens, more congenerum pilis flavo-glanduliferis adspersus, siccitate fusco-rubiginosus, squamis sparsis, raris munitus, dodrantalis. Spica oblonga, e floribus 10 — 16 composita, laxa. Bracteae ovato-lanceolatae, longe acuminatae, cum squamis caulinis conformes, his tamen latiores. Corolla tubulosa, rectiuscula, aequalis, praeter angulos glabra, pallide-flavescens, angulis purpureo-striatis: labium superius excisum, laciniae obtusae, expansae, eroso-crenulatae: inferioris laciniae laterales breves, obtusae, quasi truncatae, patentes, intus plicis conniventibus exaratae, intermedia duplo major, porrecta, labium superius subaequans. Calyx ad basin fere usque partitus, ita ut dentes distincti, tubum corollae infimum, nequaquam ut in congeneribus, comprehendere videantur: dentes lanceolato-lineares, acuminati, inferiores plerumque angustiores illis et corolla breviores, superiores illam subaequantes. Stamina glabra praeter basin ciliatam, alba. Antherae nigrae. Stylus glaberrimus. Stigma bilobum, purpurascens.

Orobanche minor apud varios auctores, varia esse videtur: aliam enim cl. *Candollius* eo nomine habet, aliam *Vahlius*, et *Smithius* ipse Or. sparsiflorae nostrae varietatem eo titulo simul intelligere videtur et equidem ipse speciem utramque in *Anno botanico* similiter commutavi, quae quamvis simillima sit, praeter alias notas calyce potissimum in foliola ad basin usque diviso et modo, quo tubum infimum liberum circumstant,

nec calyce antice connato, ut in reliquis, comprehendunt, distinguitur. Or. amethystea *Thuill. paris* II. 317. est Or. minoris var. procerior.

Sub hac Osproleontum sectione praeter has militant:

a. Orobanche major *L.* scapo simplicissimo inferne squamis raris brevibusque munito, floribus inflato-ventricosis incurvis glabriusculis in spicam laxam dispositis, staminibus pistilloque hirsutiusculis, dentibus calycinis ovatis acuminatis aequalibus conformibus, stigmate exserto bipartito divaricato.

Orobanche major *Linn. sp. pl.* II. 882. excl. syn. *C. Bauh. Clus. Lobel — Loefl. itiner.* 151. *Desfont. atl.* II. 59. *Engl. bot.* t. 421. opt. *Smith. brit.* II. 669. *Sutton Transact. of Linn. Soc.* IV. 175 — nec *auct. fl. germ.*

In Angliae, Hispaniae et Sueciae Spartio et Ulice.

Orobanche major *Linn.* apud varios, praesertim florae germanicae auctores, titulum offert perquam ambiguum, sub quo *Linnaeus* ipse et plurimi scriptores admodum varias intellexerunt species. Vidi saltem omnes propemodum Orobanches in Virorum celeberrimorum herbariis eo nomine inscriptas et in paucis tantum stirpem Linnaeano - Smithianam ex speciminibus anglicis et lusitanicis recognovi. Stigmatis in lobos divaricatos divisi proprietas stirpis essentiam complectitur, cujus ope ab omnibus Osproleontibus facile dignoscitur. Descriptionem optimam *Smithius* cl. l. l. exhibuit, quae conferenda est. Exsulat procul dubio in flora germanica.

b. Orobanche elatior *Sm.*, quamvis aliquoties in agro halensi obvia fuit, cum florae danicae et bot. anglici iconibus congrua, nunc ad manum

non est. Ad hanc refero Orob. II. *Tabernaem. hist.* 1062.

Sectio II. TRIONYCHON.

Calyx connatus, integer, 4—5-fidus. Bracteae 3: interiores minores corollam munientes. Corolla sub5-loba. Faux striis elevatis villosis exarata. Antherae pilosae, effoetae cum staminibus albentes. Glandula nectarifera nulla.

† 263. Orobanche comosa *Wallr.* scapo simplicissimo, bracteis squamisque surfuraceo-hirsutis, floribus tubulosis medio constrictis in spicam oblongam condensatis tribracteatis, stigmate bilobo (flavescente) exserto, calyce connato 5-fido, dentibus aequalibus linearibus corollae stricturam superantibus, quinto (postico) minore.

Orobanche minor *auct. quorumd.*
Orob. I. *Tabernaem. hist.* 1063.

Ad Genistae tinctoriae radices in colle herbido der Steinklippe. Jun.

Herba viva pallide-, sicca et matura saturatius fuscescit. Scapus striatus, rectus, inferne incrassatus, remote squamatus, pube surfuracea adspersus, digiti minoris crassitiem ferme aequans, pedalis. Spica comosa, spithamea, ex floribus plurimis approximatis condensata. Bracteae ternae: exterior ovato-oblonga, caulis more surfuraceo-hirsuta ut in Sect. I.; reliquae binae cum calyce concretae, dentium calycinorum figura, lineares. Corolla tubulosa, media parte angustata, 2 centimetr. longa, pallide-flavescens, extus hirsutiuscula: labium superius emarginatum, fere bifidum, revolutum, inferius trilobum, laciniis aequalibus, oblongis, ut in priore, minus tamen cre-

nulatum. Calyx integer, connatus, quinquefidus: dentes lineares, acuti, aequales, quinto postico tamen minore. Stamina glaberrima, demum eburnea. Antherae effoetae, ciliatae. Stylus hirsutiusculus. Stigma bipartitum aurantiacum. Capsula ovata.

264. OROBANCHE RAMOSA *L.* scapo ramoso, floribus tubulosis brevissime pedicellatis alternis in spicam laxam dispositis, staminibus basi parce pilosis superne pistilloque glabro inclusis, calycibus connatis 4-fidis aequalibus ovatis acutis, corollae strictura brevioribus. — *Clus. hist.* I. 271. *Chabr. stirp.* 257. f. 3. *Moris. hist.* I. 271. *Camer. epit.* 311.

Ad Cannabeos sativae radicem parasiticam ubertim viget prope Wiehe, Hechendorf et alibi. Jul.

Sub hac sectione militant:

a. OROBANCHE COERULEA *Vill.* — cujus descriptio et synonyma apud *Smithium* (*brit.* II. 671.), *Cand.* (*gall.* III. 490.) et *Jacquinum* (*fl. vienn.* 252.) exstant. Stirpem agro halensi indigenam, quam cl. *Sprengelius* (*hal.* 176.) indicat, nondum legi nec quoque in praeceptoris herbario vidi.

b. OROBANCHE MICRANTHA *Wallr.*, ad quam Orob. minor, purpureis floribus *Chabr. stirp.* 257. f. 2. *Rupp. jen.* 238. pertinent.

XXX. ALECTOROLOPHUS *Hall.*

(*Gaertn.* t. 54. *Schk.* t. 169.)

Calyx inflatus, quadridentatus. Corolla ringens: labium superius compressum, emarginatum. Antherae geminatae cymbiformes. Capsula compressa

bilocularis, bivalvis: valvae dissepimento lineari illisque contrario, samaras gerente interstinctae. Embryo inversus ab umbilico remotus.

265. Alectorolophus grandiflorus *Wallr.* caule maculato, corollae tubo curvato lacinias calycinas acutas subaequante, labio superiore fornicato apice bidentato, dentibus pistilloque colorato exsertis, bracteis membranaceis. — *Flor. dan.* t. 981. opt.

α. glabratus, caule calycibusque glabris.

Al. vulgaris *M. Bieberst. taur. cauc.* II.
Rhinanthus glabra *Lam. gall* II. 552. *Bull. herb.* t 125. *DC. gall.* III. 478.
Rh. major *Ehrh. herb.* n 56. *Beytr.* VI. 144.
Alect. glaber *Allion. ped.* n 206.
Mimulus Crista galli *Scop. carn.* n. 751.
Rh. Crista galli α. *Linn. sp. pl.* 840. *Pers. ench* II 150. *Spr. hal.* 176.
Al. calycibus glabris *Hall. hist.* n. 313.
Cr. galli pratensis humilior, calyce glabro *Rupp. jen.* 240.
Pedicularis pratensis lutea s. Crista galli *C. Bauh pin.* 136. *Vaill. bot. par.* 157. *Moris. hist.* s. XI. 23. 1.
Crista galli mas *Chabr. stirp.* 476. f. 2.
Cr. galli foemina *J Bauh. hist.* III. 436. *Dodon. pempt.* 555. *Buxb. hal.* 88.

β. pubens, caule calycibusque piloso-pubescentibus.

Rh. villosus *Pers. ench.* II. 151.
Rh. hirsuta *Lam. gall.* II. 553. *DC. gall.* III. 478.
Rh. Alectorolophus *Poll. pal.* n. 580. *Hoffm. germ.* 19. *Roth. germ.* I. 264. II. 53. *Wohll. suppl.* 26.

Alectorolophus hirſutus *All. pedem.* n. 205.
Mimulus Alectorolophus *Scop. carn.* n. 752.
Rh Criſta galli γ. *Linn. ſp. pl.* 840. *Willd. ſp.* III. 189.
Al. calycibus hirſutis *Hall. helv.* n. 514. *Leyſs. hal.* 151.
Criſta galli major et elatior, calyce hirſuto, rictus limbo violaceo *Rupp. jen.* 240.
Alectorolophus ramoſus coma candicante *Hoffman. altdorf.* 4.
Pedicularis pratenſis lutea erectior, calyce hirſuto *Tournef. inſt.* 172. *Vaill. bot.* 157.
P. lutea pratenſis elatior, foliis majoribus *Moriſ. hiſt.* III. 426.
Criſta galli mas *Bauh. hiſt.* III. 436. *Chabr. ſtirp.* 476. f. 2. *Buxb. hal.* 88.

Var. α. in pratis ubertim, β. in iisdem at editioribus paſſim, plerumque tamen inter ſegetes.

Linnaeus jam in *fl. lapp.* in diſtinguendis plantis dubius haeret et quum differentiae in parte quacunque quoad numerum, figuram, ſitum et proportionem nullae plane ſint, conjunxit, utramque tamen ſecundum locum natalem v. α. in pratis, β. in agris dignoſcere praecipit. Equidem praeter pubem, nullum obſervo diſcrimen, ne ex loco natali. A. grandifl. β. pubentem enim in pratis ſaepius vidi. Inter ſegetes ramoſior et omnibus partibus robuſtior. Dentes labii ſuperioris plus minusve ſature violacei.

Duplices eſſe *Alect. non ramoſi coma fuſca varietates, majorem* et *minorem*, *Maurit. Hoffmannus* jam l. l. monet nec aliter judicat *Ehrhartus* acutiſſimus, utramque ſub ſpecierum diſtinctarum titulis deſcripturus. Nulla tamen in utriusque plantae magnitudine exſtat differentia. Saepius enim Rh. minor ſ. Al. parviflorus noſter cum Rh. majoris ſ. grandiflori magnitudine certat, et major vice verſa, caulibus raris, ſpithameis,

unifloris occurrit. His prorsus motus argumentis nomina trivialia mutavi et secundum florum magnitudinem nova dedi.. Varietatem singularem semel observavi, tubo corollae angustissimo lineari capsulaque minori.

† 266. ALECTOROLOPHUS PARVIFLORUS *Wallr.* caule immaculato, corollae tubo recto laciniis calycinis ovatis breviore, labio superiore obsolete bidentato, dentibus, pistillo incluso bracteisque concoloribus.

Rhin. minor *Ehrh. herb.* 46. *Beytr.* VI. 144 *Pers. ench.* II. 151.
Rh. Cr. galli β. *Linn. sp. pl.* 840. *Leyss. hal.* 151. *Roth. germ.* II. 53.
Crista galli angustifolia montana serotina *Rupp. jen* 240. *Buxb. hal.* 88.
Cr. galli angustifolia montana *C. Bauh. pin.* 163.

In pratis editioribus ad Lodersleben, Ziegelrode, ad Nietleben, Doelau, in quibus a *Buxb.* jam indicatur, in subalpestribus thuring. et hercyn. abundat. Jun. Jul.

Radix annua, tenuis, fibris aliquot aucta, fusca. Caulis erectus, tetragonus, immaculatus, glaber, plerumque simplicissimus, rarius ramosus, gracilis, e fusco purpurascens. Folia opposita lineari-lanceolata, regulariter serrata, margine revoluta, saturate virescentia. Spica terminalis, pauciflora satura. Flores axillares, solitarii geminique, subalterni, brevissime pedicellati, solitarii geminique bracteis virescentibus inciso-serratis suffulti, fulvi. Calyx subrotundus, inflatus, venosus, glaberrimus, ore contracto quadridentato, dentibus ovatis acumine brevissimo terminatis, demum maturus cum bracteis hepatico-fuscescens. Corolla calycem excedens: unguis rectus, stria-

tus, intra calycem retractus: labium superius convexum, abbreviatum, infra apicem bidentatum, dentibus dilute-flavescentibus obsoletis brevissimis: inferius trifidum, superiore brevius, laciniis lateralibus subrotundis plicato-reticulatis, intermedio obcordato breviore. Antherae minores ut in A. grandifl., muticae, apice margineque pilis tortilibus fimbriatae. Pistillum pilis minutissimis adspersum, apice incurvum, sub fornice labii superioris reconditum, viride. Capsula et Semina ut in A. grandifl. at minora.

Differt ab antecedente: 1) caule immaculato, glaberrimo, simpliciore idque in eodem loco, et plerumque graciliore duploque minore, qui in illo ex natura procerior, in sterilibus modo humilior et simplex evadit jamque glaber, jam parce pubescens jamque omnino villosus esse solet. Strias fuscas, quibus A. grandifl. caulis tinctus est, rarissime obsoletas vidi: in hoc semper desunt; 2) foliis lineari-lanceolatis, angustioribus, quae in illo latescunt magis et exacte lanceolata sunt; 3) spica pauci-(1—8-) flora: in illo multi-(4—20-) flora; 4) bracteis minoribus, saturatius virescentibus rubore fuscescente (maturitate) intermixto, quae in illo sicut calyx, membranaceae, diaphanae pallescunt (coloratae); 5) dentibus calycinis ovatis, brevioribus; 6) floribus duplo minoribus, fulvis; 7) ungue corollae recto, breviore, qui in illo incurvus sensim in fornicem adscendit; 8) labio superiore inferius superante, infra apicem obsolete denticulato, dentibus brevissimis pallescentibus; in illo contra, labium superius inferioris longitudinem aequat et infra apicem in dentes propexos coloratos terminatur; 9) pistillo curvato a labii superioris fornice incluso concolore, quod in illo: discolor, arcuatum cum stigmate exsertum est; 10) antheris, capsulis seminibusque duplo minoribus.

Specimen unicum ex millibus multis vidi, cau-

le dentibusque labii superioris subcoloratis, hybrida sine dubio proles, patre Al. grandifloro, matre Al. parvifloro.

267. Melampyrum sylvaticum corolla fulva, minore, labio deflexo, et capsula reticulato-venosa a M. pratense distinguendum, a nostris nemoribus omnino alienum, ex florae halensis indigenis relegandum est. M. alpestre *Pers. ench.* II. 151. — *Flor. dan.* t. 145.

268. Melampyrum cristatum *L.* secundum florum et bractearum formam duplices largitur varietates: α. floribus bracteisque purpurascentibus, in nemoribus circa *Halam* et Ziegelrodam; β. floribus bracteisque flavescentibus, in sylvis prope Wendelstein, des Alten-Stolbergs, Steigerthal, quibus solum calcareum subest.

269. Euphrasiae officinalis *L.* duplices esse formas, vetustissimis rei herbariae statoribus jam illuxit. *Thalius* (*hercyn.* 40.) primus alteram Euphrasiam majorem, cauliculis sesquidodrantalibus quandoque procerioribus, brachiatis, foliis alterius speciei duplo, imo fere triplo floribusque majoribus, a minore omnibus partibus minoribus distinctam praedicat illamque in pratis pinguioribus, maxime circa Stolbergam, hanc in ejus consortio at rarius crescere praecipit. Similiter *C. Bauhinus* (*pin.* 233.) Euphrasiam officinarum exponit eumque *Ruppius* (*jen.* 240.) et *Buxbaumius* (*hal.* 107.) persequuti sunt. Num ex his, quibus Euphrasia ludit formis, secundum florum magnitudinem, duplices species s. varietates, pratensis et montanae nominibus inscribendae stabiliri possint, *Hallerus* apud *Ruppium* sciscitatur: *Persoonius* autem novissimis temporibus, synonymis veterum omissis, alteram formam nemorosam varietatis loco E. officinali subscripsit.

α. GRANDIFLORA *W.*, floribus majoribus, corollae tubo laciniis calycinis longiore. — *Schk.* t. 169. opt. *Flor dan.* 1037. *Engl. bot.* 1416.

Euphr. pratensis *Hall.*

E. officinarum major *C. Bauh. pin.* 233. *Rupp. jen.* 240. *Buxb. hal.* 107.

E. major *Thal. hercyn.* 40.

β. PARVIFLORA *W.*, floribus minoribus, corollae tubo laciniis calycinis breviore, foliis glabriusculis subnitidis. — *Bull. herb.* t. 233. *Tabernaem.* 1246. *Chabr.* 475.

Euphr. nemorosa *Pers. ench.* II. 149.

E. montana *Haller.* l. l.

E. minus ramosa, flore ex coeruleo purpureo *Rupp. jen.* 240. *Buxb. hal.* 107.

TETRADYNAMIA.

EXCURSUS IN SILIQUOSARUM FAMILIAM.

Nullibi profecto major et veterum rei herbariae statorum et recentiorum exstat dissensus quam in Siliquosarum generibus statuendis iisque ad ordines singulos revocandis. Omnes propemodum auctores ab antiquissimis inde desudarunt temporibus, ut Siliquosas, quae familiam vel maxime naturalem et a reliquis adfinibus distinctissimam absolvunt, ad genera stabilia notisque inconcussis insignia redigerent: nemo autem, me quidem judice, metam attigit exoptatam, ab ipsa Natura absconditam ac veluti suspensam, ab ejus observatoribus autem admodum vario sinistroque tentatam et exquisitam tramite. Etenim ex systematicorum auctoritate varia systematumque fundamentis, genera promanarunt varie exstructa, tam miro modo itaque plane synonymis auctis, ut quaevis propemodum species, innumeris saepe rediret nominibus generi-

cia. Alia scilicet exstruxerunt genera Corollistae, alia, ut a *Linnaeo* vocantur, Fructistae, alia itidem promulgarunt, qui misso corollae fructuumque discrimine, habitui confidentes, species similitudinis solius ratione congregarunt, et ex hac fundamenti triade sive ex alio quocunque ad partium nectariferarum rationem exstructo, quaedam ad nostram aetatem pervenerunt inque systematibus hodiernis etiam promiscue aliis ad fructus rationem recte statutis intercurrunt. Summo prorsus monuit jam jure *Jussieuus* (*gener. pl.* p. 268.) „generica signa ex *Linnaeo* mutuata, nunc naturalia nunc interdum mere systematica et varia, iterum ergo conferenda in integro simul ordine, collatis omnibus speciebus, ut aequabiliori et absoluta distributione arbitraria ac molesta nimis sistatur generum nominumque mutatio:„ nec aliter nos quoque de Siliquosarum generibus judicamus eorumque examen accuratius neque superfluum neque fini contrarium habemus.

Quamvis id ita sit et conqueri debeat, minime tamen desunt auctores de Siliquosarum familia meriti, inter quos *Morisonus*, *Rajus*, *Tournefortius*, *Rivinus*, *Scopolius*, *Linnaeus*, *Crantzius*, *Medicus*, *Moenchius*, *Rothius*, *Desvauxius*, *Candollius* et qui nostris potissimum temporibus acerrimo scrutinio genera plantarum subjicit *Robertus Brownius* inclarescunt et unicuique propemodum systema debemus vario impositum fundamento, de quorum pretio summatim dicendum est.

Morisonus, qui primus Siliquosis manum admovit et familiae naturalis distributionem meliorem suffragatus est, species singulas, nominibus veterum servatis, secundum habitum externum, foliorum, florum fructuumque indolem ad quaedam genera satis ambigua promiscue quasi revocavit; Cochleariam v. c. foliis crassioribus, obscure viridibus, superne convexis, infra cochlearis instar cavis siliculisque rotundioribus et tumidioribus a

reliquis Siliculosis: Sinapin seminibus fervidissimis et gustu acerrimo insignem, ab hac Erysimum seminibus minus acribus et siliquis seminibusque minoribus distinxit, Veronicas simul immiscuit et omnia genera arbitraria pro lubitu et ad veterum nomina dispescuit rudia sane indigestaque.

Meliori Siliquosas *Rajus* subjecit examini in *methodo plantarum emendata et aucta* p. 98 sq., corollae valore relicto, ex fructuum indole diversa genera construens illaque tamen aliarum partium ignobilium proprietates simul immiscens, nonnisi nimis multiplicans. Ab hoc bene dignoscuntur v. c. Lunaria siliquis brevibus latis; Alyssum siliculis latiusculis compressis membranaceis valvis parallele dissepptis; Cardamine siliquis tenuibus, valvis per maturitatem revolutis et semina cum impetu ejaculantibus; Raphanistrum fructibus articulatis, in internodiis singulis semina singula subrotunda continentibus; Coronopus siliculis compressis in duas cellulas divisis; Jonthlaspi fructibus rotundis compressis e valvulis duabus sibi invicem appressis compositis, semen unicum claudentibus; Hesperis siliquarum dissepimento in fossulas excavato et alia.

Similiter et forsan prosperius *Tournefortius* etiam Siliquosarum digessit genera, Thlaspi, Thlaspidium, Rapistrum, Cakilen, Crambem, Erysimum, Myagrum et alia permulta apprime exposuit et icones primum dedit generum notas satis luculenter illustrantes.

Stabilioribus et pro maxima parte praestantioribus *Linnaeus Tournefortium* sequuturus in generibus statuendis usus est notis, fructus stylique formam et indolem glandularumque staminibus assidentium numerum pro norma habens, Tournefortianis Vellam, Anastaticam, Subulariam, Ricotiam, Arabidem genera nova addidit, alia a veteribus curiosius distincta et denuo distinguenda contraxit, alia itidem, fructus ratione non habita introduxit a reliquis quadantenus aliena, Iberidem

21 *

v. c. petalis duobus exterioribus majoribus ex Corollistarum systemate mutuavit; Hesperidem a *Rajo* jam acutius distinctam glandula intra stamina breviora petalisque obliquis; Arabidem glandulis quatuor intra foliola calycina; Brassicam glandulis duabus intra stamina breviora, duabus extra stamina longiora; Turritidem petalis erectis siliquisque longissimis et alia ejusmodi satis promiscue ac minus congruenter distinxit: in quamplurimis autem, notas generum ab unica a reliquis congeneribus forsan abfona, mutuavit specie, ut partim ex antecedentibus partim ex aliis et nominatim ex ejus Myagro, genere vago, cui in *syst. veget.* ed. XIV. valvulae concavae stylo persistente coronatae; in *gener. pl.* siliculae obcordatae subcompressae, integrae, rigidae, apice stylo rigido conico terminatae, bivalves, loculis quibusdam saepe vacuis, notae scilicet ambiguae et huic alterive speciei propriae, a plurimis autem alienae adscribuntur, sive ex Cochlearia, *Linnaei* mente siliculis emarginatis, turgidis, scabris ex valvulis gibbis obtusis compositis insigni et ex permultis aliis patet.

Novam et a reliquis quadantenus alienam *Scopolius* ingressus est viam in *flora carniolica* et fructus figura et totius plantae habitu relicto, ex glandulis sive tuberculis a *Linnaeo* primum observatis et ad genera stabilienda adhibitis, staminum vel petalorum basi assidentibus genera exstruxit, Natura invita, mere artificialia et florem in Siliquosarum characteribus stabiliendis fructu certiorem esse, professus est. Apud illum igitur Cochlearia glandulis deficientibus: Lepidium glandulis duabus stamen quodve minus sustinentibus: Thlaspi glandulis quatuor inter stamina majora et minora positis: Biscutella glandulis sex, una utrinque inter stamina majora et ubique una inter stamen quodque majus: Sisymbrium glandulis duabus, utrinque una ad basim staminis cujusque minoris; Alliaria glandulis totidem, utrinque una bases staminum majorum cingente: Dentaria glandulis dua-

bus utrinque una inter calycem et ſtamen minus: Rorippa (genus novum Gesnerianum) glandulis quatuor ut in Eryſimo, ſed cohaerentibus: Sinapis glandulis quatuor una utrinque inter ſtylum et ſtamen quodque minus: Cardamine glandulis ſex, utrinque duobus inter ſtamen quodque minus: Barbarea glandulis ut in Rorippa iisque cohaerentibus, — et ſimili modo nimia ſubtili ac incongruo reliqua genera diſtincta enumerantur.

Medicus in Tentamine Siliquoſas ſecundum fructus rationem ad genera certiora revocandi (*Pflanzengattungen nach dem Innbegriffe sämmtl. Fructificationstheile gebildet.* Faſc. I.) nonnulla quidem caute discernit genera, aliis tamen et ficta et barbara nec rite diſtinguenda addit, ut ex Bohatſchiae (Peltaria *L.*), Foſſelinae (Clypeola *L.*) filamentis dentatis ſolum a priore diſtinctae, Jondrabae (Biſcutella auriculata *L.*), Vogeliae (Myagrum *L.*), Cararae (Cochlearia Coronopus *L.*), Schrankiae (Myagrum rugoſum *L.*), Hierochontidis (Anaſtatica ſyriaca), Alyſſoidis (Alyſſ. clypeatum), Succoviae (Bunias balearica *L.*), Kernerae (Myagrum ſaxatile *Jacq.*), Adyſeti, Naſturtioidis (Lepidium ruderale), Naſturtioli (L. didymum), Capſellae (Th. Burſa, Lep. ſpinoſum) aliorumque patet exemplis.

Altioris indaginis ſunt *Crantzii* (*Claſſis Cruciferarum emendata* Vienn. 1769.), *Moenchii* (*meth. plantar.*) et *Desvauxii* obſervationes, quas quidem ſuis locis inſeruimus.

Noviſſimum denique Siliquoſas ad genera diſtincta revocandi examen, a *Roberto Brownio* ſummo ingenii acumine enucleatum et in *Aitonii hort. Kew.* editione II. divulgatum, ad differentias ex fructu ſeminumque proprietatibus et numero eſſentiales praeprimis ſpectat: reliquas autem ex calycis, filamentorum et cotyledonum (accumbentium et incumbentium) diverſitate pro ſubalternis declarat, in nonnullis, nequaquam tamen in omnibus plane non ſpernendas: quaedam vero

genera nimis subtiliter (Aethionema, Hutchinsiam, Teesdaliam, Notoceras) et vage (Macropodium) dignoscere audet, reliquorum chara teres essentiales tam studiose acuteque explicat atque exponit ut systema pro perfecto suisque numeris absoluto haberi possit.

Haec fere sunt auctorum de Siliquosarum generibus statuendis studia eaque eo diligentiori subjicere credidi examini, quo majore ab auctoribus exsequuntur ambiguitate et quo majoribus ob similitudinem mutuamque familiaritatem implicantur difficultatibus. Quamvis etiam dubiis et a systematum statoribus et ab ipsa Natura factis deterrear, experiri tamen licet, num in generibus hucdum statutis confirmandis et certius distinguendis lucis quid adferre possim, et proxime Siliquosas agro halensi indigenas, habita simul generum et specierum exoticarum, quotquot mihi innotescunt ratione, reiterare et scrutinio seriori subjicere institui.

Herbae quae *Morisono* et *Rajo* Tetrapetalae, *Linnaeo* Tetradynamae, *Scopolio* Nasturtia, *Gaertnero* Siliquosae, *Crantzio* denique antiscorbuticae vocantur et in systemate artificiali classem XV. s. Tetradynamiam vel maxime naturalem conficiunt, in naturali Cruciferarum nomine Tournefortiano usitato magis quam idoneo circumferuntur, — calyce 4-phyllo, plerumque deciduo; petalis 4 in crucem secundum fructus proprietatem plus minusve regularem saepe dispositis; disco hypogyno insertis; staminibus sex tetradynamis, duobus scilicet minoribus, quatuor majoribus; ovario unico disco staminifero imposito; stylo unico eoque in quibusdam obsoleto, stigmate integro bifidoque; fructibus varie exstructis, jam naucum evalvem mono- s. polyspermum, jam siliculam, jamque siliquam septo interstinctam inque valvas dehiscentem exprimentibus; perispermio nullo; cotyledonibus accumbentibus incumbentibusve, planis, plicatis aut cochleatim tortis insignes excellunt et a reliquis omnibus discernuntur, corolla-

rum, ſtaminum, germinis glandularum aſſidentium totiusque habitus ratione tantam oſtendunt affinitatem et conſortionem, fructuum forma autem et fabrica interna ſeminumque modum et numerum, quo in loculos concamerantur et funiculis adſiguntur, tam miram offerunt differentiam, ordinem ſimul ac conſtantiam et ſecundum earum partium normam congregantur, ut in notis generum inquirendis, quae in fructu ſolum ſtabiles inconcuſſaeque exſtant, nemo dubius haerere poſſit. Verum profecto eſt et per omnem rem herbariam valet, hujus vero familiae plantis potiſſimum comprobatur Ereſianum illud, ἔσχατον ἐν ἅπασι τὸ σπέρμα, ſ. ſummus ad genera plantarum redigenda in fructu exſtat finis: verum, quod *Linnaeus* profeſſus eſt, quamvis etiam ſaepius ab illo receſſerit, omnia vegetabilia in fructificationis partibus diverſa non eſſe combinanda (*phil. bot.* §. 166.). Nullam partem in hac familia ſummopere naturali, tanti fecit Natura, quam fructum: in reliquis omnibus mire ludit tantisque obnoxia ſit viciſſitudinibus, ut norma ex fructu relicta, alia genera naturalia diſpeſcantur, alia vero ſpeciebus heteroclitis augeantur.

Ex iis quae ſupra ſuccincte tradidimus patet, varios auctores in Siliquoſarum generibus ſtatuendis varias adhibuiſſe notas et alios corollae, alios calyci, alios ſtaminibus alios itidem glandulis, alios denique fructibus et, quae in illis continentur, ſeminibus ſecundum numerum et fabricam internam variis, ſummam adſcripſiſſe dignitatem. Hinc plurima ſyſtemata ex generibus promiſcue allatis et nominatim Linnaeanum, mixta videntur; nec diſtinctam, pro norma habent, partem ſed plures urgent et generibus arbitrariis ſ. promiſcue ad habitum ſ. creſcendi modum factis obruuntur, de quibus *Juſſieuus* aliique conqueruntur.

Habitus externus, cui veteres rei herbariae ſtatores in generibus ſtatuendis addicti fuerunt quique per omnem rem herbariam, methodum ambiguam innumerisque viciſſitudinibus obnoxiam ſup-

peditat; eo minus valet, quo arctiori affinitatis vinculo singula genera et species inter se connectuntur et citius jam, aliis genera statuendi modis illucentibus, missus est. Tacite consulendus est habitus illique solum nusquam confidendum.

Corollae formam ad genera stabilienda haud valere, ex quamplurimis Siliquosarum generibus, maxime tamen ex iis, quae Nauciferae constituunt, patet. Omnibus propemodum secundum variam nauci proprietatem distinctis generibus, quoad corollae indolem ac figuram unus idemque inest habitus et ex illa vix, nisi invita Natura, ad genera idonea et stabilia possunt revocari. Admiranda sane ludit Natura forma in Nauciferis et praesertim in speciebus peregrinis innumeras proferre studet varietates, quae ex corollarum forma omnes ad unum genus amplissimum congregantur. Similiter etiam de calycis ad genera stabilienda praestantia judicandum est, ex quo vix nisi subalternae derivari possunt differentiae.

Quod ad glandularum hypogynarum dignitatem a *Linnaeo* et *Scopolie* summi momenti putatam attinet, nullam sane scio et ex his aeque ex calyce, modo notas ordinis inferioris derivandas esse persuasus sum. Hinc potissimum plurima genera a *Linnaeo* in calycis l. glandularum fidem distincta aut aliis subscribuntur aut in alia nova et ad fructuum fabricam distincta melius revocantur.

Et Cruciferarum et Tetrapetalorum nomina ad floris rationem: illud vero ad formam, hoc ad numerum spectat et utrumque ex Corollistarum systemate proficiscitur. Cruciferarum nomen Tournefortianum systemata hodierna etiam sanctum retinent, quamvis minus aptum esse videatur. Plurimae enim Siliculosae, nisi omnes a crucis forma, quam Siliquosae bene exprimunt, discrepant et petalis ob germen compressum oblique positis, sibimet plane contrariis crucem male exprimunt aut saltem, aeque ac quae petalis erectis gaudent, il-

lam modo mentiuntur. Hac prorſus etiam indole corolla fidem deſerit et neque ad familiam denominandam neque ad genera ſtabilienda, ſatis commoda eſſe videtur. Quae quum ita quumque ſyſtema noſtrum ex fructuum figura et fabrica conſtructum ſit, ne Corolliſtarum vocem noſtris immiſceamus, plantas in ſyſtemate naturali Siliquoſarum nomine digniori ſalutari, opinamur.

His praemiſſis et habitus externi, corollae, calycis, ſtaminum glandularumque aſſidentium valore in Siliquoſarum generibus ſtatuendis exploſo, nihil ſupereſt quam fructus figuram et fabricam internam, a *Smithio* et *R. Brownio* jam ſummi habitam et a *Willdenowio* paſſim at promiſcue in uſum vocatam, curioſius explorare et ex hoc examine non ſolum ad generum denominationes ſed quoque ad totius familiae diviſionem, ad hunc diem nominibus uſu magis ſanctis quam veritate comprobatis inſcriptam, eximiae redundant obſervationes.

Omnium Siliquoſarum fructus differunt inter ſe figura, compoſitione, dehiſcendi modo et loculamentis, jam in diſſepimento jamque in ipſo nauco conſpicuis. Hinc triplicia redundant genera:

1) *Naucus* (quod in veterum monumentis putaminis quid deſignat neque interprete hoc loco in re herbaria civitatem accipit), pericarpium eſt nucamentaceum, Siliquoſis proprium, evalve, varium, in his breve ſ. ſiliculaeforme, in illis longum ſ. ſiliquaeforme, in aliis integerrimum ſ. ſolidum, iterum in aliis diffractum ſ. in articulos transverſos ſponte non dehiſcentes ſecedens, valvis diſſepimentoque deſtitutum et ſemina loculamentis propriis incluſa gerens itaque retinens.

2) *Siliqua* proprie ſic dicta: pericarpium membranaceum, longius quam latum, ſemina diſſepimenti ſtyliferi ſuturae utrique affixa gerens inque valvas dehiſcens.

3) *Silicula*: pericarpium brevius ac minus, ſiliquae more, diſſepimento exſtructum et bivalve.

Hanc distinctionem Natura ipsa dictitat eaque jubente ultro quasi omnes Siliquosae, ad ordines tres commode revocantur. Dehiscendi modus et loculamentorum divisio majorem suadent attentionem quam figura, per cunctam familiam satis varia. Hinc trita illa magis quam commoda Siliquosarum divisio a *Morisono*, *Rivino*, *Ruppio* aliisque jam laudata et a *Linnaeo*, omnibusque etiam nuperrimis restauratoribus recepta, quae solum ad Siliquosas et Siliculosas respicit, jure deserenda et ex utraque siliquarum forma, dehiscendi modi ratione non habita, nimis vage exstructa, tertia statuenda, in qua Siliquosae nauciferae fructibus evalvibus, nucamentaceis alienae comprehenduntur et a reliquis forma generali quidem nec vero compositione et dehiscendi modo congruis dispescuntur. Quorsum enim Nauciferae cum Siliquosis: quorsum naucus evalvis nec mediotenus pariete longitudinali disseptus cum siliqua jungi potest quam praecepta Linnaeana bivalvem et ex dissepimenti suturis seminiferam declarant!

Restat nunc ut fructuum Siliquosis propriorum fabricam internam eorumque partes attentius perpendamus et illis generum examen superstruamus. Utraque materia semet invicem explicat et cum partium singularum informatione, generum notiones simul commode illustrantur.

Nauci in Siliquosarum familia in eo consentiunt ut evalves nec Siliquosarum proprie sic dictarum more dissepti, semina loculamentis propriis, cuticula tenui vestitis inclusa comprehendant nec ex valvis a septi suturis per maturitatem circumscissis projiciant; differunt autem inter se figura, compositione et integritate. Hinc alii nauci simplices sunt: alii concatenati i. e. ex articulis primum jugiter nexis, demum cum maturitate in articulos contabescentibus ibique diffrangentibus compositi: alii conjugati in perspicillorum formam, parietem s. axin styliferum (quem pro dissepimenti Siliquosis reliquis proprii habeo rudimento obsoleto) oppositi

circumſtant. Simplices ex Siliculoſarum ordine ſunt et ſiliculaeformes: compoſiti ſ. in ſiliquae proprie ſic dictae formam protenſi ſiliquaeformes vocantur, iique forma generali quidem conſentiunt, valvarum et diſſepimenti defectu tamen diſcrepant. Quot nauci ex figura et compoſitione ſunt, tot genera ſtatuuntur. Pro notis ſecundariis valent: ſeminis poſitio et nauci concameratio interna, in variis generibus ſatis varia ac ſingularis

Siliculae ſenſu latiore, in eo conſentiunt ut longitudinem cum latitudine ſubaequalem obtineant et ſiliquarum more diſſepimento ex ſuturis ſeminifero exſtructae, bivalves dehiſcant. Earum figura et compoſitio minus variat nec in generibus ſtabiliendis ſpecioſas ſuppeditat notas. Duplices in his aeque ac in ſiliquis in cenſum veniunt partes: valvae, et diſſepimentum et ex harum partium proprietatibus et quo illae huic affixae ſunt modo generum diſcrimina ſtabilia addiſcuntur Praeter ſiliculaRum ſ. valvarum formam, quae ex ovato ſubrotundae jam planae, jam convexae, jam carinatae eaeque iterum nunc nudae nuncve ex auriculis membranaceis foliaceae ſunt et ad diſſepimenti directionem in his illi contrariae, in aliis illud parallele circumſtant, ſeminum numerus in ſingulis valvis et quo funiculis adfiguntur modus notas generum ſubminiſtrant haud ſpernendas. Petalorum inſertio et magnitudo aeque ac filamentorum nunc integrorum nuncque dente ſquamulave munitorum ratio, quae ab aliis auctoribus celebratur, me quidem judice, ad genera diſtinguenda haud ſufficit et a norma legitima generum reliquorum plane diſtat. Hinc Iberides Linnaeanae petalis exterioribus maximis diſtinctae, Teesdalia *R Br.* et alia omittuntur.

Siliquae a ſiliculis figura elongata earumque longitudine latitudinem multo ſuperante differunt, valvarum indole tamen et ſepto illis interjecto congruunt. In his valvarum figura et indoles aeque ac ſtyli proportio, nec vero ſeminum numerus et qua diſponuntur ſeries (v. c. in Arab. perfoliata

Lam. ex qua ſeminibus diſtichis jubentibus *R. Brownius* Turritin g. proprium reſtituit, Naſturtium paluſtre ſeminibus coacervatis a congeneribus diverſum et q. l. a.) generum notas eſſentiales dictitant. Attendendum igitur, an valvae planae, convexae, carinatae, ſiliquam compreſſam, teretem, quadrigonam quadrangulamve perficiant; an enerviae, uninerviae, trinerviae ſint: an aequales ubique ſeu apicem verſus attenuentur: an recte ſeu ſpiraliter dehiſcant anque diſſepimentum planum ſive in foſſulas quaſi concameratum, ſuturis aequalibus ſeu incraſſatis cinctum et ſuperne ſtylo ſubſeſſili ſive tanquam in appendiculo tereti vel enſiformi elevato coronatum recludant.

Hac propemodum mente et ex ejusmodi partibus Siliquoſarum genera, habita ſimul ſpecierum peregrinarum ratione, exſtruximus et quae jam acutius diſtincta aut retinuimus aut probe expolivimus, omnes ambiguitates antea ex corollae, ſtaminum, ſtyli proportione immixtas, quibus olim ſyſtema quaſi faſtidibat, circumſcindimus et ne mixtum evadat, fructum pro norma primaria: reliquas differentias ex calyce, ſtaminibus, ſtylo aeque ac ex cotyledonum oeconomia, a *R. Brownio* nimis laudata, utpote microſcopicas aut omnino deſeruimus aut pro ſubalternis indicavimus.

Ut generum ſingulorum eſſentia clarius pateat eorumque notiones facilius explorentur atque addiſcantur, ſequentem adjunximus σχέσιν analyticam.

I. Nauciferae.

†) *Naucis ſimplicibus.*

N. ſubgloboſus, monoſpermus . *Rapiſtrum.*

††) *Naucis concatenatis.*

N. biarticulatus: ſuper. ſemen erectum, infer. pendulum . . . *Cakile.*

N. demum in articulos plurimos diſfrangens . . . . *Raphaniſtrum.*

†††) *Naucis conjugatis.*

N. didymus, nucamentaceus, septo aequali interstinctus . . . . *Coronopus.*
N. didymus, membranaceus; loculi axi stylifero adnexi . . . . *Biscutella.*

II. Siliculosae.

†) *Valvis oligospermis.*

V. basi gibbae dissepimento stylifero circumstantes . . . . . *Cardiolepis.*
V. naviculares monospermae . . *Iberis.*
V. naviculares dispermae . . . *Lepidium.*
V. umbonatae oligo- s. dispermae *Alyssum.*

††) *Valvis polyspermis.*

V. planiusculae: semina marginata incumbentia . . . . . . *Farsetia.*
V. ventricosae . . . . *Cochlearia.*
V. obovatae, nucamentaceae, rostratae . . . . *Camelina.*
V. naviculares, septo contrariae . *Thlaspi.*
V. planiusculae cum septo parallelae . . . . *Draba.*

III. Siliquosae.

†) *Valvis dissepimentum aequantes s. subaequantes.*

V. enerviae in siliquam deplanatae *Cardamine.*
V. uninerviae in siliquam carinatam depressae . . . . *Arabis.*
V. carinatae siliquam tetragonam efficientes . . . . *Erysimum.*
V. enerviae in siliquam convexam curtam turgescentes . . . . *Nasturtium.*
V. uninerviae siliquam convexiusculam gracilem perficientes . . *Sisymbrium.*
V. convexae triplinerviae in siliquam sessilem pyramidalem abeuntes *Chamaeplium.*
V. convexae subtrinerviae; dissepimentum fossulatum . . . . *Hesperis.*

V. conv. venoso - nervos. siliquam 4 - gonam ancipitem efficientes *Barbarea.*

††) *Valvis rostratis.*

V. venosae: dissepimentum rostratum . . . . *Sinapis.*

TETRADYNAMIA.

A. NAUCIFERAE.

α. *Naucis simplicibus.*

XXXI. RAPISTRUM *Raj.*

(*Gaertn.* t. 141. *Schk.* t. 178.)

Naucus nucamentaceus, subglobosus, intus membrana hyalina interstinctus, monospermus. Stylus liber, germini superimpositus, caducus.

270. Rapistrum paniculatum *Gaertn.* naucis papulosis demum reticulato - rugosis, foliis lanceolatis sagittato - amplexicaulibus, pube tripartita. — *Flor. dan.* t. 204.

Rapistrum paniculatum *Gaertn. Pers. R. Brown. hort. Kew* ed. II. Tom IV. p. 75.
Alyssum paniculatum *Willd. enumerat.*
Vogelia sagittata *Medicus Pflanzeng.* p. 52.
Bunias paniculata *L'Hérit. Decand. fl. gall.* V. 721.
Rapistrum arvense, folio auriculato acuto *Tournef. Buxb. hal.* 281.
Nasturtium paniculatum *Crantz. austr.* p. 15.
Myagrum paniculatum *Linn.* et auct pl.
Alyssum segetum elatius, foliis auriculatis, flore et semine minore *Rupp. jen.* p. 85.
Pseudo - Myagrum tertium in arvis *Camer. epit.* 902. f. 2. *C. Bauh. pin.* 109.

Inter ſegetes paſſim. Jun. Aug.

Genus primum diſtinguitur a *Rajo* (*method.* p. 103.). Omnes auctores ſiliculas biloculares Rapiſtro computant: equidem rudimentum diſſepimenti membranacei longitudinaliter expanſi modo obſervo, ut ſemen in illo melius contineatur. Diſſepimentum dici nequit: margine membranaceo nauci latera diſtinguente deſtituitur. Naucus immaturus et dum vivus tenuiter papuloſus, maturus vero vel exſiccatus aliorum fructuum more corrugatur. — Quod Fumaria inter Leguminoſas: id Rapiſtrum inter Cruciferas.

β. *Naucis concatenatis.*

XXXII. CAKILE *Gaertn.*

(*Gaertn.* t. 141. f. 12.)

Naucus ſiliquaeformis biarticulatus: articuli monoſpermi connexi: ſuperioris ſemen erectum ſeſſile: inferioris deliqueſcentis pendulum.

271. Cakile perennis *L'Hérit.* nauci glaberrimi articulo ſuperiore inverſe-pyriformi coſtato ſtigmate coronato, inferiore ovali reticulato-nervoſo, foliis inferioribus runcinatis ſinuatis denticulatis cauleque ramoſo hirtis, ſummis lanceolatis glabris.

Cakile perennis *L'Hérit. DC. R. Brown.* l. l. p. 71.
Rapiſtrum perenne *Allion.*
Myagrum perenne *Linn.* et *auct.*
M. biarticulatum *Crantz. auſtr.* p. 6.
Raphaniſtrum diſpermum f. Raphaniſtroides *Knauth. Rupp. jen.* 72. *Buxb. hal.* p. 281.

Inter segetes ad Bennstaedt, ad agrorum versuras ad Koelme. Wansleben et per totam inde Thuringiam. Aestat.

XXXIII. RAPHANISTRUM *Tournef. Raj.*

(*Tournef.* t. 115. *Gaertn.* t. 143. f. 6. *Schk.* t. 188.)

Naucus siliquaeformis aucamentaceus torulosus multilocularis, rostratus in articulos osseos concatenatos, monospermos moniliformes utrinque truncatos transversim secedentes demum diffractus.

272. Raphanistrum arvense *Wallr.*

R. Lampsana *Gaertn.* l. l. p. 300.
R. innocuum *Medic. Pflanzg.* p. 59.
Raphanus Raphanistrum *Linn.* et *auct.*
Lampsana *Matthiol. Kr.* 141. *Camer. epit.* p. 233.

Naucus siliquaeformis, angulato-teretiusculus, longus, primum obsolete-articulatus, isthmis angustatis interceptis torulosus, demum (maturus s. exsiccatus) in articulos truncatos, uniloculares secedens. Loculamenta evalvia, segregata, utrinque aperta et obice transverso, quo primum connectuntur inter se insignia. — *Raphanus*, a quo *Rajo* (*method.* 100.), *Morisono*, *Tournefortio* et *Gaertnero* praeeuntibus, genus distinguo, naucum siliquaeformem, fungosum, continuum, et semina per series membranae tenui delicatae infoveolata habet, nec in loculamenta dehiscit. — Quod Coronilla inter Leguminosas: id Raphanistrum inter Cruciferas.

7. *Naucis conjugatis systylis.*

XXXIV. CORONOPUS *Hall.*

(*Gaertn.* t. 142. f. 5. *Schk.* t. 181.)

Naucus siliculaeformis systylus didymus nucamentaceus bilocularis: loculi evalves apteri, dissepimentum spurium aequantes, monospermi. Cotyledones incumbentes, lineares.

275. CORONOPUS RUELLII *Bauhin.* naucis didymis compressis cristato-muricatis cum dissepimento styloideo brevissimo conferruminatis.

Coronopus Ruellii *J. Bauh. hist.* II. 919. *Rupp. jen.* 86. *Gaertn.* l. l. p. 293. *R. Brown.* l. l. p. 76.
Cor. vulgaris *Desf. DC. fl. gall.* l. l. 704.
Carara Coronopus *Medic.* l. l. p. 34.
Cochlearia repens *Lam. fl. gall.* II. 473.
Coronopus depressus *Moench. meth.* 221.
Cochlearia Coronopus *Linn.* et *auct.*
Coronopus repens Ruellii *Camer. hort. med.* p. 448.
Nasturtium supinum capsulis verrucosis *Raj. meth.* 102.

In compitis suburbiorum cum Pot. Anserina, in pascuis salinis hinc inde ubertim, ob caules depressos, humifusos autem oculis detractus.

Senebiera genus a *Candollio* statutum (*Sociét. hist. natur.* VII. 144. t. 19. *Fl. gall.* IV. 703.) et a *Willdenowio* (*enumerat.* p. 669.) adsumtum a Coronopode nullo pacto dispescendum.

XXXV. BISCUTELLA *L.*

(*Gaertn.* t. 141. 1. *Schk.* t. 182.)

Naucus siliculaeformis didymus: loculi orbiculati compresse-foliacei monospermi axi stylifero adnexi

demum basi cum processu filiformi dehiscentes. Funiculi horizontales. Radicula descendens. Cotyledones accumbentes inversae.

Lunaria s. Thlaspi biscutatum *Raj. meth.* 102. *C. Bauh. pin.* Thlaspidium *Tournef.* Naucus in perspicillorum formam expansus transitum illustrat a Nauciferis ad Siliculosas. Axis teres stigma elevans rudimentum obsoletum dissepimenti in Siliculosis et Siliquosis perfectioris.

274. Biscutella laevigata *L.* Quam *Leysserus* (*hal.* 160.) et cl. *Sprengelius* (*hal.* 180.) in rupibus ad Kröllwits et aliis locis indicant, ignoro. Equidem nisi eandem, tamen similem in rupibus arenosis der Steinklippe, foliis inferioribus oblongo-lanceolatis dentatis acutis utrinque cauleque inferiore hirsutis, caulinis linearibus angustissimis basi attenuata sessilibus ciliatis insignem legi et praeter hanc aliam, a *Thalio* primum descriptam, mihi vero dubiam, indico cum planta Linnaeana et Candolliana conferendam.

275. Biscutella ambigua *DC.* foliis radicalibus oblongis obtusis in petiolum decurrentibus sinuato-dentatis utrinque cauleque inferiore villosis, caulinis basi cordata amplexicaulibus, nancis immarginatis, cum pedicellis cauleque superiore ramoso glaberrimis.

α. latifolia *W.*, foliis radicalibus caespitosis oblongo-lanceolatis in petiolos longos attenuatos decurrentibus sinuato-dentatis margine revolutis villosis caulinisque basi cordata hiante amplexicaulibus maximis.

? Biscutella antiqua *Decand. gall.* V. 593.
B. laevigata var. 3. *Hoffm. germ.* 44.
Leucojum montanum *Thal. herc.* 69. excl. syn.

β. TENUIFOLIA *W.*, foliis radicalibus lanceolatis oblongisve basi attenuata subsessilibus dentatis utrinque hirsutis caulinisque vaginanti-amplexicaulibus subconformibus.

In collibus editioribus gypsaceis des Kohnsteins citra Nordhusam extra fines, quo loco a *Thalio* jam indicatur. Jun.

Radix simplex, sublignosa, tortuosa, perennis. Caulis teres, erectus, foliosus, superne glaber inque ramulos floriferos divisus, inferne foliorum more pilis simplicibus rigidulis villosis iisque saepe incanescens, pedales et ultra, in β. spithamei. Folia radicalia caespitosa, in var. α. ovato-oblonga, obtusa, sinuato-obtuseque dentata, crassiuscula eaque margine revoluta, in petiolos longos attenuatos decurrentia, utrinque pilis simplicibus densis rigidulis villosa, juniora et petioli saepe incanescentia, 10 — 15 centim. longa, 2½ lata, in var. β. lanceolata, in basin leviter attenuata, 3 — 4 centim. longa, ½ lata, integra s. dentata; caulina varia, jam exacte ovata, jam magis oblonga et elongata, jam integerrima, jam parce dentata, glabriuscula, omnia vero basi cordata, amplexicauli vaginantia, auriculis quoad foliorum latitudinem jam dilatatis et porrectis (ut in Cynoglossi officinalis foliis superioribus) jam brevioribus et in var. β. caulem ambeuntibus; floralia sensim minora et angustiora. Pedicelli styli totius longitudinem aequantes vel paullulum superantes, glabri plerumque, raro pilis aliquot aucti. Flores flavi, congenerum. Nuculi subrotundi, ob basin declivem a rotunditate circinata quadantenus alieni, glaberrimi, immarginati, saepius purpurascentes.

Utraque varietas in extremum posita valde inter se discrepat, aliis tamen formis intermediis amice connectitur, nec dubito, B. ambiguam nostram aliis locis simili modo in B. laevigatam, quatenus a *Linnaeo*, *Candollio* aliisque descri-

bitur aut qualis a me in arenosis der Steinklippe lecta est desiectare et quamvis haec foliis caulinis angustissimis, basi aequali sessilibus perquam aliena videatur, in illam forsan transire. Stirps Linnaeana a nostra Thaliana differre videtur: radice annua, foliis radicalibus lanceolatis, acuminatis, serraturis parcis, acutis, erectis inscriptis, nudis, subscabris, caulibus fere totis aphyllis, quam ob caussam auctor *Columnae* plantam (*ecphr.* 1. 285. f 2. *Moris. hist.* s. III. t. 9. f. 12.) diversam declarat. — Thlaspi biscutatum I. C. *Bauh. pin.* 107., titulum vagum offert, sub quo praeter nostram Thalianam, compluras aliae diversae et Europae australi indigenae, a *Lobelio, Clusio, Tabernaemontano, Columna* aliisque figuris illustratae, latent.

B. SILICULOSAE.

α. *Valvis oligospermis.*

XXXVI. CARDIOLEPIS *Wallr.*

Silicula obcordata. Valvae basi gibbae, apice attenuatae, monospermae. Funiculi perpendiculares stylo appensi.

276. Cardiolepis dentata *Wallr.* foliis oblongis sagittato-amplexicaulibus irregulariter dentatis utrinque incano-pubescentibus.

Lepidium Draba *Roth. germ.* I. 278. II. 88. *R. Brown* l. l. p. 85.
Cochlearia Draba *Linn.* et *auct.* *Leyss. hal.* 159 *Spr. hal. mant.* I. 10.
Nasturtium Draba *Crantz. crucif.* 81.
Draba umbellata capitulis donata *Bauh. pin.* 109. *Moris. hist.* II. 315. f. III. 21. f. 1. opt.

Draba f. Arabis *Chabr. ftirp.* 295. f. 6. opt.
Dr. I. vulgaris *Cluf. hift.* II. 123.

In verfuris pone Pfitsenburg. *Spr.* — Citatur jam a *Knauthio*, *Buxbaumio* et *Leyfsero*.

Clufii icon ob foliorum integritatem a planta noftra quadantenus aliena: hinc a *C. Bauhino* jam pro ejus varietate declaratur: a cl. *Sprengelio* autem in opere laud. omnino denegatur. Defcriptio tamen ad amuffim congruit.

Genus Iberidi N. congener, valvis concavis, bafi gibbis, nec carinatis diverfum. Hujus loci quoque funt: Cardiolepis fuffruticofa (Lepidium *L.*), chalepenfis (Lepidium chalep. *Link.* Draba chalepenfis repens humilior, foliis minus cinereis et quafi viridibus *Morif. hift.* II. 314. f. III. 25. 30.) cujus differentiae a *Morifono* optime exponuntur. Differt Cardiolepis ab Iberide ut Chamaeplium a Sifymbrio.

XXXVII. IBERIS *L. ex emend. n.*

(*Gaertn.* t. 141. *Schk.* t. 179. 180.)

Silicula ovalis. Valvae naviculares, diffepimento contrariae, monofpermae. Funiculi terminales, perpendiculares infra ftylum diffepimento appenfi.

†) *petalis inaequalibus, valvisque foliaceis excifis.*

277. Iberis amara *L.* — *Spr. hal.* 186.

††) *petalis aequalibus nullisve, valvis emarginatis.*

278. Iberis campestris *Wallr.* filiculis ovalibus difco umbonato papulofis, apice alato emarginatis, foliis fagittatis oblongis dentatis incano-pubefcentibus.

Thlafpi campeftre *Linn.* et *auct.*

Inter segetes ad Lieskau, Koelme, Bennstaedt et alibi freq.

Pili papulis interspersi, quos *Schrankius* et *Smithius* in siliculatum umbone viderunt, alii vero (*Schkuhrius*) denegarunt, in nostris jam adsunt jam carent.

279. Iberis ruderalis *Crantz.* floribus diandris subapetalis, foliis radicalibus pinnatifidis, rameis linearibus integerrimis, siliculis ovatis obtuse-emarginatis.

Thlaspi ruderale *DC. fl. gall.* IV. 707. *Allion. ped.* n. 917.
Thl. tenuifolium *Lam. fl. gall.* II. 467.
Lepidium ruderale *Linn.* — *Camer. epit.* p. 184. et 577.
Iberis ruderalis *Crantz. austr.* 21.
Nasturtium ruderale *Scop. carn.* II. n. 801.
Nasturtioides inconspicuum *Medic. Pflanzengatt.* 81.
Iberis Matthioli *Rupp. jen.* 86.
Nasturtium sylvestre *Thal. herc.* 80.

Iberis genus petalis inaequalibus solum a Lepidio distinctum ex Corollistarum systematibus in nostra transiit: at siliculae forma et structura interna normam dictitant nec in hoc et Lepidiis *Linn.* differentias video, quarum ope utrumque commode distingui possit. Quaedam Lepidia Iberidem: Hutchinsia autem et Teesdalia *R. Br.* Lepidium ineunt eoque modo utrumque genus vetustissimum pro systemate servatur.

XXXVIII. LEPIDIUM *L. ex emend. n.*

(*Schk.* t. 179.)

Silicula elliptica. Valvae naviculares, dissepimento contrariae, dispermae. Funiculi laterales, in-

curvi, infra stylum dissepimenti lateri utrique appensi.

†) *staminibus simplicibus.*

280. Lepidium petraeum *L.* foliis pinnatis, pinnis ovatis utrinque attenuatis, petalis emarginatis calycem subaequantibus, siliculis ovatis obtusis stylo brevissimo coronatis. — *Jacq. austr.* t. 131. *Engl. bot.* t. 111.

Hutchinsia petraea *R. Brown.* l. l. p. 82.

In aggeribus lapidosis viae cavae citra Biebram, qua itur ad Numburgum. — Extra fines ad Steigerthal, citra Auleben am Mittelberge et aliis montibus calcareis Thuring. April.

Caules teretes, simplices ramosique, tenuiter pubescentes, 1 — 3-unciales. Folia infima integerrima, reliqua impari-pinnata, pinnis ovatis s. ellipticis, utrinque attenuatis, integerrimis. Flores parvi, albi; petala cuneata, emarginata, calycem subaequantia, staminibus breviora. Calycis foliola elliptica, obtusa. Silicula ovata, compressa, obsolete emarginata cum stigmate sessili interjecto.

Variat in solo umbroso, pinguiore caulibus ramosissimis: in aprico et macro, simplicissimis, vix uncialibus.

Nasturtium pumilum vernum *Bauh.* quod *Morisonus* (*hist.* III. 301.) describit et (s. III. 19. 16.) icone reddit, ob petala calycem superantia, speciosa, a nostro alienum.

Huc pertinent: Lepidium alpinum *L.* (Hutchinsia *R. Br.*), Thlaspi ceratocarpon *L.* a *Pallasio* jam Lepidium vocatum et quaedam alia.

††) *staminibus basi squamula auctis.*

281. Lepidium scapiferum *Wallr.* foliis lyrato-pinnatifidis integrisve, caule centrali simplici subaphyllo, lateralibus foliosis, staminibus basi squamula auctis. — *Schk.* t. 180. Teesdalia nudicaulis *R. Brown.* l. l. 83.

Guepinia nudicaulis *Bast. suppl.* 35.
G. Iberis *DC. gall.* IV. 596.
Iberis nudicaulis *Linn.* et *auct.*

In areis apricis circa Halam, v. c. hortorum der schw. Schürze.

Genera nova, dubia et vix nisi staminum squamula auctorum ratione a Lepidiis nostris diversa. Nomina diversa eodem anno (1812), alterum e Gallia, alterum ex Anglia exiisse, *Candollius* (*gall.* V. 646.) narrat.

XXXIX. ALYSSUM *L. ex emend. n.*

(*Gaertn.* t. 141. *Schk.* t. 181.)

Silicula subrotunda. Valvae umbonatae, dissepimento parallelae, dispermae, membranaceae, margine depressae. Semina marginata sibimet approximata. Funiculi subperpendiculares laterales.

282. Alyssum calycinum *L.* caulibus herbaceis diffusis, foliis lineari-lanceolatis pube stellata tectis, calycibus carinatis persistentibus, siliculis orbiculatis subemarginatis pilis stellatis exilissimis parce pubescentibus diaphano-marginatis, stylo conico brevissimo.

Alyss. campestre *Spreng. hal.* 184. et *al. auct.*

Varietates occurrunt:

α. INCANESCENS W., foliis utrinque calycibusque pube confertissima incanescentibus sine ullo virore. — Variat itidem caulibus gracilibus, simplicissimis, erectis sive a basi inde ramosissimis, ramulis subinde elongatis, fructiferis dodrantalibus.

β. VIRESCENS W., robustius, foliis utrinque calycibusque pube rariore adspersis cum virore quodam pallentibus, caule ramosissimo, ramis axillaribus tortuosis divaricatis. — Ad hanc praeter ramorum dispositionem Al. campestre Schk. t. 181. spectat.

285. ALYSSUM MONTANUM L. caulibus subherbaceis diffusis adscendentibus, foliis obovato-oblongis obtusis, calycibus deciduis, siliculis orbiculatis pilis exiguis stellatis tectis immarginatis, stylo silicula duplo breviore.

In montibus calcareis praesertim laetatur. — Variat silicularum magnitudine et figura, quae nonnisi basi leviter producuntur. Specimina majora, in umbrosis vigentia Alyssum Wulfenianum Bernh. simillima, quod quidem ex specimine a cl. Hoppio dato vix nisi siliculis pube intertexta sine ullo virore incanis differre videtur.

Alyssum campestre Linn. verum nec Spreng. aliorumque auctorum mihi latet et forsan in agro halensi exsulat.

β. valvis polyspermis.

XL. FARSETIA R. Brown.

Silicula ovali-oblonga. Valvae planiusculae margine aequales, polyspermae. Semina marginata, coacervata. Funiculi dissepimenti lateribus undique appensi.

284. Farsetia incana *Br.* caule herbaceo erecto, foliis lanceolatis incanis integerrimis, floribus corymbosis, petalis bifidis, filamentis brevioribus basi appendiculatis, siliculis ovatis convexis pedunculatis stylo duplo longioribus.

Farsetia incana *R. Brown.* l. l. 95.
Draba cheiriformis *Lam. gall.* II. 462.
Moenchia incana *Roth. germ.* I. 275. II. 98.
Alyssum incanum *Linn.* et auct.

Brownius F. incanae semina immarginata adscribit, nos marginata vidimus. *Flor. dan.* icon t. 1461. silicularum ratione cum nostris plane non congruit. — Hujus generis sunt: Cheiranthus Farsetia *W.*, Alyssum lunarioides *W.*, Al. clypeatum *L.* (*Moris.* III. 9. 4.) et me judice, Al. linifolium *Steph.*

XLI. COCHLEARIA *L. emend.*

(*Sohk.* t. 181.)

Silicula subovata. Valvae ventricosae, dissepimento contrariae, polyspermae, utrinque obtusae. Semina immarginata. Funiculi parietales.

Cochlearia Armoracia *L.* — *Spreng. hal.* 184.

XLII. CAMELINA *Dodon.*

(*Vahl. flor. dan.* 1038.)

Silicula subovata. Valvae nucamentaceae, ventricosae, polyspermae, rostratae, demum in stylum bipartitum fatiscentes. Semina immarginata. Funiculi parietales.

† 285. Camelina sylvestris *Wallr.* siliculis ovato-rotundatis umbonatis in basin attenuatis margine compressiusculis, caule foliisque sagittatis subintegris hirsutis.

Myagrum sativum α. *Linn. sp. pl.* 894.
M. sylvestre *C. Bauh. pin.* 109. exclus. syn. *Tabern. Vaill. par.* 11.
Alyssum foliis auriculatis, acutis, capsulis minoribus *Buxb. hal.* 13.
Pseudo-Myagrum II. *Camer. epit.* 902. f. 1.
Myagrum capitulis minoribus s. sylvestre *Morison. hist.* II. 315. sect. III. 21. 2.
M. turcicum *J. Bauh. hist.* II. 893. *Chabr. stirp.* 283. f. 4.

In tectorum, murorum grumis, collibus apricis vicinisque agris sterilibus ad Bennstaedt, Schmon, Lodersleben, Rosleben et aliis circa urbem locis; im Stadtgraben *Buxb.*

Duplices esse Myagri species, caute distinguendas, alteram sylvestrem, alteram sativam, *J. Bauhinus*, *Camerarius*, *Buxbaumius* diu monuerunt, *Vaillantius* et *Morisonus* exacte exposuerunt, *Ruppius* vero et novissimis temporibus *Linnaeus*, *Smithius*, *Willdenowius* et omnes reliqui denegarunt. Differt nostra: 1) caule subsimplici. 2) foliis subintegris cauleque inferiore hirsutis. 3) petalis angustioribus, lanceolatis nec obovatis, pallidioribus; maxime vero, 4) seminibus siliculisque triplo minoribus iisque umbone convexis, margine leviter depressis ovato-rotundatis, quae in C. sativa turgidae, magis ovatae sunt, ut in valvis a dissepimento separatis melius observatur.

286. Camelina sativa *Crantz.* siliculis obovatis turgidis margine obtusis, caule foliisque glabriusculis.

α. INTEGRIFOLIA *W.*, foliis fubintegris. (*Fl. dan.* t. 1038.) *Engl. bot.* t. 1254.

Myagrum fativum β. *Linn. fp. pl.* 894. *Willd. fp. pl.* 408. excl. fyn. *C. Bauh.* M. fylv.
Alyffum fativum *Scop. carn.* n. 794. *Willd. enum.* 670.
Moenchia fativa *Roth. germ.* I. 274. II. 75.
Camelina fativa *Crantz. auftr.* 10. *R. Brown.* l. l. 93.
C. fagittata *Moench. meth.* 255.
Myagrum majus f. fativum *Morif. hift.* II. 315. f. III. 21. 1.
M. fativum *C. Bauh. pin.* 109. *Tabernaem. hift.* 1252. *Chabr. ftirp.* 283. f. 3.
Camelina f. Myagrion *Dodon.* 532. *Thal. herc.* 28.

β. DENTATA *W.*, foliis finuato-dentatis.

Alyffum dentatum *Willd. enum.* 671.
Myagrum dentatum *Willd. phyt.* I. 9. *fp. pl.* 408.
M. fativum β. *DC. gall.* IV. 717.
M. fativum γ. *Linn. fp. pl.* 894.
Alyffum foliis auriculatis glabris profunde dentatis *Hall. helv.* I. 537. *Poll. pal.* n. 602. *Rupp. jen.* 85.
M. foetidum *C. Bauh. prodr.* 51. *pin.* 109. *Lind. alfat.* 49. t. 1.

In agris, maxime inter Linum abundat, vix indigena, fed advena.

XLIII. THLASPI *Linn.*

(*Gaertn.* 141. *Schk.* t. 180.)

Silicula compreffa, fubemarginata. Valvae naviculares, diffepimento contrariae, polyfpermae (alatae apteraeve). Funiculi parietales.

†) *filiculis alatis.*

1) Thlaspi arvense. 2) Thl. perfoliatum. 3) Thl. alpestre. — *Spreng. hal.* 185.

††) *filiculis apteris.* (*Capsella Caesalp.*)

4) Thlaspi Bursa *L.* — *Spr. hal.* l. l.

† 287. Thlaspi procumbens *Wallr.* siliculis ellipticis obtusis stylo brevissimo coronatis, foliis subcarnosis, inferioribus lyratis, caulinis pinnatifidis laciniisque obtusis integerrimis, superioribus linearibus indivisis, petalis cuneiformibus calycem aequantibus. Tab. nostr. III.

Lepidium procumbens, foliis pinnatifidis, impari majore, scapo nudo, caulibus prostratis racemiferis *Linn. sp. pl.* 898.

L. pusillum *α. Lam. gall.* II. 468.

Nasturtium foliis sinuato-pinnatifidis, caulibus ramosis procumbentibus *Gerard. gallopr.* 346.

Lepidium foliis pinnatis impari majore, caule procumbente *Sauvag. meth.* 228.

Nasturtium pumilum supinum vernum *Magn. monsp.* 184. cum icon.

In aggeribus humectis salsis inter Numburg et Auleben, ad fossas salinarum Frankohusanarum viasque vicinas Thuring. insigni copia, mecum indagavit Hornungius pharmac. amicissimus. — Fl. Majo.

Radix subfibrosa, simplex, annua, alba. Caules teretes, glaberrimi, graciles, a radice inde ramosi, valde diffusi, erecti, raro declinati, solitarii aut plures ex eadem radice, foliosi, 1—2-digitales s. spithamei. Folia subcarnosa, glaberrima, dilute-viridia: inferiora sublyrata eaque quasi 3—5-loba (ut *Linn.*), lobo impari majore, caulina pinnatifida, laciniis raris, obtusis,

plus minusve patentibus, intermediam ipsius folii partem latitudine aequantibus, superiora lineari-lanceolata, indivisa aut basin versus pinna una alterave lineari incisa. Pedunculi alterni, patentes, silicula longiores. Flores parvi, majores quam Lepid. petraei, minores quam L. alpini, albi; petala cuneiformia, calycem aequantia. Silicula elliptica, utrinque obtusa, stylo sessili, brevissimo, ut ita dicam, punctiformi coronata, si dehiscunt sique comprimuntur, quasi emarginata, fere ut Drabae vernae: valvae carinatae, polyspermae, apterae. Semina ovata, minutissima, flava, in quavis valva 10 — 12 et plura.

Linnaeus scapum Lepidio procumbenti adnumerans, procul dubio specimina manca ex loco sterili ante oculos habuit, qualia et ipse inter magnam speciminum messem passim observavi. Quoad habitum externum, intermedium est inter L. alpinum (*Tabernaem. hist.* 167. *Moris. hist.* I III 19. 10.) et L. petraeum, illud vero praeter alias notas ex foliis siliculisque, differt petalis calycem superantibus siliculisque mucronatis: hoc: petalis angustioribus siliculisque ovatis, duplo minoribus L. procumbens *Gouan. illustr.* 40. mera L. petraei var. esse videtur. Specimen a Doct. *Blume* prope Altracanum lectum mihique a cl. *Rothio* benevole communicatum cum nostris thuring. ad unguem congruit. In aggeribus salitis laetari videtur nec ex illis longe aberrat; an quoque aliis locis? Plantula caeterum rarissima et vix hucdum extra Europam australem observata. Nomen triviale a *Linnaeo* datum vix aptum esse videtur: diffusum s. carnosum potius vocandum.

XLIV. DRABA *L.*

(*Gaertn.* t. 141. *Schk.* t. 179.)

Silicula integra ovalis. Valvae planiusculae cum dissepimento parallelae, polyspermae. Semina immarginata. Funiculi parietales.

1) Draba verna Linn. 2) Draba muralis L. (Alyssum foliis Veronicae Rupp. jen. 85. Thlaspi fol. Veronicae monspel. Bursae pastoriae sublongo loculo affinis planta Chabr. stirp. 295. f. 5. Draba minor muralis Dioscoridis Column. nec discoidea, ut Willden. ex Linn. exscripsit.). Indicatur jam a Ruppio ad Giebichenstein.

C. SILIQUOSAE.

a. *valvis dissepimentum stylo coronatum subaequantibus.*

XLV. CARDAMINE *L.*

(*Schk.* t. 187.)

Siliqua linearis. Valvae planae, enerviae a dissepimento marginato (in plerisque) spiraliter revolventes.

1) Cardamine impatiens L. (C. sylvatica flore albo minore, folio vario *Rupp. jen.* 79. Sium minimum *Prosp. Alpin.* exot. 331.). 2) Card. hirsuta L. 3) C. pratensis L. 4) C. amara L. cujus duplices exstant varietates: altera *caule glabro*, altera *caule pedunculisque hirsutis* (? C. sylvatica *Link. phytogr. Bl.* p. 50. *Pers. ench.* II. 196. C. hirsuta *Weber spicil. fl. gott.* 18 *Oeder fl. dan.* t. 148.). Alia praeter has in herbario meo exstat: foliis subcarnosis, foliolis angulato-dentatis subrotundis, stigmate subsessili capitato insignis, quae foliis praeter consistentiam ad C. amaram, stigmatis proprietate autem ad C. pratensem accedit. Specimen mancum, olim in uliginibus agri hal. lectum interim C. scaturiginosam dixi.

Quaedam Arabides, ut *Arabis hispida Smith.* et *Ar. arenosa Scop.* siliquarum enerviarum forma jubente, Cardamines sunt. *)

*) Turrita. Generis inter Cardaminen et Arabidem quasi intermedii distinctionem siliquarum

XLVI. ARABIS *L.* ex emend. *n.*
(*Schk.* t. 183.)

Siliqua linearis. Valvae ex nervo depresso-carinatae, rectae, dissepimentum apice leviter incrassatum styliferum subaequantes. Funiculi marginales, alterni. Calyx connivens, foliolis 2 majoribus, basi gibbis. (Flores albi f. coerulescentes.)

†) *seminibus monostichis.*

Arabis Thaliana *L.* — *Spr. hal.* 188.

288. Arabis Crantziana *Ehrh.* foliis radicalibus ovato-oblongis in petiolum attenuatis subintegris pube bi-trifurcata hirsutis, caulinis sessilibus angustioribus integerrimis, caulibusque adscendentibus glaberrimis glaucescentibus, petalis calyce glabro triplo longioribus, siliquis linearibus planis patulis pedicello duplo longioribus latioribusque stigmate subsessili coronatis.

Ar. Thaliana *Crantz. austr.* 39. t. 3. f. 2.
Ar. Crantziana *Ehrh. herb.* 78. *Hoffm. germ.* II. 55.

---

proprietas satis singularis primo jam intuitu suadet et ex praeceptis nostris dictitat, eaque priscis jam ex habitu illuxit. His confisus argumentis Turritam genus distinctum restituere illudque ex generis notis sequentibus discernere praecipio.

Turrita. Siliqua lanceolato-linearis (praelonga). Valvae planae, enerviae, margine incrassatae, dissepimentum aequantes.

Turrita major *Wallr.* (Arabis Turrita *Linn.*) et T. pendula *W.* — Utraque in agro halensi exsulat.

In rupibus gypsaceis ad Stempedam comit. Stolberg. Maj.

Radix sublignosa, perennis; foliis eorumque rudimentis in caespitem junctis munita. Caules teretes, e basi adscendente erecti, plurimi ex eadem radice, graciles, glaberrimi cum quodam glaucore dilute-virentes, digitales, spithamei, vix altiores. Folia radicalia, caespitosa, quoad figuram et circumscriptionem perquam varia, jam magis ovata, obtusa, parva, jam oblonga, modo obtusiuscula, jam in basin attracta, jam in illam s. petiolum, folii longitudinem fere aequantem attenuata, apud nos saepius integerrima, raro parce-, rarissime sinuato-dentata, utrinque et maxime margine petioloque pilis bi- trifurcatisve hirsuta: caulina conformia, lanceolato-oblonga, basi attracta sessilia, sparsa, remota, plerumque glabra aut margine tantum apiceque pilis aliquot subsimplicibus, demum evanescentibus ciliata, caulis more glauco-viridia. Pedicellus apice incrassatus, calyce triplo longior. Flores albi, pro planta speciosi, calyce ex foliolis ovatis, glaberrimis, diaphano-marginatis composito triplo majores. Siliquae lineares, patentes, pedicello duplo longiores et latiores: valvae planae, leviter torulosae, cauli concolores; praeter nervum intermedium obsoletum, enerviae, ex apice obtuso stigma subsessile transmittentes.

Differentiae ab Ar. Thaliana primo jam intuitu patent et in omnium partium statura majore et firmiore, radice perenni, caespitosa, multicauli, caulibus glabris, adscendentibus, foliis caulinis glaucescentibus, petalis speciosioribus, inque siliquis latioribus, duplo longioribus, planioribus, marginatis versantur. Majores autem redeunt difficultates in aliis congeneribus dignoscendis, v. c. in *Arab. hispida* Smith. (*brit* II 713.) s. *C. petraea* Oed. *fl. dan.* t. 386., quae iconis fide quoad folia aliquam habet similitudinem, calycibus

hirsutis autem discrepat. Praeter hanc *C. feröensis Vahl. fl. dan.* t. 1592. et *C. hastulatā Horn em. fl. dan.* t. 1462., ob foliorum radicalium indolem polymorpham ad nostram quidem accedunt, quamvis foliis runcinatis differre videantur. Equidem autem in indigenis nunquam ejusmodi folia, quin rarissime tantum sinuato-dentata vidi, et ob hanc similitudinem utque stirpis nostrae rarioris, nec hucdum succincte descriptae natura aliis melius innotescat, denuo descripsi.

289. Arabis patula *Wallr.* foliis caulinis e basi cordata amplexicaulibus ovatis apice dentatis cauleque ramoso pube 2 — 4-furcata erecta hirsutis, ramis siliquisque patulis, stylo valvulas excedente.

α. *siliquis glabris.*

Arabis auriculata *Lam. dict.* I. 219. *DC. gall.* IV. 673.

Ar. incana *Roth. cat.* I. 79. *Willd. enum.* 685.

Ar. aspera *Allion. ped. auct.* 18. t. 2. f. 2.

Turritis patula, radice annua, caule hirsuto, ramis patentibus, foliis ovatis subcordatis amplexicaulibus serrato-dentatis hirsutis, calyce glabro. *Ehrh. Beytr* VII. 59. *Willd. sp. pl.* 544. *Waldst. et Kit. hung.* t. 59.

Arabis recta, caule erecto, foliis rectangulo-dentatis sessilibus, siliquis erecto-patentibus *Vill. delph.* III. 319. t. 37.

Brassica sylvestris minor *Thal. herc.* 18.

β. *siliquis hirsutis.*

Var. α. in aggeribus apricis lapicidinae Loderslebensis et aliis agr. thuring. locis: β. in dumetis citra Auleben am Mergelkopfe extra fines.

Radix fibrosa, tenuis, annua. Caules teretes, erectiusculi, simplices vel superne in ramulos patentes divisi, ut folia undique pilis erectis

apice 2 — 4-furcatis hirsuti, florentes digitales, fructiferi dodrantales pedalesve. Folia radicalia ovata, in petiolum brevem attenuata: caulina e basi cordata amplexicaulia, ovata, integra et apicem versus parce dentata, obtusa, subverticalia, remota. Flores albi, minores quam Ar. sagittatae; petala obovato-oblonga, oblonga, foliolis calycinis flavis margine diaphanis duplo longiora. Rhachis in pl. fructifera, flexuosa, elongata, magnitudinem totius plantae aut aequans aut superans, glabra jamque reliquarum partium instar, maxime in var β. pilosa. Pedicelli teretes, fructiferi siliquarum molem subaequantes, ½ centimetr. longi. Siliqua linearis gracilis, tenuiter nervosa, subcompressa, nervo intermedio magis conspicuo, 3 centimetr. longa, in var. α. glaberrima, nitida, in β. pilis subtilissimis simplicibus dense pubescens. Stigma parvum, stylo brevi, in var. β. vix siliquae dimidiam partem aequante, extra valvas paullulum prominens, glabrum. Semina in quavis valvula 18—24, ovata, glabra, remota, fusca margine nigrescente cincta.

Cum Ar. hirsuta L. commutari nequit. Differt enim nostra: 1) radice annua, quae in illa, biennis. 2) foliis radicalibus integerrimis; caulinis ovatis, vix nisi apicem versus parce dentatis, auriculis rotundatis, minus productis. 3) pilis foliorum caulisque 2 — 4-furcatis, qui in illius caule simplices, inque foliis bifurcati esse solent. 4) rhachi fructifera flexuosa. 5) pedicellis teretibus, brevissimis, siliquarum molem aequantibus, qui in illa, teretiusculi siliquisque tenuiores sunt. 6) siliquis linearibus, patentibus, stylo valvas excedente terminatis, quae in illa, longiores, (3 — 4 centim. longae) styloque obsoleto valvulas aequante insignes sunt. 7) seminibus ovatis, remotius dispositis totoque denique habitu tenuiore, patulo, et omnium partium statura minore. Variat caule simplicissimo et ramoso, digitali et pedali.

Plura forsan praeter indicata ad hanc plantam, a me florae german. primum adscriptam, pertinent synonyma, mihi quidem hactenus dubia. Adfinis enim et forsan eadem est Ar. aspera *All.* quam *Persoonius* jam pro Ar. rectae varietate proclamavit. Var. β. siliquis pubescentibus insignis, quam, me excepto, nemo forsan observavit, praeter siliquas pedicellosque insigniter, caulis more at pilis tenerioribus et simplicibus, pubescentes et habitum plerumque graciliorem et surrectiorem, a var. α. plane non differt, ad T. pubescentem *Desf.* accedit, quae quidem foliis caulinis sessilibus lanceolatis basi attenuatis siliquisque erectis differt.

290. Arabis hirsuta *Scop.* foliis caulinis oblongis e basi cordata amplexicaulibus subserratis pube bifurcata hirsutis, caule stricto subsimplici, siliquis demum adpressis depresso-quadrangulis pedicello quinquies longioribus.

α. ovata *W.*, foliis radicalibus obovatis obtusis in basin attenuatis subintegris, caulinis erectis, inferioribus ovatis basi exauriculata cauli adnatis, superioribus subsagittatis parce-dentatis.

Arabis hirsuta *DC. gall.* V. 592.
Turritis hirsuta *Smith. brit.* II. 716. *Vahl. fl. dan.* t. 1040.

β. sagittata *W.*, foliis radicalibus oblongis remote-dentatis in basin attractis, caulinis lanceolatis basi sagittatis, auriculis liberis plus minusve productis.

Arabis sagittata *DC. gall.* V. 592.
Turritis sagittata *Bertol. pl. gen.* 185.
T. planisiliqua *Pers. ench.* II. 205.
T. hirsuta *Smith. brit.* II. 717. in not. et aliorum auct fl. germ. *Schk.* t. 185.
Arabis hirsuta *Scop. carn.* n. 855. *Wigg. holf.* 50. *Roth. germ.* II. 112.

T. hirsuta montana, flore albo *Buxb. hal.* 317. *Rupp jen.* 79.
Brassica sylvestris virgata Cordi *Hoffm. altd.* 12.
B. sylvestris media *Thal. herc.* 18.

γ. INCISA *W.*, foliis radicalibus oblongis serratis, caulinis ovato-oblongis erectis membranaceis inciso-serratis apice integerrimis, auriculis subsagittatis productis, caule stricto rigido.

Var. α. in promontoriis passim intercurrit; β. in aggeribus, dumetis abundat; γ. in collibus editioribus, apricis, calcareis laetatur.

Radix sublignosa, perennis. Caules teretes, plus minusve foliosi, inferne simplicissimi, pilis simplicibus furcatisque intermixtis hirsuti, superne glabri, ante anthesin nutantes, inter illam erecti, post illam stricti, spithamei, pedales et in vario loco altiores. Folia pilis furcatis utrinque hirsuta varia: radicalia in rosulam expansa quoad figuram et magnitudinem polymorpha, plerumque obtusa, basi attracta attenuatave, remote dentata s. integerrima, a figura oblonga leviter modo aberrantia; caulina ovato-oblonga, plus minusve profunde, in var. γ. inciso-serrata, apice integerrima, plerumque sagittato-amplexicaulia, auriculis obtusis, acutis, vario protractis, rarius in var. α. obsoletis et cauli omnino adnatis, jam remota jamque approximata: summa sensim minora. Racemus in stirpe gracili, simplex, in robusta saepius compositus, ante anthesin cernuus, dein surrectus, denique strictus. Petala lanceolato-linearia, obtusa, erecta, calyce duplo longiora. Siliquae lineares, rigidae, torulosae, saepius coloratae, nervosae, nervo intermedio conspicuiore hincque obsolete s. depresso-quadrangulae, stigmate brevissimo, obtuso, inter valvas quasi insculpta (ea, ex generis notis est), coronatae, primum erectae, demum strictae, cauli ramulorum more approximatae, (nec ut *Pollichius*, *Rothius* et

Smithius perhibent, demum nutantes) pedicello quinquies sexiesve longiores (centimetr. 2—3). **Semina** monosticha, ex ovato subrotunda, margine saturatiore cincta, approximata.

Auctorum descriptiones rimosae sunt ac ambiguae: hinc novam dedi, stirpis indoli polymorphae magis idoneam. Monstrum florum viridium ab hac neque alienum neque *rarum* est.

Turritim hirsutam *Linn.* dubiam esse et ab indigena diversam, ex cl. *Smithii* descriptione conjici potest. Quorsum enim in nostra, siliquae erectae, demum nutantes, quadrangulares, quales auctor cum *Pollichio* (*pal.* II. 246.) et *Rothio* (*germ.* II. 112.) T. hirsutae adscribit, quae in nostris per omnem aetatem eriguntur et demum ipsi cauli arcte adprimuntur. His similibusque sine dubio argumentis et foliorum baseos figura deceptus, *Bertolonius*, quem *Candollius*, botanicorum princeps, in fl. gall. persequutus est, aliam distinxit Ar. sagittatam, et a T. hirsuta Linnaeana, illo auctore, pilis caulinis simplicibus, foliis caulinis in basin sessilem attractis siliquisque quadrangulis insigni, diversam proclamavit. Quae quidem ex foliorum basi differentia, taceam ut alias ex pilorum simplicium furcatorumque proprietate, in eodem caule satis promiscua, Naturae nequaquam tribuenda est sed potius indolem stirpis polymorpham significat, quae tanta est ex nisu naturali variandi et ex loci natalis conditione ut illis jubentibus, foliorum figura, eorum basis, superficies, circumscriptio, inflorescentia totusque habitus nonnisi mire mutari videatur. Parcius igitur agendum et formas, quotquot promiscue et affatim cum aliis intermediis, primarias conjungentibus, in agro nostro intercurrunt, caute varietatum constantium, vix vero specierum titulis Arabidi hirsutae subscribendas esse, testor.

† 291. Arabis longisiliqua *Wallr.* foliis radicalibus ovato-oblongis in basin attenuatis repande-dentatis, caulinis lanceolatis acutis basi auriculato-hastatis subintegerrimis glabriusculis, siliquis strictis compressis pedicello decies longioribus, stigmate subexserto coronatis.

In aggeribus clivosis der Steinklippe et aliis extra fines locis, v. c. in collibus calcareis des Alten-Stolberg's, ad Auleben, inque dumetis collinis des Strausberg's. Varietas racemo composito, multisiliquoso frequens est.

Intermedia quasi est inter illam et Ar. perfoliatam *Lam.*, illi habitu foliisque, huic siliquarum indole et longitudini similis, distincta tamen et notarum ab Ar. hirsuta, polymorpha alienarum concentu facile discernenda: 1) foliis radicalibus repando-dentatis eorumque pube tenuiore tripartita: caulinis lanceolatis, acuminatis, duplo longioribus quam Ar. hirsutae, basi hastatis, auriculis liberis, patulis, longius protractis, glabriusculis. 2) siliquis compressis, quam in Ar. hirsuta duplo, pedicellis vero decies longioribus, centimetr. 6 integr. aequantibus. 3) stigmate stylo brevissimo suffulto, tamen exserto nec ut in Ar. hirsuta intra valvas aequaliter longas insculpto.

† 292. Arabis brassicaeformis *Wallr.* glaberrima, foliis radicalibus ovatis in petiolum attenuatis parce remoteque dentatis, caulinis cordato-sagittatis amplexicaulibus integerrimis subtus cauleque stricto glaucescentibus, siliquis erectis obsolete quadrangulis stigmate brevissimo coronatis.

Erysimum alpinum *Roth. germ.* II. 103.
Turritis Brassica *Leers herb.* 150.

Brassica alpina *Linn. mant.* et *auct.*
Turritis pauciflora *Grimm. isen.* in *N. Act. A. N. C.* III. *app* p 348.
Brassica alpina perennis *Tournef. Rupp. jen.* 75. *Buxb. hal.* 43 *Hall. gott.* 255.
Brassica sylvestris foliis betae *Thal. herc* 17.

In aggeribus sylvaticis montosis ad Schmon (*Buxbaum.*) et ad Biebram jam rarissima; multo frequentius in faginetis thuringiac. v. c. ad Sondershusam, quo loco a *Thalio* jam laudato hodie etiam laete viget, am Strausberge, supra Haynrodam etc. Fl. Majo — Jul. Aug. siliquas maturat.

Radix perennis, sublignosa. Caulis teres, erectus, simplicissimus, glaberrimus, viridis cum quodam glaucore translucente, inferne plerumque coloratus, 1 s. 1½-pedalis, vix nisi in umbrosis pinguioribus altior. Folia omnia glaberrima: radicalia et innovationum ovata, obtusa, in petiolum longum decurrentia, subcartilaginea, margine parce remoteque crenata, crenis subcallosis, demum subtus hepatico-rubra (plumbea s. fusca *Thal.*); caulina reliqua ovato-oblonga, basi cordato-sagittata, integerrima, remota, supra laete-viridia, subtus glaucescentia. Corymbus pauciflorus. Calycis foliola erecta, subconniventia, flavescentia. Petala oblongo-linearia, obtusissima, calyce duplo longiora, alba: ungues recti: lamina erecto-patens. Stamina duo calycem aequantia totidem glandulis: reliqua quatuor illum superantia, nullis exstructa. Germen subtetragonum, stamina subaequans. Siliqua lineari-lanceolata, obsolete-quadrangula, 4 centim. longa: valvae ob nervum intermedium prominulum subcarinatae, eum dissepimento aequales Stigma sessile, capitatum, brevissimum. Semina obovata, compressa, monosticha, subemarginata.

Planta revera thuringiaca, a *Thalio* primum distincta et optime descripta, a *Ruppio* etiam et *Buxbaumio* indicata, quam haud sine volupta-

te florae hal. nunc reddo. *Thalii* synonymon quod *C. Bauh. pin.* 112. ad Erysimum perfoliatum *Cr.* male transfert, aeque novum ac certum nec incongruum: folia radicalia enim Pyrolae rotundifoliae (quam *Thal.* p. 85. Betam sylvestrem dixit). Nostram caeterum a Brassica genere longe alienam et habitu tantum conformi a *Linnaeo* aliisque rei herb. statoribus illi adscriptam esse, *Ruppius, Hallerus, Grimmius* et *Leersius* jam monuerunt et adfinitatem cum Turritide s. Arabi nostra, quae stigmatis fabrica conformi confirmatur, intellexerunt, quamvis etiam a cl. *Rothio* ad Erysimum rejiciatur.

††) *seminibus distichis.* (*Turritis R. Brown.*)

293. Arabis perfoliata *Lam.* foliis radicalibus sinuato-dentatis hirsutis, caulinis ovato-lanceolatis acutis integerrimis basi sagittatis cauleque stricto glaberrimis, siliquis appressis obsolete-quadrangulis stigmate capitato producto coronatis, seminibus distichis. (*Schk.* t. 185.)

Arabis perfoliata *Lam. dict.* I. 219. *DC. gall.* IV. 673.
Turritis glabra *Linn.* et *auct.*
T. perfoliata *Necker. gall.* 283.
Erysimum glastifolium *Crantz. cruc.* 117.
Dentaria glabra *Scopol. carn.* 839.
Brassica sylv. folio glasti *Jungerm. Hoffm. altd.* 13.
Br. sylv. procera *Thal. herc.* 17.

In aggeribus nemorosis passim v. c. ad Lodersleben et Rossleben. Circa Stolbergam vidi caulibus orgyalibus et procerioribus.

Cl. *Smithius* (*brit.* II. 716.) siliquas planas urget, nos vero maturas subcompressas, ob nervum prominulum tamen obsolete-quadrangulas observamus.

Semina in hac Arab. evidentissime biseriata s. disticha in utroque dissepimenti pariete, ad speciem dignoscendam profecto aptissima, generis notam vero minime largiri videntur. Eodem enim jure, ut rem exemplo illustremus, Nasturtium palustre *Poll.* ob semina coacervata removeri potuisset a reliquis Nasturtiis. Aliena quoque est Brassica arvensis, quae a cl. *R. Brownio* Turritis vocatur. Quod Arab. perfoliata *Lam.* inter Siliquosas, id Farsetia inter Siliculosas!

XLVII. ERYSIMUM *L. emend.*

(*Schk* t. 183.)

Siliqua columnaris tetragona. Semina immarginata. Stigma subsessile capitatum integrum s. meditenus sulcatum, fere bilobum. Calyx clausus.

†) *stigmatibus capitatis integris.*

294. Erysimum cheiranthoides *L.* foliis lanceolatis subdenticulatis, pube adpressa tripartita hirsutiusculis, siliquis erecto-patentibus pedicello duplo longioribus pilis quadripartitis subtilissimis adspersis, stigmate subsessili obsoleto.

Er. cheiranthoides *L* et *auct.*
Er. parviflorum *Pers. ench.* II. 199.

Stirps vulgatior et variabilis ex varia loci conditione: jam enim caule a basi ramoso, jam simplicissimo, 1—4-pedali, superne in ramulos floriferos diviso (? Cheiranthus aquaticus *Lejeun. fl. spad.* II. 68. ad ripas Salae inque salicetis udis ad Doellnitz;) jam quoque digitali, oligophyllo in agris inundatis occurrit. — Pubes in hoc genere notam optimam et stabiliorem quam in Arabide aliisque largiri videtur. Pili caulis in hoc Erysimo semper bipartiti, extremitatibus sibi oppositis: foliorum

tripartiti: filiquarum quadripartiti, exilissimi, rariter dispersi nec earum colorem mutantes, omnes vero arcte adpressi. Siliquarum longitudo inter centimetr. 2 — 3 vacillat. Stigma integrum omnino et pro siliqua satis exiguum, fere obsoletum. Icon *fl. dan.* t. 731. stirpem nimis gracilem: t 923., Er. hieracifolii nomine, vulgarem melius reddit. Keiri sylvestre annuum foliis Myagri *Rupp jen.* 77. et Leucojum sylvestre minutis flosculis *Camer. hort.* 87. synonyma.

††) *stigmatibus capitatis transversim sulcatis.*

295. **Erysimum repandum** *L.* foliis lanceolatis parce-dentatis, siliquis patulis praelongis torulosis pedicello brevissimo vix crassioribus, valvis obsolete carinatis in stigma sessile sulcatum abeuntibus, pube omnium partium bipartita. *Jacq. austr.* t. 22.

Er. ramosissimum *Crantz. austr.* 29.
Cheiranthus ramosissimus *Lam. dict.* II. 717.

In nemoribus dem Badendorfer Holze, cl. *Wohlleben* et *Spreng.* testibus.

Pubes omnium partium ex pilis bipartitis, extremitatibus sibimet oppositis constat. Siliquae, centimetr. 6 — 8 longae, graciles, brevissime pedicellatae, patulae, torulosae abludunt quadantenus, nec exacte tetraëdrae sed ob valvas obsolete carinatas subtetragonae sunt. Variat caule simplici et diffuso.

† 296. **Erysimum pallens** *Pers.* foliis lanceolato-linearibus integris remoteque dentatis pube tripartita adpressa utrinque cinereo-canescentibus, petalis obovatis (sulfureis), siliquis erecto-patentibus tetragonis cauleque ramoso pi-

lis bipartitis hirsutis, stigmate exserto capitato transversim sulcato

Erysimum pallens *Pers. ench.* II. 200.
Cheiranthus pallens *Hall. fil.* teste *Pers.*
Erysim. linearifolium *Moench suppl* 85.
Ch. helveticus *Jacq vind.* t. 9 *Willd. sp. pl.* III 515. excl. syn. *Allion. Bocc.*
Er. helveticum *DC. gall.* IV. 658. excl. syn. *Bocc.*
Hesperis foliis linearibus lanceolatis rariter dentatis siliquis erectis tetragonis *Hall. helv.* n. 450
Keiri sylvestre foliis hieracii in vineis *Rupp. jen.* 77. nec *Hall.*

In collibus editioribus arenosis der Steinklippe, rarius. Jun. Aug. fructifer.

Radix sublignosa, biennis. Caulis inferne teretiusculus, subcoloratus, superne angulatus, simplex, saepius vero a basi inde jam ramosus, ramulis patulis, rigidis, pilis bipartitis adpressis hirsutus. Folia lanceolato-linearia, parce remoteque dentata, plerumque integerrima, inferiora longe petiolata, caulina sessilia, basi attenuata, omnia cinereo-cana, pilis bi-tripartitisve adpressis tecta. Pedicelli breves, 4-anguli, fructiferi patentes. Flores pallide-flavi s. sulfurei: petalorum laminae obovatae, in ungues lineares, calycem superantes desinentes. Calyx foliis concolor. Siliquae erecto-patentes, tetragonae, 6—7 centimetr. longae, pilis bipartitis approximatis tectae iisque tenuiter aeque ac anguli incanescentes. Stigma capitatum, transversim sulcatum, stylo brevi nonnisi pedicelli longitudinem subaequante suffultum.

Er. diffusum *Ehrh.*, ad quod me judice Cheir. Boccone *All.* et Er. canescens *Roth.* pertinere videntur, oculis versutioribus profecto a nostro dignoscendum est: colore totius plantae minus incanescente; pedicellis brevioribus; floribus flavis

eorumque petalis obovato-oblongis; siliquis erectis, gracilioribus, stigmate subsessili, bilobo s. profundius emarginato, crassiori coronatis.

Aliud coram est, olim ab amicissimo *Schaerero*, Bernate, in monte Simplon Helvet. lectum mihique Ch. pallentis *Hall. fil.* nomine benevole datum, a nostro et omnibus, mihi hucdum notis diversissimum, quod data occasione fere ita interpreter: *Erysimum Schaererianum*, foliis radicalibus lanceolato-linearibus subintegerrimis cauleque subramoso pube bipartita hirsutiusculis, petalis ovato-subrotundis abrupte angusteque unguiculatis (speciosis, sulfureis), siliquis erectis tetragonis pilis subtilissimis confertissimis bipartitis tectis, valvis ex apice dilatato-fornicato stigma capitatum infundibuliforme emittentibus.

Siliquarum proprietas ad Notoceras genus Brownianum accedit et forte Erysimo connectit.

† 297. Erysimum virgatum *Roth.* foliis lanceolatis integris pube tripartita adpressa hirsutis, petalis oblongo-cuneiformibus truncatis, siliquis tetragonis erectis cauli approximatis pilis 4-partitis tenuissimis incanescentibus, stylo pedicellis duplo breviore, caule stricto superne ramosissimo.

Erysimum virgatum *Roth. cat.* I. 75. *Willd. sp. pl.* III. 512.

Hesperis caule erecto, foliis scabris lanceolatis, siliquis tetragonis *Zinn. gott.* 338. ex l. n.

Keiri sylvestre foliis hieracii *Hall.* apud *Rupp. jen.* 77. in not. a. ex loc. natal. nec *Rupp.*

In collibus apricis gypsaceis, calcareis ad Auleben, Sondershusam, Frankohusam, des Alten-Stolberg's (ubi ab *Hallero* et *Zinnio* indicatur), Nordhusam; ex quibus in murorum oppida dicta cingentium grumos migravit: laete quoque viget in muris Kelbraensibus. Jul. Aug.

Descriptionis loco, quae multa cum priore communia habet, differentias inter utramque sibi simillimam addere lubet Differt enim: 1) caule proceriore, magis folioso, subsimplici, superne utplurimum ramosissimo, ramulis fructiferis multisiliquosis virgatis, illis foliisque laete virescentibus, in E. pallente plerumque virore excusso incanescentibus. 2) petalorum laminis oblongo-cuneiformibus, veluti truncatis, saturatius flavis, in ungues calycis longitudinem aequantes sensim attenuatis, lineas 3 latis, quae in Er. pallente ex figura subrotunda ovataque in ungues calycem longitudine superantes angustantur et producuntur simulac vero sulfuris instar pallide-flavescunt. 3) siliquis strictis f. cauli approximatis, plurimis, pube quadri- f. multipartita, tenui, adpressa tectis, quasi asperis una cum angulis saepius cum aliquo virore incanescentibus, quae in Er. pallente, in pedunculis erectiusculis patent et pilis bipartitis arcte adpressis, rarioribus, cum caule concolores leviter tantum pubescunt. Stylus insuper paullo longior, pedicelli partem dimidiam ferme adaequans totusque habitus alienus, primo intuitu, Erysimum cheiranthoides, surrectius et simplicius fere mentiens, a quo quidem, foliis, siliquarum proprietate et dispositione et styli stigmatisque indole affatim differt.

Variat pro varia loci conditione: in apricis et maxime in murorum grumis, in quibus valde laetatur, robustiorem, ramosiorem, virgis plurimis onustatam: in umbrosis simpliciorem, graciliorem simulac altiorem stirpem me vidisse recordor.

Patria hujus plantae huc dum neque *Rothio* amicissimo, qui primum in horto ex seminibus missis, coluit neque ulli alio innotuit. Equidem spontaneam multis locis agri hal. et thuring. copiosissimam legi illamque solo calcareo propriam habeo, quamvis etiam passim in arenosa aberrare videatur. Erysimum nostrum cum Rothiano revera idem esse, ipse in literis testatur, quamvis etiam

siliquae plane non laevigatae sint: aliud vero *Candollianum* esse videtur (*synops.* 373.) pilis siliquarum radiato-floccosis insigne. *Halleri* et *Zinnii* synonyma ex loci natalis fide addidi. Ab Hallero l. l. primum bene describitur et a congeneribus distinguitur, a *Willdenowio* autem perperam ad Er. hieracifolium *L.* laudatur, quod quidem mihi dubium est. Quivis enim auctor, aliam stirpem Er. hieracifolii nomine venditat et *Linnaeus* ipse sub illo plures, aliam in *fl. suec.*, aliam in *sp. pl.*, stirpes comprehendere videtur. Idem titulus apud *Willdenowium* ex synonymis suspectus est. *Oederi* planta (*fl. dan.* t. 229.) nitide expressa, nullibi vero laudata, Cheiranthi habitum haud male refert et forsan Er. hieracifolium *Linn. fl. suec.* est idque itidem forte cum Cheirantho alpino *Linn. mant.* concidit, cujus fructus apud *Wahlenbergium* (*lapp.* t. XII. f. 1.) repraesentantur.

† 298. Erysimum cheiriflorum *Wallr.* foliis inferioribus oblongis obtusis remote-sinuatoque dentatis utrinque pube tripartita hirsutis, petalis subrotundis (speciosis) e basi obovata in ungues calycibus longiores abrupte attenuatis, siliquis tetragonis erectis cauleque erecto angulato pube bipartita incanescentibus, valvis demum glaucescentibus exarato-carinatis, stigmate exserto capitato.

In collibus gypsaceis unweit Neustadt infra arcem Hohnstein. Jul.

Radix biennis, congenerum. Caulis angulatus, simpliciusculus, vix nisi in solo pinguiore ramosus, erectus, a radice inde foliosus, inferne sublignosus, pube bipartita adpressa tenuiter scabriusculus, 1 — 2-pedalis. Folia pallide virentia, utrinque pube tripartita sparsa hirsuta: infe-

script. excl. syn. plur. et figur. *fl. dan.* *Roth. germ.* II. 126. excl. syn. pl. *DC. gall.* IV. 603

S. amphibium α. *sp. pl.* ed. *Willd.* II. 491. excl. var. et defin.

S. amphibium *Linn. fl. suec.* n. 593.

S. aquaticum *Linn.* in *lit. Fernand. herb.* 11. teste *Ehrh.*

Raphanus aquaticus, foliis in profundas lacinias divisis *C. Bauh. pin.* 97 *Moris. hist.* III. 237. t. 7. f. 3. 4. *Rupp jen* 81.

Radicula palustris *Dill. giss* 80.

Raphanus aquaticus *Tabernaem. hist.* 797.

In sulcis pratorum inque aquis limpidioribus stagnantibus circa Halam, Roisleben et alibi passim. Jun.

Quoad foliorum figuram mire variat (S. aquaticum foliis variis *Vaill. par.* 185. *Berg. francof.* 119.) et secundum illam ex veterum rei herbariae statorum mente in duplices dispesci potest formas primarias, aliis intermediis innumeris connexas: *integrifoliam* (R. aquaticus II. *C. Bauh.* R. aq. II. fol. serratis *Moris.* l. l. f. 4.), et *pinnatifidam* (R. aquat. foliis in profundas lacinias divisis *C. B. Moris.* l. l. f. 3.). Reliqua synonyma, quae affatim apud auctores cujuslibet aetatis enumerantur, utpote ambigua et ad utramque speciem spectantia omisi. Omnes enim scriptores foliis potius quam siliquarum figurae fidem habuerunt et species distinxerunt Stirpem ob pericarpium subglobosum ad Siliculosarum tribum rectius referri, *Dillenius* primum contendit, itemque *Rothius* acutissimus etiam conqueritur, qui num Moenchiae generi melius adscriberetur, recte ambigit. Quod attinet ad nomen, usitatius utpote amplissimum et incongruum omisi et stirpem minime N. amphibii sed potius N. aquatici titulo, teste *Ehrharto*, vere Linnaeano et aptiore salutare volui.

plexicaulibus subretusis glaucis, siliquis columnaribus tetraëdris venosis patentibus obtusangulis. (*Schk.* t. 186.)

Erysimum perfoliatum *Crantz. austr.* 27.
Brassica perfoliata *Lam. dict.* I. 748. *DC. gall.* IV. 646.
Erysimum austriacum *Roth. germ.* II. 102.
Br. Turrita *Weig. obs.* 32. *Leyss. hal.* 163.
Br. orientalis *Linn.* et *auct.*
Br. campestris perfoliata flore albo *C. Bauh. pin.* 112. excl. syn. *Thal. Rupp. jen.* 75. *Buxb. hal.* 43. excl. syn. *Thal.*
Perfoliata siliquosa *J. Bauh. hist.* II. 835. *Tabernaem. hist.* t. 1140. *Chabr. stirp.* 272. f. 2.
Br. campestris I. *Clus. hist.* II. 127. *Thal. herc.* 18.

In vineis Koelmensibus, agris Bennstadiensibus et alibi.

Siliquae graciles, quas cl. *Smithius* Er. nostro adscribit, haud vidimus, robustae potius sunt. *Linnaeus* folia radicalia scabra: *Smithius* vero omnia glabra nominat, et Br. austriacam *Jacq.* a Linnaeana stirpe vix diversam declarat.

XLVIII. NASTURTIUM *R. Brown.*

(*Vahl. fl. dan.* t. 951. *Schk.* t. 187.)

Siliqua teretiuscula, brevis. Valvae convexae enerviae. Stigma capitatum exsertum. Pedicelli basi incrassati demum deflexi.

900. Nasturtium officinale *Br.* foliolis ovatis subcordatis repando-dentatis, caule basi decumbente ex geniculis radicante, siliquis pedi-

denowius, *Hoffmannus*, *Vahlius* aliique ovato-oblongas adscripserint. Equidem vero differentias eximias video in siliquarum figura et proportione, ab auctoribus per transennam adspecta, et ex hac, aliis ex foliorum figura differentiis omissis utramque distinguere praecipio. Differt enim *Nasturtium aquaticum* nostrum a *N. ripario*, praeter foliorum figuram specialem ut N. palustre a N. sylvestre: 1) *caulibus* fistulosis, plerumque crassioribus magisque inflatis, in fundo longe lateque surculorum et radicularum ope direptantibus, nigro-virentibus, qui in hoc similes quidem, plerumque tamen minus incrassantur nec ita tument ac inflantur. 2) *foliis* variis quidem et in utroque similibus, rigidioribus tamen, caulinis superioribus basi exauriculata sessilibus quae in hoc in basin amplexicaulem, jam auriculis obtusis cordatam, jam acutis subsagittatam (*flor. dan.* l. l.) desinunt. 3) *corollis* croceo flavis, quae in hoc lutei, potius pallescere videntur 4) *siliquis* ovato-subglobosis, exacte siliculaeformibus, turgidis, stylo exserto abrupte coronatis pedicello multoties brevioribus, sine stylo ⅙ centim. cum illo ⅓ longis: quae in hoc ovato-oblongae, compressae, stylo rostratae, utrinque attenuatae, sine stylo ⅓ centim., cum stylo ½ longae sunt.

XLIX. SISYMBRIUM *L. ex emend. n.*

(*Schk.* t. 187.)

Siliqua linearis, teretiuscula. Valvae convexiusculae, aequales, uninerviae, recte dehiscentes, dissepimentum aequantes. Ungues patentes in calyce patulo. (Flores lutei.)

Genus difficile vix nisi subtiliter ab Arabide distinguendum: Linnaeanum vagum, plures species Nasturtio, Brassicae, Sinapi et aliis reddit.

Sif. terrestre *Curt. lond.* t. 49. *Smith*, *Spreng. hal* 190.
Myagrum palustre *Lam. dict.* I. 572.
Radicula palustris *Moench. meth* 263.
Sisymbr. islandicum *Oeder. fl. dan.* t. 409.
Raphanus luteus minimus, foliis tenuiter divisis *Moris. hist.* III 236. t. 7 f. 1 opt.
Radicula sylvestris s. palustris *Chabr. stirp.* p. 287. f. 6.

In inundatis, propter fossas passim.

Qui primum et clarius hanc speciem a N. sylvestri et amphibio distinxit et erroribus circa radicem repentem exceptis, differentias apprime exposuit novamque sine synonymis introduxit, *Morisonus* est. Novissimis temporibus ab *Oedero* (1770) iterum distincta et S. islandici nomine divulgata, dein a *Pollichio* et *Curtisio* eodem anno (1776) nominibus diversis descripta. *Hudsonus* pro praecedentis, *Linnaeus* pro S. amphibii varietate perperam habuit, alter ex habitu, alter ex siliculatum figura deceptus. Figura *fl. dan.* t. 931. quam *Willdenowius* ad S. sylvestre citat, nostrum optime reddit. *Leysserus* plantam dignoscit et S. amphibii var. α. palustri *Linn.* synonymam indicat.

† 303. NASTURTIUM AQUATICUM *Wallr.* foliis variis, inferioribus submersis multifidis, emersis serratis lyratisve, superioribus sessilibus conformibus integrisve, siliquis siliculaeformibus subglobosis stylo illis breviore coronatis pedicello multoties longiore suffultis, caulibus inflatis stoloniferis.

Sisymbrium amphibium aquaticum *Schk. Handb.* II. 274 t. 187. nec descript.
S. amphibium *Smith. brit.* II. 702. ex de-

annua. Caules teretes, laeves, glaberrimi, ramosi, foliosi, pone radicem plerumque foliis emortuis aucti, simplices, superne in ramulos patentes, parce pubescentes divisi, pedales et altiores. Folia caulina inferiora petiolata, runcinata, utrinque glaberrima, pallide viridia, margine subtilissime cartilaginea et scabriuscula: laciniae inferiores lineares, subintegerrimae, intermediae ovatae, acuminatae, inciso-dentatae, dentibus acuminatis, integerrimis, lacinia extrema varia, plerumque sinuato-dentata: suprema oblongo-linearia, pinnatifida, laciniis filiformibus, integerrimis, patentibus, remotis. Laciniae calycinae lineares, apice obtuso fimbriatae. Petala obovata, obtusa, integerrima, citrina, in ungues pallidos, calyces subaequantes attenuata, fere Erysimi diffusi. Pedunculi teretes, inflexo-patuli, glaberrimi, centimetr. ½ longi. Siliqua linearis, angustissima, glaberrima, nervosa, 3 — 4½ longa, stylo tereti exserto stigmateque obtuso coronata.

Sisymbrium austriacum *Jacq.*, quod *Willdenowius* dubio S. suo subscripsit, secundum specimen ex horto gottingensi differt: pinnis foliorum radicalium ovato-oblongis basin versus unigrosseque dentatis, caulinorum superiorum integerrimis et maxime, siliquis duplo latioribus et brevioribus cauli appropinquatis.

Nomen triviale a *Willdenowio* datum, nimis specialiter stirpis locum designat, quae aliis etiam vicinis et dissitis minime deest Germaniae locis. Hinc Hoffmannianum, quod aptum satis esse videtur, introduxi.

L. CHAMAEPLIUM *Wallr.*

Siliqua teres, brevis, acuminata (subsessilis). Valvae convexae triplinerviae, basi truncata recte dehiscentes. Stigma subsessile emarginatum.

† 304. NASTURTIUM RIPARIUM *Wallr.* foliis variis, inferioribus pinnatis integrisve, caulinis superioribus ovato-oblongis inaequaliter serratis in basin cordato-amplexicaulem attenuatis, siliquis ovato-oblongis utrinque attenuatis compressis stylo duplo brevioribus.

Sisymbrium amphibium *Spreng. hal.* 190. fide fig. *fl. dan. Willd. sp. pl.* II. 491. ex definit. *Hoffm. germ.* II. 48. *Vahl. flor. dan.* t. 984. opt.
S. amphibium γ. terrestre *Linn. sp. pl.* II. 917.
S. aquaticum *Buxb. hal.* 304. ex I. nat.

In iisdem aut similibus cum priore locis, lubentius vero in ripas excurrit.

Foliorum figura, more antecedentis, iisdem plane ludit mutationibus et duplices formas primarias promittit: *integrifoliam* (*flor. dan.* l. l.) et *pinnatifidam*.

Sisymbrium amphibium Linnaei, titulus amplissimus profecto, et synonymis et varietatibus nimis promiscue subscriptis ambiguus quasi et suspectus, quem quidem emendandum nobis reliquerunt auctores. Varietatum a *Linnaeo* putatarum et sub S. amphibii titulo generali quasi complexarum triga, totidem praestat species, differentiis idoneis nec aurificis statera sed, ut ita dicam, populari trutina ponderandis dignoscendas. Varietatem α. *palustrem* distinguendam esse, plures jam auctores monuerunt, ut suo loco indicavi et ex illa S. palustre apud *Linnaeum* ipsum, *Pollichium*, *Willdenowium*, *Sprengelium* aliosque illuxit: reliquas binas autem, *aquaticam* et *terrestrem* conjunctas tradiderunt, ex quo errore factum est, ut alii auctores Sisymbrio amphibio siliquas ovato-subrotundas (*Smithius*, *Rothius*, *Candollius*), iterum alii (*Sprengelius*, *Will-*

LI. HESPERIS *L. ex emend.*, *n.*

(*Schk.* t. 184.)

Siliqua linearis, ſtricta, ſubquadrigona. Valvae convexae ſubtrinerviae rectae. Diſſepimentum in foſſulas excavatum, marginatum. Stigma ſubſeſſile bilobum integrumve. Semina oblonga, immarginata.

†) *ſtigmatibus integris.*

510. Hesperis Alliaria *Wallr.* foliis cordatis ſinuato-dentatis, inferioribus obtuſis, ſuperioribus acuminatis, ſiliquis demum inflexo patulis. (*Schk.* t. 183)

Eryſimum Alliaria *Linn.* et *auct.*

Rajus jam *Tournefortio* praeeunte Heſperidem genus pariete integerrimo ſecundum longitudinem ſuam in foſſulas monoſpermas excavato diſtinguere praecipit eaque nota adjunctis ſimul ex diſſepimenti incraſſato-marginati, valvarum uninervium ex nervis lateralibus quaſi trinervatarum ſeminumque oblongorum in foſſulis deliteſcentium communione differentiis, mihi quidem gravioris momenti quam ſtigmatis proprietas, in generibus ſingulis (v. c. Eryſimo) ſatis ambigua eſſe videtur. Heſperis matronalis, triſtis aliaeque alteram ſectionem ſtigmatibus conniventi-bilobis inſignem conficiunt. Quaedam Heſperides Linnaeanae a generis notis modo ſtatutis abludunt et aut Malcolmiam *R. Br.* aut nova ineunt genera.

LII. BARBAREA *R. Br.*

Siliqua tetragono-anceps. Cotyledones accumbentes. Semina uniſeriata. Calyx erectus. Glandula intra filamenta breviora. *R. Br.*

Genus siliquis brevibus, omnino teretibus, e basi incrassata sensim acuminatis (elongato-pyramidalibus), valvulis triplinerviis, pedunculis brevissimis incrassatis cauli adpressis, stigmate emarginato ipsoque habitu distinctissimum, ad quod denominandum χαμαίπλιον Graecorum (idem quod ἐρύσιμον) in memoriam vocavi.

509. Chamaeplium officinale *Wallr.* foliis runcinato-lyratis, laciniis ovatis sinuato-dentatis, extrema triloba, superioribus sagittatis, pedunculis brevibus siliquisque acuminatis hirsutis appressis. — (*Flor. dan.* 560.).

Sisymbrium officinale *Scop. carn.* n. 824. *Roth germ.* I. 291. *DC. gall.* IV. 672. *R. Brown*, l. l. 114.
Erysimum officinale *Linn.* et *auct.*

In ruderibus, ad vias suburbiorum abundat.

Hujus generis quoque sunt, ab agro halensi aliena:

Chamaeplium polyceratium *Wallr.* foliis repando-dentatis, siliquis sessilibus axillaribus aggregatis, dissepimento contracto cartilagineo marginato.

Chamaeplium supinum *Wallr.* foliis inferioribus oblongis sinuato-dentatis, superioribus lanceolatis subintegris basi attenuatis, siliquis subsessilibus axillaribus cylindricis hirsutis stigmate exserto coronatis.

dem, ob var. adjunctas tamen mixtae videntur nec O. spinosae naturam, qualis hodie interpretanda est, rite complectuntur. En aliam.

Radix lignosa, simplex, perpendicularis, nigricans, caules plurimos dumosos surrectos sustinens. Caules lignosi, a basi subadscendente erecti, saturatius purpurascentes, jam parcius jam densius bifariam pubescentes, ramosissimi: ramuli caulis more pubescentes, annotini subinermes, annosi omnes spinescentes, folia floresque gerentes, inodori, nunquam hircosi. Folia inferiora ternata, superiora et ramulorum lateralium simplicia: foliola elliptica, apice subtruncata, argute denticulato serrata, basi subcuneata integerrima, lineata, jam nuda, jam pilis simplicibus glandulosisve adspersa. Stipulae connatae, foliolis duplo minores, ovato subrotundae, apice bifidae, auriculis acutis, margine crenulatae. Flores in ramulis spinescentibus axillares, solitarii, raro geminati, sessiles s. brevissime pedicellati. Vexillum subrotundum, striatum, roseum, alis oblongis obtusis albescentibus vexillo carinaque longius. Calyx striatus, ex pilis glanduliferis pubescens: laciniae ovatae, acutae, persistentes, primum dilatato-patentes, demum reflexae. Legumen rhombeum, lentiforme, glanduloso-pilosum, trispermum, semine tertio aliquando abortivo, calycem superans. Semina punctato-tuberculata, nigro-fuscescentia.

Linnaeo, *Loeflio*, *Hallero* et *Candollio* observantibus On. spinosa nostra juventute spinis omnino carere, senescens demum illas acquirere dicitur. De illa *Rajus*, *Tabernaemontanus*, *Gouanus*, *Willdenowius* aliique jam recte dubitarunt: nobis saltem planta nunquam, ne annotina quidem, quae spinis magis herbaceis et mitioribus inhorrescit, inermis obvia fuit et auctores forsan sequentem pro On spinosae habuerunt speciminibus juvenilibus, spinis saepius destitutam.

Foliorum figura multum variat: jam enim exacte elliptica sunt, facile tamen in locis pinguioribus dilatantur et figuram ferme ovatam recuperant: jam apice truncato gaudent cum mucronulo interjecto, neque minus frequenter tamen cum apicis angustati mucronulo recurvo terminantur. Var. angustifolia omnibus partibus angustioribus caulibusque gracilioribus a vulgari haud mediocriter differt.

313. Ononis procurrens *Wallr.* caulibus basi radicante procurrentibus diffusis, ramulis floriferis adscendentibus undique pubescentibus, foliolis ovato-subrotundis utrinque glandulosis, laciniis calycinis lanceolatis acuminatis legumen dispermum superantibus.

Ononis arvensis α. *Smith. brit.* II. 758. excl. var. β. et γ.
On. arvensis *Hudſ. angl.* 313. *Leyſs. hal.* 174. *Schk. Handb.* II 335. *Roth. germ.* II. 167. nec *Linn.* et *Retz.*
On. hircina *Hoffm. germ.* II. 75. excl. syn. — *Spr. hal.* 202. excl. syn.
Anonis *Blackw. herb.* t. 301. f. II. III. (mediocr.).
?An. non spinosa repens *Moriſ. hiſt.* I 169.
An. spinis carens *Rupp. jen.* 265. *Buxb. hal.* 21. excl. syn. *Bauh.*

In campis arenosis herbidis editioribus, ad Nietleben, Eisdorf, Rosleben, Lodersleben et alibi frequens. Arenam nunquam deserit. In solo macro inermis: in pinguiore et culta spinas, magis tamen herbaceas ac mitiores acquirit, unde varii auctores jam de ramulis inermibus jam de spinescentibus loquuntur.

Radix lignosa, altitudine 1 — 3-pedali terram penetrans, superne in alias radices multicipi-

tas vageque procurrentes divisa et protensa. Caules basi decumbente procumbentes, dein adscendentes, minus lignosi, diffusi, undique pilosi, multo frequentius inermes, rarius tamen generis natura jubente spinescentes. Folia ut praecedentis: foliola ovato-subrotunda, margine undique denticulata, utrinque sicut reliquae partes pilis glanduliferis tecta, pallide-viridia. Stipulae connatae, e forma ovata subrotundae, denticulatae, majores quam in praecedente. Flores axillares, subsessiles, solitarii. Corollae color ejusque partes ut in priore, plerumque tamen omnes speciosiores. Calyx pilis glanduliferis viscidus et sicut ramuli juniores ex illis odorem sui generis s. cimicinum vel similem quemdam redolentes: laciniae calycinae lanceolatae, acuminatae, diu conniventes, demum primum patentes. Legumen ut in praecedente, minus tamen et dispermum, rarius monospermum, semine altero nonnisi abortivo, laciniis calycinis duplo brevius. Semina punctato-tuberculata, pallido-fulcescentia.

Differentiae, ut melius pateant, sequentem addere lubet σχέσιν. Differt enim nostra ab On. spinosa *L.*: 1) habitu demisso, patulo, tristi: qui in illa, elatus, pressus, dumosus ac laetus est. 2) herba dilute-virescente et pilis glandulosis quasi pubescente, odore sui generis (cimicino) jam parciore jam fortiore: quae in illa, laete viret nec, quamvis singulae partes glandulas similes induant, unquam foetet. 3) radice fusiformi in alias longe lateque serpentes protensa, quae in On. spinosa et miti *L.* simplex in ipsos caules abit. 4) caulibus basi longe lateque radicante procumbentibus, ramulis adscendentibus subinermibus Thymi Serpylli more undique procurrentibus: qui in illa e radice fruticulos dumosos erectos emittunt. 5) foliis ovato-subrotundis rotundatisve, glandulis pedicellatis plurimis tectis, dilute-viridibus: quae in illa, varia quidem, plerumque tamen elliptica, in basin cuneiformem attracta, glandulis parcius adsperguntur et

laete virescunt. 6) stipulis ovatis, obtusiusculis: in illa oblongis, acutis. 7) laciniis calycinis lanceolatis, legumine longioribus: quae in hac similes quidem, e basi ovata tamen acutae et legumine breviores sunt. 8) leguminibus dispermis, seminibusque rufescentibus: quae in illa trisperma, semina e nigro variegata includunt.

Duplices exstant in *System. plant.* species, cum nostra aut attentius conferendae aut ab auctoribus commutatae. Haec Ononis arvensis *L.* s. O. hircina *Jacq.*, mihi ex specimine ex Silesia misso, ex qua *Clusius* etiam suam Trifolii majoris et foetidi nomine accepit, nota: illa On. repens *Linn.* est mihique ignota. De utraque igitur ad species modo uberius descriptas illustrandas, quae habeo, adjungam.

Ononis repens *L.* mihi dubia est et aliis etiam erit. *Smithius* enim et *Candollius*, quam *Linnaeus* cum *Raji* et *Dillenii* synonymis caute distinxerat et Monae insulae litoribusque anglicis indigenam habuerat, On. arvensi tute subjungunt et pro varietate mera declarant. *Willdenowius* utramque distinctam enumerat et differentias juxta *Linnaeum* obiter exponit; omnes prorsus auctores in eo consentiunt, On. repentem On. spinosae perquam adfinem esse et vix nisi caulibus procumbentibus, undique diffusis et statura minore differre. Haec vero descriptio brevis plantaeque cum congeneribus affinitas admonent ut ejus populares hanc dubiam denuo inquirant et a reliquis curiosius definiant meque edoceant an On. repens ex Angliae maritimis, ad quam *Linnaeus* et *Smithius* *Raji* et *Dillenii* synonyma nec alia referunt, cum On. procurrente mea conjungi sive denuo distingui debeat. Quam ex horto hal. eo nomine tuli a modo descripta vix nisi notis ignobilibus differre videtur.

Alteram, quacum On. procurrens a plurimis flor. german. et nominatim ab *Hoffmanno* et

Sprengelio commutata est, data occasione fere ita interpretor:

514. ONONIS ARVENSIS *Linn.* floribus subgeminatis, foliolis oblongo-lanceolatis acutis argute-serratis, caulibus erectis ramulisque inermibus pedunculisque undique villosis subviscidis. — *Flor. dan.* t. 1584 opt.

Ononis hircina *Jacq. Ait. Willd.* nec *Hoffm. Spr.*
On. arvensis *Retz.* obs II. 21. *Ehrh. Beytr.* V. 23. *Linn. suec.* n. 622. *Roth. germ.* II. 168 excl syn. pl. nec *Lightf. Hoffm.*
On. foetens *All. ped.* 1164. t. 41. f. 1.
On. altissima *Lam. dict.* I. 506. *DC. gall.* IV. 509.
On. spinosa *α.* mitis *Linn. sp. pl.* 1006.
Anonis purpurea spicata perennis longifolia, siliquis erectis lentiformibus *Volckam. norimb.* 33.
Anonis purpurea spicata erecta perennis longifolia, siliquis erectis lentiformibus *Moris. hist.* I. 169
An. spinis carens purpurea *C. Bauh. pin.* 389. excl. syn. *Gesn.*
An. non spinosa purp. *J. B. hist.* II. 393. *Chabr. stirp.* 168.
An. III. non spinosa *Tabern. hist.* 915. (bona).
An. mitior I. *Clus. hist.* I. 99. (bona).

In Silesia ubertim: hinc On. vulgaris nomine inde accepi: nec quoque ab aliis Germaniae locis aliena, in agr. hal. autem exsulat.

515. VICIA CASSUBICA *L.* pedunculis multifloris folio multijugo brevioribus, foliolis ovato-oblongis mucronatis pubescentibus supra legumi-

nibusque oligospermis punctatis. — *Flor. dan.* t. 1395.

† 316. ?Vicia multiflora *Poll.* pedunculis multifloris folio multijugo brevioribus, foliolis oblongo-lanceolatis mucronatis costatis subtus saturatioribus, leguminibus ovatis submonospermis epunctatis — V. multiflora *Poll. pal.* II. 307. nec *Leyss.*

In dumetis herbidis der Steinklippe.

Dubie propono differentias ex speciminibus fructiferis subtiliter forsan conquisitas, aliis locis et plantis ulterius comprobandas.

† 317. Vicia tenuifolia *Roth.* pedunculis multifloris folia subaequantibus, floribus subimbricatis, foliis linearibus, vexillo alas subaequante, calycibus ventricosis, dentibus posticis obtusis, leguminibus oblongis supra apicem rotundatum abrupte acuminatis.

Differt V. tenuifolia *Roth.* a V. Cracca *L.*: 1) caulibus minoribus, surrectis, qui in hac, exaltati, orgyales sunt; 2) foliolis angustioribus, exacte linearibus, centim. 2 longis, subtus pubescentibus, saepius fere discoloribus, quae in hac lanceolato-linearia, duplo longiora et latiora esse solent laeteque virent; 3) floribus laxe imbricatis, paucioribus, violaceis, saturatioribus, qui in hac e violaceo coerulescunt, longiores et confertiores sunt et ex vexillo alas excedente componuntur; 4) leguminibus oblongis, utrinque extus obtusis s. rotundatis et supra apicem rotundatum stylo residuo terminatis, quae in hac, lanceolata, duplo longiora utrinque sensim angustantur inque stylum producuntur.

† 318. LATHYRUS APHACA *L.* pedunculis unifloris, cirrhis aphyllis, stipulis sagittato-cordatis. *L.*

Inter segetes unweit Biebram, quo itur ad Koesen. Aug.

319. LATHYRUS INTERMEDIUS *Wallr.* pedunculis multifloris, cirrhis diphyllis, foliolis oblongo-lanceolatis concoloribus utrinque obtusis internodio membranaceo latioribus subtrinerviis, nervis in mucronulum excurrentibus, stipulis linearibus.

Lathyrus latifolius *Hoffm. germ.* 79 *Leyss. hal.* 177. *Spr. hal.* 203. et fere omn. auct. fl. germ.
L. sylvestris β. platyphyllus *Retz. prodr.* n. 882. *Willden. sp. pl.* II. 1089. *Müll. fl. dan.* t. 785.
L. angustifolius *Schk Handb.* III 355.
L. latifolius β. angustifolius *Haller. gott.* 290 *Murr. gott.* 66. *Roth. germ.* II. 178.
L. sylvaticus Riv. *Rupp. jen.* 259. excl. syn.
L. latifolius *Buxb. hal.* 180. excl. syn.
L. sylv. latifolius var. angustifolia *Camer. hort.* 84.
L. maj. sp. fl. rubente et albido minore dumetorum s. germanicus *Raj. syn.* 319.
L. sylv. major s. purpureus *Thal. herc.* 74.

In nemusculo subhumido ad Doellnitz et aliis locis.

Caules orgyales, cirrhis multifidis longis scandentes, internodiis membranaceis foliola subaequantibus intercepti. Foliola bijuga, oblongo lanceolata, concolora, utrinque obtusa, centimetr. 6 — 7 longa, 1½ lata, 3 — 5-nervia, nervis primariis cum aliis venis interjectis anastomis, in

mucronulum parvum excurrentibus. Stipulae lineares, simplices, angustissimae. Flores L. sylvestris majores, *Spr.* teste rosei. Legumina L. sylvestris, at majora.

Dubie propono et in memoriam revoco stirpem et synonymis et differentiis vexatam, me judice ab antiquissimis rei herbariae statoribus minime praetervisam, et ab his aliisque recentioribus aut pro L. latifolii var. angustifolia, aut ab aliis, ex quorum numero *Ruppius*, *Buxbaumius*, *Leysserus*, *Sprengelius* ex locis natalibus et *C. Bauhinus* et *Smithius* ex synonymis sunt, pro L. latifolio ipso: aut iterum alii, sicut *Retzius*, *Müllerus*, *Willdenowius*, *Rothius* et *Schkuhrius*, pro L. sylvestris habitam varietate. Ex tanta auctorum dissentientium ambiguitate utriusque speciei cum nostra summa elucet adfinitas. Nostrum a Lath. latifolio *Linn.* diversissimum omnium hujus sp. partium ratio declarat. Difficilius autem, qui inter utrumque quasi medius est a L. sylvestri dignoscitur utque differentiae a me ex foliolorum figura et nervorum proprietate, quam in his plantis constantiae parem nec fallacem cognovi, sumtae denuo explorentur ac curiosius ponderentur, flagitat. Ut differentiae L. latifolii *L.* melius innotescant, definitionem addere lubet.

Lathyrus latifolius *L.* pedunculis multifloris, cirrhis diphyllis, foliolis ovato-ellipticis membranaceis subtus subglaucescentibus 3—5-nerviis, nervis in mucronulum excurrentibus, stipulis hastatis ovatis acuminatis nervosis petioli alati latitudinem aequantibus.

L. latifolius *Linn. sp. pl.* II 1033. *Willd. sp. pl.* II. 1091. excl. syn. *Mattuschk. Hoffm. Roth.* — *Smith. brit.* II. 767.

excl. syn. *Fl. dan.* et *Camer.* — *DC. gall.* IV. 583 excl. syn. *Camer.*

L. pedunculis multifloris, caule alato, foliis et floribus maximis *Crantz. austr.* 383.

L. latifolius *C. Bauh. pin.* 344. excl. syn. *Thal.* et *Tabern* — *Moris hist.* L 51. t. II. 2. f. 3.

L. latifolius sylv. *Camer. hort.* 84. *Gerid. prov.* 271. t. 108.

L. major latifol. fl. purpureo speciolo *J. Bauh.* II. 301. *Chabr. stirp.* 145. f. 2.

In Europae australis sepibus dumetisque.

Differt a Lath. intermedio nostro: foliis ovato-ellipticis, obtusis, centimetr. 4 — 5 longis, 1½ f. 2 latis, glaucescentibus, trinerviis, nervis in mucronulum excurrentibus, stipulis majoribus, internodiorum latitudinem subaequantibus, floribus speciosis, roseis L. annui aemulis, laciniis calycinis ovatis longioribus et aliis notis.

520. Lathyrus palustris *L.* pedunculis multifloris, cirrhis bi- triphyllis, foliolis oblongo-lanceolatis utrinque obtusis internodio membranaceo latioribus venoso-nervosis, nervis in mucronulum excurrentibus, stipulis lanceolato-linearibus acuminatis.

In salicetis inter Doellnitz und dem Dreyerhause.

Bracteae sub pedunculis minutissimae. Folia fere Viciae biennis, oblongo-lanceolata, nec ensiformi-lanceolata, qualia a cl. *Sprengelio* (*hal.* 204.) adscribuntur.

† 521. Lathyrus viciaeformis *Wallr.* pedunculis multifloris, cirrhis polyphyllis, foliolis lineari-lanceolatis obsolete-trinerviis utrinque

acuminatis internodia membranacea subaequantibus, stipulis semisagittatis subconformibus.

Unicum superest specimen, ni fallor in dumetis ad Doellnitz lectum, ex quo sequentem exhibeo descriptionem ut populares dubiam speciem nec satis notam denuo inquirant.

Caulis simplex, debilis, 1 s. 1½-pedalis, Viciae angustifoliae habitum haud male fingens: internodia caulina membranacea foliorum longitudine foliorumque latitudine. Folia sexjuga, cirrho simplici s 2 — 3-partito: foliola lineari-lanceolata, acuminata, mucronata, obsolete-trinervia, saturate-viridia, 3⅗ centim. longa, ⅕ lata. Pedunculi folia superantes, 4 — 6-flori, bracteis linearibus pedicello multoties brevioribus et longioribus quam in L. palustri suffulti. Stipulae semisagittatae, lanceolatae, foliolis subconformes: auriculis posticis illas subaequantibus. Calyx glaberrimus: laciniae calycinae inferiores lineares, margine parce ciliatae. Corolla violacea, Orobi tuberosi magnitudine. Legumen non vidi.

322. Astragalus exscapus *L.*, qui a *Knauthio* et *Buxbaumio* (*hal.* 32.) primum describitur, omnibus praeter corollam partibus, pilis patentissimis lanatus est. Minime itaque calyces adpresso-pilosi, quos *Willdenowius* et *Sprengelius* A. exscapo adscribunt, cum natura congruunt. Nec quoque legumina oblonga sunt sed ovata, acuminata, turgida. Quomodo denique legumina calloso-pubescentia, qualia a *Pallasio* (*astrag.* p. 78) et legumina hirsuta compressa, qualia a *Candollio* (*syn.* 357.) in Astr. exscapo laudantur, quorum pubes a reliquis partibus haud diversa est plane non intelligo. — In collibus apricis der Steinklippe abundat et nuper etiam ab amicissimo *Kaulfuss* ad Seeburg lectus est.

323. Oxytropis montana *DC.* Phaca montana *Crantz Wahlenb.* s. Astragalus montanus *Linn.*, quam a cl. *Schwaegrichenio* in agro halensi detectam *Sprengelius* (*hal.* 207.) indicat et tab. VIII f. 1 icône illustrat, a me nunquam lecta, mihi dudum jam dubia fuit. Quorsum enim in icone, planta acaulis! quorsum flores laxi et carina mucronata sunt, quibus notis Oxytropis vera excellit. Releganda igitur alpium incola ex indigenis: iconi autem Astr. hypoglottidis nomen subscribendum et ad illum citanda.

324. Melilotus officinalis *Willd.* leguminibus racemosis dispermis reticulatis pilosis demum nigricantibus, vexillo fusco-striato alisque carinam aequantibus, foliolis lanceolato-oblongis obtusis remote-serratis, caule erecto ramoso patentissimo. (*Flor. dan.* t. 934. opt.)

M. officinalis *Willd. enum.* II. 790. *DC. gall.* V. 563.
M. officinalis *α. Linn. sp. pl* II. 1078. excl. var. β et γ.
M. vulgaris *Park. Buxb. hal.* 212.
M. officin. german. *C. Bauh. pin.* 331. excl. syn. nonnull. et var. fl. albis. — *Rupp. jen.* 256. *Tabern. hist* 895
Trifolium odoratum s. M. vulgaris fl. luteo *J. Bauh. hist.* II 370. *Chabr. stirp.* 158. f. 5. *Moris. hist.* II 161. s. III. 16. 2.

Ad ripas Salae, in salicetis bey der Kröllwitzer Papiermühle, im Lettin'schen Werder, in horto nosocomii urbis, in pratis udis ad Passendorf, ad sylvarum caeduarum oras ad Lodersleben etc. Variat floribus albis prope Heringam Thuring.

Radix vasta, alba, in pl. majore in locis pinguioribus nata, subnapiformis, biennis. Caulis strictus, subsimplex vel a radice inde in ramulos

multos patentissimos divisus, validus, orgyalis et altior. Foliola infima et primordialia subrotunda, basi subcuneiformia, integra: reliqua omnia oblongo-lanceolata, basi attracta, apice rotundata cum apiculo, margine dentibus plus minusve mucronatis, remotis, regularibus serrata, centimetra 3 fere longa, ¾ lata, diametro subaequali. Stipulae subulatae, integrae. Corolla speciosa, odora: vexillum basi venis fuscis pictum alaeque carinam exacte aequantes. Legumina ovalia, marginibus compressa, media parte utrinque convexiuscula, stylo residuo apiculata, plerumque disperma, obsolete reticulata, pilis sparsis adpressis tecta, Onobrychidis sativae paullulum minora, semper a juventute inde nigricantia. Semen punctis glandulaeformibus levissime prominulis undique inscriptum, hilo-profunde inciso, satis magnum.

Trifolium odoratum *Thal.*, Melilotus officinarum Germaniae *C. Bauh.* et Trifolium officinale *Linn.* et *auct.* tituli ambigui sunt et plures species acute distinguendas complectuntur. Exacte nostra describitur a *Morisono*, qui ne legumina nigra quidem silet. Indicat etiam, etiamsi haec et M. vulgaris fl. albo post seminum maturitatem pereant, si mitis fuerit hyems, ex eadem denuo pullulare radice. Nos de Melilotorum indigenarum duratione ancipites quidem haeremus, plurimas tamen nisi perennes, biennes habemus. Quid de Meliloto macrorrhiza et palustri *Kit.* (*pl. rar. Hung.* t. 26. et t. 256.): quid denique de M. altissima *Lois.*, quas alibi (*ann. bot.* 88.) forsan nimis promiscue M. officinali subscripsi, judicandum sit numque ea synonyma ex Meliloti arvensis nostrae commutatione proficiscantur, aliis relinquo.

325. Melilotus arvensis *Wallr.* leguminibus racemosis subdispermis ovatis acutis transverse-rugosis nudis demum helvolis, alis vexilloque aequalibus carinam excedentibus, fo-

liolis obovatis irregulariter dentatis, caule basi ramosissimo adscendente.

α. *floribus citrinis.*

?M. lutea minor, floribus et siliculis minoribus spicatis et dense dispositis *Moris hist.* I. 161. f. II. 16. 5.

M. sylvestris flore luteo *Fuchs. hist.* 104. *Tabern. hist* 893. f. 2.

Lotus urbana *Matth. Kraeuterb.* 252. *Camer. epit.* 893.

β. *floribus albis.*

M. Petitpierreana *Hayne Willd. enum.* 790.

Lotus sylvestris fl. albo *Tabern. hist.* 895. f. 1.

Inter segetes, in murorum grumis inque suburbiis in solo argillaceo macro minime rara.

Radix fusiformis, perpendicularis, fusca, annua, caules plures sustinens. Caules a basi inde ramosi et foliosi, declinati, adscendentes, pedales sesquipedales, graciliores quam praecedentis. Foliola inferiorum subrotunda: caulinorum obovata, apice emarginata, retusa, margine dentibus brevissimis inaequalibus dentata, centimetr. 1½ longa, unum lata, suprema sensim minora et angustiora. Corolla citrina rarius alba in eodem loco; vexillum concolor alas aequans, carinam superans. Legumen transverse plicatum, indeque fere rugulosum, glaberrimum, monospermon, helvolum demum fuscescens. Semina laevigata, hilo obsoleto notata.

Melilotum nostrum, ut olim, nunc quoque cum M. offi inali vera, omnibus partibus distinctissima, commutari et ad usum medicum colligi, vereor. Plures sunt veteres, qui duplices statuant Meliloti citrinae, odorae species, sylvestrem et urbanam, et vernacule, nostram Steinklee, praece-

laete virescunt. 6) stipulis ovatis, obtusiusculis: in illa oblongis, acutis. 7) laciniis calycinis lanceolatis, legumine longioribus: quae in hac similes quidem, e basi ovata tamen acutae et legumine breviores sunt. 8) leguminibus dispermis, seminibusque rufescentibus: quae in illa trisperma, semina e nigro variegata includunt.

Duplices exstant in *Systema. plant.* species, cum nostra aut attentius conferendae aut ab auctoribus commutatae. Haec Ononis arvensis *L.* s. O. hircina *Jacq.*, mihi ex specimine ex Silesia misso, ex qua *Clusius* etiam suam Trifolii majoris et foetidi nomine accepit, nota: illa On. repens *Linn.* est mihique ignota. De utraque igitur ad species modo uberius descriptas illustrandas, quae habeo, adjungam.

Ononis repens *L.* mihi dubia est et aliis etiam erit. *Smithius* enim et *Candollius*, quam *Linnaeus* cum *Raji* et *Dillenii* synonymis eaute distinxerat et Monae insulae litoribusque anglicis indigenam habuerat, On. arvensi tute subjungunt et pro varietate mera declarant. *Willdenowius* utramque distinctam enumerat et differentias juxta *Linnaeum* obiter exponit; omnes prorsus auctores in eo consentiunt, On. repentem On. spinosae perquam adfinem esse et vix nisi caulibus procumbentibus, undique diffusis et statura minore differre. Haec vero descriptio brevis plantaeque cum congeneribus affinitas admonent ut ejus populares hanc dubiam denuo inquirant et a reliquis curiosius definiant meque edoceant an On. repens ex Angliae maritimis, ad quam *Linnaeus* et *Smithius* *Raji* et *Dillenii* synonyma nec alia referunt, cum On. procurrente mea conjungi sive denuo distingui debeat. Quam ex horto hal. eo nomine tuli a modo descripta vix nisi notis ignobilibus differre videtur.

Alteram, quacum On. procurrens a plurimis flor. german. et nominatim ab *Hoffmanno* et

Sprengelio commutata est, data occasione forte ita interpretor:

514. Ononis arvensis *Linn.* floribus subgeminatis, foliolis oblongo-lanceolatis acutis argute-serratis, caulibus erectis ramulisque inermibus pedunculisque undique villosis subviscidis. — *Flor. dan.* t. 1584 opt.

Ononis hircina *Jacq. Ait. Willd.* nec *Hoffm. Spr.*
On. arvensis *Retz.* obs. II. 21. *Ehrh. Beytr.* V. 25. *Linn. suec.* n. 622. *Roth. germ.* II. 168 excl syn. pl. nec *Lightf. Hoffm.*
On. foetens *All. ped* 1164. t. 41. f. 1.
On. altissima *Lam. dict.* I. 506. *DC. gall.* IV. 509.
On. spinosa α. mitis *Linn. sp. pl.* 1006.
Anonis purpurea spicata perennis longifolia, siliquis erectis lentiformibus *Volckam. nürimb.* 35.
Anonis purpurea spicata erecta perennis longifolia, siliquis erectis lentiformibus *Moris. hist.* I. 169
An. spinis carens purpurea *C. Bauh. pin.* 389. excl syn. *Gesn.*
An. non spinosa purp *J. B. hist.* II. 393. *Chabr. stirp.* 168.
An. III. non spinosa *Tabern. hist.* 913. (bona).
An. mitior I. *Clus. hist.* I. 99 (bona).

In Silesia ubertim: hinc On. vulgaris nomine inde accepi: nec quoque ab aliis Germaniae locis aliena, in agr. hal. autem exsulat.

515. Vicia cassubica *L.* pedunculis multifloris folio multijugo brevioribus, foliolis ovato-oblongis mucronatis pubescentibus supra legumi-

nibusque oligospermis punctatis. — *Flor. dan.* t. 1395.

† 516. ?Vicia multiflora *Poll.* pedunculis multifloris folio multijugo brevioribus, foliolis oblongo-lanceolatis mucronatis costatis subtus saturatioribus, leguminibus ovatis submonospermis epunctatis — V. multiflora *Poll. pal.* II. 307. nec *Leyss.*

In dumetis herbidis der Steinklippe.

Dubie propono differentias ex speciminibus fructiferis subtiliter forsan conquisitas, aliis locis et plantis ulterius comprobandas.

† 517. Vicia tenuifolia *Roth.* pedunculis multifloris folia subaequantibus, floribus subimbricatis, foliis linearibus, vexillo alas subaequante, calycibus ventricosis, dentibus posticis obtusis, leguminibus oblongis supra apicem rotundatum abrupte acuminatis.

Differt V. tenuifolia *Roth.* a V. Cracca *L.*: 1) caulibus minoribus, surrectis, qui in hac, exaltati, orgyales sunt; 2) foliolis angustioribus, exacte linearibus, centim. 2 longis, subtus pubescentibus, saepius fere discoloribus, quae in hac lanceolato-linearia, duplo longiora et latiora esse solent laeteque virent; 3) floribus laxe imbricatis, paucioribus, violaceis, saturatioribus, qui in hac e violaceo coerulescunt, longiores et confertiores sunt et ex vexillo alas excedente componuntur; 4) leguminibus oblongis, utrinque extus obtusis s. rotundatis et supra apicem rotundatum stylo residuo terminatis, quae in hac, lanceolata, duplo longiora utrinque sensim angustantur inque stylum producuntur.

Coronilla montana *Riv. tetr.* 207. *Rupp. jen* 267. *Buxb. hal* 85. utrq. excl. fyn. *C. Bauh.* — *Scop. carn.* n 912. t. 44. *DC. fynopf.* 305. *gall* V. 583.

C. coronata *omn fere auct fl germ.* nominatim: *Willd fp pl* III. 1151 ex defin. et fyn. *Rivin Hall.* — *Wohll. fupp.* 32. excl. fyn. *L.* — *Roth. germ.* II. 212 excl. fyn *L. Hoffm. germ.* 86. *Spr. hal.* 212 excl. fyn. *J. Bauh Schk Handb.* III. 5-8 ex loco nat. — *Ehrh. Beytr.* III. 63. *Hoppe pl. exf. cent.* aliorumque.

In collibus apricis ad Schmon, Biebra: extra fines ad Steigerthal, Sondershaufen, am Straufsberg uberatim, omnibus fcilicet locis, quibus folum calcareum fubeft.

Herba glauco-virens. Radix fubiignofa, flavefcens, caules plures fustinens. Caules inferne fublignofi, herbacei, teretes, eftriati, laevifsimi, rore fubtilifsimo tenuiter caefii, erecti, in apricis macris fpithamei, in umbrofis dumetisque vero 1 — 2 pedales et altiores. Folia multijuga: foliola 7 — 11, irregulariter ovata i. e. plus minusve obliquata, brevifsime petiolata, bafi obtufa, apice plus minusve ovato cum mucronulo fuperinjecto, tenera, glaberrima, ut tota planta glauco-viridia, centimetr. 2 longa, 1½ lata: extremum impar exacte obovatum, majus, inferiora duo cauli appropinquata. Stipula oppofitifolia, oblongata, femiamplexicaulis, apice truncata leviter emarginata, fubmembranacea, albo-viridefcens, in pl. florifera jam fere femper caduca. Pedunculi caulis inftar teretes, tenuiores tamen, folia fuperantes. Umbella multi-(20 — 25-) flora. Flores belle citrini, pedicellati, inodori, Loti corniculati magnitudine. Calyx femiovatus, brevifsimus: laciniae calycinae fuperiores emarginatae, obtufae: inferiores acutae, omnes brevifsimae. Legumina lineari-lanceolata, compreffo-teretiuscula, 3 — 4-articulata: articuli ovales, utrin-

mucronulum parvum excurrentibus. Stipulae lineares, simplices, angustissimae. Flores L. sylvestris majores, *Spr.* teste rosei. Legumina L. sylvestris, at majora.

Dubie propono et in memoriam revoco stirpem et synonymis et differentiis vexatam, me judice ab antiquissimis rei herbariae statoribus minime praetervisam, et ab his aliisque recentioribus aut pro L. latifolii var. angustifolia, aut ab aliis, ex quorum numero *Ruppius, Buxbaumius, Leysserus, Sprengelius* ex locis natalibus et *C. Bauhinus* et *Smithius* ex synonymis sunt, pro L. latifolio ipso: aut iterum alii, sicut *Retzius, Müllerus, Willdenowius, Rothius* et *Schkuhrius,* pro L. sylvestris habitam varietate. Ex tanta auctorum dissentientium ambiguitate utriusque speciei cum nostra summa elucet adfinitas. Nostrum a Lath. latifolio *Linn.* diversissimum omnium hujus sp. partium ratio declarat. Difficilius autem, qui inter utrumque quasi medius est a L. sylvestri dignoscitur utque differentiae a me ex foliolorum figura et nervorum proprietate, quam in his plantis constantiae parem nec fallacem cognovi, sumtae denuo explorentur ac curiosius ponderentur, flagitat. Ut differentiae L. latifolii *L.* melius innotescant, definitionem addere lubet.

Lathyrus latifolius *L.* pedunculis multifloris, cirrhis diphyllis, foliolis ovato-ellipticis membranaceis subtus subglaucescentibus 3 — 5-nerviis, nervis in mucronulum excurrentibus, stipulis hastatis ovatis acuminatis nervosis petioli alati latitudinem aequantibus.

L. latifolius *Linn. sp. pl.* II 1033. *Willd. sp. pl.* II. 1091. excl. syn. *Mattuschk. Hoffm. Roth.* — *Smith. brit.* II. 767.

excl. fyn. *Fl. dan.* et *Camer.* — *DC. gall.* IV. 583 excl. fyn. *Camer.*

L. pedunculis multifloris, caule alato, foliis et floribus maximis *Crantz. auftr.* 383.

L. latifolius *C. Bauh. pin.* 344. excl. fyn. *Thal.* et *Tabern* — *Morif hift.* I. 51. t. II. 2. f. 3.

L. latifolius fylv. *Camer. hort.* 84. *Garid. prov.* 271. t. 108.

L. major latifol. fl. purpureo fpeciofo *J. Bauh.* II. 301. *Chabr. ftirp.* 145. f. 2.

In Europae auftralis fepibus dumetisque.

Differt a Lath. intermedio noftro: foliis ovato-ellipticis, obtufis, centimetr. 4 — 5 longis, 1½ f. 2 latis, glaucefcentibus, trinerviis, nervis in mucronulum excurrentibus, ftipulis majoribus, internodiorum latitudinem fubaequantibus, floribus fpeciofis, rofeis L. annui aemulis, laciniis calycinis ovatis longioribus et aliis notis.

520. Lathyrus palustris *L.* pedunculis multifloris, cirrhis bi-triphyllis, foliolis oblongo-lanceolatis utrinque obtufis internodio membranaceo latioribus venofo-nervofis, nervis in mucronulum excurrentibus, ftipulis lanceolato-linearibus acuminatis.

In faliceti inter Doellnitz und dem Dreyerhaufe.

Bracteae fub pedunculis minutiffimae. Folia fere Viciae biennis, oblongo-lanceolata, nec enfiformi-lanceolata, qualia a cl. *Sprengelio* (*hal.* 204.) adfcribuntur.

† 521. Lathyrus viciaeformis *Wallr.* pedunculis multifloris, cirrhis polyphyllis, foliolis lineari-lanceolatis obfolete-trinerviis utrinque

acuminatis internodia membranacea subaequantibus, stipulis semisagittatis subconformibus.

Unicum superest specimen, ni fallor in dumetis ad Doellnitz lectum, ex quo sequentem exhibeo descriptionem ut populares dubiam speciem nec satis notam denuo inquirant.

Caulis simplex, debilis, 1 s. 1½-pedalis, Viciae angustifoliae habitum haud male fingens: internodia caulina membranacea foliorum longitudine foliorumque latitudine. Folia sexjuga, cirrho simplici s 2 — 3-partito: foliola lineari-lanceolata, acuminata, mucronata, obsolete-trinervia, saturate-viridia, 3¾ centim. longa, ½ lata. Pedunculi folia superantes, 4 — 6-flori, bracteis linearibus pedicello multoties brevioribus et longioribus quam in L. palustri suffulti. Stipulae semisagittatae, lanceolatae, foliolis subconformes, auriculis posticis illas subaequantibus. Calyx glaberrimus: laciniae calycinae inferiores lineares, margine parce ciliatae. Corolla violacea, Orobi tuberosi magnitudine. Legumen non vidi.

322. Astragalus exscapus *L.*, qui a *Knauthio* et *Buxbaumio* (*hal.* 32.) primum describitur, omnibus praeter corollam partibus, pilis patentissimis lanatus est. Minime itaque calyces adpresso-pilosi, quos *Willdenowius* et *Sprengelius* A. exscapo adscribunt, cum natura congruunt. Nec quoque legumina oblonga sunt sed ovata, acuminata, turgida. Quomodo denique legumina calloso-pubescentia, qualia a *Pallasio* (*astrag.* p 78) et legumina hirsuta compressa, qualia a *Candollio* (*syn.* 357.) in Astr. exscapo laudantur, quorum pubes a reliquis partibus haud diversa est plane non intelligo. — In collibus apricis der Steinklippe abundat et nuper etiam ab amicissimo *Kaulfuss* ad Seeburg lectus est.

323. Oxytropis montana *DC.* Phaca montana *Crantz Wahlenb.* s. Astragalus montanus *Linn*, quam a cl. *Schwaegrichenio* in agro halensi detectam *Sprengelius* (*hal.* 207.) indicat et tab. VIII f. 1 icone illustrat, a me nunquam lecta, mihi dudum jam dubia fuit. Quorum enim in icone, planta acaulis! quorsum flores laxi et carina mucronata sunt, quibus notis Oxytropis vera excellit. Relegandi igitur alpium incola ex indigenis: iconi autem Astr. hypoglottidis nomen subscribendum et ad illum citanda.

324. Melilotus officinalis *Willd.* leguminibus racemosis dispermis reticulatis pilosis demum nigricantibus, vexillo fusco-striato alisque carinam aequantibus, foliolis lanceolato-oblongis obtusis remote-serratis, caule erecto ramoso patentissimo. (*Flor. dan.* t. 934. opt.)

M. officinalis *Willd.* enum. II. 790. *DC.* gall. V. 565.
M. officinalis a. *Linn. sp. pl.* II. 1078. excl. var. β et γ.
M. vulgaris *Park. Buxb. hal.* 212.
M. officin. german. *C Bauh. pin.* 331. excl. syn. nonnull. et var. fl. albis. — *Rupp. jen.* 256. *Tabern. hist.* 895.
Trifolium odoratum s. M. vulgaris fl. luteo *J. Bauh. hist.* II 370. *Chabr. stirp.* 152. f. 5. *Moris. hist.* II 161. s. III. 16. 2.

Ad ripas Salae, in salicetis bey der Kröllwitzer Papiermühle, im Lettin'schen Werder, in horto nosocomii urbis, in pratis udis ad Passendorf, ad sylvarum caeduarum oras ad Lodersleben etc. Variat floribus albis prope Heringam Thuring.

Radix vasta, alba, in pl. majore in locis pinguioribus nata, subnapiformis, biennis. Caulis strictus, subsimplex vel a radice inde in ramulos

multos patentissimos divisus, validus, orgyalis et altior. Foliola infima et primordialia subrotunda, basi subcuneiformia, integra: reliqua omnia oblongo-lanceolata, basi attracta, apice rotundata cum apiculo, margine dentibus plus minusve mucronatis, remotis, regularibus serrata, centimetra 3 fere longa, ¾ lata, diametro subaequali. Stipulae subulatae, integrae. Corolla speciosa, odora: vexillum basi venis fuscis pictum alaeque carinam exacte aequantes. Legumina ovalia, marginibus compressa, media parte utrinque convexiuscula, stylo residuo apiculata, plerumque disperma, obsolete reticulata, pilis sparsis adpressis tecta, Onobrychidis sativae paullulum minora, semper a juventute inde nigricantia. Semen punctis glandulaeformibus levissime prominulis undique inscriptum, hilo-profunde inciso, satis magnum.

Trifolium odoratum *Thal.*, Melilotus officinarum Germaniae *C. Bauh.* et Trifolium officinale *Linn.* et *auct.* tituli ambigui sunt et plures species acute distinguendas complectuntur. Exacte nostra describitur a *Morisono*, qui ne legumina nigra quidem silet. Indicat etiam, etiamsi haec et M. vulgaris fl. albo post seminum maturitatem pereant, si mitis fuerit hyems, ex eadem denuo pullulare radice. Nos de Melilotorum indigenarum duratione ancipites quidem haeremus, plurimas tamen nisi perennes, biennes habemus. Quid de Meliloto macrorrhiza et palustri *Kit.* (*pl. rar. Hung.* t. 26. et t. 256.): quid denique de M. altissima *Loisl.*, quas alibi (*ann. bot.* 88.) forsan nimis promiscue M. officinali subscripsi, judicandum sit numque ea synonyma ex Meliloti arvensis nostrae commutatione proficiscantur, aliis relinquo.

325. Melilotus arvensis *Wallr.* leguminibus racemosis subdispermis ovatis acutis transverse-rugosis nudis demum helvolis, alis vexilloque aequalibus carinam excedentibus, fo-

foliis obovatis irregulariter dentatis, caule basi ramosissimo adscendente.

α. *floribus citrinis.*

?M. lutea minor, floribus et siliculis minoribus in caulis et dense dispositis *Moris. hist.* 2. 161. f. 11. n. 5.

M. frutescens flore luteo *Fuchs. hist.* 104. *Tabern. hist.* 503. f. 2.

Lotus urbana *Matth. Kraeuterb.* 252. *Camer. epit.* 835.

β. *floribus albis*

M. Petitpierreana *Hayne Willd. enum.* 790.

Lotus sylvestris fl. albo *Tabern. hist.* 293. f. 1.

Inter segetes, in murorum granis inque suburbiis in solo argillaceo macro minime rara.

Radix fusiformis, perpendicularis, fusca, annua, caules plures instruens. Caules a basi inde ramosi et foliosi, declinati, adscendentes, pedales sesquipedales, graciliores quam praecedentis. Foliola inferiorum subrotunda: caulinorum obovata, apice emarginata, retusa, margine dentibus brevissimis inaequalibus dentata, centimetr. 1½ longa, unum lata, suprema sensim minora et angustiora. Corolla citrina rarius alba in eodem loco: vexillum concolor alas sequans, carinam superans. Legumen transverse plicatum, indeque fere rugulosum, glaberrimum, monospermum, helvolum demum fuscescens. Semina laevigata, hilo obsoleto notata.

Melilotum nostrum, ut olim, nunc quoque cum M. officinali vera, omnibus partibus distinctissima, commutari et ad usum medicum colligi, vereor. Plures sunt veteres, qui duplices statuant Meliloti citrinae, odorae species, sylvestrem et urbanam, et vernacula, nostram Steinklee, praeca-

SYNGENESIA.

Omnia propemodum genera, quotquot olim sub Planipetalorum lactescentium papposorum familia *Raji* aut nunc sub Syngenesia polygamia aequali L. semiflosculosorum familia *Linnaei* comprehenduntur, mere artificialia et quoad generum distinctiones difficillima esse, omnes sciunt auctores et ipse *Linnaeus* jam (*praelect. in ord. natur.* 548.) professus est. Omnia typi naturalis communione inter se simillima arctissimo affinitatis vinculo connectuntur et vix sine subtilitatis studio generis notis idoneis dignoscuntur. Quot genera, tot redeunt difficultates et in his profecto Natura artis superat dexteritatem et ingenii humani acumen antecellit. Veteres rei herbariae statores, omnia genera nuperis temporibus curiosius distincta, ad paucula modo reduxerunt et *Thalius* v. c. plurimas species sub Chondrillacearum et latybaceorum ordine amplissimo recenset. *Rajus*, *Tournefortius*, *Morisonus*, *Vaillantius* aliique veteres systematici illis quidem manum imposuerunt et ex binis generibus Lactucam, Sonchum, Chondrillen, Hieracium, Pilosellam, Pulmonariam et Auriculam muris genera habitus ratione potius quam ex notarum idonearum communione statuerunt et totidem, Prenanthe Crepideque generibus additis et Pulmonaria et Auricula muris ad Hieracia rejectis, apud *Linnaeum* et systematicos posteros redeunt similibusque at curiosius investigatis differentiis discernuntur. His vero difficultatibus generum et specierum vinculo naturali nexarum notas denuo interpretari institui.

a. Semina apice nuda truncata.

LIII. LAPSANA.

(*Gaertn.* t. 157.)

Calyx simplex erectus ex foliolis planis aequalibus compositus, basi calyculatus. Semina apice ineffigurata pappo destituta.

LIV. ARNOSERIS *Gaertn.*

(*Gaertn.* t. 157. *Schk.* t. 224.)

Calyx ovatus ex foliolis dorso gibbosis compositus, ecalyculatus, demum torulosus, globoso-connivens. Semina columnaria, apice effigurato callosa, pappo destituta.

334. Arnoseris pusilla *Gaertn.* — Lapsana pusilla *Willd. Spr.* Hyoseris *Linn. Smith.* — Variat foliis integris et pedunculis proliferis.

b. Semina paleis pappiformibus coronata.

LV. CICHORIUM *L.*

Calyx duplex: externus brevior calyculatus, internus polyphyllus, foliolis basi coalitis. Receptaculum nudiusculum. Semina columnaria paleis rigidis pectiniformibus coronata.

335. Cichorium Intybus *L.* — Variat: 1) foliis oblongis integris, in pratis pinguioribus passim; 2) floribus albis (Cich. fl. lacteo *Mentz. pug.* 5. *Rupp jen.* 208. *Buxb. hal.* 73.) pro-

β. ANGUSTIFOLIA *W.*, foliis linearibus.

Circa urbem ad vias inque pratis abundat: in salsis ad Wansleben, Roeblingen et aliis innumeris locis: var. β. in pratis salsis vor Langenbogen.

Differt a M. officinali, quam *Morisonus* jam huic ob legumina nigricantia similem habet: 1) caulibus a basi adscendente inde surrectis. 2) foliis oblongis argute serrulatis, serraturis approximatis fere mucronatis, quae in illa lanceolata magis et remote serrata sunt. 3) stipulis basi divisis. 4) racemis brevioribus floribusque multo minoribus, inodoris eorumque alis carinam aequantibus vexillo brevioribus. 5) leguminibus nudis, magis oblongis fere ut Ervi tetraspermi, quae in illa pilis adpressis semper pubescunt. 6) seminibus minoribus epunctatis totoque denique habitu herbaeque colore saturatius viridi.

Folia exsiccando rigidiuscula evadunt.

328. TRIFOLII ARVENSIS var. *sylvaticam* habeo, in nemorosis ad Lodersleben et aliis locis lectam, caule bipedali, ramosissimo, foliolis lineari-lanceolatis, spicis oblongis longe pedunculatis a forma vulgari quodammodo alienam, quae inter plantas Hoppeanas *Trif. collini H. et Hornsch.* nomine triviali redit. Attamen mera Tr. arvensis varietas est ex loco natali eoque nomine nequaquam insignienda, quo *Bastardius suppl.* 5. et *DC. gall.* V. 560. aliam et distinctam intelligunt.

† 329. CORONILLA MONTANA *Rivin.* subherbacea, caulibus erectis, foliolis septenis undenisve irregulariter ovatis mucronatis, glauco-viridibus, inferioribus cauli appropinquatis, stipulis oppositifoliis oblongis emarginatis, umbellis multifloris.

Coronilla [illegible] *Riv.* [illegible] 207. *Rupp.* [illegible] *Buxb.* [illegible] 86 [illegible] excl. syn. [illegible] — *Scop.* [illegible] n. 912. t. 44. [illegible] *gall.* V. 573.

C. [illegible] *fere* [illegible] *β germ.* nomi- [illegible]: *Willd. sp. pl.* III. 1151 ex descr. [illegible] et syn. *Rivin. Hall.* — *Wohll.* [illegible] ex [illegible] syn. *L.* — *Roth.* germ. II. 211 [illegible] *L.* — *Hoffm.* germ. [illegible] *Spr.* [illegible] *J. Bauh. Schk. Handb.* II. [illegible] — *Ehrh. Beytr.* III. [illegible] *Hoppe pl.* [illegible] aliorumque.

In [illegible] apricis ad [illegible], Biebra: extra fines a[illegible]. Sondershausen, am [illegible]berg [illegible] [illegible] locis, quibus solum calcareum [illegible].

Herba glauco-virens. Radix sublignosa, [illegible]. Caules inferne sublignosi, herbacei, teretes, estriati, laev[illegible], [illegible] caesii, erecti, in [illegible] in umbrosis dumetisque [illegible] 1 — 2 pedales et altiores. Folia multijuga: [illegible] — 11, irregulariter ovata i. e. plus minusve [illegible], brevissime petiolata, basi obtusa, [illegible] cum mucronulo superi[illegible], tenera, glaberrima, ut tota planta glauco-v[illegible], centimetr. 2 longa, 1½ lata: extremum impar [illegible] obovatum, majus, inferiora duo cauli [illegible]. Stipula oppositifolia, oblongata, [illegible], apice truncata leviter [illegible], submembranacea, albo-viridescens, in pl. florifera jam fere semper caduca. Pedunculi [illegible] instar teretes, tenuiores tamen, folia [illegible]. Umbella multi-(20 — 25-) flora. [illegible] bel'e [illegible], pedicellati, inodori, Loti [illegible] magnitudine. Calyx semiovatus, bre[illegible]: laciniae carinae superiores emarginatae, [illegible]: inferiores acutae, omnes brevissimae. Legumina lineari-lanceolata, compresso-tere[illegible], 3 — 4-articulata: articuli ovales, utrin-

que leviter angustati et margine elevati, monospermi: ultimus stylo acuto terminatus, saepius abortivus. Semina oblonga, utrinque obtusissima, glaberrima, aeneo-virescentia.

Stirps pulcherrima in agro halensi jam rarescere incipit, quoniam vetulae medicastrae, *Buxbaumio* jam narrante, studio irreparabili herbam persequuntur eaque foliorum Sennae loco utuntur. Nostram a *Rivino, Ruppio* et *Buxbaumio* jam caute distinctam, a *Willdenowio, Sprengelio* et omnibus ff. germ. auctoribus cum C. coronata *Linn.*, ad quam Coluteam scorpioidem II. *Clus. hist.* I. 98. citavit, commutatam esse, miror. Auctores modo laudati neque id neque *C. Bauhini* synonymon allegant, nostram vero simili errore cum C. scorpioide humiliore *Clus.* et C. siliquosa minore commutant, quae secundum *Clusii* iconem a *Tabernaemontano* (*hist.* 1504.) mutuatam et descriptionem a nostra toto coelo, a C. Emero autem plane non aliena differt.

Quatenus C. coronata *Linn.* vera a nostra differat non solum ex *Linnaei* definitione et synonymis sed quoque ex adnotatione addita et a *Willdenowio* fideliter exscripta elucet: folio-la obovata, distantia, infima cauli approximata ut in Vicia pisiformi, tamen stipulas non esse sed foliola. — En meam C. coronatae definitionem:

Coronilla coronata *L.* suffruticosa, foliolis 7—9nis obovato-ellipticis mucronulatis crassiusculis, inferioribus cauli appressis, stipulis oppositifoliis minimis emarginatis, umbellis 5—10-floris.

In collibus lapidosis Austriae Galliaeque australis: circa Moguntiam etiam Koelero observante.

Synonymis, quae ex supra dictis facile patent et addiscuntur, addantur: C. montana *Schk.*

Handb. III. 378., Colut. Polygala Enneaphyllos *Moris. hist.* I. II. 10 6., Colut. scorpioides Coruli Polygalae similis *Chabr. stirp* 81. f. 3. — Cf. descriptio in *DC. gall.* IV. 608.

Similis error in *Coronilla minima Linn.* a fl. germ. auctoribus indicata redit, quae forsan in flora patrua exfulat. Alia enim eaque multo rarior nec a *Willdenowio* quidem visa et pro Italiae indigena habita, in agro thuringiaco prope Arnstadium rarius occurrit:

CORONILLA VAGINALIS *Lam.* suffruticosa, foliolis subundenis obovatis cartilagineo-marginatis, stipulis membranaceis ochreato-vaginantibus emarginatis foliolorum magnitudinem subaequantibus, umbella pauciflora.

De hac hactenus modo obiter: fusius in thuringiacis! —

530 MEDICAGO FALCATA *L.* racemo ovato, foliolis linearibus retusis apice dentatis in basin integerrimam angustatis, leguminibus falcatis adpresso-pilosis, caule prostrato diffuso. (*Schk.* t. 212. a. opt.)

β. VERSICOLOR *Wallr.*, floribus pallide-coeruleis demum flavescentibus.

Medicago media *Pers. syn.* II. 356.
M sativae var. fl. pallide coeruleis demum flavescentibus *Willd. sp. pl* III. 1405.
M. falcatae var. fl. e colore violaceo cum flavo conjuncto *Smith. brit* II. 796.

In coemeteriis, in aggeribus ad Trotha, Bottendorf et alibi.

Var. β. *Willdenowius* pro M. sativae: *Smithius* pro M. falcatae varietate, *Persoo-*

rtus autem pro ſpecie diſtincta declarat: equidem pro progenie hybrida ex M. ſativa patre, et M. falcata matre habeo. — Similem luſum in M. ſativa rariſſime obſervavi, floribus flavis variante, ex M. falcata patre et M. ſativa matre genita.

331. Lotus corniculatus *L.* capitulis depreſſis, caulibus ramoſis e baſi ſuffruticoſa decumbente ſurrectis, leguminibus cylindricis teretibus.

α. campestris *Wallr.*, foliolis ſtipulisque oblique-ovatis margine ciliatis.

†) glaber, foliolis utrinque calycibusque glaberrimis. *Flor. dan.* t. 991.

L. arvenſis *Schk. Handb.* II 211. — *Roth germ.* II. 227. *Perſ.* in *Uſter. N. Ann.* VIII. 38.
L. corniculatus *Linn.* et *auct.*
L. pentaphyllos minor glabra *C. B. pin.* 332. *Buxb. hal.* 197.
L. corniculata glabra minor *J. B. hiſt.* II. 356. *Chabr. ſtirp* 157.

††) hirsutus, foliolis utrinque calycibusque hirſutis.

L. villoſus *Thuill. par.* II. 387.
L. corniculatus γ. *DC. gall.* IV. 555.
L. pentaphyllos minor hirſuta *C. B. pin.* 332.
L. Rivin. var. fol. hirſutis *Rupp. jen.* 267.
L. corniculata minor, foliis ſubtus incanis *Dill.* in *Raj. ſyn.* 334.

†††) crassifolius, piloſus, foliolis ovatis carnoſulis, caulibus proſtratis, radice craſſa fibroſa. *Perſ. ench.* II. 354.

β. uliginosus, caulibus erectis proceris glaberrimis fiſtuloſis, ſtipulis ſubcordatis foliola ſubaequantibus.

que hispida subtus lanata adscribuntur, quae in indigenis saltem utrinque glaberrima sunt. Similem plantam *Linnaeum* quoque ante oculos habuisse, verosimile esse videtur ex verbis in *systemate pl.* additis et a *Willdenowio* etiam repetitis, caulem H. dubii aeque ac folia, praesertim subtus, hirta esse. Cum hac alia observatio in *fl. suec.* (p. 275) congruit, ubi H dubium, *majus quam H. Auricula et forte hybridum vel alia qualiscunque varietas omnibus partibus major* nec repens vocatur et Suecia solum pro patria indicatur, ex quibus scilicet omnibus equidem conjicere audeo, H. dubium *Linn. fl. suec.* a nostro reapse diversum esse verumque Linnaeanum, quamvis etiam a *Willdenowio, Sprengelio* et aliis auctoribus ad H. Auriculam *L.* laudetur, icone *florae dan.* t. 1044. repraesentari. Quamvis haec ita sint et aliam plantam indicare videantur, plurimos et nominatim flor. german. auctores H. dubii nomine ambiguo nostram intellexisse, certum est. Iterum alii, *Vahlius* v. c. et *Pollichius* nostrum pro H. Auricula *Linn.* recte habuerunt et cl. *Candollius* denique H. Auriculae var. γ. involucro glabro insignem pro H. dubio *L.* habendam esse, perhibet. — Hac prorsus nominis apud varios auctores ambiguitate totque aliis dubiis de planta in herbario Linnaeano deficiente et a *Smithio* ex *Hudsonii* testimonio allato et ab ipso *Linnaeo* aliter descripta admonitus, Linnaeanum nomen utpote ambiguum omisi vetustissimumque *Camerarii*, a quo primum luculenter describitur, restitui, ut plantae distinctissimae cognitio succincte quasi cuivis botanico iterum innotesceret.

H. dubium *Linn. fl. dan.* t. 1044. in flora halensi et forsan germanica exsulat.

† 539. HIERACIUM PILOSELLOIDES *Vill.* foliis oblongo-linearibus utrinque (saturatius)

glauco-viridibus cauleque scapiformi oligophyllo parce hispidis, pedunculis patentibus elongatis laxo-corymbosis, pedicellis inaequalibus divaricatis calyces multo superantibus inflorescentiam subspicato-proliferam mentientibus.

H. pilosellaides *Vill. delph.* III. 100. t. 27. (rudis quidem, at habitum bene reddens). *DC. gall.* V. 441. nec IV. 25.

H. cymosum β. piloselloides *Pers. ench.* II. 371.

H. florentinum *All. pedem.* n. 776. nec *Willd.* teste *DC.*

In lapicidinis derelictis hinter Biebra inque vineis Heringensibus passim intercurrit. Floret Jun., praecocius quam H. fallax.

Radix ut in congeneribus. Caulis scapiformis, erectus, simplicissimus, teres, penna corvina crassior, praeter pilos patentes, pube parca stellata arachnoidea, congenerum more adspersus, plerumque bipedalis, saepius altior. Folia oblongo-linearia, acuta, plana, in basin carinatam attenuata, pro caulis proceritate parva, centimetra 6—8 longa, unum lata, utrinque laeturate glauco-viridia, congenerum more cum caule parce strigoso-hispida: innovationum conformia aut paullulum majora; caulinum inferius lineari-lanceolatum. Stolones ut in congeneribus, hispidi tamen potius quam tomentosi. Pedunculi elongati, laxe corymbosi, patentes: pedicelli inaequales, divaricati, calycibus bis s. quinquies longiores, (in nostris saltem) purpurascentes et praeter pubem arachnoideam pilosque rariter dispersos, glandulis stipitatis concoloribus instructi, inflorescentiam irregularem, saepius subspicato-proliferam mentientes. Flores flavi, majores quam H. praealti, cum calycibus pedicellisque exacte ut H. Lactucellae. Semina fusco-nigra, ut congenerum, at longiora.

Stirps ob inflorescentiam irregularem ex pedicellis alternatim dispositis quasi subspicato-proliferam singularis, vexata autem et quamvis *Villarsio* acutissimo optime innotuerit et ab illo icone data proposita sit, plurimis tamen auctoribus latuit simulac *Willdenowium* decepit, ut *Villarsii* figuram, quae nobis rudis quidem at habitui idonea esse videtur, malam dixerit et plantam ad H. florentinum suum traxerit.

540. Hieracium praealtum *Vill.* caule scapiformi stricto oligophyllo glabriusculo, pedunculis bi-trifloris abbreviatis, pedicellis calyces subaequantibus tenuiter pubescentibus in corymbum-paniculatum pauciflorum digestis, folio caulino radicalibusque lanceolatis acutis parce pilosis utrinque glauco-viridibus.

H. praealtum *Vill. voyag.* 62. t. 2. f. 1. *Gochn. diss.* 17. *DC. gall.* V. 441.
H. piloselloides *DC. gall.* IV. 25., excl. syn. *Vill.*
H. florentinum *Willd. sp. pl.* III. 1565. excl. syn. *All. Vill.* et *fl. dan.* icon. — *Spreng. hal.* 222. t. 10. f. 1. opt.
Pilosella major erecta alia calyce incano, flore parvo *Haller.* in *Rupp.-jen.* 204. ex l. nat.
P. minor, folio angustiore minus piloso *Chabr. stirp.* 323. f. 6.

β. stoloniferum *W.*

In collibus apricis, praeprimis quibus solum calcareum subest ad Koelme, Biebram et alibi.

Radix praemorsa, fibris aliquot aucta. Folia utrinque glauco-viridia, glabra margineve pilis longis, rariis, albis adspersa, infima saepe obtusiuscula, in basin amplexicaulem attracta, reli-

SYNGENESIA.

Omnia propemodum genera, quotquot olim sub Planipetalorum lactescentium papposorum familia *Raji* aut nunc sub Syngenesia polygamia aequali L. semiflosculosorum familia *Linnaei* comprehenduntur, mere artificialia et quoad generum distinctiones difficillima esse, omnes sciunt auctores et ipse *Linnaeus* jam (*praelect. in ord. natur.* 548.) professus est. Omnia typi naturalis communione inter se simillima arctissimo affinitatis vinculo connectuntur et vix sine subtilitatis studio generis notis idoneis dignoscuntur. Quot genera, tot redeunt difficultates et in his profecto Natura artis superat dexteritatem et ingenii humani acumen antecellit. Veteres rei herbariae statores, omnia genera nuperis temporibus curiosius distincta, ad paucula modo reduxerunt et *Thalius* v. c. plurimas species sub Chondrillacearum et Intybaceorum ordine amplissimo recenset. *Rajus*, *Tournefortius*, *Morisonus*, *Vaillantius* aliique veteres systematici illis quidem manum imposuerunt et ex binis generibus Lactucam, Sonchum, Chondrillen, Hieracium, Pilosellam, Pulmonariam et Auriculam muris genera habitus ratione potius quam ex notarum idonearum communione statuerunt et totidem. Prenanthe Crepideque generibus additis et Pulmonaria et Auricula muris ad Hieracia rejectis, apud *Linnaeum* et systematicos posteros redeunt similibusque at curiosius investigatis differentiis discernuntur. His vero difficultatibus generum et specierum vinculo naturali nexarum notas denuo interpretari institui.

β. angustifolium *Wallr.*, foliis lingulatis lanceolatis.

H. cymosum *Willd. sp. pl.* III. 1566. excl. syn. omnibus *Roth. germ.* II. 264. excl. syn. *Linn.*

H. foliis longe lingulatis, pilosis, caule imo folioso erecto multifloro *Hall. gott.* 408. *Boehm. lips.* 210. *Zinn. gott.* 427.

Pilosella montana hispida *Rupp. jen.* 202.

In nemoribus editioribus macris ad Biebram, Rossleben, Lodersleben et alibi, in solo limoso. Jul.

Radix congenerum. Caulis scapiformis, erectus, subflexuosus, teres, penna corvina crassior, semper pilis strigosis i. e. e bulbillo atro-purpurascente enascentibus hispidus, 1—2-pedalis. Folia utrinque margineque caulis more strigoso hispida, varia, in var. latifolia e figura lanceolata magis oblongata, parce denticulata, centimetr. 12 longa, 2—3 lata, caulinum illis conforme nec tamen basi attenuatum sed aequale et amplexicaule, in var. β. lanceolato-linearia, caulina (1—3) conformia at duplo angustiora et acutiora. Stolones ut congenerum praeter pilos rufescentes. Pedunculi umbellato-corymbosi, congesti; pedicelli breves, calyces subaequantes, fere glomerati, pedunculorum, stolonum calycumque more pilis dilute rufescentibus hispidi.

† 542. Hieracium fallax *DC.* foliis oblongo-lanceolatis in basin attractis, caule scapiformi oligophyllo, pedicellis calycibusque (pilis albis) strigoso-hispidis, pedunculis umbellato-corymbosis laxis, pedicellis bi-trifidis calyce longioribus incano-tomentosis.

H. fallax? *Willd. enum.* II. 822. *DC. gall.* V. 442.

H. cymosum *Poll. pal.* II. 390. et *al. auct.*

β. STOLONIFERUM, caulibus surrectis e radice stolones illos subaequantes polyphyllos undique patentes floriferos trudentibus.

H. fallax β. stoloniferum *Koch.* in *lit.* *DC. gall.* V. 442.

In vineis praeruptis citra Biebram, ad sinistram, qua vehitur ad Numburgum; in similibus locis ad Heringen extra fines.

Multa communia habet cum H. collino nostro et acutius profecto dignoscendum est, differre tamen videtur: caulis altitudine, pilis, quibus caulis, innovationes, stolones, pedicelli calycesque pubent, albis; pedicellis bi-trifidis, liberis, longioribus, incano-tomentosis. Varietates plures conservo: aliam, caule stolonibus omnino destituto, qualem *Willdenowius* describere videtur; aliam, umbella multiradiata, multiflora insignem, quam in lapicidinis des Kyffhaeuser's legi; aliam, floribus umbellato-cymosis, umbella ramosa multiflora, quam circa Heringen legi; aliam denique cum illa promiscue obviam at magis serotinam, stolonibus 1 — 2-pedalibus, polyphyllis, foliis oblongo-lanceolatis stolonum partem inferiorem obsidentibus insignem et auctumni tempore florum umbella exstructam, qualem *Candollius* summus jam observavit et optime descripsit, a me in vineis Heringensibus lectam.

† 342. HIERACIUM CYMOSUM *L.* foliis utrinque cauleque scapiformi oligophyllo strigoso-hispidis parce-denticulatis pallide-virentibus; inferioribus oblongo-obovatis obtusis, reliquis oblongo-lanceolatis acutis, pedunculis umbellato-corymbosis pedicellisque trifidis calyces pilosos glandulosos superantibus incano-tomentosis.

H. cymosum *Linn.* *sp. pl.* II. 1126. *Vill.*

delph. III. 101. *Voyag.* 62. t. 4. f. 2. *Gochn. diss.* 18. *DC gall.* V. 440.
H. praemorsum *All. ped.* n. 777. nec *Linn.* teste *DC.*
H. Pilosella major erecta *Moris. hist.* V. 8. 10.
H. pilosellóides longifolium, floribus luteis fere umbellatis *Vaill. act.* 706.

In colle gypsaceo prope Wendelstein legi unicum et ob loci inopiam imperfectum specimen; in similibus collibus ad Auleben, Frankenhausen, Steigerthal, des Konsteins etc. ubique tamen et extra fines rarius. Jul.

Radix praemorsa, fibris aliquot congenerum more aucta. Caulis scapiformis, ut congenerum, major tamen et robustior, saepe 2 l. 2½ - pedalis, penna anserina crassior, plerumque stolonibus destitutus aut rarissime eorum rudimentis obsoletis auctus, basi undique pilis strigosis densis hispidus. Folia utrinque caulis more strigoso - hispida, pallide - virentia, parce - denticulata; infima oblongo-obovata, obtusa, reliqua oblongo - lanceolata, in hac sectione ex natura longa (longifolium *Vaill. Linn.*), spithamea et ultra, decimetr. 2 l. 2½ lata, acuminata, in basin attracta: caulina lanceolata, acuminata. Pedunculi umbellato-corymbosi, effusi, praeter tomentum densum, quo calyces pedicellique incanescunt, pilis albis e tuberculis purpurascentibus oriundis et glandulis stipitatis coloratis parce adspersi: pedicelli calyces majusculos superantes, trifidi. Corolla belle lutea, majuscula.

H. cymosum *Linn.*, ab ipso optime descriptum apud plurimos scriptores titulum offert vagum et apud quemvis propemodum auctorem aliud significat. H. cymosum *Willd.* v. c. H. collinum *Gochn.* est; H. cymosum *Spr.* est H. Rothianum nostrum; H. cymosum *Schleich.* est H. angustifolium *Hoppe;* H. cymosum *Lam.* est H. prae-

situm *Vill.*; H. cymosum *Poll.* est H. fallax *DC.*

Differt ab H. collino et fallace: caulis altitudine ejusque in parte inferiore pilis confertioribus; foliis longioribus (*Vaill. Linn.*), pallide-virentibus, remote parceque denticulatis; florum magnitudine, figura et colore belle luteo (ut H. Pilosellae nec tamen subtus vittato) et ab affinibus alieno: loco denique natali in collibus gypsaceis, quos nunquam deserit.

Varietatem pulchram at fortuitam in colle umbroso ad Auleben legi, caule foliisque pilis longis densisque hispidis, calycibus sericeo-villosis insignem, quae alio anno in eodem colle ex fruticibus olim umbram facientibus, recisis, solitum habitum nacta est, quo in collibus apricis excellit.

† 344. Hieracium Rothianum *Wallr.* foliis lanceolatis in basin attenuatis utrinque cauleque ramoso paucifloro pilis confertis rufescentibus hispidis, pedicellis unifloris repetito-dichotomis patentibus calyces pilosos illis multoties longiores elevantibus.

?H. bifurcum *Bess. cat. hort. cremn.* 1816. p. 69.
?H. collinum *Bess. gall.* II. 937.
?H. brachiatum *Bertol.* apud *DC. gall.* V. 442. in nota.
H. cymosum *Spreng. hal.* 222. t. X f. 2. ex icone nec ex descript. et excl. syn *Moris.*
H. murorum var. *Roth. germ.* II. 267. observ. 1.
Pilosella major erecta *Buxb. hal.* 260. excl. syn. *Bauh.*

In pineto halensi vicinisque locis, in rupibus ad Kröllwitz, passim.

Radix praemorsa, brevis at robustior quam in praecedentibus, fibris multis longisque aucta, fusco-nigricans. Caules a basi inde ramosi, subflexuosi, foliosi raro simplices (ut icon *Sprengelii* l.), interne squamis fuscis muniti, undique aeque ac folia pilis strigosis, patentibus, confertissimis, longis, rufescentibus hispidi, 1 — 2-pedales: ramuli laterales, conformes, foliosi. Folia lanceolata, acuminata, in basin amplexicaulem, sensim angustiorem vaginantem attenuata, utrinque caulis more, pilis strigosis, rufescentibus dense hispida, spithamea: ramea conformia at minora et basi aequalia. Pedunculi floriferi erecti, basi plerumque foliolo brevissimo suffulti, elongati, furcatim divisi, reliquarum partium instar pilis patentissimis hispidi: pedicelli 1 — 2, unciales, iterum et similiter divisi, patentes, uniflori. Calyces H. collini magnitudine: squamae calycinae aequales, pilis fuscis patentibus glandulis nigris simul interspersis hispidae. Semina nigra, sulcata, scabriuscula. Pappus scaber, albidus calycem subaequans.

Transitum exhibet haec species a Pilosellis veterum ad Hieracia; habitu et foliorum forma ad illas, caule folioso et ramoso ad haec accedit. Plantam ab omnibus indigenis, mihi quidem notis, diversissimam esse, primus docet intuitus, nec ullam aliam scio H. speciem; quae cum hac possit commutari, nisi forsan Hierac. bifurcum *Bess.* l. H. brachiatum *Bert.* cum nostro concidant. — Icon a cl. *Sprengelio* data, laudabilis, quam *Candollius* ad H. collinum *Gochn.* refert, plantam simplicem repraesentat: nostra specimina ramosissima sunt. Quomodo autem praeceptor hoc cum H. cymoso commutare potuit, mihi quidem latet. Quorsum enim pedunculi proprii glomerati, quales H. cymoso in fl. hal. adscribuntur, spectant, qui in planta dichotomi, uniflori sunt nec aliter in icone data proponuntur! — *Rothius* celeberrimus plantam primum bene descripsit l. l.; minus

glauco-viridibus cauleque scapiformi oligophyllo parce hispidis, pedunculis patentibus elongatis laxe-corymbosis, pedicellis inaequalibus divaricatis calyces multo superantibus inflorescentiam subspicato-proliferam mentientibus.

H. pilosellaides *Vill. delph.* III. 100. t. 27. (rudis quidem, at habitum bene reddens). *DC. gall.* V. 441. nec IV. 25.
H. cymosum β. pilosellaides *Pers. ench.* II. 371.
H. florentinum *All. pedem.* n. 776. nec *Willd.* teste *DC.*

In lapicidinis derelictis hinter Biebra inque vineis Heringensibus passim intercurrit. Floret Jun., praecocius quam H. fallax.

Radix ut in congeneribus. Caulis scapiformis, erectus, simplicissimus, teres, penna corvina crassior, praeter pilos patentes, pube parca stellata arachnoidea, congenerum more adspersus, plerumque bipedalis, saepius altior. Folia oblongo-linearia, acuta, plana, in basin carinatam attenuata, pro caulis proceritate parva, centimetra 6—8 longa, unum lata, utrinque laturate-glauco-viridia, congenerum more cum caule parce strigoso-hispida: innovationum conformia aut paullulum majora: caulinum inferius lineari-lanceolatum. Stolones ut in congeneribus, hispidi tamen potius quam tomentosi. Pedunculi elongati, laxe corymbosi, patentes: pedicelli inaequales, divaricati, calycibus bis s. quinquies longiores, (in nostris saltem) purpurascentes et praeter pubem arachnoideam pilosque rariter dispersos, glandulis stipitatis concoloribus instructi, inflorescentiam irregularem, saepius subspicato-proliferam mentientes. Flores flavi, majores quam H. praealti, cum calycibus pedicellisque exacte ut H. Lactucellae. Semina fusco-nigra, ut congenerum, at longiora.

† 547. HIERACIUM MOLLE *Jacq.* foliis sinuato-dentatis cauleque tenuiter pubescentibus, inferioribus oblongis obtusis in petiolum decurrentibus, caulinis ovato-lanceolatis basi cordata amplexicaulibus, pedunculis calycibusque pilis patentibus subglandulosis denigratis, floribus paniculatis (aureis).

H. molle *Jacq. austr.* t. 119. *Smith brit.* II. 832. *Willd. sp. pl.* III 1577.
H. foliis laevibus integerrimis mollibus, radicalibus longe petiolatis ellipticis, caulinis amplexicaulibus, hamis obtusis *Hall. helv.* n. 47.

In pratis nemorosis Ziegelrodensibus rarius: in thuring. et hercyn. multo frequentius. In pratis montanis Stolbergam cingentibus abundat. Jun. Jul.

Radix perpendicularis, fibris multis exstructa. Caulis erectus, simplicissimus, fistulosus, subangulatus, basin plerumque purpurascentem versus pilis raris, brevibus pubescens, 1 s. 1½-pedalis, fragilis. Folia inferiora oblonga, obtusa, in petiolum longum decurrentia, sinuato-dentata s. integra, pilis brevibus, raris, adpressis scabriuscula (in indigenis saltem haud mollia); caulina ovato-lanceolata, basi leniter attracta, amplexicaulia, auriculis brevibus rotundatis; summa sensim minora. Pedunculi bi-trichotomi, 1 — 2-unciales, in paniculae formam dispositi, ut calyces aëneo-denigrati et pilis concoloribus apice nudis glandulosisve tecti. Corolla saturate aurea etiam in exsiccatis. Calyces pilis nudis glandulisque multis hispidi. Semina striata, glaberrima, dilute-fuscescentia, pappo niveo, molli coronata.

Summam profecto H. molle *Jacq.* mentitur cum H paludoso affinitatem et similitudinem et attentiori oculo commendatum velim hunc Austriae

qua lanceolata, angusta, acuminata. Caulis scapiformis, strictus, simplicissimus, plerumque stolonibus destitutus, rarissime tamen stoloniferus in locis pinguioribus, glaber, aut rarius basin versus pilis raris adspersus, infra mediam partem foliolo lanceolato, acuminato instructus, 1 — 2-pedalis. Panicula corymbosa, pauciflora. Pedunculi pedicellique tomento stellato, glandulis rariter interspersis albo-pubescentes; illi bi-triflori: hi uniflori calyces subaequantes. Flores parvi, plerumque minores quam reliquorum hujus sectionis. Calyx ex pube arachnoidea albens, setis aliquot nigris, brevibus simul instructus, pilis destitutus. Corolla et Semina ut congenerum.

Glabrities partium differentiam ambiguam largitur: quae in apricis crescunt, caule foliisque glaberrimis excellunt et stolonibus etiam carent; in dumetis vicinis autem et pilos aliquot et stolones acquirunt, qui, quamvis etiam a *Candollio* summo denegentur, revera tamen, ex familiae nisu illos producendi, passim adsunt.

† 341. HIERACIUM COLLINUM *Gochn.* foliis oblongo-lanceolatis acutis in basin attenuatis utrinque cauleque scapiformi oligophyllo, pedicellis calycibusque pilis rufescentibus hispidis, pedunculis congestis umbellato-corymbosis, pedicellis calyces subaequantibus glomeratis.

α. LATIFOLIUM *Wallr.*, foliis ovato-oblongis parce-denticulatis.

H. collinum *Gochn. dissert.* 17. t. 1. *DC. gall.* 440. excl. syn. *Spreng.*

H. Auricula *Willd.* ex spec. dato et al. auct. nec *Linn.*

H. murorum angustifolium, non sinuatum *C. B. pin.* 129. *Prodr.* 67. bona.

mon. gallica mas *Tabern. hist.* 904. f. 1. *Chabr. stirp.* 324. f. 3.) et foliis basi inciso-dentatis (P. gall. foemina *Tabern.* l. l. f. 2. *Chabr.* l. l. f. 4.).

Aliud adest Hieracio murorum simillimum, quod quum pluribus mihi obvium fuit locis, nisi nomine proprio, quadam tamen attentione omnino dignum, varietatem saltem memorabilem constituere videtur. Caule excellit scapiformi, aut aphyllo aut media parte foliolo lineari, angustissimo, nonnisi obsoleto aucto, 1 — 4-floro, tenuissime pubescente; foliis omnibus radicalibus: aliis ovato-oblongis, obtusis, ut serraturae, cum mucronulo parvo terminantibus, sinuato-dentatis, basi ovatis ibique jam integris jam inciso-dentatis, dentibus ad petiolos decurrentibus; aliis itidem iisque paucissimis et cauli infimo adfixis, basi attenuatis, oblongo-lanceolatis, in apicem longum, acutum, integerrimum productis; pedunculis infra calyces et iis ipsis pilis tenuissimis, stellatis farinaceis pubescentibus. — Legi ejusmodi specimina in lapicidina Koelmensi inque similibus locis calcareis prope Stockhausen, auf dem Straufsberge extra fines.

† 349. HIERACIUM SYLVATICUM *Gouan.* caule erecto folioso calycibus foliisque pubescentibus, inferioribus ovato-oblongis dentatis utrinque acuminatis in petiolum decurrentibus, superioribus sessilibus inciso-dentatis, floribus paniculato-corymbosis. — *Engl. bot.* XXIX. t. 2031.

α. LATIFOLIUM *W.*, foliis ovato-oblongis.

H. sylvaticum *Gouan. obs.* 56. *Vill. delph.* III. 125. *Smith. brit.* II. 831. *D.C. gall.* III. 125. *Wahlenb. lapp.* 197.

H. murorum β. sylvaticum *Willd. sp. pl.* III. 1678. *Vahl. fl. dan.* t. 1113. opt.

β. stoloniferum, caulibus surrectis e radice stolones illos subaequantes polyphyllos undique patentes floriferos trudentibus.

H. fallax β. stoloniferum *Koch.* in *lit.* *DC. gall.* V. 442.

In vineis praeruptis citra Biebram, ad sinistram, qua vehitur ad Numburgum: in similibus locis ad Heringen extra fines.

Multa communia habet cum H. collino nostro et acutius profecto dignoscendum est, differre tamen videtur: caulis altitudine, pilis, quibus caulis, innovationes, stolones, pedicelli calycesque pubent, albis; pedicellis bi-trifidis, liberis, longioribus, incano-tomentosis. Varietates plures conservo: aliam, caule stolonibus omnino destituto, qualem *Willdenowius* describere videtur; aliam, umbella multiradiata, multiflora insignem, quam in lapicidinis des Kyffhaeuser's legi; aliam, floribus umbellato-cymosis, umbella ramosa multiflora, quam circa Heringen legi; aliam denique cum illa promiscue obviam at magis serotinam, stolonibus 1 — 2-pedalibus, polyphyllis, foliis oblongo-lanceolatis stolonum partem inferiorem obsidentibus insignem et auctumni tempore florum umbella exstructam, qualem *Candollius* summus jam observavit et optime descripsit, a me in vineis Heringensibus lectam.

† 342. HIERACIUM CYMOSUM *L.* foliis utrinque cauleque scapiformi oligophyllo strigoso-hispidis parce-denticulatis pallide-virentibus, inferioribus oblongo-obovatis obtusis, reliquis oblongo-lanceolatis acutis, pedunculis umbellato-corymbosis pedicellisque trifidis calyces pilosos glandulosos superantibus incano-tomentosis.

H. cymosum *Linn.* *sp. pl.* II. 1126. *Vill.*

560. HIERACIUM SABAUDUM *L.*, caule erecto polyphyllo, foliis sessilibus semiamplexicaulibus ovato-oblongis acutis remote-dentatis glabriusculis, floribus corymbosis, calycibus glaberrimis adpressis.

α. OBLONGIFOLIUM *W.*, foliis oblongo-lanceolatis.

H. sabaudum *auct.*
H. sabaudum β. lanceolatum *Vill. DC. gall.* V. 444.

β. OVATIFOLIUM *W.*, foliis ovatis abbreviatis approximatis sinuato-dentatis apice subobliquatis.

H sabaudi var. *J. Bauh. hist.* II. 1030. *Chabr stirp.* 321. f. 4.
?H. sabaudum altissimum, foliis latis brevibus, crebrius nascentibus *Moris. hist.* III. 71.
Intybi VIII. spec. 1. *Thal. herc.* 65.

γ. BREVIFOLIUM *W.*, foliis sessilibus, inferioribus in basin attenuatis, intermediis confertis verticillatis, caulinis reliquis minimis alternis caulem longe productum parce obsidentibus, floribus racemosis.

H. sabaudi permultae quidem quoad caulis proceritatem foliorum formam et pubem exstant varietates, quae nostro agro indigenae ad duplices comprehenduntur, foliorum forma dignoscendae. Planta ut folia permulta trudat, innititur et ex natura ad eorum formam ovatam inclinat. Var. β, H. folioso *Kit.* similis et ob eam rem *Morisoni* synonymon dubie citatum ad alterutrum spectare videtur. Var. γ. perquam singularis est: gerit enim in caule intermedio folia sessilia ovato-oblonga conferta et quasi in verticillum disposita et exinde in caulem praelongum (1 — 2-pedalem) foliolis multoties minoribus, remotis auctum et racemo paucifloro terminatum producitur. Ejusmodi

altum *Vill.*; H. cymosum *Poll.* est H. fallax *DC.*

Differt ab H. collino et fallace: caulis altitudine ejusque in parte inferiore pilis confertioribus; foliis longioribus (*Vaill. Linn.*), pallide-virentibus, remote parceque denticulatis; florum magnitudine, figura et colore belle luteo (ut H. Pilosellae nec tamen subtus vittato) et ab affinibus alieno: loco denique natali in collibus gypsaceis, quos nunquam deserit.

Varietatem pulchram at fortuitam in colle umbroso ad Auleben legi, caule foliisque pilis longis densisque hispidis, calycibus sericeo-villosis insignem, quae alio anno in eodem colle ex fruticibus olim umbram facientibus, recisis, solitum habitum nacta est, quo in collibus apricis excellit.

† 344. Hieracium Rothianum *Wallr.* foliis lanceolatis in basin attenuatis utrinque cauleque ramoso paucifloro pilis confertis rufescentibus hispidis, pedicellis unifloris repetito-dichotomis patentibus calyces pilosos illis multoties longiores elevantibus.

?H. bifurcum *Bess. cat. hort. cremn.* 1816. p. 69.
?H. collinum *Bess. gall.* II. 937.
?H. brachiatum *Bertol.* apud *DC. gall.* V. 442. in nota.
H. cymosum *Spreng. hal.* 222. t. X f. 2. ex icone nec ex descript. et excl. syn *Morif.*
H. murorum var. *Roth. germ.* II. 267. observ. 1.
Pilosella major erecta *Buxb. hal.* 260. excl. syn. *Bauh.*

In pineto halensi vicinisque locis, in rupibus ad Kröllwitz, passim.

Radix praemorsa, brevis at robustior quam in praecedentibus, fibris multis longisque aucta, fusco-nigricans. Caules a basi inde ramosi, subflexuosi, foliosi raro simplices (ut icon *Sprengelii* l.), interne squamis fuscis muniti, undique aeque ac folia pilis strigosis, patentibus, confertissimis, longis, rufescentibus hispidi, 1 — 2-pedales: ramuli laterales, conformes, foliosi. Folia lanceolata, acuminata, in basin amplexicaulem, sensim angustiorem vaginantem attenuata, utrinque caulis more, pilis strigosis, rufescentibus dense hispida, spithamea: ramea conformia at minora et basi aequalia. Pedunculi floriferi erecti, basi plerumque foliolo brevissimo suffulti, elongati, furcatim divisi, reliquarum partium instar pilis patentissimis hispidi: pedicelli 1 — 2, unciales, iterum et similiter divisi, patentes, uniflori. Calyces H. collini magnitudine: squamae calycinae aequales, pilis fuscis patentibus glandulis nigris simul interspersis hispidae. Semina nigra, sulcata, scabriuscula. Pappus scaber, albidus calycem subaequans.

Transitum exhibet haec species a Pilosellis veterum ad Hieracia; habitu et foliorum forma ad illas, caule folioso et ramoso ad haec accedit. Plantam ab omnibus indigenis, mihi quidem notis, diversissimam esse, primus docet intuitus, nec ullam aliam scio H speciem; quae cum hac possit commutari, nisi forsan Hierac. bifurcum *Bess.* l. H. brachiatum *Bert.* cum nostro concidant. — Icon a cl. *Sprengelio* data, laudabilis, quam *Candollius* ad H. collinum *Gochn.* refert, plantam simplicem repraesentat: nostra specimina ramosissima sunt. Quomodo autem praeceptor hoc cum H. cymoso commutare potuit, mihi quidem latet. Quorsum enim pedunculi proprii glomerati, quales H. cymoso in fl. hal. adscribuntur, spectant, qui in planta dichotomi, uniflori sunt nec aliter in icone data proponuntur! — *Retzius* celeberrimus plantam primum bene descripsit l. l., minus

bene tamen pro H. murorum varietate habuit, a quo diversissima est.

845. Hieracium paludosum? L. scapo racemoso multifloro, foliis ovato-oblongis obtusis basi attenuatis parce dentatis, calycibus calyculatis glaberrimis aeneo-coloratis, floribus supremis primoribus. — *Vahl. fl. dan.* t. 942. opt. *Chabr. stirp.* 322. f. 3. bona.

Variat foliis scapoque pubescentibus (H. foliis ovatis tomentosis, floribus spicatis *Hall. helv.* 744.) et scapo foliisque glabris (*DC. gall.* IV. 18.); pedunculis in hac specie semper bracteatis, jam simplicibus, jam ramosis. Utraque var. in saltu Ziegelrodensi haud rara est. — Calycis indole seminum pappique, a reliquis Hieraciis quadantenus abludit. Scapo gaudet vero: hinc Intybus ἀφυλλόκαυλος *Thal. herc.* 66. vocatur.

---

846. Hieracium paludosum L. caule simplici, pedunculis foliisque glabris, inferioribus oblongis runcinato-dentatis basi attenuatis, caulinis sagittato-amplexicaulibus, floribus paniculatis (citrinis), calycibus nigro-hispidis. — *Fl. dan.* 928. *Schk.* t. 221. opt.

In umbrosis ad Seeben, Gutenberg et alibi.

Folia, caulis et pedunculi glaberrimi. Calyces pilis nigrescentibus hispidi. Folia caulina sagittata: hamis acutis, brevibus, porrectis. Corolla citrina. — H. latifolium montanum minus *Tabern. hist.* 495. f. 1. H. latifolium glabrum *Chabr. stirp.* 322. f. 2. *Rupp. jen.* 200. H. latifolium mont. majus *C. Bauh.* (*Tabern. hist.* 494. f. 3. *Chabr.* l. l. f. 1. f. Intybus uliginibus familiaris. *Thal. herc.* 67.) mera varietas esse videtur.

† 550. Hieracium molle Jacq. foliis lanceolato-dentatis caulque tenuiter pubescentibus, inferioribus oblongis obtusis in petiolum decurrentibus, caulinis ovato-lanceolatis basi cordata amplexicaulibus, pedunculis calycibusque pilis patentibus subglandulosis denigratis, floribus paniculatis (aureis).

H. molle Jacq. austr. t. 119. Smith brit. II 832. Willd sp. pl. III 1577.

H. foliis laevibus integerrimis mollibus, radicalibus longe petiolatis ellipticis, caulinis amplexicaulibus, hamis obtusis Hall. helv. n. 4?.

In pratis montosis Ziegelrodensibus rarius: in Harz. et Rennstein frequentius. In pratis montanis Stolbergam cingentibus abundat. Jun. Jul.

Radix perpendicularis, fibris multis exstructa. Caulis erectus, simplicissimus, fistulosus, subangulatus, basi praesertim purpurascens, versus apicem pilis raris, brevissimis pubescens, 1 & 1½-pedalis, bracteatus. Folia inferiora oblonga, obtusa, in petiolum longum decurrentia, sinuato-dentata & integra, pilis brevibus, raris, adpressis scabriuscula (tamen tactu haud mollia); caulina ovato-lanceolata, basi leviter attracta, amplexicaulia, auriculis brevibus rotundatis; summa sensim minora. Pedunculi bi-trichotomi, 1 — 2-unciales, in paniculae formam dispositi, ut calyces aeneo-denigrati et pilis concoloribus apice nudis glanduloso tecti. Corollae saturate aurea etiam in exsiccatis. Calyces pilis nudis glandulisque multis hispidi. Semina striata, glaberrima, diluto-fuscescentia, pappo niveo, molli coronata.

Summam profecto H. molle Jacq. mentitur cum H. paludoso affinitatem et similitudinem et attentioni omnio commendatam velim hanc Austriae

Anglisaeque incolam, qui me observante agro halensi et thuringiaco indigenus indicatus, fere sequentibus notis cognoscitur et ab H. paludoso dignoscitur: 1) foliis cauleque inferiore hirsutiusculis, radicalibus obsolete sinuato-dentatis: quae in H. paludoso, glaberrima, runcinato-dentata sunt. 2) foliis caulinis amplexicaulibus, auriculis rotundatis, obtusis brevibus: quae in illo, sagittata, hamis acutis porriguntur. 3) pedunculis denigratis, pube patente concolore hispidis: qui in illo glaberrimi sunt. 4) corolla saturate-aurea: quae in illo citrina est.

Flores paniculati, calyces totusque habitus utriusque plantae idem. — Pili, quibus calyces et pedunculi pubescunt, satis singulares sunt, fistulosi, aëneo-virescentes, dum exsiccantur, hinc Confervarum instar contrahuntur, hinc applanantur et oculis armatis adspecti tanquam articulis intercepti sunt.

Aliud huic persimile, foliis caulinis latioribus tamen et corollis citrinis alienum, ex nemoribus Loebejunensibus retuli, quod dubium aliis inquirendum commendo.

348. Hieracium murorum *L.* caule erecto simplici paniculato foliisque pubescentibus, inferioribus petiolatis ovatis basi cordata dilatata profunde sinuato-dentatis, caulino sessili conformi minore, pedunculis calycibusque pilis glandulisque nigrescentibus.

Caulis simplex fistulosus paniculatus et folia dilute viridia petiolata basi plus minusve cordata, semper vero sinu a basi latiore inde ad folii apicem excurrente, notas offerunt essentiales. Pubes aeque ac serraturae miro modo variant hincque duplices in veterum monumentis exstant icones, et totidem synonyma: foliis basi cordata subintegris (Pul-

[illegible] *Tabern. hist.* [illegible] *Chabr. [illegible]* [illegible]: et [illegible] basi inciso-dentatis (P. [illegible] *Tabern.* l. l. f. 2. *Chabr.* l. l. f. 4.

[illegible] Hieracio [illegible] simillimum, quod [illegible] locis, nisi [illegible] consi-[illegible] memorabilem [illegible] Caule [illegible] scapiformi, aut aphyllo [illegible] angustissimo, [illegible] 1 — 4-floro, tenuissime [illegible]; [illegible] radicalibus: aliis ovato-oblongis, [illegible], cum mucro-[illegible] denticulatis, basi [illegible] inciso-dentatis, [illegible] decurrentibus; aliis iisdem iisque [illegible], basi attenuatis, [illegible], in apicem longum, acutum, [illegible]; pedunculis infra calycem [illegible], floccis farinaceis pubescentibus. — Loci ejusmodi specimina in lapicidina Kosiumensi inque similibus locis calcareis prope Sanckhausen, auf dem Stranfeberge extra [illegible].

† 510. Hieracium sylvaticum *Gouan.* caule erecto folioso calycibus foliisque pubescentibus, inferioribus ovato-oblongis dentatis utrinque acuminatis in petiolum decurrentibus, superioribus sessilibus inciso-dentatis, floribus paniculato-corymbosis. — *Engl. bot.* XXIX. t. 2031.

α. latifolium *W.*, foliis ovato-oblongis.

H. sylvaticum *Gouan. obs* 56. *Vill. delph.* III. 125. *Smith. brit.* II. 831. *DC. gall.* III. 125. *Wahlenb. lapp.* 197.

H. murorum β. sylvaticum *Willd. sp. pl.* III. 1518. *Vahl. fl. dan.* t. 1113. opt.

H. murorum All. ped. n. 785. t. 25. f. 1. Ehrh. herb. 147.

H. murorum altissimum multiflorum Rupp. jen ed. I. 150. Moris. hist. I. VII. 5. t. 54.

β. ANGUSTIFOLIUM W., foliis lanceolatis.

H. murorum laciniatum, folio angustiore minus pilosum C. Bauh. pin. 129. Rupp. jen. 201. excl. syn. Buxb. hal. 159.

Pulmonaria gallica tenuifolia Tabern. hist. 505. icon. 195. Chabr stirp. 325. f. 1.

In nemoribus Loderslebensibus, Ziegelrodensibus aliisque cum priore locis passim; β. in collibus editioribus inque pineto halensi Jul. Aug.

Duplices H. sylvatici Gouan. esse varietates, C. Bauhinus jam statuit easque itidem aliis quoad pubem et foliorum integritatem ludunt formis et ab H. sabaudo, satis polymorpho caute distinguendae sunt. — Pube totoque habitu externo H. murorum fere refert, quo Allionius et alii decepti hoc cum illo commutarunt. Var latifolia nostra ad H. sabaudum propius accedit et Wahlenbergius jam majorem similitudinem cum H. umbellato quam cum H. murorum divinatus est. Differentias inter hoc et H. murorum et H. sabaudum sigillatim exponere, superfluum foret: primo enim intuitu patent et in loco natali facile addiscuntur. Nostrum praecocius floret quam H. sabaudum eoque tempore, quo id flores expandere incipit, jam defloruit: ubi nostrum floret, H. murorum jam defloruit.

Aliam H. sylvatici titulo Willdenowius (Sp. pl. III. 1578.), qui nostrum pro mera H. murorum declarat varietate, intelligit speciem, ut ex specimine manco ex h. berol. allato auguror diversissimam, quam H. Pulmonariam voco et cum Pilosellae majoris s. Pulmonariae sp angustifoliae synonymo J. Bauh. hist. II. 1034. Chabr. stirp. 324. f. 6. aliis describendam relinquo.

sagittatis, auriculis acuminatis liberis porrectis, seminibus sulcatis margine dorsoque transversim corrugatis.

S. oleraceus α. laevis *Linn. sp. pl.* II. 1117. et *auct.*

α. INTEGRIFOLIUS *W.*, foliis subintegris parce-dentatis sinuatisve.

β. TRIANGULARIS *W.*, foliis runcinato-lyratis; lacinia extrema latissima triangulari.

S. oleraceus *fl. dan.* t. 682.
S. asper *Blackw.* t. 30. *Gaertn. fruct.* II. 360. t. 158. a. b.
S. laevis III. *Tabernaem. hist.* p. 499.

γ. LACERUS *W.*, foliis pinnatifidis, laciniis lanceolatis acuminatis omnibus conformibus.

S. lacerus *Willd. sp. pl.* V. 1513.
S. laevis IV. V. *Tabernaem. hist.* 499. *Chabr. stirp.* 316. f. 3.

Inter oleraceas domesticas. — Variat foliorum figura et magnitudine, floribus albis (Sonch. laevis fl. albo *Tabernaem.* l. l.).

† 356. SONCHUS FALLAX *Wallr.* pedunculis calycibusque glabriusculis, foliis oblongo-lanceolatis integris dentatisque, auriculis rotundatis amplexicaulibus, seminibus laevibus utrinque tristriatis.

S. fallax *Wallr. ann. bot.* 98.

α. LAEVIS *W.*, foliis ovato-oblongis integris auriculisque parce-spinosis subamplexicaulibus.

β. ASPER *W.*, foliis oblongo-lanceolatis runcinato-dentatis, pinnis confertis divaricatis bi-tripartitisve spinoso-horridis, auriculis cochleatim-formatis caulem adpresso-vaginantibus.

ſpecimina innumera vidi in fagineto nemoris Ziegelrodenſis, ad viam illam den Klapperbornsweg dictam.

551. Hieracium umbellatum *L.* foliis oblongo-lanceolatis, floribus corymboſo-umbellatis, ſquamis calycinis glabris ſquarroſis.

α. macrocaulon *W.*, foliis oblongo-lanceolatis ſinuato-dentatis, caule orgyali.

H. umbellatum α. giganteum *Wallr. ann. bot.* 100.

β. orthocaulon *W.*, foliis lineari-lanceolatis remote-dentatis.

H. umbellatum β. medium *Ann. bot.* l. l.

H. III. genus alterum anguſtifolium *Cluſ. hiſt.* II. 140.

γ. leptocaulon *W.*, foliis linearibus integerrimis inciſoque dentatis, caule debili decumbente.

H. umbellatum γ. linariaefolium *Wallr.* l. l.

H. foliis linearibus ſubdentatis, caule humili ramoſo multifloro *Leyſs. hal.* 197.

H. foliis anguſtiſſimis dentatis, caule fruticoſo ſtriato multifloro *Reyg. gedan.* 193.

H. minus ramoſum foliis anguſtiſſimis *C. Schwenkf.* 14. *Buxb. hal.* 157.

Var. α. in ſalicetis ad Doellnitz; β. in rupibus ad Kröllwitz, Giebichenſtein et alibi frequentiſſ.; γ. in ericetis arenoſis hinter Nietleben.

Varietates, quibus formarum nominibus propriis diſtinctarum triga connectitur, innumerae ſane ſunt. Var. β. et γ. in eodem loco foliis latioribus et anguſtioribus iisque jam parce obſoleteque-jam profunde dentatis ludunt.

mum dictum, quod in hac semiflosculosorum familia naturali eo rectius statuitur eoque magis necessarium est, quo gravius quaedam species inter utrumque vacillant et ab his auctoribus ad Sonchos, ab aliis ad Lactucas aequo jure relatae sunt. Et calycis indoles et seminum pappique disco stipitato inserti proprietas, in his plantis gravissimi momenti, distinctionem suadent atque vindicant. Quod Barkhausia inter Crepidem et Hieracium: id Cicerbita nostra inter Sonchum et Lactucam. Omnes species quadam habitus naturalis communione congregantur.

Hujus generis sunt: 1) Cicerbita macrophylla *Wallr.* (Sonchus *Willd.*). — 2) Cic. borealis *W.* (Sonchus lapponicus *Froehl.*). — 3) Cic. leucophaea *W.* (Sonchus *W.*). — 4) Cic. floridana *W.* (Sonchus *L.* Lactuca *Boerh.*). — 5) Cic. acuminata *W.* (Sonchus *W.* Lact. villosa *Jacq.*). — 6) Cic. canadensis *W.* (S. pallidus *W.* Lact. canad. *L.*). — 7) Cic. intybacea *W.* (Lactuca *Jacq.*). — 8) Cic. elongata *W.* (Lactuca *Mühlenb.*).

Hae et quaedam aliae exoticae: ex indigenis sunt:

557. Cicerbita alpina *Wallr.* s. Sonchus alpinus *Hudſ.* *Spr. hal.* 224. synonym. add. Hieracium coeruleum *Scopol. carn.* n. 976. S. laevior australis III. coeruleo flore *Cluſ. hiſt.* II. 147. f 1. S. coeruleus latifolius *Chabr. ſtirp.* 316. f. 6. Intybus platyphyllos hercyn. *Thal. herc.* 62. — Rarissime occurrit inter Schmon et Wendelstein: frequentius in hercynicis.

558. Cicerbita corymbosa *Wallr.* foliis inferioribus lyrato-runcinatis basi amplexicauli

---

cell. Empir. c. 8. adseverat. Cf. *Reineſ. ad Petron. Fragm.* p. 95.

Cr. virens *Linn. sp. pl.* II. 1134. *DC. gall.* V. 447.

Cr. tectorum *Lam. dict.* II. 180. *Poll. pal.* II. 751.

Cr. foliis glabris integris et varie incisis, caule ramosissimo, floribus minimis *Zinn. gott.* 428.

H. minus praemorsa radice s. Fuchsii *J. Bauh. hist.* II. 131. *Raj. hist.* I. 230. *Chabr. stirp.* 321. *Rupp. jen.* 198. *Buxb. hal.* 156.

H. minus lactuca leporina *Tabern. icon.* 182.

H. minus *Fuchs icon.* 320.

H. chondrill. folio glabro *C. Bauh. pin.* 127. *Moris. hist.* s. VII. 7. 29.

H. chondr. fol. gl. radice succ. minus *C. B.* 128.

H. chondrilloides *Tabern. hist.* 494.

γ. DIFFUSA *W.*, foliis inferioribus caulinisque amplexicaulibus lanceolato-linearibus parce-dentatis, caule decumbente ramosissimo diffuso, pedunculis filiformibus.

Cr. diffusa *DC. cat. hort. monsp.* 98. *fl. gall.* V. 448.

Cr. virens *Willd. sp. pl.* III. 1604. *DC. gall.* IV. 39.

Cr. Dioscoridis *Roth. germ.* II. 255.

Lapsana capillaris *Linn. sp. pl.* ed. I. 812.

C caule ramosissimo, foliis glaberrimis teneris integris et dentatis *Hall. helv.* n. 35.

H. minus glabrum foliis eleganter virentibus *C. B. pin.* 127.

H. minus Dioscoridis *Tabern. ic.* 181.

H. arvense foliis linariae aureae similibus *Schwenkf. hal.* 27. *Buxb. hal.* 157.

Var. α. inter segetes vor der Heide, in arvis editioribus, apricis requietis (Trifolio s. Onobrychide consitis) ad Lodersleben; β. in arvis et occatis inter oleraceas in pratis glareosis; γ. in arenolis hinter Nietleben cum Jasione montana et H. umbellato leptocaulo nostro.

floribus paniculatis, strictis, foliis basi dilatatis et aliis notis differt. Nullas video differentias inter Cicerb. nostram et Lactucam strictam *Kit.*: nomen triviale tamen retinere nolui, quoniam plurimis Cicerbitis caules erecti communes sunt.

559. Cicerbita muralis *Wallr.* foliis lyrato-runcinatis, laciniis lateralibus in basin obliquatis terminalique majore basi cordata subtriangularibus sinuato-dentatis, calycibus cylindricis calyculatis quinquefloris, panicula patentissima.

Prenanthes muralis *L.* et *auct.*

Veteres Cicerbitam nostram Soncho: *Gaertnerus*, *Lamarckius* et *Candollius* Chondrillae: *Linnaeus* Prenanthi, generi fuso et denuo inquirendo adscripsit, omnibus tamen locis hanc a reliquis speciebus, pappo stipitato alienam esse, admonuit. Hinc *Gaertnerus*, qui omnia genera accuratissime indagavit, in iconibus Lactucam dixit. Equidem seminum pappique indolem pro generis nota habeo essentiali. Florum numerus enim aeque ac calycis forma ambiguitatem produnt, ut ex Artemisiae monogynae *Kit.* et Art. palmatae *Lam.* aliarumque exemplis patet. Quod Hieracium praemorsum inter reliqua Hieracia: id Prenanthes muralis inter Cicerbitas, quae ex Corollistarum systemate in nostrum transiit. Habitus denique occulte consulendus iaque usu neque institutione neque disciplina addiscitur! —

LX. BARKHAUSIA *Moench.*

(*Gaertn.* t. 158.)

Calyx ovalis e foliolis aequalibus dorso gibbosis polyphyllus, basi calyculatus, effoetus demum costato-torulosus. Receptaculum nullum. Semina id

mosi, ramis patentibus, 1 s. 1½ pedales, in var. γ. decumbentes; graciles et maxime in arenosis apricis laete virescentes, rarius soboliferi et radicantes (in aggeribus glareosis), in caespites densos juncti, digitales s. spithamei. Folia glabra aut carina modo pube farinacea subtilissima adspersa, forma, latitudine, longitudine et colore perquam varia: radicalia quasi petiolata, runcinata, lobis patentibus jam integerrimis jam extus dentatis, plus minusve acutis, extimo ovato, oblongo, latiore, obtuso (var. α. apud *Cand.*), aut acuto (var. β. *DC.*), in planta florifera emarcida: caulina inferiora et media in var. α. lanceolata s. linearia eaque itidem jam pectinato-pinnatifida (Cr. pinnatifida *W.*) apice integerrima, laciniis linearibus integerrimis patentissimis, jam in var. β. lanceolato-linearia, integerrima, acuminata aut in hac quoque ut in var. α. pinnatifida, omnia basi sagittata, auriculis quoad figuram, latitudinem et longitudinem variis, jam abbreviatis, jam longe porrectis, integris s. in lacinias lineares cauli approximatas divisis, in var. γ. omnia minora, angustiora, plerumque conformia, linearia, integerrima s. parce vel sinuato-dentata vel profundius dentata (H. nigrum *Tabern.* s. H. foliis coronopi *C. Bauh. pin.* 128.), plerumque laete-virescentia. Pedunculi in var. α. et β. bi-trichotomi, exterioribus duobus unciam longis, intermedio duplo breviori: in var. γ. longiores et graciliores, simpliciores, fere filiformes (Lapsana capillaris *L.*). Calyces congenerum more angulati, parvi H. florentini magnitudine, nubiles ovales, peracta florescentia, ovato-ventricosi, apice attenuati pappum aequalem continentes, calyculo ex foliolis perpaucis linearibus, brevissimis, adpressis composito cincti: foliola calycina oblongo-lanceolata, acuminata, dorso convexo glandulis basi nigrescentibus, apice capitato virescentibus tanquam muricata et ex pube farinacea intersperse plus minusve pubescentia, utrinque et apice membranacea, diaphana, glabra,

post florescentiam conniventia, dum semina deijciuntur, patentia, illis elapsis iterum coëuntia et demum reversa. Flores parvi, extus vittati, purpurascentes. Styli ex antheris egressi e flavo livescunt. Semina oblonga, striata, utrinque aequalia, obtusa, pappo breviora, 5 millimetr. longa, glabra, dilute-fuscescentia. Pappus niveus, villoso-pilosus, mollis. Receptaculum nudum.

Crepis parviflora *Desf. cat.* 88. *Pers. enck.* II. 376. quam eo nomine ex horto hal. tuli, perquam adfinis vix nisi foliis caulinis integerrimis magisque glaucis et habitu alieno a nostra differre videtur.

553. Crepis tectorum *L.* calycibus ovatis pappum aequantibus ramulisque incano-tomentosis, corollis utrinque concoloribus, foliis radicalibus runcinatis, caulinis inferioribus lanceolato-linearibus sagittatis, superioribus linearibus integerrimis, seminibus linearibus apice attenuatis asperis pappum subaequantibus.

α. ruderalis *W.*, foliis caulinis inferioribus pinnatifidis, panicula multiflora densa, caule subramoso. — Hierac. II. *Tabernaem. hist.* p. 492. f. 2.

β. segetalis *W.*, foliis caulinis inferioribus parce dentatis, panicula pauciflora laxa, caule simplicissimo. — Cr. tectorum β. segetalis *Roth. germ.* II. 254. Cr. stricta *Schultz. suppl.* 42. *Flor. dan.* t. 501.

γ. gracilis *W.*, foliis caulinis omnibus subintegerrimis linearibus, caule gracili 3 — 4-floro. — Cr. Lachenalii *DC. gall.* V. 449.

Var. α. in ruderibus, tectorum grumis; β. inter segetes; γ. ibidem plerumque tamen in solo calcareo s. argillaceo sterili.

554. Crepis biennis *L.* calycibus ovato-oblongis costatis muricatis pappo brevioribus calyculo glabro patulo cinctis, caule foliisque runcinato-pinnatifidis utrinque hispidis, seminibus oblongo-linearibus apice attractis exasperatis pappum aequantibus.

α. platyphylla *W.*, foliorum laciniis ovatis; extrema latiore.

Cr. biennis *L.* et *auct.*

β. leptophylla *W.*, foliorum laciniis linearibus omnibus conformibus.

Var. α. omnibus partibus vehementer ludit, var. β. satis memorabilis in pratis Loderslebensibus obvia.

Praeter varietates innumeras specimina monstrosa etiam conservo in vineis Bennstadiensibus lecta, pedunculis elongatis e puncto communi proliferis umbellatis, flosculis monstrosis ovatis coronatis. Ejusmodi monstra, quorum multa ad vias publicas, quae a Rosla ad Sangerhusam ducunt, vidi, umbelliferam fere aequant: in iisdem caulibus 18 umbellulas, quarum plures ex pedunculis 55 — 65 constabant, numeravi.

Haec vero obiter ad *philos. bot.* §. 124. monui.

LVIII. SONCHUS *L.*

(*Gaertn.* t. 158. *Schk.* t. 217.)

Calyx subventricosus e foliolis inaequalibus imbricatus. Receptaculum nudum. Semina utrinque aequalia. Pappus simplex, sessilis, pilosus, basi in annulum obsoletum deciduum constipatus.

555. Sonchus oleraceus *L.* pedunculis calycibusque glabriusculis, foliis ovato-oblongis

sagittatis, auriculis acuminatis liberis porrectis, seminibus sulcatis margine dorsoque transversim corrugatis.

S. oleraceus α. laevis *Linn. sp. pl.* II. 1117, et auct.

α. INTEGRIFOLIUS *W.*, foliis subintegris parce-dentatis sinuatisve.

β. TRIANGULARIS *W.*, foliis runcinato-lyratis; lacinia extrema latissima triangulari.

S. oleraceus *fl. dan.* t. 682.
S. asper *Blackw.* t. 30. *Gaertn. fruct.* II. 360. t. 158. a. b.
S. laevis III. *Tabernaem. hist.* p. 499.

γ. LACERUS *W.*, foliis pinnatifidis, laciniis lanceolatis acuminatis omnibus conformibus.

S. lacerus *Willd. sp. pl.* V. 1513.
S. laevis IV. V. *Tabernaem. hist.* 499. *Chabr. stirp.* 316. f. 5.

Inter oleraceas domesticas. — Variat foliorum figura et magnitudine, floribus albis (Sonch. laevis fl. albo *Tabernaem.* l. l.).

† 356. SONCHUS FALLAX *Wallr.* pedunculis calycibusque glabriusculis, foliis oblongo-lanceolatis integris dentatisque, auriculis rotundatis amplexicaulibus, seminibus laevibus utrinque tristriatis.

S. fallax *Wallr. ann. bot.* 98.

α. LAEVIS *W.*, foliis ovato-oblongis integris auriculisque parce-spinosis subamplexicaulibus.

β. ASPER *W.*, foliis oblongo-lanceolatis runcinato-dentatis, pinnis confertis divaricatis bi-tripartitisve spinoso-horridis, auriculis cochleatim-formatis caulem adpresso-vaginantibus.

guratae. Pappus sessilis plumosus, radiis omnibus filiformibus conformibus.

367. Picris hieracioides L. calycibus ovatis scabriusculis calyculo patulo cinctis, foliis oblongo-lanceolatis dentatis amplexicaulibus asperis, floribus umbellato-corymbosis.

α. latifolia, foliis caulinis ovato-oblongis undulatis.

β. angustifolia, foliis caulinis lanceolatis planis.

In pratis inque vineis abundat.

LXV. LEONTODON L.

(Gaertn. t. 159. Schk. t. 220.)

Calyx aequalis polyphyllus, basi foliis minoribus adpressis calyculaeformibus cinctus. Receptaculum scrobiculatum nudiusculum. Semina inaeffigurata subaequalia. Pappus subsessilis: radii difformes basi paleaceo-dilatati, plumosi.

LXVI. THRINCIA Roth.

(Catal. I. 98. Schk. t. 220.)

† 368. Thrincia Leysseri Wallr. scapo unifloro, foliis oblongo-lanceolatis utrinque pilis bifurcatis hispidis, seminibus centralibus oblongis scabris apice attracto pappo sessili coronatis.

Thrincia hirta Roth. cat. bot. I. 98. Spreng. hal. 228. excl. syn. Curt. Willd. sp. pl. IV. 1554. excl. syn. plurim. et loc. nat. austral.

genus dictum, quod in hac semiflosculosorum fami[lia] a natura ... eo rectius statuitur eoque magis necessarium est, quo graviores quaedam species inter utrumque variant et ab his auctoribus ad Sonchos, ab aliis ad Lactucas aeque jure relatae sunt. Et calycis ... et seminum pappique disco stipitato ... proprietas, in his plantis gravissimi momenti, ... inadent atque vindicant. Quod Barkhausia inter Crepidem et Hieracium: id Cicerbita nostra inter Sonchum et Lactucam. Omnes species quadam habitus naturalis communione congregantur.

Hujus generis sunt: 1) Cicerbita macrophylla *Wallr.* (Sonchus *Willd.*). — 2) Cic. borealis *W.* (Sonchus lapponicus *Froehl.*). — 3) Cic. leucophaea *W.* (Sonchus *W.*). — 4) Cic. floridana *W.* (Sonchus *L.* Lactuca *Boerh.*). — 5) Cic. acuminata *W.* (Sonchus *W.* Lact. villosa *Jacq.*). — 6) Cic. canadensis *W.* (S. pallidus *W.* Lact. canad. *L.*). — 7) Cic. intybacea *W.* (Lactuca *Jacq.*) — 8) Cic. elongata *W.* (Lactuca *Mühlenb.*).

Hae et quaedam aliae exoticae: ex indigenis sunt:

557. Cicerbita alpina *Wallr.* f. Sonchus alpinus *Huds.* *Spr.* *hal.* 224. synonym. add. Hieracium coeruleum *Scopol.* *carn.* n. 976. S. laevior australis III. coeruleo flore *Clus.* *hist.* II. 147. f. 1. S. coeruleus latifolius *Chabr.* *stirp.* 316. f. 6. Intybus platyphyllos hercyn. *Thal.* *herc.* 62. — Rarissime occurrit inter Schmon et Wendelstein: frequentius in hercynicis.

558. Cicerbita corymbosa *Wallr.* foliis inferioribus lyrato-runcinatis basi amplexicauli

---

cell. Empir. c. 8. adseverat. Cf. *Reines.* *ad* *Petron.* *Fragm.* p. 95.

attenuatis, caulinis runcinato-pinnatifidis basi foliacea sagittatis, summis linearibus sensim minoribus, corymbo ramosissimo.

Lactuca stricta *Waldst. et Kit. hung.* I. 47. t. 48. opt.

L. quercina *Spr. hal.* 225. et *al. auct. fl. germ. nec Linn.*

In dumetis der Steinklippe, in nemoribus caeduis ad Rossleben satis vulgaris.

Radix biennis, napiformis, fibras aliquot emittens, fusca. Caulis solitarius ex eadem radice, simplicissimus, strictus, teres, striatus, laevis, foliosus, 2 — 4-pedalis. Folia utrinque glaberrima, tenera, venosa, pallide viridia, subtus pallidiora: radicalia petiolata, obtusa, varia; caulina inferiora lyrato-runcinata, laciniis oblongis subdifformibus sinuato-dentatis, extima majori irregulariter triangulari in petiolum laciniis sensim minoribus exstructum, amplexicaulem attenuata, caulina superiora pinnatifido-laciniata, laciniis omnibus sublanceolatis acuminatis sinuato-arguteque dentatis, aliis minoribus simul interjectis, basin sagittatam versus amplius dilatata (petiolus foliaceus), auriculis denticulatis porrectis: summa e basi dilatata linearia, integerrima. Flores corymbosi, fastigiati: ramuli floriferi, teretes, infra calyces aliquot foliolis brevissimis tecti, demum patentissimi. Calyces oblongi, basi ovati, foliolis inaequalibus, exterioribus minoribus, dorso purpureo-maculatis. Corolla flava utrinque concolor. Semina oblonga, compressa, striata, atra, in stipitem pappophorum rigidum, concolorem attenuata, apicem versus aspera. Pappus disco insertus, seminibus brevior.

Variat foliis caulinis basi latioribus laciniisque angustioribus.

*. Lactuca quercina *L.* (Cicerbita) ex insula Carolina maris baltici, a nostra, radice perenni,

Crescit haec var. cum reliquis in depressis collis Bibraensis et in pratis udis circa Bremam, pagum Duderstadio vicinum fl. gott. — Tantam igitur Sc. hispanicae voluit Natura mutabilitatem, ut ne folii integritatem pro nota stabili concederet.

370. SCORSONERA PURPUREA *L.* — Sc. hisp. foliis multo tenuioribus et angustioribus flore ex rubro subcaelio *Thal. herc.* 119. — Hujus quoque Sc. varietatem foliis lacinia una alteraque unciali fissis insignem in collibus nostris rariss. vidi.

LXIX. PODOSPERMUM *Cand.*

(*Gaertn.* t. 159. *Schk.* t. 215.)

Calyx Scorsonerae. Receptaculum tuberculato-muricatum. Semina columnaria basi in pedicellum cavum incrassata. Pappus Scorsonerae.

An seminis fabrica peculiaris proprio generi sufficiat, *Gaertnerus* jam sciscitatur: novum recte statuit *Candollius*.

371. PODOSPERMUM LACINIATUM *DC.* — Scorsonera laciniata *L. Spr. hal.* 227.

LXX. TRAGOPOGON *L.*

(*Gaertn.* t. 159 *Schk.* t. 214.)

Calyx pyramidatus simplex 8 — 10-phyllus. Receptaculum nudum. Semina in stipitem pappophorum fistulosum attenuata. Pappus Scorsonerae.

LXXI. CIRSIUM *Tournef.*

Calyx subventricosus e squamis spinescentibus imbricatis polyphyllus. Receptaculum paleatum. Pap-

ſtipitem pappophorum capillarem attenuata. Pappus ſeſſilis pilolus mollis.

560. BARKHAUSIA FOETIDA *DC.*, Crepis foetida *L.* — *Spr. hal.* 224. In arvis ſterilibus ad Roſsleben an den Schachtbergen inque vineis ad lacum ſalſum abundat.

LXI TARAXACUM *Hall.*

(*Gaertn.* t. 158 f. 7. *Schk.* t. 219.)

Calyx oblongus ex foliolis aequalibus polyphyllus, baſi foliolis plurimis calyculatus. Receptaculum excavato-punctatum. Semina ineffigurata apice muricata. Pappus piloſus ſtipite conformi capillari ſuffultus.

Taraxacum genus antiquius cum *Hall. Juſſ. Lam. Roth. Deſf. Vill.* et *DC.* reſtituendum eſſe, canon Linnaeanus admonet.

561. TARAXACUM OFFICINALE *Vill. delph.* III. 72. *Roth.* Leontodon Taraxacum *Linn.* — Tarax. Dens leonis *Deſf. DC.* — Leont. officinalis *With.* — Leont. vulgare *Lam.*

Varietates exſtant innumerae: memorabilem ex foliorum anguſtiſſimorum laciniis linearibus inſignem, ab *Hoppio* cl. proprio *Leontodontis taraxacoides* nomine datam et in collibus graminoſis Tergeſti lectam, paſſim in noſtris quoque vidi v. c. ad Roſsleben, in collibus calcareis ad Steigerthal et alibi. Huc forſan revocandus eſt: Dens leonis tenuiſſimo folio *Buxb. hal.* 96.

562. TARAXACUM PALUSTRE *DC.* — Leontodon lividus *Kit. Willd. Spr. hal.* 226. *Ann. bot.* 99.

LXII. CHONDRILLA *L.*

(*Gaertn.* t. 158. f. 6. *Schk.* t. 218.)

Calyx cylindricus decaphyllus, basi foliolis paucis brevissimis calyculatus. Receptaculum excavato-punctatum. Semina subeffigurata, appendicibus paleatis pappum pilosum longe stipitatum transmittentibus coronata.

Calyx Prenanthis: semina Taraxaci, a quo aegre et forsan invita natura dispescitur.

563. Chondrilla juncea *Linn.* — *Spr. hal.* 225

Chondr. juncea viscosa arvensis s. prima Dioscoridis *C. Bauh pin.* 130. s. Chondrilla juncea *Linn*, ob synonyma citata titulos ancipites offerre videntur. Dubiis autem, dum haec scribo, haud par sum. Neque enim omnibus operibus, neque speciminum diviti collectione uti licet. Chondrilla viminea *J Bauh.* II. 1021. *Chabr. stirp.* 317. f. 1. quae a *Linnaeo* citatur, et Chond. viminalibus virgis *Clus. hist.* II. 144. f. 2. *Moris hist.* VII. 6. 21., quam *Candollius* ad Ch. junceam refert, icones sibi simillimae ab indigenis vehementer recedunt. Melior est et cum nostris circa Halam lectis congruit *Tabernaemontani* figura in *hist.* 487. Chondrillae junceae titulo exhibita.

Aliam habeo aut varietatem memorabilem aut speciem distinctam, in arvis Heringensibus lectam, caule inferiore hispido, ramolo, ramis patentibus unifloris, foliosis, parce hispidis, foliis viridibus, radicalibus sinuato-dentatis, caulinis petiolatis lanceolato-oblongis, carina margineque spinulosis, summis sessilibus angustioribus totoque habitu diversam et alio anno denuo conferendam. Ad hanc *Schkuhrii* icon optima melius quam ad halensem quadrat.

LXIII. LACTUCA *Linn.*

(*Gaertn.* t. 158. *Schk.* t. 217.)

Calyx oblongo-cylindricus, polyphyllus, e foliolis inaequalibus imbricatus. Semina ineffigurata, acuta. Pappus pilosus stipite conformi capillari suffultus.

364. Lactuca virosa *L.* vera Europae australiori indigena exsulat procul dubio in flora halensi et quae in illa indicatur mera L. Scariolae est varietas, qualem *Schkuhr.* t. 217. icone exhibuit. Veram *Morisoni* icon nitida s. VII. t. 17. reddit.

365. Lactuca saligna *L.*, foliis subverticalibus, radicalibus lanceolatis pinnatifidis, caulinis linearibus integerrimis sagittatis.

Duplices haud immerito statui possunt varietates, nominibus propriis describendae:

α. Ruppiana, foliis caulinis lanceolatis carina aculeatis, caule erecto 2 — 4-pedali.

L. sylvestris II. angusto saligno folio, costa albicante *Rupp. jen.* 207. t. 4 opt.

β. Wallrothiana, foliis caulinis linearibus inermibus, caule adscendente a radice inde ramosissimo pedali.

Lactuca Wallrothii *Spreng. pug.* I. 53.
Lact. salign. var. *Ann. bot.* 99.

Var. α. in pascuis citra stagnum Koelmense et aliis locis vicinis: β. in lapicidina inter Giebichenstein et cauponam die schwarze Schürze vulgo dictam, in ipsius horti vicinia, in aggeribus, ad vias quibus itur a Rolsdorf ad Wansleben et aliis locis.

† 966. LACTUCA PERENNIS *L.* foliis omnibus pinnatifidis laciniis linearibus integris sursumque dentatis, inferioribus sessilibus, supremis basi rotundato-amplexicaulibus, floribus corymboso-paniculatis.

α. LATIFOLIA *W.*, laciniis foliorum oblongo-lanceolatis, extremo ovato-deltoideo dentato.

Chondrilla coerulea latifolia laciniata *C. Bauh. pin.* 130. *Tabernaem. hist.* 486. f. 2. 3.

β. ANGUSTIFOLIA *W.*, laciniis foliorum omnibus linearibus conformibus.

Ch. coerulea II. cichoreofol. sylv. *Bauh.* l. l. *Tabern.* l. l.

Chondrille *J. Bauh. hist.* II. 1019. *Clusr. stirp.* 517. f. 4.

In montis jugo meridionali der Steinklippe rarius, multo frequentius infra arcem vetustam Rothenburg prope Kelbram inque vineis agri Sondershusani prope Jechaburg extra fin. A *Buxbaumio* in locis apricis des Mittelholzes indicatur, quo quidem loco vix superesse videtur.

Variat foliorum forma et latitudine, hinc duplices icones et totidem synonyma apud veteres botanicos. Var. flor. albis in agro Sondersh. semel vidi (Chondr. II. *Tabernaem.* 486. f. 2.). Complures alias varietates *Lapeyrousius* (*Suppl. pl. pyr.* p. 121.) enumerat.

b. *pappo plumoso.*

LXIV. PICRIS *L.*

(*Gaertn.* t. 159. *Schk.* t. 216.)

Calyx ovatus aequalis polyphyllus, basi calyculatus. Receptaculum excavato-punctatum. Semina inaeffi-

vero ſine dilatatione manifeſtiore anguſtantur, nullas equidem video differentias. Var. platyonychinam noſtram *Smithium* et *Rothium* (*germ.* II. 286.) ante oculos habuiſſe, ex ſquamis apice foliaceis, quas Cn. eriophoro adſcribit, elucet. Oxyonychinam *Willdenowius* deſcribere videtur, dum Cn. eriophoro ſquamas calycinas oblongas apice lineares mucronatas adſcribit. Hac, prorſus, ſquamarum calycinarum indole nec calycibus aggregatis, qui ſaepenumero ſolitarii cernuntur, noſtrum pulcherrimum a C. lanceolato conſimili dignoſcitur.

LXXII. LAPPA *Tournef.*

(*Tournef.* t. 256. *Gaertn.* t. 162.)

Calyx ſphaericus e ſquamis in ſpinam cartilagineam hamatam deſinentibus imbricatus. Flosculi omnes hermaphroditi. Receptaculum paleatum. Semina columnaria. Pappus piloſus, brevis, rigidus.

† 375. Lappa officinalis *All.* calycibus ſubgloboſis paniculato-racemoſis pedicellisque nudis, ſquamis calycinis infimis in diſcum carnoſum coalitis, exterioribus ſquarroſis aequalibus interiores lineari-lanceolatas in mucronulum attractas concolores ſuperantibus.

Arctium majus *Schk. Handb.* III. 49. t. 227. *Hoffm. germ.* II. 124.
Lappa major *DC gall.* IV. 77. excl. ſyn. *Gaertn*
L. glabra β. *Lam. dict.* I. 377. *illuſtr.* t. 665.
L. officinalis *Allion. ped.* n. 528.
L. major capite maximo glabro *Vaill. par.* 114.
Perſonaria *Fuchſ. ic.* 72.

β. *frondosa W.*, calycibus basi foliosis.

In salicetis et alnetis pinguioribus, in aggeribus et arvis vicinis ad Gutenberg, Beelberg, Doelinitz etc. passim.

376. LAPPA TOMENTOSA *All.* calycibus ovatis in umbellam dispositis pedunculisque arachnoideo-lanatis, squamis calycinis infimis basi distinctis, exterioribus rectis interiores oblongo-lanceolatas supra apicem dilatatum scariosum coloratum retusum abrupte apiculatum superantibus.

Lappa tomentosa *All. ped.* n. 527. *DC. gall.* IV. 77.
Arctium tomentosum *Schk.* l. l. *Hoffm.* l. l.
A. Bardana *Willd. Spr.*
L. major montana capitulis tomentosis *C. Bauh. pin.* 198.

In ruderibus, juxta vias ubertim.

‡ 377. LAPPA MINOR *DC.* calycibus subrotundo-depressis axillaribus subracemosis, squamis calycinis infimis minoribus, exterioribus rectis interiores lineares in mucronem attenuatas aequantibus.

Lappa minor *DC. gall.* l. l. excl. syn. *Camer.*
Arctium minus *Schk.* et *Hoffm.* l. l.

In aggeribus suburbiorum inque hortis passim.

Haec Lapparum trigem, quam veteres rei herbariae statores ex habitu ambigue, *Schkuhrius* et *Hoffmannus* ex squamarum calycinarum serraturis nimis vage et subtiliter distinxerunt, equidem primus praeter alias notas ex inflorescentia et squamarum calycinarum exteriorum et interiorum

figura et proportione distinguere praecipio. Foliorum figura in alteraquaqua eadem, nec sufficit, *Willdenowio* aliisque auctoribus praeeuntibus in Arctio Lappa et Bardana distinguenda, ad lanam arachnoideam squamis calycinis intertextam et foliorum integritatem solum respicere: illa generis notam complectitur, quamvis etiam in Lappa tomentosa praecellat: haec ludicra omnino est et alterutri communis. — Ex alterutrius stirpis consortio hybridae facile nascuntur, ex signis essentialibus nec vero ex lana calycibus intertexta nec ex magnitudine recognoscendae.

LXXIII. SERRATULA *L.*

Calyx ovato-cylindricus e squamis inermibus imbricatis polyphyllus. Receptaculum paleatum. Pappus setosus pilosus rigidus persistens.

378. SERRATULA TINCTORIA, foliis argute serratis integris pinnatifidisque, squamis calycinis adpressis ovatis acutis, interioribus linearibus duplo longioribus coloratis, floribus corymbosis.

Serr. tinctoria *L. C. Bauh Tabern.*
S. sylvatica *Rupp jen.* 188.
Centauroides f Centaurium majus sylvestre germanicum *Thal. herc.* 26.

α. INTEGRIFOLIA *W.*, foliis omnibus integris.

C. sylv. I. foliis latis serratis integris omni incisura carentibus *Thal. herc.* l. l. — *Tabern. hist.* 439. f. 1.

β HETEROPHYLLA *W.*, foliis radicalibus subintegris, reliquis incisis laciniatisve.

C. sylv. II et III., foliis diversis, radicalibus integris, reliquis caulinis incisis *Thal.* l. l. *Tabern.* l. l. f. 2. et 3.
Serratula Matthioli *Clus. hist.* II. 8.

γ. DISSECTA *W.*, foliis omnibus conformibus in lacinias oblongas argute serratas decussive decurrentes dissectis. (*Flor dan.* t. 281.)

S. coronata *All. ped.* 638. *DC. gall.* IV. 85. excl. syn. *L* et descript.
S. alpina *Zanon nov.* t. 94.
Cent. sylv. IV. foliis ab utroque latere profundis similibusque divulsis divisionibus *Thal. herc.* l. l. 27.
Serr. Tabernaem. *Chabr. stirp.* 541. f. 4. *Moris* f. VII. 15. 7.

Var. α pratis nostris propria: in nemusculo ad Baeren-Naumburg altitudine orgyali: in pascuis irriguis inter Lettin et Kröllwitz altitudine triuncialis ludit: etiam floribus albis, qualem *Ruppius, Thalius* et *Tabernaemontanus* habent. Var. β in quercetis editioribus frequens; var. γ. in pomariis sylvaticis, nemorum oris vineisque ad Lodersleben et per totam Thuring. et Hercyniam abundat.

Planta polymorpha ex vetustissimis rei herbariae statorum testimoniis. Formas, quibus ludere solet, a *Dalechampio* ad magnitudinem divisas, *Thalius* noster solita distinxit solertia, *C. Bauhinus* divulgavit, *Ruppius* denuo comprobavit et *Tabernaemontanus* figuris idoneis illustravit. Equidem *Thalii* observationes dignissimas et Naturam sequuturus, triplices statuo formas primarias, quarum quaevis aliis formis intermediis connectitur.

579. SERRATULA MOLLIS *Wallr.* foliis sessilibus decussive interrupteque pinnatifidis supra pellucido-glandulosis margine revolutis subtus tomentosis nervosis, superioribus subsimplicibus, squamis calycinis exterioribus lanceolato-linearibus squarrosis tomentosis, interioribus membranaceis coloratis glabris.

pus plumosus basi in annulum caducum conferruminatus.

Cnicos Linnaeanos et Willdenowianos Cirsii nomine antiquiore ex variis caussis aptius salutari, in eo omnes nunc hodierni consentiunt auctores.

872. Cirsium bulbosum *DC.* foliis semiamplexicaulibus pinnatifidis ciliato-spinosis, laciniis oblongo-lanceolatis bi-trilobisve basi sursum dentatis, caule subunifloro, squamis calycinis lanceolatis mucronatis patulis, radicibus in bulbos oblongos incrassatis.

Cirsium bulbosum *DC. gall.* IV. 118. *synops.* 275.
Cnicus tuberosus *Willd. sp. pl.* excl. syn. *L.* var. *α. Spreng. hal.* 231.
Cnicus spurius *Hoffm. germ.* 128.
Cirsium tuberosum *Allion. ped.* n. 551.
Carduus bulbosus *Lam. dict.* I. 705.
Card. tuberosus *β. Linn. sp. pl.* 1154. *Leyss. hal.* 201.
Cirsium pratense Asphodeli radice latifolium *Rupp. jen.* 187. *Buxb. hal.* 75. excl. syn. *Tourn.* et *Bauh.*
C. pratensis Asphodeli radice foliis profunde et tenuiter laciniatis *C. Bauh. pin.* 377.
Jacea IV. *Tabernaem. hist.* p. 436.

β. pallens *W*, laciniis foliorum oblongis bi-trilobisve, corollis pallentibus.

In pratis Nietlebensibus, Seebensibus et Benndorfensibus abundat; var. *β* inter Roitsch et Brehna, et cum priore promiscue.

Cirsium nostrum C. tuberosus *β* Linn. est, ex pratis Lipsiensibus. C. pratensis Asphodeli radice latifolius *C. Bauh.* (Carduus tuberosus *α. Linn.* (Cirsium pratense *DC. gall.* 118.), Galliae au-

inferiora sessilia, amplexicaulia, decussive interrupteque pinnata, pinnis patentibus longitudine et latitudine variis, plerumque tamen linearibus, integerrimis: summa simplicia, sensim minora, spinulae singulae figuram adaequantia, in var γ. omnia subsimplicia, subintegerrima fere ut in Cirsio stellato *All.* (*Moris hist.* s. VII. 32. 5.). Calyx ovatus: squamae exteriores lineari-lanceolatae, acuminatae, patentes, tomentosae: interiores basi latiores, membranaceae, coloratae, in speciminibus majoribus subcarinatae. Flores purpurei, moschum redolentes. Semina 4-angula, nuda, striata. Pappus setosus, scaber, seminibus longior, persistens.

Et de genere et de specie auctores multum disceptarunt. Alii stirpem nostram Carduo: alii Cnico: alii itidem, ad quam ob pappum sessilem revera pertinet, Serratulae adscripserunt. Quod ad speciem agro halensi indigenam attinet, alii nostram pro C. cyanoide *L.*, alii pro C. molli habuerunt et *Willdenowius*, plantam a *Pollichio*, *Rothio*, *Wohllebenio* C. mollis nomine descriptam, primum ad Cn. cyanoidem retulit. Attamen C. cyanoidem L. verum, *Linnaeus* ipse a nostro diversissimum declarat. Quorsum enim in nostro, folia decurrentia: quorsum similitudo cum Sorbi foliis, quam *Linnaeus* in adnotatione (*Sp. pl.* II. 1152.) a *Willdenowio* omissa, adfert, spectat? *Gmelini* figuras dijudicare nequeo. — Quod ad C. mollem attinet, *Clusii* et *Jacquini* descriptiones limatas legi relegique, cum nostris agro halensi indigenis sedulo contuli, utramque tamen ad amussim vidi congruere. Caulem uniflorum, *Linnaeus* et *Willdenowius* Cn. molli quidem computant: *Clusius* autem aeque ac *Jacquinus* caules extremos in aliquot ramos dividi, afferunt. *M. Bibersteinius* (*taur. cauc.* II. 273.) etiam ambigit, num Card. mollis *L.* foliorum laciniis an-

In pratis editioribus ad Rosslebea et aliis agri thuring. locis passim. Septembr.

Radix fusiformis nigricans. Caulis simpliciusculus, erectus, superne in pedunculos divisus, striatus, pube tenui subarachnoidea adspersus, 1—2-pedalis. Folia supra nuda, viridia, subtus nervis caulis more parce pubescentia: radicalia ovato-oblonga, dentato-pinnata, margine spinis setaceis majoribus et minoribus obsita, pinnis ovatis, bi-trilobisve, fere angulosis, brevibus, pinnulis acuminatis cum spina setacea: caulina semiamplexicaulia, basi rotundata et aequalia, oblonga, cum radicalibus conformia, sensim tamen angustiora et minus pinnatifida: summa calyces ipsos pedunculatos suffulcientia linearia, integerrima, spinulis aequalibus armata, plana, concolora. Pedunculi nudi, exserti, digitales, folio uno alterove aucti, uniflori, rarissime biflori. Calyx ovato-oblongus, magnitudine Cirsii acaulis, involucro triphyllo suffultus. Squamae calycinae inaequales, adpressae, imbricatae enerviae, nudae, mucrones patentissimi, exteriores ovatae, mediae oblongae, interiores lineares in acumen innocuum finientes, concolores. Flosculi pallescentes; styli bifidi, exserti, recti, demum purpurascentes.

Stirpem nostram ab omnibus indigenis distinctissimam esse, persuasus sum. De synonymis allatis quaedam quidem supersunt dubia, hoc tempore ob operum defectum haud solvenda: omnia tamen descriptionum fide huc pertinent. Reliqua Cirsia adfinia differunt et a nostro fere sequentibus dignoscuntur:

1) *Cirsium oleraceum:* floribus subracemosis bracteatis, bracteis latioribus, coloratis, foliis latioribus basi dilatata amplexicaulibus in auriculas protractis, pinnatifidis, pinnis ovato-oblongis integris (nec bilobis) spinoso-dentatis, caulibus vastioribus, simplicioribus et altioribus totoque habitu.

2) *Cirsium bulbosum*: caule subuniflore, pedunculis intra calyces ebracteatos tomentosis, pinnis foliorum longioribus, angustioribus, sursum dentatis.

3) *Cirsium acaulon* (C. acaulon β. purpurea *Tournef. inst.* 448. *Rupp. jen.* 188. Carlina minor, purpureo flore *Clus. hist.* II. 156. (opt.)) ejusque var. caulescens (Cn. dubius *Willd.*) foliorum forma generali haud dissimilis: foliis basi attenuata sessilibus, pinnis brevioribus, squamis calycinis brevissime et fere innocuo-spinulosis et floribus involucro triphyllo destitutis.

4) *Cirsium tataricum*, verum e Sibiria nondum vidi, quod ex hortis eodem nomine habeo, primo jam intuitu praeter alias notas differt.

574. Cirsium eriophorum *Scop.* foliis sessilibus pinnatifidis supra margineque reflexo obtexto-hispidis, laciniis geminatis divaricatis nervosis, nervis spinescentibus, calycibus globosis subaggregatis, squamis mucronato-spinosis patulis arachnoideo-lanatis.

Carduus eriophorus *Linn.* Cnicus *Willd.* et *auct.*

α. platyonychinum *W.*, foliis subtus arachnoideo-lanatis glaucescentibus, calycibus maximis subsolitariis, squamis calycinis elongatis ex apice unguiculato spinescentibus.

β. oxyonychinum *W.*, foliis subtus tomentosis candicantibus, calycibus minoribus, squamis calycinis ex apice subaequali spinescentibus.

Var. α. prope ovilia Seebensia legi: β. in collibus supra Bottendorf et aliis Thuring locis. — Var. calycibus lana destitutis passim intercurrunt.

Praeter squamas calycinas, quae in α. infra spinulam unguis s. spathulae instar dilatantur, in β.

vero sine dilatatione manifestiore angustantur, nullas equidem video differentias. Var. platyonychinam nostram Smithium et Rothium (germ. II. 286.) ante oculos habuisse, ex squamis apice foliaceis, quas Cn. eriophoro adscribit, elucet. Oxyonychinam Willdenowius describere videtur, dum Cn. eriophoro squamas calycinas oblongas apice lineares mucronatas adscribit. Hac, prorsus, squamarum calycinarum indole nec calycibus aggregatis, qui saepenumero solitarii cernuntur, nostrum pulcherrimum a C. lanceolato consimili dignoscitur.

LXXII. LAPPA *Tournef.*

(*Tournef.* t. 256. *Gaertn.* t. 162.)

Calyx sphaericus e squamis in spinam cartilagineam hamatam desinentibus imbricatus. Flosculi omnes hermaphroditi. Receptaculum paleatum. Semina columnaria. Pappus pilosus, brevis, rigidus.

† 375. Lappa officinalis *All.* calycibus subglobosis paniculato-racemosis pedicellisque nudis, squamis calycinis infimis in discum carnosum coalitis, exterioribus squarrosis aequalibus interiores lineari-lanceolatas in mucronulum attractas concolores superantibus.

Arctium majus *Schk. Handb.* III. 49. t. 227. *Hoffm. germ.* II. 124.
Lappa major *DC gall.* IV. 77. excl. syn. *Gaertn*
L. glabra β. *Lam. dict.* I. 377. *illustr.* t. 665.
L. officinalis *Allion. ped.* n. 528.
L. major capite maximo glabro *Vaill. par.* 114.
Personaria *Fuchs. ic.* 72.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

α. Gaussiana *W.*, foliis interrupte pinnatifidis, pinnis margine subundulatis niveo-tomentosis, caule subunifloro.

Cirsium molle *Scop. carn.* I. n. 1000.
Carduus mollis *Linn. sp. pl.* II. 1156. *Jacq. vind.* 276. *austr.* t. 18. *Willd. sp. pl.* III. 1660.
C. mollis laciniato folio *C. B. pin.* 377. *Chabr. stirp.* 308.
C. mollior I. *Clus. hist.* II. 150. — *Moris.* s. VII. 29. 19.

β. Pollichiana *W.*, foliis decussive pinnatifidis tomentosis margine revolutis, caule subramoso.

Serr. Pollichii *DC.* — S. cyanoides *Gaertn. carp.* II. 379.
Carduus cyanoides *Willd. sp. pl.* III. 1655. excl. syn. *Gm.*
Cnicus mollis *Roth. germ.* II. 287.
C. mollis *Poll. pal.* 769. *Wohll.* 36. *Spr. hal.* 229. t. XI. 1.

γ. Sprengeliana *W.*, foliis lineari-lanceolatis subintegerrimis, caule subunifloro.

C. mollis var. fol. omnibus integerrimis lanceolatis *Jacq. vind.* 277.

Var. α. in pratis subalpinis Austriae: β. et γ. suo loco in colle herbido Lettinensi.

Radix digitum fere crassa, fusca, fibris aliquot aucta, circa foliorum insertionem tomento albo dense intertexto vestita. Caulis teres, obsolete striatus, erectus, undique, maxime tamen infra calyces tomentosus, 1—4-florus, 1 s. 1½-pedalis. Folia supra dilute-viridia, nuda, juventute pube tenui, tandem pro maxima parte evanescente tecta et glandulis sessilibus viridibus pellucidis inscripta, infra argenteo-tomentosa in var. β. candicantia, nervo valido et lato notata, margine revoluta in var. α. undulata: radicalia et caulina

inferiora sessilia, amplexicaulia, decussive interrupteque pinnata, pinnis patentibus longitudine et latitudine variis, plerumque tamen linearibus, integerrimis: summa simplicia, sensim minora, spinulae singulae figuram adaequantia, in var γ. omnia subsimplicia, subintegerrima fere ut in Cirsio stellato *All.* (*Morif hist.* f. VII. 32. 5.). Calyx ovatus: squamae exteriores lineari-lanceolatae, acuminatae, patentes, tomentosae: interiores basi latiores, membranaceae, coloratae, in speciminibus majoribus subcarinatae. Flores purpurei, moschum redolentes. Semina 4-angula, nuda, striata. Pappus setosus, scaber, seminibus longior, persistens.

Et de genere et de specie auctores multum disceptarunt. Alii stirpem nostram Carduo: alii Cnico, alii itidem, ad quam ob pappum sessilem revera pertinet, Serratulae adscripserunt. Quod ad speciem agro halensi indigenam attinet, alii nostram pro C cyanoide *L.*, alii pro C. molli habuerunt et *Willdenowius*, plantam a *Pollichio, Rothio, Wohllebenio* C. mollis nomine descriptam, primum ad Cn. cyanoidem retulit. Attamen C. cyanoidem L. verum, *Linnaeus* ipse a nostro diversissimum declarat. Quorsum enim in nostro, folia decurrentia: quorsum similitudo cum Sorbi foliis, quam *Linnaeus* in adnotatione (*sp pl* II 1152.) a *Willdenowio* omissa, adfert, spectat? *Gmelini* figuras dijudicare nequeo. — Quod ad C. mollem attinet, *Clusii* et *Jacquini* descriptiones limatas legi relegique, cum nostris agro halensi indigenis sedulo contuli, utramque tamen ad amussim vidi congruere. Caulem uniflorum, *Linnaeus* et *Willdenowius* Cn. molli quidem computant: *Clusius* autem aeque ac *Jacquinus* caules extremos in aliquot ramos dividi, afferunt. *M. Biebersteinius* (*taur. cauc.* II. 273.) etiam ambigit, num Card. mollis *L.* foliorum laciniis an-

gustioribus, caule saepissime unifloro et calycis magis lanati squamis acuminatissimis a C. cyanoide dignosci debeat numque potius ad numerosas ejus varietates pertineat. Similiter de iconibus judicandum et de specimine exsiccato a cl. *Hoppeo* in pratis subalpinis Tergesti lecto, quod, me judice, nullas praeter magnitudinem, foliorum lacinias subundulatas et squamas calycinas interiores subcarinatas, offert differentias. Hanc vero foliorum aeque ac squamarum interiorum indolem, ex loco natali proficisci, satis probabile esse videtur: vidi saltem in speciminibus majoribus nostris, squamas obsolete-striatas, in aliis congeneribus autem, v. c. in Cirsio acauli eandem squamarum interiorum proprietatem ambiguam observavi et in majoribus jam manifesto carinatas, in aliis minoribus omnino planas reperi. Quae quum ita sint quumque praeter foliorum lacinias subundulatas, nullas sciam differentias, quum porro glandulae, nondum observatae, quibus omnium varietatum folia inscripta sunt et pellucida redduntur, a genere alienae, speciei autem propriae esse essentiamque indicare videantur, dubius plane non haereo, utramque stirpem conjungere, formas climatis ratione mutatas nominibus propriis distinguere et novam simulac addere foliis subsimplicibus insignem, quae seorsim adspecta a var. β. tantum differt, quantum haec a var. α. Nomen triviale denique sanctum retinui: illa enim Serratula a *Cavanillesio* eodem nomine descripta, ob pappum plumosum Cirsium genus intrat.

LXXIV. ARTEMISIA *L.*

Calyx polyphyllus ex squamis inaequalibus, margine scariosis imbricatus, multiflorus. Flores flosculosi, omnes fertiles: foeminei stylo bipartito coronati, hermaphroditis mixti et corollulis obsoletis

inferiora sessilia, amplexicaulia, decussive interrupteque pinnata, pinnis patentibus longitudine et latitudine variis, plerumque tamen linearibus, integerrimis: summa simplicia, sensim minora, spinulae singulae figuram adaequantia, in var γ. omnia subsimplicia, subintegerrima fere ut in Cirsio stellato *All.* (*Moris hist* s. VII. 32. 3.). **Calyx** ovatus: squamae exteriores lineari-lanceolatae, acuminatae, patentes, tomentosae: interiores basi latiores, membranaceae, coloratae, in speciminibus majoribus subcarinatae. **Flores** purpurei, moschum redolentes. **Semina** 4-angula, nuda, striata. **Pappus** setosus, scaber, seminibus longior, persistens.

Et de genere et de specie auctores multum disceptarunt. Alii stirpem nostram Carduo: alii Cnico, alii itidem, ad quam ob pappum sessilem revera pertinet, Serratulae adscripserunt. Quod ad speciem agro halensi indigenam attinet, alii nostram pro C cyanoide *L.*, alii pro C. molli habuerunt et *Willdenowius*, plantam a *Pollichio*, *Rothio*, *Wohllebenio* C. mollis nomine descriptam, primum ad Cn. cyanoidem retulit. Attamen C. cyanoidem L. verum, *Linnaeus* ipse a nostro diversissimum declarat. Quorsum enim in nostro, folia decurrentia: quorsum similitudo cum Sorbi foliis, quam *Linnaeus* in adnotatione (*Sp pl* II 1152.) a *Willdenowio* omissa, adfert, spectat? *Gmelini* figuras dijudicare nequeo. — Quod ad C. mollem attinet, *Clusii* et *Jacquini* descriptiones limatas legi relegique, cum nostris agro halensi indigenis sedulo contuli, utramque tamen ad amussim vidi congruere. Caulem uniflorum, *Linnaeus* et *Willdenowius* Cn. molli quidem computant: *Clusius* autem aeque ac *Jacquinus* caules extremos in aliquot ramos dividi, asserunt. *M. Biebersteinius* (*taur. cauc.* II. 273.) etiam ambigit, num Card. mollis *L.* foliorum laciniis an-

bracteam superantibus, pinnis foliorum apice leviter dilatatis, brevibus, circa caulem congestis.

ε. LONGIFOLIA *W.*, caulibus ramosis, ramis floriferis laxis, floribus subpedunculatis subsecundis remotis masculis majusculis bractea brevioribus, pinnis foliorum linearibus elongatis.

Var. α. et β. in collibus calcareis; γ. et ε. in arenosis citra Langenbogen ad viam publicam; δ. in gypsaceis nostris passim.

Formas extremas, ob habitum, quem mentiuntur, alienum, nominibus propriis inscriptas, ex loco esse, inque illo huc illucve fideliter redire et propagari, aliis intermediis autem connecti, partium nobiliorum communio testatur.

381. ARTEMISIA VULGARIS *L.* foliis subtus cano-tomentosis, caulinis pinnatifidis, laciniis lanceolatis subdentatis acutis, floralibus indivisis lanceolato-linearibus, floribus erectis subsessilibus tomentosis, radio 5-floro.

α. SYLVESTRIS *W.*, calycibus oblongis pedunculatis in racemos multifloros acutos digestis. — A. vulgaris *Willd.* et *al. auct.* *Tabern. hist.* I. 27. f. 1. 2.

β. FOLIOSA *W.*, calycibus oblongis parvis in racemos axillares depauperatos folio multoties breviores digestis.

γ. SATIVA *W.*, calycibus ovato-subglobosis sessilibus in racemos paucifloros obtutos congestis.

Var. α. in promontoriis limosis fluviorumque ripis, β. l. l. passim intercurrit; γ. ex sativis est et ad usum domesticum praestat.

Praeter formas extremas indicatas, aliae innumerae sunt ex caulis colore, in quibus veteres multi sunt, florum et foliorum colore, qui in illis ob flosculorum masculorum numerum raro flavescit, in his vero variegatur. Var. α. calycibus oblongis,

angustis, pauciflosculosis, in basin pedicellatam attractis et seminibus longioribus et angustioribus a var. γ. calycibus ovato-subglobosis multiflosculosis, crassis et seminibus brevioribus, oblongis insigni diversissima profecto videtur, aliis tamen varietatibus intermediis amice connectitur. Ex tam varia calycum figura factum est, ut alii calyces ovatos, alii oblongos A. vulgari adscripserint. Similis lusus in A. maritima etiam observandus, cujus varietas anomala var. γ., var. obligantha var. α. aequat.

582. Artemisia Seriphium *Wallr.* arachnoideo-tomentosa, foliis pinnatis, pinnis tripartitis linearibus obtusis subtus costatis, floribus ovato-oblongis, squamis calycinis interioribus scariosis exteriores incano-tomentosas superantibus, flosculis basi bulbosis glandulosis semini arillato oblique affixis, foemineorum stylis divaricatis apice penicillatis.

A. Seriphium germanicum et belgicum *C. Bauh. pin.* 139.

A. decumbens *W.*, caulibus decumbentibus in alios adscendentes pyramidato-foliosos innovantibus, pinnis foliorum patentibus confertis folia multipartita metientibus, floribus ovatis subtrigynis sessilibus, ramulis floriferis brevibus in paniculam terminalem simplicem congestis.

α marina, niveo-tomentosa, pinnis foliorum subdivaricatis brevibus confertis.

a. latifolia, pinnis linearibus obtusis.

† floribus ramulisque cernuis. — A. maritima *Linn. Willd. Smith DC. Retz. Hudf Hornem. fl. dan.* tab. 1655. A. Seriphium belgicum *C Bauh. Tabern. hist* l. 22. f. 1. bona.

†† floribus ramulisque erectis.

b. ANGUSTIFOLIA, pinnis lineari-filiformibus acutiusculis.

† floribus ramulisque cernuis.

†† floribus ramulisque erectis.

β. SALINA, incano-tomentosa, pinnis foliorum patentibus productioribus, caulibus basi ramosis nodosis, ramulis floriferis abbreviatis, summis contiguis paniculatis.

a. floribus ramulisque cernuis.

b. floribus ramulisque erectis.

c. flosculis rubentibus. — A. maritima rubra *Mentz. pug* 3.

B. ANOMALA *W.*, caulibus erectis, pinnis foliorum inferiorum lineari-filiformibus acutiusculis obsolete incanescentibus laxis, superiorum sensim latioribus, ramis in paniculam aequalem congestis, floribus ovatis sessilibus confertis trigynis.

α. COARCTATA, caulibus simplicissimis, ramulis floriferis axillaribus reversis brevissimis multifloris folia subaequantibus, floribus conglomeratis.

β. RACEMOSA, caulibus superne ramosis, ramis floriferis patentibus apice cernuis, ramulis deflexis multifloris e floribus conglomeratis subracemosis, ultimis contiguis.

γ. AXILLARIS, caulibus simplicibus, foliis tomento arachnoideo-floccoso niveis, pinnis divaricato-patentibus, floribus axillaribus subsolitariis folio brevioribus, summis in paniculam terminalem depauperatam congestis.

δ. PANICULATA, caulibus superne ramosis, ramis floribusque axillaribus (solitariis aggregatisve) erectis cauli approximatis in paniculam surrectam congestis.

C. PATULA *W.*, caulibus erectis, pinnis foliorum obtusis incanis, ramis inferioribus elongatis, summis senlim minoribus simplicissimis in racemum

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

a. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] pl [illegible]

[illegible]

[illegible] — 5-[illegible]

a. [illegible] (A. [illegible]

b. [illegible] (A. [illegible]

[illegible]

a. [illegible]

α. ramis inferioribus apice cernuis, pedunculis secundis refractis, caule erecto.

β. ramis inferioribus virgatis pedunculisque erectis, caule declinato.

b. ROSMARINIFOLIA, foliis linearibus elongatis margine revolutis.

† ramulis deflexis.

†† ramulis erectis.

Varietatum series modo proposita ad salinas thuringiacas, praesertim vero ad Arterenses, ubi maxima stirpis luxuries, viget et non solum ad aquaeductus ripas sed quoque in aggeribus juxta fontes muro munitos eorumque vicinia abundat. Octbr.

Radix lignosa, fusca, intus flavescens, aromatica, caules plurimos sustinens, quoad aetatem et locum plus minusve valida. Herba aromatica, graveolens, in maritimis niveo-tomentosa, in salinis plerumque incanescens inque aliis vicinis locis non salitis, tomento subobsoleto sordide virescens. Innovationes quoad caulis proceritatem foliorumque figuram cum stirpe annotina congruae, undique tamen et ad serum auctumnum usque foliis, in fastigio in orbem dispositis iisque jam albentibus, jam flavescentibus jamque modo incanescentibus exstructae, raro ramulos floriferos axillares imperfectos, ex vario stirpis nisu jam deflexos jam surrectos emittentes. Caules plurimi ex eadem radice, basi sublignosa teretes, epidermide cinereo-fusca tecti, subsimplices, superne angulati, magis minusve tomentosi, ad aquaeductuum ripas graminosas plerumque decumbentes, diffusi, alibi in aggeribus clivosis, erecti, stricti, superne in ramulos simplices compositosve, refractos surrectosve divisi, spithamei bipedalesve. Folia inferiora, petiolata, caulinis conformia, in stirpe nubili decidua: caulina reliqua pinnata, quoad circumscriptionem subrotunda ovataque, pinnis circa caulem congestis aucta, amplexicaulia: pinnae

[illegible] Calyces [illegible] Squamae ca- [illegible] Flosculi hermaphroditi [illegible] Receptaculum [illegible] Semina obovata, [illegible] apice [illegible] leviter [illegible] depressa.

Absinthium Seriphium s. marinum, quod *C. Bauhinus* (*pin.* 139.), secundum patriam, germanicum, belgicum et gallicum dixit, *Linnaeus* vero ad Artemisiae maritimae titulum, nostris demum temporibus speciebus aliquot novis auctum et *Willdenowii* studio acutius circumscriptum retulit, non solum ad maris litora sed quoque ad salinas campestres thuringiacas admodum varias jactare formas, habitu alieno omnino inter se insignes ac in vario loco ex nisu naturali fideliter redeuntes, ob tam miram autem omnium partium mutabilitatem nisi dubiis par, examini attentiori saltem dignum esse, rei herbariae statoribus hodiernis parum innotuisse videtur. Omnes enim florae germanicae scriptores aut A. maritimam *L.*, aut, qui *Willdenowii* opinioni, illam litoribus marinis propriam nec solo salso campestri indigenam esse, adstipulantur, A. salinam *Willd.* promiscue indicant nimis subtiliter distinctam, reliquas autem, quibus stirps ludit et salinae patruae marisque litora abundant, formas omittunt. Omnes, quos scio auctores, singulam stirpis versipellis modo indicant et definiunt formam extremam, quae quidem, quamvis perquam alienae esse videantur, aliis ad naturam stirpis addiscendam a me primum haud sine opera lectis, sine difficultate connectuntur. Teneat modo observator sollicitus, miram partium nobiliorum communionem: teneat stirpium maritimarum aliarum mutabilitatem, Salicornia, Astere Tripolio, Chenopodiis et Atriplicibus plurimis aliisque tam polymorphis et habitu alieno insignibus in locis salsis illustratam: teneat generis totius nisum variandi, variis A. vulgaris, campestris et ponticae formis supra professam nec cum *Scopolio* profiteri erubescat, „illum profecto felicem praedicari, qui semet ex Artemisiis feliciter extricaverit„, sibique vero persuadeat, tomenti rationem aut fortuitam aut ex loco natali, ramorum pedunculorumque directionem ex generis nisu vario, calycis figuram ejusque squamarum in-

1 — 2-trifidae, angustius latiusve lineares, in stirpibus procerioribus strictioribusque magis elongatae (centimetr. 2. longae), in minoribus breviores (centim. ½) simulac consertiores, magis patentes, saepius divaricatae indeque folia multipartita haud male mentientes, et in universum eo obtusiores quo latiores eoque acutiores quo angustiores, subtus costa elevata inscriptae, secundum loci indolem coelique temperiem jam omni virore excusso tomento niveo dealbatae, jam aliquantulum flavescentes, jam incanescentes jamque sordide sive fusco-virescentes. Inflorescentia paniculata eaque stirpis generisque totius natura jubente jam retracta jam surrecta, ex ramis floriferis abbreviatis simplicissimis (tales vero in omnibus penitus varietatibus, terminales esse consuescunt), flores sessiles, conglomeratos gerentibus jam contracta, jam ex ramis simplicibus, patentibus patula, jam denique ex ramis elongatis, compositis effusa. Calyces secundum stirpis magnitudinem et ramorum dispositionem varii, sessiles nimirum et conferti, magis ovati: pedicellati vero et remoti, in basin attracti, magis oblongati, pauciflosculosi. Squamae calycinae exteriores lineares, breves, in calycibus ovatis basique dilatatis laxae, in oblongis basique attenuatis, contractae, aequales, subimbricatae, magis minusve incano-tomentosae; *interiores* oblongae, obtusae, dorso coloratae, tomento tenui corpusculisque exilissimis adspersae, apice margineque membranaceo-scariosae, diaphanae, dilutius saturatiusve flavescentes et exsertae, exterioribus duplo longiores. Flosculi hermaphroditi 5 fidi, glabri, basi virides, bulbosi, glandulosi, masculi plerumque flavi, foeminei rubri, marginales graciliores, stigma in crura divergentia, apice penicillata divisa exserentes, fertiles semini oblique adfixi. Receptaculum conico subrotundum, glabrum, foveolatum. Semina obovata, arillo hyalino obducta, subtilissime striata, apice oblique-rotundata, hinc (latere exteriore) leviter producto, hinc leniter et oblique depressa.

quamvis habitum eximie mutet, vix nisi partium nobiliorum reliquarum communione, stirpium proventu promiscuo, partium ignobilium mutabilitate, aliarum stirpium (Fagi, Fraxini) exemplo et innato quodam generis nisu interpretari potest. In plurimis enim Artemisiis commune est, ut flores propendeant et ramuli floriferi reflectantur, idque ne ab A. vulgari et campestri alienum, in quibus ramuli summi lubenter recurvantur, in A maritima autem prae reliquis conspicuum esse videtur. At, erigas ramos deflexos et habebis eandem stirpem surrectam, quam ipsa Natura ex irreparabili nisu variandi nonnisi erigere solet!

Haec fere sunt de Artemisiae maritimae historia scitu digniora eamque auctoribus cum *Morisono* (*hist.* II. 9.) commendatam velim, qui sciscitatur: „an notae descriptivae, quibus Apsinthia maritima germanica, belgica et gallica vulgo distinguuntur, haud potius coelo et solo tribuenda sint; idque alicui ingeniolo confirmandum relinquit, qui haec e diversis regionibus comparata, in eodem horto colere et observare poterit, quod hactenus auctor non potuit." — Equidem sine cultura experta stirpis admodum vexatae et reapse versipellis naturam exploratam habeo et lubens voluptatem de specierum novarum quadriga (tot enim similibus differentiis, quibus cl. *Willdenowius* A. salinam et gallicam ex speciminibus seorsim visis distinxit, inter opimam varietatum messem expiscari notisque jam addere audeo) renuo ac tutus tergiversor et non solum has sed quoque A. maritimam *L.* utpote singulam formam, nimis vage et subtiliter circumscriptam, A. Seriphii titulo novo et generali comprehensam indico. A. maritimam *L.* et A gallicam *Willd.* ex Europae australis litoribus marinis vidi, sedulo contuli, in ipsis vero aquaeductuum salinorum ripis nostris campestribus in auctorum contemtum investigavi, scilicet tam similes omnibusque partibus congruas, ut nostrae magis boreales ab

auſtralioribus, ut ovum ab ovo plane non dignoſci poſſint.

† 383. Artemisia Mertensiana *Wallr.* foliis demum glabriusculis eglanduloſis, inferioribus bipinnatifidis, pinnis ovato-oblongis obtuſis ſubdivaricatis in lacinias oblongas integras trifidasve acuminatas diviſis, caulinis ſubſimplicibus linearibus, floribus globoſis racemoſis breviſſime pedunculatis nutantibus, receptaculo nudo, caule ſimpliciſſimo. — Tab. V.

In paſcuis planiſſimis calcareo-ſalitis prope Borkeleben, pagum ab oppido Artern Thuring. haud diſſitum, in A. rupeſtris conſortio at multo rarius, certe rariſſime. Septbr.

Radix fuſiformis, ſublignoſa, toruloſa, fibras multas emittens, fuſca, perennis Caulis a baſi adſcendente inde erectus, teres, obſolete-ſtriatus, ſimpliciſſimus, folioſus, gracilis, tenuiter pubeſcens, digitalis ſ. ſpithameus. Folia tenuiter pubeſcentia, demum omnino glabriuscula, utrinque concolora, ſaturate-viridia, glandulis nullis inſcripta: inferiora petiolata, bipinnatifida, foliola ovato-oblonga, rotundata, baſi attenuata, divaricata, interne nervo valido notata, in pinnas ovatas, acuminatas, integras trifidasve, breves diviſa: caulinorum inferiorum foliola minora, ſimpliciter pinnata; floralia linearia, ſimpliciſſima, ſenſim minora. Rhachis foliorum ſulcata, dilatata, foliolo uno alterove dentata. Racemus terminalis, ſimpliciſſimus, ex floribus 9 — 12 compoſitus, 1 — 2-uncialis. Pedunculi cernui, foliolo lineari integro ſuffulti eoque breviores. Calyces globoſi, breviſſime pedunculati, ſubſecundi, nutantes, Art. ponticae floribus minores. Squamae calycinae ovatae, obtuſae, glabrae, virides, margine membranaceo, diaphano, lacero

quamvis habitum eximie mutet, vix nisi partium nobiliorum reliquarum communione, stirpium proventu promiscuo, partium ignobilium mutabilitate, aliarum stirpium (Fagi, Fraxini) exemplo et innato quodam generis nisu interpretari potest. In plurimis enim Artemisiis commune est, ut flores propendeant et ramuli floriferi reflectantur, idque ne ab A. vulgari et campestri alienum, in quibus ramuli summi lubenter recurvantur, in A maritima autem prae reliquis conspicuum esse videtur. At, erigas ramos deflexos et habebis eandem stirpem surrectam, quam ipsa Natura ex irreparabili nisu variandi nonnisi erigere solet!

Haec fere sunt de Artemisiae maritimae historia scitu digniora eamque auctoribus cum *Morisono* (*hist.* II. 9.) commendatam velim, qui sciscitatur: „au notae descriptivae, quibus Apsinthia maritima germanica, belgica et gallica vulgo distinguuntur, haud potius coelo et solo tribuenda sint; idque alicui ingenioso confirmandum relinquit, qui haec e diversis regionibus comparata, in eodem horto colere et observare poterit, quod hactenus auctor non potuit." — Equidem sine cultura experta stirpis admodum vexatae et reapse versipellis naturam exploratam habeo et lubens voluptatem de specierum novarum quadriga (tot enim similibus differentiis, quibus cl. *Willdenowius* A. salinam et gallicam ex speciminibus seorsim visis distinxit, inter opimam varietatum messem expiscari notisque jam addere audeo) renuo ac tutus tergiversor et non solum has sed quoque A. maritimam *L.* utpote singulam formam, nimis vage et subtiliter circumscriptam, A. Seriphii titulo novo et generali comprehensam indico. A. maritimam *L.* et A gallicam *Willd.* ex Europae australis litoribus marinis vidi, sedulo contuli, in ipsis vero aquaeductuum salinorum ripis nostris campestribus in auctorum contemtum investigavi, scilicet tam similes omnibusque partibus congruas, ut nostrae magis boreales ab

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

cinctae. **Flosculi** glabri ut congenerum. **Receptaculum** conicum, parvum, nudum.

Artemisia pulcherrima, in cl. *Mertensii*, nat. scrutatoris expertissimi et fautoris aestumatissimi memoriam dicta, omnibus partibus, inter indigenas saltem singularis, nova sine dubio nec cum quapiam alia commutanda, Art. tanacetifoliae quadantenus similis, diversa tamen: 1) caulibus gracilioribus; 2) foliolis latioribus, divaricatis reflexisque subtus concoloribus eorumque laciniis ovato-oblongis iterum ter quaterve incisis, quae in illa, lanceolata, subtus nitida, glandulis supra inscripta, in pinnas lineares, acutas dividuntur; 3) floribus duplo minoribus, Ar. ponticae calycibus minores, qui in illa A. Apsinthii molem aequant; squamis calycinis ovatis, margine membranaceo diaphanis, quae in illa subscariosae et sphacelatae sunt; loco natali, in pascuis planissimis calcareo-salitis, illa in alpibus totoque denique habitu. A. laciniata *Willd.*, inter quam et A. tanacetifoliam nostra quasi intermedia est, calycibus exacte et foliorum fabrica generali similis, inflorescentia ramosa, paniculata, pinnis foliorum et caulis altitudine bipedali differt et quoad foliorum figuram A. tanacetifoliam potius refert.

384. Artemisia pontica *L.* foliis subtus tomentosis pellucido-punctatis, caulinis bipinnatis, foliolis linearibus acutis nervosis nervisque subdecussatim diffractis, floribus subrotundis pedunculatis nutantibus, receptaculo nudo, radice repente.

α. sericea *W.*; foliis utrinque niveo-tomentosis, pinnis brevibus.

β. discolor *W.*, foliis supra sordide virentibus pubescentibus, subtus incano-tomentosis, pinnis longioribus venoso-reticulatis.

γ. calyculata W., segmentis calycinis exterioribus foliaceis elongatis flores superantibus.

Var. α. ad versuras ad Koelme citra stagnum infra vineas; β. in dumetis pineti halensis und des Zorge, semper sterilescit et bipedalem nanciscitur altitudinem; γ. cum α. passim intercurrit.

† 385. Artemisia rupestris L. foliis glaberrimis, inferioribus bipinnatis bi-tripartitisve, floralibus pectinatis, floribus pedunculatis globosis cernuis, squamis calycinis interioribus membranaceis ciliatis, exterioribus foliaceis calyculato-patentibus, flosculis glabris, receptaculo villoso. — Tab IV.

Artemisia grandiflora *Hoffm. germ.* II. 136.
A. rupestris *Linn. it. gotl* 285. t. 285. ed. germ. p 305 t. 3. *flor. suec.* 669. *sp. pl.* II. 1187 exclus. syn. plur. et var. β. et γ. *Willd. sp. pl.* III. 1839 excl. fig. *fl. dan.*

In pascuis planissimis sterilissimis prope Borksleben in solo mixto calcareo-salito, suo loco (links vom Wege nach Artern unweit des Kirchhofes) ubertim. Septembr.

Radix lignosa, protensa, fibris plurimis aucta, caules plures, folia et praesertim innovationum ramulos in cespitem densum, pulvinatum junctos sustinens, fusca, perennis. Caules teretes, obsolete-striati, decumbentes, floriferi adscendentes, simplices cum florum racemo terminantes aut rarius in alios ramulos floriferos paniculatos divisi, inferne glabriusculi, superne pilis adpressis pubescentes, digitales, spithamei, vix nisi in solo pinguiore altiores. Folia glaberrima, laete-viridia, juventute plerumque nervo medio parce pilosa, cum Pyrethri inodori foliis quadantenus aemula: radicalia et caulina inferiora (innovationum) circumscriptionis figura habita, obovata, pinnata, pinnis

di - trifidis, laciniis lineari - filiformibus, brevibus, mucronatis, basin versus simplicioribus et remotioribus: caulina intermedia ut radicalia, pinnis tamen simplicioribus, circa basin amplexicaulem congestis: summa s. floralia ex pinnis integris oppositis pectinata. Racemus terminalis, digitalis simplex s. ramosus. Calyces globosi, multiflosculosi, maximi, pedunculis folia subaequantibus aphyllis, rarius foliolo uno alterove instructis, 1 — 3 floris (ex quo habitus plantae aliquantisper mutatur) insidentes. Squamae calycinae duplices quasi et biformes: exteriores calyculiformes, lineares, integrae incisaeque, acutiusculae, foliaceae, virides, patulae, ab internis quodammodo retractae: interiores ovales, obtusae, membranaceae, concaviusculae, dorso virides, margine fusco, diaphano, dense ciliato cinctae. Flosculi numerosi, 5-fidi, flavi. Receptaculum globosum, prominens, villo albo, denso obtectum. Semina obovata, glaberrima, parva, fusca.

Variat: caule unifloro et pedunculis 1 — 4-floris, ex quibus racemus paniculatus, ramosus evadit et habitus mutatur, calycibus exterioribus foliaceis. *Linnaeus* stirpem in vario loco variam inque rupibus albam sericeam declarat: equidem vero hunc lusum neque in nostris neque in oelandicis specimiaibus, in gasophylacio Mertensiano visis et cum thuringiacis, ut ovum ovo similibus, observavi. *Willdenowius* folia floralia simplicia perperam indicat, quae semper pectinata sunt et stirpem Oelandiae propriam habet, quae quidem, quamvis ex rarissimis, agro thuringiaco tamen indigena est.

Vix ulla alia planta tantis apud varios auctores locum dedit erroribus, quam A. rupestris *L.* et synonymis citatis et descriptione data quasi suspecta. Nimis profecto *Linnaeus* indolis polymorphae fines extendit et plantas ex genere et habitu adfines synonymorum fide solum laudans,

Gnaphalium montanum *Huds. With. Willd.* et *Spr. Hornem. fl. dan.* t. 1276. nec *L.*
Gn. minus repens *C. B pin.* 263.
Gn. minimum *J. Bauh hist* III. 159.
Filago minor *Ger. emac.* 641. *Rupp. jen.* 194. *Buxb. hal.* 111.

In arvis sterilibus arenosis irriguis ubertim. Jul. — Octbr.

Hanc speciem cum Gn. montano *L.* (Gn. arvense *Willd Hornem. fl. dan.* t. 1275. *Spr.*) confusam, *Smithii* fide nostris inserere audeo, qui plantae Linn. verae folia et flores confertos, nunquam solitarios duplo majores totique herbae et praesertim squamis calycinis pubem densiorem adscribit et his notis cum Gn arvensi *Willd.* congruis, a consimili dignoscere praecipit.

588. Cineraria palustris *L.* foliis lanceolatis semiamplexicaulibus sinuato-dentatis pinnatifidisque subundulatis, pedunculis cauleque fistuloso pilis articulatis pubescentibus, floribus subcorymbosis (pallido-flavis), squamis calycinis oblongo-lanceolatis acuminatis intactis.

Locis in *fl. hal.* 239. l. adde: lacum salsum Seeburgensem.

589. Cineraria campestris *Retz.* foliis subintegris, radicalibus ovatis obtusis e basi ovata abrupte attractis, caulinis oblongis basi amplexicauli angustatis sensim minoribus cauleque simplicissimo folioso arachnoideo-lanatis, floribus subumbellatis (pallido-flavis), squamis calycinis linearibus aequalibus intactis.

α. UMBELLATA *W.*, pedunculis umbellatis basi bracteatis. *Hornem. flor. dan.* t. 1177. opt. *Clus hist* II 22. f. 2. *Chabr. stirp.* 336. f. 1. *Morison.* VII. 12. 28.).

Ciner. campestris *Retz. prodr.* n. 1027. *Willd. sp. pl.* III. 2081. *Spreng. mant.* I. p. 11.

? Cin. integrifolia *Smith. brit.* II. 895.

Cin. alpina γ. integrifolia *L. sp. pl.* 1243. ex synon.

β. DEPAUPERATA *W.*, pedunculis terminalibus subsolitariis ebracteatis. (*Schk.* t. 246. b. B.)

Cineraria campestris *Spr. hal.* 239. ex l. natal.

C. integrifoliae var. *Schk. Handb.* III. 115.

In collibus calcareis, var. α. in vepretis graminosis ad Rosleben auf dem Schachtberge, ad Lodersleben et aliis Thuring. locis: β. in collibus apricis des Vogelbergs.

Radix perennis, fibrosa. Caulis erectus, striatus, simplicissimus, apice in pedunculos floriferos divisus, ut tota herba, lana arachnoidea obductus, in var. α. 1 — 2-pedalis, in β. digitalis, spithameus. Folia caulis more utrinque tenuiter arachnoideo-lanata, 6 — 10 in eodem caule, pallide-viridia: radicalia et caulina infima exacte ovata, in petiolum brevissimum e basi ovata quasi abrupte attracta: caulina intermedia magis oblonga et in basin amplexicaulem sensim angustata: summa sensim minora. Pedunculi infra calyces leviter incrassati, aphylli, rarissime tantum foliolo uno alterove aucti, in var. α umbellato-corymbosi, 2 — 3-unciales, basi foliolis linearibus, brevibus totidem bracteati, in var. brevissimi aut fere nulli. Calyces ovati, magnitudine et forma fere Senecionis viscosi, majores tamen et rotundiores. Laciniae calycinae lineares, utrinque et mediotenus aequales, lineares, pallide-virescentes, apice intactae. Flosculi radiales plurimi, ovati,

Gnaphalium montanum *Hudf. With. Willd.* et *Spr. Hornem. fl. dan.* t. 1276. nec *L*
Gn. minus repens *C. B pin.* 263.
Gn. minimum *J. Bauh hift* III. 159.
Filago minor *Ger. emac.* 641. *Rupp. jen.* 194. *Buxb. hal.* 111.

In arvis fterilibus arenofis irriguis ubertim. Jul. — Octbr.

Hanc fpeciem cum Gn. montano *L.* (Gn. arvenfe *Willd Hornem. fl. dan.* t. 1275. *Spr.*) confufam, *Smithii* fide noftris inferere audeo, qui plantae Linn. verae folia et flores confertos, nunquam folitarios duplo majores totique herbae et praefertim fquamis calycinis pubem denfiorem adfcribit et his notis cum Gn arvenfi *Willd.* congruis, a confimili dignofcere praecipit.

588. Cineraria palustris *L.* foliis lanceolatis femiamplexicaulibus finuato-dentatis pinnatifidisque fubundulatis, pedunculis cauleque fiftulofo pilis articulatis pubefcentibus, floribus fubcorymbofis (pallido-flavis), fquamis calycinis oblongo-lanceolatis acuminatis intactis.

Locis in *fl. hal.* 239. l. adde: lacum falfum Seeburgenfem.

589. Cineraria campestris *Retz.* foliis fubintegris, radicalibus ovatis obtufis e bafi ovata abrupte attractis, caulinis oblongis bafi amplexicauli anguftatis fenfim minoribus cauleque fimplicifsimo foliofo arachnoideo-lanatis, floribus fubumbellatis (pallido-flavis), fquamis calycinis linearibus aequalibus intactis.

α. UMBELLATA *W.*, pedunculis umbellatis basi bracteatis. *Hornem. flor. dan.* t. 1177. opt. *Clus hist* II 22. f. 2. *Chabr. stirp.* 336. f. 1. *Morison.* VII. 12. 28.).

Ciner. campestris *Retz. prodr.* n. 1027. *Willd. sp. pl.* III. 2081. *Spreng. mant.* I. p. 11.
?Cin. integrifolia *Smith. brit.* II. 895.
Cin. alpina γ. integrifolia *L. sp. pl.* 1243. ex synon.

β. DEPAUPERATA *W.*, pedunculis terminalibus subsolitariis ebracteatis. (*Schk.* t. 246. b. B.)

Cineraria campestris *Spr. hal.* 239. ex l. natal.
C integrifoliae var. *Schk. Handb* III. 115.

In collibus calcareis, var. α. in vepretis graminosis ad Rosleben auf dem Schachtberge, ad Lodersleben et aliis Thuring. locis: β. in collibus apricis des Vogelbergs.

Radix perennis, fibrosa. Caulis erectus, striatus, simplicissimus, apice in pedunculos floriferos divisus, ut tota herba, lana arachnoidea obductus, in var. α. 1 — 2-pedalis, in β. digitalis, spithameus. Folia caulis more utrinque tenuiter arachnoideo-lanata, 6 — 10 in eodem caule, pallide-viridia: radicalia et caulina infima exacte ovata, in petiolum brevissimum e basi ovata quasi abrupte attracta: caulina intermedia magis oblonga et in basin amplexicaulem sensim angustata: summa sensim minora. Pedunculi infra calyces leviter incrassati, aphylli, rarissime tantum foliolo uno alterove aucti, in var. α umbellato-corymbosi, 2 — 3-unciales, basi foliolis linearibus, brevibus totidem bracteati, in var. brevissimi aut fere nulli. Calyces ovati, magnitudine et forma fere Senecionis viscosi, majores tamen et rotundiores. Laciniae calycinae lineares, utrinque et mediotenus aequales, lineares, pallide-virescentes, apice intactae. Flosculi radiales plurimi, ovati,

[illegible]. [illegible] [illegible] ut S. [illegible]. Semina [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible], parce pubescentia.

* 3. CINERARIA INTEGRIFOLIA Jacq. [illegible] [illegible] [illegible]-lanatis, infe-[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]-dentatis e basi ro-[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] duplo longiorem ab-[illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] inte-[illegible] [illegible] [illegible]. Floribus subumbellatis [illegible] [illegible] [illegible] apice crenatis.

α [illegible] W. pedunculis umbellatis basi [illegible] [illegible] Jacq. austr. [illegible]

[illegible] [illegible] Jacq. Murr. Hoff. [illegible] [illegible] W. [illegible] nec Linn. et Sm. [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] Rupp. [illegible] [illegible] — quoad L. non

β [illegible] W. pedunculis terminalibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] 103.

In dumetis nemoribus circa Wiche viciniisque ad Schönichen [illegible] rare. Maj. Jun.

Radix [illegible] praecedentis. Caulis erectus, [illegible], 4 — [illegible], basi coloratus, pe-[illegible] et [illegible]. Folia caulis more [illegible] lana [illegible] [illegible] tecta, saturate-viri-[illegible] [illegible] caulina inferiora ovata, obtusa, [illegible] [illegible] e basi rotundata in petio-[illegible] [illegible], [illegible] majore longiorem integerri-[illegible] [illegible] [illegible]: caulina superiora ut C. [illegible] [illegible]. Pedunculi in var. α. [illegible] [illegible] plerumque et crassiores [illegible] [illegible], basi [illegible] foliolis bracteati: [illegible] [illegible] [illegible]. Calyces praecedentis at [illegible]. Laciniae calycinae lanceolatae, [illegible], apice leviter crenatae. Flosculi

radiales oblongi, obtusi, in ungues longiores attenuati, citrini et duplo latiores et longiores quam praecedentis.

Quamvis C. integrifolia *Linn.* ex synonymis ad praecedentem pertinere et nominis ratio ab hac specie quadantenus aliena esse videatur, Jacquinianum nomen, a *Willdenowio* etiam receptum et divulgatum retinui, ne synonyma novo adaugeantur. Synonyma veterum et recentiorum vix sine difficultate alterutri adscribuntur. Hinc utramque stirpem habita similitudinis ratione curiosius descripsi et differentias adjungo. C. nostra differt a praecedente: 1) foliis inferioribus e basi rotundata in petiolum duplo longiorem decurrentibus parce sinuato-dentatis; quae in illa, e basi ovata sensim decurrunt et subintegerrima sunt. 2) caulibus oligophyllis, ut folia, saturate viridibus; qui in illa basi foliosi magis pallide-virescunt. 3) laciniis calycinis lanceolatis obtusiusculis apice semper cruentatis; quae in illa lineares, virides, intactae sunt. 4) flosculis radii oblongis, duplo longioribus et latioribus, citrinis; qui in illa, ovati modo flavescunt.

Variat: foliis caulinis lanceolatis parce-sinuatoque dentatis longis, in nemorum oris udis umbrosis et praeter pubem laciniarum calycinarum colorem facile exuit.

LXXV. SENECIO.

Senecio nemorensis et saracenicus *Linn.*, quatenus in floris et systematibus plantarum vulgo exponuntur, mihi quidem ex synonymis citatis et descriptionibus, tituli vagi sunt et plures et procul dubio diversissimas complectuntur species. Aliae ejusdem nominis sunt boreales: aliae australes plantae: aliam habuit *Gouanus*, *Linnaeus*, *Candollius*, aliam *Willdenowius*, qui nomini potius quam stirpium naturae rationem fecit, aliam forsan *Houttuynus*. Quae quum

ita sint, Senheciones indigenos uberius describere et interim novis nominibus sine ulla baesitatione divulgare audeo, ut alii qui plantarum Linnaeanarum compotes, nostras aut dispescant aut nominibus novis dubie propositis excussis, conjungant.

891. SENECIO GERMANICUS *Wallr.* caule foliisque subtus margineque tenuiter pubescentibus, inferioribus ovatis grosse dentatis in basin amplexicaulem integerrimam subinaequalem attractis, caulinis oblongis sensim minoribus, pedunculis elongatis umbellato-corymbosis, bracteis linearibus, laciniis calycinis alternis lateribus costatis.

S. saracenicus *Hoffm. germ.* II. 146.
S. nemorensis *Linn. sp. pl.* 1221. ex syn. *Rupp.* nec ex descript. et herb. omn. fere auct. fl. germ.
S. foliis ovato-lanceolatis subtus hirsutis, floribus umbellatis *Hall. helv* n. 734. *Zinn. gott.* 423.
Solidaginis species *Iter herc.* n. 23. p. 125.
Solid. saracenica dicta latifolia serrata *Loes. pruss.* 286.
Jacobaea nemorensis latiore rigidiore et hirsuto folio *Rupp. jen* 177 *Buxb hal.* 166.
? Virgaureae I. Solidago latifolia serrata *J. Bauh. hist* II 1063. *Chabr. stirp.* 333. f. 1.
Consolida sarracenica III. caule crasso striato pilo o *Thal. herc.* 27. in mont. Ilfeld.

In dumetis collinis inque nemoribus, quibus calx subest, v. c. ad Schmon, Lodersleben, Biebra: in nemoribus des Alten-Stolberg's extra fines abundat.

Triplices formas ex loci natalis varietate ortas et aliis intermediis connexas in agro halensi observavi:

1) caulibus erectis foliisque laete viridibus hirsutiusculis teneris: qualis circa Halam inque dumetis thuringiacis passim occurrit.

2) caulibus flexuosis, firmioribus foliisque rigidioribus et hirsutioribus (J. ovata *fl. Weit.?* — Jacob. nemor. latiore, rigidiore et hirsuto folio *Rupp.*), qualis in dumetis collinis apricis Biebraensibus, Schmonensibus vicinisque exstat.

3) caulibus procerioribus, crassioribus, foliis saturate-viridibus, bracteis ciliatis pedunculisque pubescentibus (S. nemorensis *Spr. hal.* 241. in paludibus nemorosis ad Lodersleben: *Thal herc.* in mont. Ilfeld.), ex quibus l. specimina coram habeo.

Radix repens. Caulis erectus, simplicissimus, inferne angulato-striatus, tenuiter pubescens, superne glabriusculus in ramulos floriferos plus minusve patentes divisus, in var. β. flexuosus, purpurascens, 2—5-pedalis. Folia alterna, jam tenera, jam duriuscula, laete- l. saturate-viridia, supra nudiuscula subtus margineque et praesertim juxta nervum pilosa irregulariter dentata, dentibus callosis, quoad loci varietatem jam magis minusve cartilagineis, quoad pl. indolem plus minusve profundis, rarissime tantum crenulata: radicalia et caulina inferiora exacte ovata, acuta, in basin petioliformem, amplexicaulem, integerrimam et inaequalem abrupte attracta, centimetr 10—12 longa, 6—8 lata: caulina intermedia oblonga, inferioribus plane non dissimilia, minus tamen abrupte sed sensim in basin ovatam declivia: summa umbellam suffulcientia, minora et angustiora. Umbella corymbosa, multiflora, in umbrosis patula, pauciflora: in apricis magis condensata, multiflora. Pedunculi glaberrimi, centimetr. 5—6 longi, bracteis linearibus, dense ciliatis, paucis, centim. 1 longis aucti. Laciniae calycinae forma quadantenus et latitudine alternatim inaequales: hae lineares, dorso obsolete striatae, apice acu-

tiusculae: illae oblongae, dorso ex appendiculo adnato, in maturis marginibus suis solutis libere prominente tanquam costatae, margine demum et apice ovato membranaceo-diaphanae, omnes apice coloratae cum barbula superinjecta. Flosculi radiales oblongi, apice obsolete-tridentati, obtusi, 3 — 4-striati, flavi, 5 — 8, inodori. Semina oblonga, utrinque aequalia, striata, glaberrima, calycibus breviora, centim. ⅓ fere longa, stramineo-fulcescentia. Pappus piloso-scabriusculus.

Variat caulis altitudine, florum flosculorumque radii numero et foliorum latitudine, quae quidem semper mediotenus dilatantur et in formam ovatam tendunt et a sp. sequente foliis in formam elongatam vergentibus insigni facile dignoscuntur. Varietatem foliis parce crenulatis insignem, semel vidi.

Verum S. nemorensem *Linn.* nondum vidi. Diversissimus tamen describitur in *Houtt. Pflanzensyst* IX. 367., foliis atro-viridibus, subtus pallidioribus, utrinque glaberrimis, floribus (etiam siccitate) suaveolentibus a nostro alienus. Hunc sive alium a nostro boreali tamen longe alienum, caule glabro, ramoso, pedunculis brevissimis, corymbis foliolis insignem *Candollius* (*gall.* IV. 167.) describit et provincias meridionales Pyrenaeorumque juga pro patria indicat. Stirps *Gouaniana* et *Linnaeana*, flosculis radii octonis, foliis lanceolatis biserratis subtus villosis cauleque ramoso a nostra discrepat.

592. Senecio salicifolius *Wallr.* glaberrimus, foliis petiolatis oblongo-lanceolatis acutis cartilagineo-dentatis, omnibus conformibus, summis sensim angustioribus, floribus radiantibus corymboso-umbellatis, pedunculorum bracteis lineari-filiformibus glabris.

Senecio nemorensis *Hoffm. germ.* II. 146. *Hopp. cent. exf.*
S. saracenicus *auct. fl. germ.* et *Linn.* ex synonymis quibusdam nec ex descript. et ex herb.
S. floribus corymbosis, foliis utrinque lanceolatis serratis glabriusculis *Hall. helv.* 9. *Zinn. gott.* 423.
Jacobaea alpina foliis longioribus serratis *Rupp. jen.* 176.
Virgaurea angustifolia serrata s. Solidago sarracenica *J. Bauh. hist.* II. 1063. *Chabr. stirp.* 333. f 2.
Consolida aurea IV. *Tabernaem. hist.* 946. f 2 *icon* 556.
C. sarracenica *Thal. herc.* 27.
C. serrifolia *Cord.* teste *Thal.*

In aggeribus nemorosis irriguis limosis ad Wiehe, propter ripas der Unstruth. Septbr. In agro thuring. et hercyn. infer. abundat.

Radix repens ut in praecedente. Caulis angulato-striatus, erectus, 2 — 4-pedalis, sine ullo pubis vestigio glaberrimus, fere semper purpurascens. Folia glaberrima, utrinque concolora, cartilagineo dentata, dentibus subregularibus: inferiora oblongo-lanceolata, basi ovata brevissime petiolata, 1 s 1½ decimetr longa, 3 — 4 lata, acuminata: caulina superiora conformia, sensim minora. Umbella corymbosa, aphylla, multiflora. Pedunculi angulati, tenuissime pubescentes, bracteis filiformibus 1½ s. 2 centimetr. longis, apice plerumque coloratis aucti. Laciniae calycinae fere praecedentis, demum vero maturae, apice recurvae. Flosculi et semina ut in S. germanico nostro.

Multa quidem S. noster cum S. germanico communia habet ipsoque habitu conformi quamdam offert communionem, foliorum tamen petiolatorum figura a typo elongato nunquam aliena distin-

ctionem suadet. Summam utriusque similitudinem *Murrayus* jam (*gotting.* 71.) divinavit numque partium differentiae a soli varietate pendeant, dubius sciscitatur, nullas vero ex radiorum numero et ex margine serrato desumendas esse notas, recte adseverat. Hinc quoque S. saracenicus a cl. *Sprengelio* et *Leysser o* (*hal.* 214.) indicatus, alibi (*mant.* I. 12.) dubius aut pro S. nemorensis var. declaratur.

Variat caulis magnitudine, florum flosculorumque numero, foliorum latitudine et serraturis. Forma vulgatior foliis gaudet 10 — 13 centimetr. longis, 3 — 4 latis, dentatis, dentibus subregularibus, omnibus callosis. At plures alias habeo: *aliam* foliis sinuato-dentatis, dentibus remotioribus, majoribus et acutioribus: *aliam* foliis durioribus irregulariter et quasi duplicato-dentatis, dentibus majoribus, conicis, obtusis cum aliis duplo minoribus interjectis alternantibus: iterum *aliam*, foliis decimetrum integrum longis, centimetr. 1½ latis, parcius dentatis, quae a reliquis var. angustifoliae nomine dignosci potest.

Stirps nostra synonymis magis quam differentiis vexata. S. saracenicum facie, foliorum latitudine et magnitudine a S. nemorensi differre, *Linnaeus* in *sp. pl.* perhibet. Hinc quoque Consolida aurea *Tabernaem.*, quae ob folia lanceolata a *Vaill. par.* 109. et *al. auct.* ad S. paludosum citatur, ad nostrum potius pertinet.

S. saracenicus *L.* caeterum a variis auctoribus varie describitur et diversas forsan complectitur species, a nostris saltem valde alienas.

Linnaeus in *virid. cliffort.* 84. S. saracenico suo, folia lanceolata serrata, floralia pedunculos aequantia: in *hort. cliff.* 410. pedunculos partiales alternos nudos longitudine foliorum adscribit et in *sp. pl.* 1222. illum a congeneribus, facie, latis foliis, magnitudine, radice maxime reptante dignoscere praecipit.

Smithius in *fl. brit.* II. 888. bracteas lineari-lanceolatas, pedunculos angulatos, calyces sublanatos, squamis ad basin lanceolatis cinctos in S. saracenici descriptione urget.

Candollius in *fl. gall.* IV., flores perpallidos, flosculos radii paucos: in *synops. ad fl. gall* 284 folia lanceolata basi cuneata argute serrata subsessilia glabriuscula, corymbum pauciflorum S. sarracenico computat et in *suppl. ad fl. gall.* 474. summam quidem cum S. Cacaliastro suo similitudinem inque floribus laete-flavis, semper radiatis et foliis sessilibus nec decurrentibus ab hoc statuit differentias.

Ut differentiae a congeneribus melius innotescant, definitiones adjungam specierum adfinium:

1) S. saracenicus, glaberrimus, foliis oblongo-lanceolatis subcartilagineis irregulariter serrulatis, inferioribus basi cuneata petiolatis, superioribus sessilibus sensim minoribus, floribus umbellato-corymbosis, pedunculis calycibusque bracteis linearibus cinctis.

Talem ex horto hal. et berol. habeo et talis forsan est quam *Willdenowius* et *Candollius* describit. An quoque Linnaeanus?

2) S. Doria *L.*, glaberrimus, foliis subdecurrentibus subcoriaceis glaucescentibus cartilagineo-crenatis, inferioribus oblongo-lanceolatis acutis in basin integerrimam sensim decurrentibus, summis ovatis cordato-amplexicaulibus, pedunculorum bracteis oblongis brevissimis.

3) S. coriaceus *Ait.*, foliis oblongis subdecurrentibus basi attenuata integerrimis coriaceo-rigidis subtus parce pubescentibus caulinisque cartilagineo sinuato-dentatis cordato-amplexicaulibus, pedunculorum bracteis oblongis brevissimis.

893. Senecio paludosus *L.* foliis lanceolato-ensiformibus undique basique semiamplexicauli argute serratis subtus cauleque stricto pube

arachnoideo - lanata decidua vestitis, corymbo terminali simplici patente.

S. paludosus *Linn.* et *auct.* fere omn. — *Flor. dan.* t. 385.
Jacobaea palustris altissima, foliis serratis *Tournef. instit.* 485. *Rupp. jen.* 177.
Consolida palustris *Tabern. icon.* 155. *hist.* 940. f. 1.
Conyza maxima serratifolia *Thal. herc.* 31. t. 3.

In salicetis udis ad Doellnitz, inter Rosleben et Wiehe et alibi.

Caulis orgyalis, inferne digitum crassus, striatus, fistulosus. Folia exacte lanceolata, (ut ita ob longitudinem cum *Linnaeo* dicam) ensiformia, margine undique argute-, basin versus inciso-serrata, ibique amplexicaulia ex pinnula cauli approximata quasi auriculata, aequalia, in apicem acutum sensim excurrentia, pube parca arachnoidea lanata, decimetrum 1 f. 1½ longa, media parte unum lata.

† 394. Senecio riparius *Wallr.* foliis oblongo-lanceolatis in basin integerrimam sensim attractis subtus lanatis serratis, serraturis incurvis, corymbo simplici paucifloro patente.

Jacobaea pratensis altissima limonii folio *Buxb. hal* 166. excl. syn.
? Senec. paludosi var. β. *Linn. gott.* 424.

Ad ripas Salae, in alnetis ad Bitterfeld et aliis procul dubio locis. Aug.

Quamvis specimen unicum modo superfit et descriptionem absolutam totius plantae plane non admittat, differentias tamen suppeditat haud spernendas. Foliorum figura enim generalis et Serraturae primo jam intuitu distinctionem a S. paludoso

L., cum quo nostrum commutaveram; praedicant. Folia in basin integerrimam declivia attracta; duplo breviora figuram oblongam reddunt nec ut in praecedente e basi cum folii parte intermedia aequali ad apicem usque in formam elongato s. ensiformi-lanceolatam excurrunt. Omnes Serraturae incurvantur, fere ut in S. Tournefortii *Lapeyr.* s. S. persicaefolio *Ram. DC.*, qui praeter patriam, glabritie differre videtur.

S. paludosus a cl *Smithio* (*brit.* II. 886.) descriptus, ob folia basi angustata et integerrima ad nostrum proxime accedit et forsan idem, a S. paludoso *L.* vulgari saltem, ab hac foliorum indole omnino alieno, diversissimus. — Inquiratur igitur a botanicis halensibus, vitebergensibus, lipsiensibus et berolinensibus.

LXXVI. PULICARIA *Gaertn.*

(*Gaertn.* t. 173. *Schk.* t. 247.)

Calyx subrotundus e squamis linearibus inaequalibus patulis polyphyllus. Receptaculum nudum. Semina uniformia. Pappus duplex: exterior cupularis monophyllus: interior capillaris.

395. Pulicaria vulgaris *Gaertn. carp.* II. 461. — Inula Pulicaria *Linn.* — *Spr. hal.* 237.

396. P. dysenterica *Wallr.* — Inula *L.* *Spr. hal.* l. l.

397. P. bellidiflora *Wallr.* — Aster annuus *L.* — *Spr. hal.* 241. vix vero indigenus.

Inula genus difficile aut ad *Tournefortii* et *Halleri* mentem, cum Altere conjungendum nisi cum *Vaillantio* generis differentiae in solo radii colore ponantur. In plurimis quidem spe-

ciebus antherae bisetae, quas *Linnaeus* et reliqui auctores pro generis nota essentiali declarant, revera occurrunt, in permultis aliis vero deficiunt. Aliam et graviorem notam Pulicariae genus a summo *Gaertnero* statutum, ab omnibus vero neglectum largitur, inque pappi indole satis peculiari, flosculorum radii numero totoque habitu generis distinctionem ultro offert.

† 598. ANTHEMIS AGRESTIS *Wallr.* receptaculis conicis, paleis lineari-lanceolatis acuminatis, seminibus tetragonis striatis turgidis apice contracto truncatis, foliis bipinnatis, laciniis linearibus acuminatis, caule a basi inde ramoso.

Anthemis arvensis *Leers herb.* 187. *Schk. Handb* III 137. et aliorum auct. nec *Linn.* et *Willd*

Chamaemel. inodorum *Rupp. jen.* 175.

In arvis nostris passim.

Radix fibrosa, annua. Caulis a basi inde ramosissimus: ramuli diffusi, declinati, foliosi, glabriusculi. Pedunculi uniflori, nudi, elongati, ramulorum fere longitudine, angulati, glabriusculi. Squamae calycinae oblongae, obtusae, margine scarioso, diaphano, fimbriato cinctae, dorso virides, dense pubescentes. Flosculi radii patentes, numerosi, demum deflexi, apice emarginati. Receptaculum conicum. Paleae lanceolato-lineares, in acumen subexsertum sinientes. Semina tetragona, 10-sulcata, turgida, laevia, immarginata, apice truncato incrassata et dilatata ibique inflexa, centrum obsolete concaviusculum gibberulis deplanatis cingentia, magnitudinis variae, flosculorum radialium duplo majora.

Anthemis arvensis *L.* (*flor. dan.* t. 1178.) differt caulibus robustioribus, canescentibus, pinnis

latioribus, paleis lanceolatis, exfertis, flosculis radii tridentatis et maxime feminibus membrana integerrima brevi coronato-marginatis. Nostra intermedia quasi inter hanc et Anth. Cotulam.

Synonyma vix extricari possunt. *Leersii* et *Schkuhrii* plantae ex descriptione nostram referunt.

599. Anthemis Cotula *L.* receptaculo conico, paleis setaceis, feminibus columnaribus teretiusculis exasperatis apice immarginato obtusatis, foliis bipinnatis, subulatis tripartitis.

Hanc praeceptor raram habet: equidem frequentissimam vidi. — Semina in A. Cotula duplo minora, plus minusve exasperata, apice immarginato (nudo) omnino obtusata: paleae setaceae: folia fere praecedentis.

† 400. Pyrethrum inodorum β. salinum *W.* pinnis foliolorum linearibus confertissimis brevibus mucronatis subtus parce pilosis, petiolorum approximatis pectiniformibus caulem decumbentem purpureum ambeuntibus.

Chamaemelum maritimum tenuifolium *Rupp. jen.* 174.
Ch. majus, folio tenuissimo, caule rubente *Dill.* in *Raj. syn.* 186.

In pascuis salsis, juxta lacum ad See-Roehlingen, in aggeribus rivuli der Salske citra Koelme ubertim.

Praeter pinnulas foliorum confertiores, breviores circa caulem pectinis instar approximatas et caulem robustiorem, decumbentem, semper laete purpurascentem, equidem nullas video differentias, quod a P. maritimo *Sm.* distinctum, P. inodoro, admodum polymorpho varietatis loco subscribendum est.

401. Centaurea Jacea *L.* nec *DC.*

α. phaeocoma *W.*, ramulis foliisque utrinque viridibus, appendicibus squamarum calycinarum laceris obtusis scariosis fuscescentibus.

β argyrocoma *W.*, ramulis superioribus foliisque utrinque arachnoideo - tomentosis incanis, appendicibus squamarum calycinarum subintegris involutis scariosis nervo intermedio in mucronulum exeunte terminantibus albidis. — C alba *Leyss. hal.* 218. C. Jacea var. foliis incanis, calycibus albido scariosis *Willd. sp pl* V 2304. in adn. Jacea calyculis argenteis major *Buxb. hal.* 165.

In dumetis ad Lettin, der Heide, ad Biebràm.

Ambigit var. β, quae forsan distinguenda et ulterius indaganda est inter C. Jaceam α. et C. albam *L.*

GYNANDRIA.

402. Orchis bifolia *L.* — Platanthera bifolia *Rich.* in duplices dispescenda est varietates:

α. macroglossa *W.*, petalis superioribus acutiusculis, lateralibus ovato oblongis obliquis acuminatis labio porrecto brevioribus. — Or. radicibus oblongis, labello lineari *Hall. helv.* n. 1285. t. 35.

β. brachyglossa *W.*, petalis omnibus obtusis, lateralibus labium lanceolatum subaequantibus. — *Oeder. fl. dan.* t. 235. *Naumburg* in *Uster. N Ann.* III. t. 1. f. 1 — 3. O. bifolia var. 2. *Roth. germ.* II. 378. *Leers. herb.* n. 687. O. trifolia minor *C. Bauh. pin* 82.

In var. α. labium centimetr. 1½, in var. β. ½ longum et similis proportio in petalis et reliquis partibus redit. Haec ericetis arenosis macris; illa nemoribus udis propria.

403. Epipactis latifolia *L.* duplices offert formas stabiles:

α. viridiflora *W.*, caule elongato, foliis inferioribus ovatis maximis, caulinis lanceolatis, floribus pendulis majoribus subherbaceis in racemum longum multiflorum dispositis. — Serapias latifolia β. sylvestris *Pers. ench.* II. 512. — S. viridiflora *Hoffm. germ.* II. 182 — S. latifolia, serotina *Roth. germ.* II 407 Epipactis Helleb. amplexicaulis, multiflora *Hall. gott.* 64. Helleborine latifolia montana *C B Buxb. hal.* 153. Alisma botryosum L racemosum *Thal. herc.* 13.

β. atrorubens *W.*, caule gracili, foliis inferioribus oblongo-lanceolatis acutis, caulinis linearibus, floribus minoribus atro-rubentibus in racemum laxum dispositis. — S. latifolia γ. parvifolia *Pers.* l. l. excl. syn. *Hoffm.* — E. latifolia β. microphylla *DC. gall.* V. 334. excl. syn. *Ehrh.* et *Clus.* — H II. atro-rubente flore *Rupp. jen.* 294. *Buxb hal.* 153.

Var. α. in nemoribus umbrosis ad Ziegelrode; β. in collibus et promontoriis apricis, maxime calcareis, v. c. ad Schmon, Biebram, extra fines ad Heringen, Frankenhausen, Sondershausen et alibi.

Varietates ex loco esse videntur, quae illo jubente et florendi tempus mutant et habitum alienum fingunt, in partium essentialium proportione autem minime deflectunt. *Flor. dan.* t. 811., formam intermediam sistit. *Clusii* figura I. 273. habitum var. β. bene quidem reddit, ob flores herbaceos tamen ad E. microphyllam *Ehrh.* et *Hoffm.* nec *Sw.*, quam in *Ann. bot.* p. 105. diligenter descripsi, forsan pertinet.

MONOECIA.

† 404. SPARGANIUM NATANS *L.* foliis decumbentibus planis, pedunculo communi simplici, stigmate ovato brevissimo, capitulo masculino subsolitario *Smith. brit.* III. 962. — *Fl. dan.* t. 260. *Engl. bot.* 273.

In fossis des Losgrabens prope Rosleben et aliis procul dubio agr. hal.. Jul. Aug.

† 405. URTICA PILULIFERA *L.* foliis oppositis ovatis inciso-serratis, caule tereti pruinoso, floribus masculis pedunculatis divaricato-ramosis foemineos axillares oppositos globosos demum horizontales multo superantibus. — *Engl. bot.* t. 148. *Blackw.* t. 321. *Camer. epit.* t. 861. (mala). *Tabernaem.* 234. opt. *Lonicer.* 256.

Ad fossas arcis vetustae inque arce ipsa Mansfeldensi ante C annos *Neuberus*, rhizotomus observavit, ubi nunc quoque uberrime viget: in suburbiis juxta sepes et muros pagi Windehausen prope Heringam ubertim cum Parietaria officinali. Jun. — Octbr.

Variat: caule simplici, magnitudine, florum globulis solitariis et geminatis. — Quamvis Urtica nostra pulcherrima Europae tractibus australioribus indigena esse videatur necdum intra Germaniae fines reperta sit, illam tamen pro spontanea declaro, quae aliarum plantarum quarumdam more (Parietariae officinalis, judaicae) locum obtinet distinctum nec ubicunque excurrit. Reliquis fortius urit mihique in casibus apoplecticis curandis saepius utilissima fuit.

406. MYRIOPHYLLUM SPICATUM *L.* foliis omnibus pinnatis, pinnis capillaceis subopposi- tis, spica terminali nuda, floribus inferioribus foemineis bracteas denticulatas subaequantibus, masculis superioribus illas squamaeformes superantibus. — *Fl. dan.* t. 681. *Engl bot.* t. 83. *Schk* t. 296. opt *Chabr. stirp.* 565. f. 1. *Tabernaem. hist.* I. 183. f. 1.

407. MYRIOPHYLLUM VERTICILLATUM *L.* foliis omnibus capillaceo-pinnatis, floribus sexu variis verticillatis, bracteis foliaceis pectinato-pinnatis, pinnis apice sphacelatis.

α. PECTINATUM *W.*, bracteis oblongo-linearibus flores (foemineos) subspicatos subaequantibus, pinnis pectinatis brevissimis per rhachin dilatatam approximatis.

?M. pectinatum *DC. gall.* V. 529.
?Millefolium pectinatum aquaticum spicatum *Magn. bot.* 178.

β. PINNATUM *W.*, bracteis lineari-lanceolatis floribus (foemineis hermaphroditisque) triplo longioribus, pinnis pectinato-pinnatifidis linearibus patentibus.

M. verticillatum *L.* — *Fl. dan.* t. 1046. *Engl. bot.* t. 218.
Pentapteris II. *Hall. Rupp. jen* 67.
Potamogeton flosculis ad foliorum nodos *Tournef. inst* 233 *Buxb hal* 270.
M. aquaticum minus *Clus. hist* II. 252. f. 1. *J. Bauh. hist. Chabr. stirp.* 565 f. 2.

γ. PINNATIFIDUM *W.*, bracteis oblongo-lanceolatis pinnatifidis flores multoties superantibus patentissimis, pinnis linearibus remotis rhachin subaequantibus, verticillis a basi inde omnibus floriferis.

Potamogiton foliis pennatis II. et surrectius ad nodos florens *Rupp. jen.* 67.

Var. α. in fossis stagnantibus, exsiccatis; β. in iisdem aqua repletis; γ in aquis leniter profluentibus, auf dem Roſsleber Riethe.

Stirps perquam variabilis et multo majoribus secundum loci natalis indolem obnoxia varietatibus, quam praecedens. Formae, quarum triplices agro halensi indigenas indico, seorsim adspectae, habitum valde alienum induunt et caute distinguendae sunt. Var. α., ad quam *Magnolii* et *Candolli* synonyma dubia retuli, bracteis excellunt oblongo linearibus, lineas duas longis, argute-pectinatis, pinnulis regularibus brevissimis, imbricatis per rhachin alatam dispositis; inferiores longiores sunt, sensim imminuuntur et spicam verticillatam acutam mentiuntur. Var. β. vulgarior transitum a priore ad γ. patefacit, sine illa vix explicandam, bracteas gerit lineari-lanceolatas, centim. 1 longas, ex pinnis linearibus, patentibus, brevibus compositas. Var. γ. caules trudit a basi inde floriferos, bracteis oblongo-lanceolatis cum foliis inferioribus conformibus, centimetr. 2 integra longis, ex pinnulis remotis rhachin aequantibus insignes.

Potamogeton aquaticum-pennatum minus, foliolis singularibus latiusculis subjectis *Morif. hist.* III. 621. f. XV. t. 4. f. 7. *Dill.* in *Raj. syn.* 151. ab utroque diversum, *Myriophyllum Morisoni* est.

♃ 408. Carex dioica *L.* spica simplici dioica, stigmatibus binis, capsulis ovatis breviter rostratis patentibus bracteas semiamplexicaules obtusas subaequantibus, foliis setaceis semiteretibus apice calloso deplanatis serrulatis culmoque teretiusculo laevibus, radice stolonifera procurrente. — C. dioica *L. fl. suec.* n. 833. *sp. pl.*

II. 1379. excl. syn. *Scheuckz. Smith. brit.* III. 963. *Wahlenb. lapp.* 223. *Schk.* t. A. f. 1. excl. descript. *Flor. dan.* t. 369.

In pratis Benndorfensibus passim intercurrit.

409. Carex Davalliana *Sm.* spica simplici, stigmatibus binis, capsulis e basi ovata oblongis compresso-triquetris rostratis bracteas excedentibus, culmo triquetro foliisque retrorsum hispidis, radice caespitosa fibrosa.

α. surrecta *W*, capsulis bracteisque erectis rhachi approximatis. — C. Linnaeana *Spreng. hal.* 258. excl. synon.

β. squarrosa *W.*, capsulis bracteisque reflexis squarrosis. – C. Davalliana *Sm Spreng. hal.* l. l. C. scabra *Hoppe.* C. reflexa *Schk.* p. 11. t. A. f. 2.

Var. α. in prato Gutenbergensi: β in pratis Benndorfensibus, Seebensibus aliisque.

Var. α. praeter capsularum dispositionem non differt, quae a praeceptore cum C. dioica *Linn.* longe diversa commutata est. Var. β. spicis superne et inferne masculis, medio foemineis passim ludit.

410. Carex spicata *Schk.* spica lanceolata simplicissima androgyna, stigmatibus tribus, capsulis ovato-oblongis patulis bracteas subcarinatas acutiusculas subaequantibus, culmo triquetro folioso, foliis planis margine hispidis, radice repente. — C. spicata *Schk.* t. D. f. 15. — C. Leucoglochin *Wohll.* excl. syn. *Hoffm. Spr. hal.* excl. syn. *Wahlenb.*

Gramen agro halensi et lipsiensi forsan proprium, a *Schkuhrio* et *Hoffmanno* bene descriptum, a *Willdenowio* et *Sprengelio* cum C pyrenaica *Wahl.* commutatum quocum praeter stylorum numerum ternarium nullam habet communionem.

† 411. ? Carex polyrrhiza *Wallr.* spica mascula obovato-oblonga, foemineis subternis approximatis, binis inferioribus vaginato-pedunculatis foliolum subaequantibus, stigmatibus tribus, capsulis obovatis hirsutis squamam oblongam obtusam aequantibus.

In promontoriis sylvaticis nemoris Ziegelrodensis. Jun.

Radix fibrosa, multiceps, squamarum emortuarum fibrillis implicatis undique tecta, culmos plurimos in caespitem densum junctos sustinens. Culmi obtuse-triquetri, basi foliosi, glabri, superne parce hispidi, 1 — 2-pedales, graciles. Folia linearia, plana, glabra, margine hispida, subtus costata, pallide-viridia, supra punctulis quibusdam albidis inscripta: annotina praelonga, pedalia, culmum floriferum aequantia vel superantia, emarcida, persistentia. Spica mascula terminalis, obovato-oblonga, obtusa, ex squamis ovatis, obtusiusculis, ferrugineis composita: foemineae 2 — 3 ovatae, duplo breviores, approximatae, breviter pedunculatae, inferiorum pedunculi vaginis ochreatis, in folium illas subaequans protensis inclusi, superior brevior: squamae ovatae, nitido-ferrugineae, nervo viridi hispidulo, nonnisi prominulo notatae. Capsula ovato-triquetra, basi attenuata indeque pyriformis, pilis parcis brevibusque adspersa, apice rostellata.

An revera nova, quam praeter locum l. alibi etiam in C. montanae consortio legi? Proxima nisi eadem C. umbrosa *Host.* descriptionis fide, bra-

cteis longissimis, culmum subaequantibus et foliis carinatis forsan a nostra dubia diversa.

412. Carex muricata L. spica androgyna subcomposita, spiculis ovatis superne masculis, stigmatibus binis; capsulis patulis ovatis utrinque convexis margine integerrimo depressis in apicem birostrem serrulatum productis, bracteas ovatas acuminatas dorso viridi subtrinervias aequantibus, radice fibrosa.

α. densa *W.*, robustior, spiculis paucifloris alternis subcontiguis. — C. muricata *L. Willd. Wahlenb. Sm. Spreng.*

β. interrupta *W.*, gracilis, spiculis alternis paucifloris. — C. divulsa *auct.* et ipsius forsan *Good.* et *Schk.* — C. loliacea *Schreb.*

γ. lamprocarpa *W.*, spica subsimplici pauciflora subterminali, capsulis demum nigro-castaneis nitidis.

Var. α. in pratis eorumque viis abundat; β. in nemoribus umbrosis; γ. in caeduis Rosslebensibus passim.

Carex muricata L. rectius pro gramine polymorpho habenda, quam nimis subtiliter circumscribenda, quae me observante spicularum numero, dispositione, omnium partium et capsularum magnitudine earumque colore multum variat et vix nisi fortuito capsulis margine ciliato-serratis a C. divulsa, capsulis margine glabris insigni, cum *Willdenowio* dignosci potest. Var. β. et γ. squamis trinerviis diversas esse, credidi: at stria viridis, qua carina inscripta est, demum in spica matura contrahitur in plicas laterales, quae nervos mentiuntur. Var. γ. capsulis nigro-castaneis splendentibus et spicula solitaria terminali s. altera illi subjecta aucta valde singularis est.

NB. Omnium Caricum in fl. hal. enumeratarum et aliquot novis auctarum (C ſtricta *Good.*, C. Kochiana *DC.*, C. ſupina *Wahl*) hiſtoriam fuſius et forſan diligentius expoſitam, loci anguſtiis admonitus retinui. Ex veterum ſynonymis reſtituenda ſunt: C leporina *L* (C. ovalis *Willd.*); C. caneſcens *L. Leyſs.* (C. curta *W.*); C humilis *Leyſs.* (C. clandeſtina *Good.*); C. montana *L.* (C. collina *W.*).

413. Quercus roboris *Linn.* nec *Willd.* varietatem ſingularem in nemore Heringenſi ſcio, primo intuitu Q laurifoliae aemulam. Inſcripſi nomine *mespilifoliae*, foliis oblongo-lanceolatis integris ſ parce ſinuatis in baſin attractis et quaſi productis inſignem.

414. Fagi sylvaticae var. coriacea, foliis conſiſtentia ſubcoriacea inſignis, in nemoribus thuringiacis paſſim occurrit.

415. Betula alba *L.* foliis e baſi ſubattracta deltoideis duplicato-inaequaliterque ſerratis acuminatis, gemmis, amentis maſculis ramulisque glaberrimis, amentorum foemin. ſquamis membranaceis trifidis, lobis inaequalibus, lateralibus oblique rotundatis deflexis.

Betula alba *Linn. ſp pl* II. 1393. ed. *Willd.* IV. 462. excl. ſyn. *Blackw Poll pal.* II. 002. *DC. gall.* III. 302. *Camer. epit.* 69.

A. arboreſcens, trunco arboreſcente procero.

α. aetherea *W.*, ramis ramulisque ſurrectis.

β pendula *W.*, ramis deflexis, ramulis vimineis propendentibus.

B. pendula *Roth, germ.* II. 476. cum ſynon. *Hoffm. germ.* II. 246.

γ. MACROCARPA W., amentis foemineis oblongis turgidis squamisque longe pedicellatis majoribus.

δ. LUPULINA W., amentis foemineis ovato-subrotundis turgidis.

ε. MICROPHYLLA W., amentis foemineis cylindricis basi attenuata sterilescentibus pedunculum aequantibus, foliis minutissimis.

B. FRUTESCENS, trunco frutescente depresso, ramis surrectis tortuosisve.

B. alba *Linn. Wahlenb. lapp.* 253. cum synon.

ζ. VERRUCOSA *W.*, ramis ramulisque erectis papuloso-verrucosis. — B. verrucosa *Ehrh.*

In nemoribus nostris abundat: varietates supra distinctae partim stabiles partim fortuitae passim intercurrunt.

Truncus altitudinis et crassitudinis variae, basin versus cortice crasso, lignoso, rimoso-diffracto, superne epidermide nivea, chartacea tectus, jam arborescens, jam frutescens. Folia utrinque glaberrima, demum ex papillis depressis, friabilibus, albentibus quasi lepidota, supra saturatius, subtus dilutius virentia, basi dilatata jam subcordata, jam truncata, jamque in rhombi figuram leviter attracta, semper tamen e basi dilatata in apicem acuminatum producta indeque exacte deltoidea, magis minusve inaequaliter duplicato-serrata, magnitudine varia, juniora inque stirpe nuper recisa saepe maxima eaque centimetr. 6 — 7 lata, 7 — 8 longa, minima (in var. microphylla) centim. 1 lata, 1½ longa. Rami patentes, epidermide hyalina nivea tecti, glabri; ramuli jam erecti, jam ex generis nisu naturali, viminei, elongati, graciles, longe propendentes (B. pendula *Roth.*) glaberrimi, nunc parcius nunc uberius corpusculis papillaeformibus, exaridis, ferulaceis adspersi iisque quasi verrucosi (*B.* verrucosa *Ehrh.*).

Gemmae ovatae, acutiusculae, virides, tegmine tenero, resinoso, albo tectae, glaberrimae, basi squamis duabus ovato-subrotundis, fuscis, glaberrimis, margine diaphano nudis munitae. Amenta mascula in ramulis terminalia, 2 — 3, cylindrica, glaberrima, e squamis subrotundis, fuscis, antheras aliasque squamulas interiores foventibus, margine tenuissime fimbriatis, arcte conferruminata, foeminea cylindrica, magnitudinis et figurae variae; squamae trifidae, in stipitem, lobum extremum subaequantem s. duplo longiorem (B. macrocarpa) attractae, lobi laterales oblique rotundati, magis minusve reflexi, intermedius minor, ovatus, abrupte obtuseque mucronatus. Semina obovato-cuneata, apicem versus infra stylos parce barbata, alis diaphanis cincta.

Typus arboris naturalis innititur, ut rami viminei prolongentur, deflectantur: folia autem figuram deltoideam nanciscantur, i. e. basi dilatentur inque acumen sensim producantur. Ab hoc arbor parcius modo, loco natali et aetate jubente, deflectit, ita fere ut rami jam idque rarius, adsurgant, jam flabelli instar dependeant, jamque protensi et viminum instar propexi propendeant: folia autem secundum magnitudinem variam et stirpis aetatem, basin versus jam detruncentur, jam leviter in cordis figuram expandantur, jam in illam attrahantur, qualia arbores adultae proferre student. Albedine porro et glabritie arbor praecellit: illa in epidermide, papillis, quibus folia et ramuli inscribuntur inque B. verrucosa exasperantur, ipsarumque gemmarum tegmine exarido: haec in foliis, ramulis amentisque masculis conspicua. Ex hoc scilicet typo, oculis exercitatis addiscendo, stirpis differentiae ob varietates innumeras et specierum similitudinem quadantenus implicatae, facile patent.

Ex varietatibus extremis, aliis connexis, aliquas ex ramorum directione, amentorum figura et

foliorum magnitudine distinxi, quae perstant, in variis locis fideliter redeunt et saepius e longinquo affatim jam recognoscuntur. Squamae amentorum foemineorum in hac, variis vicissitudinibus patent, nec nimis subtiliter circumscribendae sunt, quae vix nisi exercitato ad speciem reçognoscendam lucis quid foenerantur. Earum icones a *Schkuhrio* datae rudes nec naturae congruae. Semina a cynipe saepius icta, turgescunt, in nuculae compagem immutantur, hinc foveola inscribuntur nec praeter cynipem operarium, nucleum continent. Ejusmodi semina in amentis majoribus et turgescentibus abundant eaque ad sationem non praestant.

† 416. Betula glutinosa *Wallr.* foliis rhombeis inaequaliter serratis acutis, axillis venarum amentisque masculis margine pubescentibus, gemmis oblongis acutis ramulisque ultimis glabris glutinosis vernicosis, amentorum foemineorum squamis trifidis, lobis inaequalibus, lateralibus patentibus oblique truncatis.

B. carpatica *Waldst. et Kit. pl. rar. hung. Willd. sp. pl.* IV. 464

B. pubescens *auct. quorumd.* et *hort.*

B. alba *Hornem. fl. dan.* t. 1467. excl. synonym.

B. davurica *hort. berol.* nec *Pall.*

In nemoribus alpestribus, thuringiacis (Ziegelrodensibus, Heringens.), hercynicis (Stolbergensibus), hassiacis (Meisoner), passim. — Am. foemin. Septbr. Octbr. maturat.

Truncus quoad proceritatem et corticis indolem B. albam arboream: quoad ramorum directionem et epidermidis in ramis colorem, B. pubescentem arboream aemulatur. Folia exacte rhomboidea i. e. mediotenus dilatata, utrinque at-

tracta, acuta, inaequaliter serrata, laete-viridia concolora, praeter foliorum axillas inferiores barbatas demum glaberrima, verrucis parvis, glandulosis, fuscis, adspersa juniora subtus parce pubescentia. Rami patentes, verrucis destituti, ut in Cerasis, fusci: ramuli ultimi, rarius penduli, glabri, viscosi et tanquam ex vernice illinita nitidi. Gemmae oblongae, acutae, viscosissimae et glutine madentes (quo papyro adglutinantur eamque tingunt), resinosae, basi squamis ovatis, acutis munitae. Amenta mascula in ramulis terminalibus, 1 — 2, cylindrica ramulorum more nitentia: squamae ovatae, margine ciliato-pubentes: foeminea cylindrica, plus minusve oblonga (ex gemma triphylla, folio tertio minore et longiore): squamae trifidae, margine ciliatae, lobi inaequales, laterales patentes oblique truncati, intermedius oblongo-lanceolatus, magis minusve porrectus. Semina obovata, apice ut in B. alba barbata.

Stirps pulchra, intermedia quasi inter B. albam et B. pubescentem, hybrida forsan ex utraque progenies? illi ramulorum glabritie: huic eorum directione, pube venarum et foliorum figura quadantenus similis, tamen praeter foliorum rhomboideorum figuram stabilem, squamarum lobis apice truncatis, gemmis majoribus, glutinosis, ramulis ultimis vernicoso-nitentibus diversa. Typus foliorum in figura rhomboidea versatur, i. e. folia in basin ovatam attracta ex ambitu rotundato et mediotenus dilatato abrupte leviterque in apicem producuntur, dum in B. alba, in basin rectam et dilatatam expansa, ambitum triangularem circumscribant inque acumen sensim producantur; in B. pubescente autem, in basin ovatam attracta et ultra mediam partem dilatata, ambitum ovatum fingant eumque parcius modo mutatum servent.

Synonyma varia imposuerunt ut novum dederim nomen. B. carpatica *Kit.* ex definitione et

specimine e Sudetis allato aeque ac *Hornemanni* icon nitida nostram exacte referunt. B. pubescentem auctorum quorundam, hujus loci esse, alia specimina testantur. Neque aliter judico de B. davurica ex horto berolin. olim accepta, quae quamvis amentis foemineis cylindricis, longioribus a nostra recedat et cum *florae dan.* icone congruat, eandem tamen praedicat stirpem. Arbor et frutex alienum plane mentiuntur habitum: illa ex generis nisu naturali ramulos deflectendi, varietati pendulae locum dat: hic, ramis tortuosis, brevissimis, pro stirpis proceritate validis, fulcis constipatur, folia pallidiora et majora proferre studet, isque B. davuricae *Pall.* verae haud dissimilis evadit, quae quidem amentorum indole, squamis majoribus, subcartilagineis earumque lobis lateralibus subaequalibus ovatis, erectis diversa est, iisque ad B. carpinifoliam *Ehrh.* (B. nigram *auct.*) potius accedit.

† 417. Betula pubescens *Ehrh.* foliis ovatis inaequaliter-duplicato serratis acutis subtus ramulisque ultimis obscuris tomentoso-pubescentibus, gemmis ovatis viscosis amentisque masculis margine ciliatis, foemineorum squamis trilobis utrinque pubentibus, lobis distinctis inaequalibus, lateralibus rotundatis deflexis.

B. pubescens *Erh.* *Hoffm.* *Willd.* *Ann. bot.*
B. tomentosa *Rett.* et *Abel* *Beschreib. d. Holzart.* I. 17. t. 15. *Krock. siles* III 224.
B. alba *Smith. brit.* II. 1012. *Roth. germ.* II. 475. *Blackw.* t. 240. *Schk Handb.* III. t. 288. f. 1. aliorumque.
Betula *Tabernaem. hist.* p. 1398. f. 1.

In collibus apricis editioribus, calcareis praesertim et arenosis et ex illis alibi transmigrat inque alnetis udis laetatur. Amenta auctumno maturantur.

Stirps lubens frutescit eaque ad annum decimum omnibus partibus pubescit, raro arborescit et pubem penitus exuit, et quoad ramorum directionem, colorem totumque habitum B glutinosam refert. Folia ovata, acuta, inaequaliter-duplicato serrata, juniora basi subcordata, utrinque cum petiolis ramisque tomentoso-pubescentia, demum denudata, nervorum axillis modo barbatis, supra saturatius, subtus dilutius virentia, membranacea et minus pellucida. Rami erecti, patentes, ultimi per omnem aetatem magis minusve pubentes obscuri. Gemmae ovato-oblongae, obtusiusculae, viscosae, margine ciliatae, ferrugineo nitentes, basi squamis ovatis, fuscis, apice acutiusculo replicatis, margine ciliatis munitae. Amenta mascula e squamis subquadratis, obtusis, margine ciliatis compositae: foeminea cylindrica (ex gemma diphylla), squamae trilobae, extus margineque ciliato-pubentes, lobi inaequales, laterales patentes, rotundatae, distinctae, intermedius triangularis. Semina ovato-oblonga, infra apicem etiam pubentia, marginata.

Haec pube praecellit eamque in arboris adultae ramulis ultimis et foliis quidem, in nervorum axillis, ramulis junioribus, novellis et amentorum squamis nunquam exuit. Folia ex figura ovata (nec ut *Willdenowius*, deltoidea) basin versus nunc (in novellis ramulisque junioribus) in cordis formam expanduntur, nunc dilatata rotundantur nuncve potius (in trunco arborescente) attrahuntur, eaque figurae rhomboideae similia, communionem cum B. glutinosa mentiuntur. — Admodum varia subscripsi synonyma. Betulam albam *Sm.* nostram esse, ex ramulis apice pubescentibus intelligitur. Icones a *Schkuhrio*, *Blackwellio* ipsoque *Tabernaemontano* datae, folii typo teste sine ullo dubio nostram intrant. Stirpem admodum polymorpham, in agro thuringiaco viciniisque saltem, solo calcareo sicut aliae Rosa

cinnamomea, β. simplici v. c. propriam esse hincque aut fortuito aut ex manu in alios locos transiisse inque nemoribus udis etiam vel maxime laetari, persuasus sum.

DIOECIA.

418. Viscum album L., cui in *flor. hal.* p. 270. baccae polyspermae adscribuntur, monospermas habet.

† 419. Salix Russeliana *Sm.* foliis lanceolatis acuminatis serratis glabriusculis subtus glaucescentibus, amentis coaetaneis, germinibus lanceolato-subulatis glabris subpedicellatis, stylis productis. — *Smith. brit.* III. 1045.

In salicetis nostris passim.

Intermedia inter Salicem fragilem et albam, cum quibus hucdum commutata est: differt autem ab illa: ramulis longioribus, robustioribus, dilute purpurascentibus sine nitore conspicuo, nec tam fragilibus; foliis longioribus, utrinque magis attenuatis, subtus glaucis tenuiter pubentibus crebrius argutiusque serratis; germinibus oblongo-lanceolatis et aliis notis.

ADDENDA.

1. Veronica agrestis β. pulchella *W.* corollis albis. — V. pulchella *Bast. fl. de Main.* 414. *DC. gall.* V. 388. *Roem. et Schult. syst.* I. 126.

† 2. Triticum? glaucum *DC.* glaucum, spica interrupta, rhachi hispidula, spiculis alter-

nis, glumis inaequalibus, calycinis ovato-oblongis truncatis subretusis duplo brevioribus 7-nerviis, corollinis oblongis obtusis emarginatis, foliis planis glaucescentibus, radice repente. — T. glaucum *D C. gall.* V. 281. *Roem. et Schult.* II. 753.

In vineis apricis saxosis inter Seeburg et Erdeborn in lacus salsi vicinia, quo loco spiculis muticis et aristatis variat.

Fines inter Tr. rigidum, junceum, pungens, glaucum, acutum et repentis varietates aegre statuuntur, aegrius autem species singulae recognoscuntur. Hinc quoque non solum Tr. nostrum sed quoque Tr. repentis var. glaucescentem p. 40. indicatam, quae forsan Tr. pungens *D C.*, dubia interim agnosco, donec utrumque cum auctorum speciminibus affinibus conferre possim.

3. Ad Galium multicaule α polyphyllum G hercynicum *Weigg.* pertinet, a *Roem. et Schult.* clar. G. saxatili subscriptum.

4. Galii mollueinis varietatibus p. 55. statutis addantur:

δ. racemosa *W.*, ramulis floriferis geniculisque remotis, racemis axillaribus ovatis obtusis simplicibus internodio brevioribus.

ε. virgata *W.*, ramulis floriferis strictis virgatis acutis foliolis.

In vepretis passim intercurrunt, quae inflorescendi modo eximie discrepant.

5. Dissensiones de Galio vero a *Roemero* et *Schultesio*, VV. clar. (*syst.* III. 254.) factae ad stirpis indolem polymorpham et locum natalem spectant. Galium verum enim, quatenus

a systematicis doctissimis definitur. G. verum β. lejophyllum: G. verosimile autem G. verum α. trachyphyllum nostrum esse videtur. Alia varietas exstat in dumetis umbrosis udisque, γ CANESCENS, foliorum pagina inferiore, caule, ramis pedunculisque incano-pubescentibus. Iterum aliae formae hybridae a G. vero, patre et G. Mollugine, matre, passim intercurrunt, ad var. lejophyllam nostram accedunt, inter G. verum et Molluginem autem ita ambigunt ut eodem jure ad id quam ad illud revocari possint.

6. GALIUM GRACILE, floribus flavescentibus, in arvis arenosis hinter dem Zorgs abundat.

7. MYOSOTIS ARVENSIS varietas: floribus solito majusculis, ex qua cl. *Linkius* M. intermediam concinnavit, passim occurrit. — M. versicolor *Ehrh.* altera M. collinae: M. simplex vero varietas tertia est.

8. VITIS VINIFERA β. SYLVESTRIS, fructibus minoribus, foliis subrotundis integris trilobisve subtus pubescentibus, *Willd. enum.* 267. V. sylvestris *Gmel. bad.* I. 543., sicut aliae varietates, v. c. γ. LACINIATA, in vineis Seeburgensibus, Erdebornensibus, aliisque thuringiacis derelictis passim occurrunt. V. sylvestris hoc loco prototypum V. viniferae, tot saeculis cultae aut, alio, si mavis, formam degenerem praestat ideoque multo frequentius sterilescit, aut acinos minores minusque succosos largitur easque iterum pubem acquirit, ut arbores sylvestres, spinas, quas ex cultura amiserunt.

9. VIOLAE CANINAE var. δ. MACRANTHA *W.*, floribus omnibus corollatis duplo majoribus, in nemoribus editioribus ambrosis. V. degener *Schweigg. chl. bor.*, V. neglecta *Schmidt. bohem.* n. 251. *R. et Schult. syst.* V. 367. Ad var. collinam nostram V. ericetorum *Schrad.*

in *lit.* V. Ruppii *All.*; ad V. arenariam, V. apricae *Spreng. Nov prov.* 45. pertinent.

10. Rhamnus Frangula β angustifolia *W.*, cujus folia centim. 5½ longa, 1 lata sunt, in uliginosis ad Loderslebeu.

† 11. Erythraea angustifolia *Wallr.* caule compresso, teretiusculo subsimplici paucifloro, calycibus ebracteatis corollae tubum aequantibus, foliis enerviis subcarnosis obtusis, inferioribus obovato-lanceolatis cymbiformibus caespitosis, caulinis linearibus. — Erythr. ramosissimae var. angustifolia p. 111.

In campis calcareo-salitis ad See-Roeblingen inque similibus ad Borksleben. Septbr. Octbr.

Radix tenuis, flava, adstringens. Caules erecti, simplicissimi, superne in pedunculos floriferos di-trichotomosve divisi, graciles, hinc contracto-sulcati, hinc deplanati, compresso-teretiusculos mentientes, scabriusculi, biunciales. Folia radicalia et innovationum oblonga, in rosulam expansa, basi attracta, obtusa, cymbiformi-concava, crassiuscula, fere subcarnosa, enervia, margine caulis more scabriuscula: caulina reliqua oblongo-linearia, utrinque aequalia, amplexicauli-connata, summa brevissima. Inflorescentia simplex, bi-trichotoma. Calyces sessiles, foliis oppositis suffulti, corollae tubum aequantes: segmenta lineari-filiformia, acuta, convexa, ut caulis undique scabra. Flores magnitudine Er. Centaurii minoris: tubus corollae flavescens, punctis purpureis exilissimis inscriptus: limbus ovatus, obtusus, roseo-purpurascens. Stamina et pistillum ut congenerum. Capsula oblonga, tunica hyalina, tenuiter striata inclusa.

13. Atriplex rosea *L.* caule erecto herbaceo patentissimo, foliis canis rhombeo-triangularibus sinuato-dentatis utrinque lepidotis, summis integerrimis cuspidatis, valvis deltoideis dentatis supra basin attractam tricostatis, costis in cristas abeuntibus iisque obvallatis.

α. Bauhiniana *W.*, ramis erectis, foliis inaequaliter repetitoque sinuato-dentatis subtus argenteo-lepidotis venarum reticulo obsoleto inscriptis, floribus axillaribus glomeratis, valvis impellucidis furfuraceis dorso cristatis.

A. rosea *Linn. sp. pl.* II. 1493. excl. syn. *Rupp.* et *Hall. DC. gall.* III. 386. *Pers. syn.* I 293. *R. et Schult. syst.* VI. 280.
Atr. sylvestris fructu roseo *C. Bauh. pin.* 119.

β. Linkiana *W.*, foliis sinuato-dentatis subtus argenteis venarum reticulo obsoleto inscriptis, floribus plurimis masculis spicatis. — (spicis foliosis, A. foliosa *Link.* l. l).

A. rosea *Link.* in *Schrad. diar.* 1800. I. 55.

γ. Ruppiana *W.*, ramulis patentissimis, foliis parce sinuatoque dentatis utrinque leviter lepidotis valvisque dorso nudiusculis venarum reticulo daedaleo pellucido exaratis, floribus axillaribus glomeratis.

Atr. Besserianum *Roem. et Schult.* VI. 284.
A. albicans *Bess. gall.* I. 194.
A. rosea *Linn. sp. pl.* l. l. ex synon. *Rupp.* et *Hall.* — *Leyss. hal* 252 excl. syn. *Roth. germ.* II. 553. *Willd. sp. pl.* IV. 960. *Hoffm germ.* II. 276. *Schk.* t. 350. *Spr. hal.* 85.
A. foliis incanis serratis, capsulis quadrangularibus dentatis *Hall. gott.* 19. *Zinn. gott.* 27. excl. syn. *Bauh.*

A. sylvestris fr. compresso roseo *Rupp. jen.* 311. ex l. nat. *Buxb. hal.* 34. excl. syn. *Bauh.*

Var. α. in aggeribus juxta lacum salsum inter Erdeborn et Seeburg inque Galliae et Hispaniae litoribus marinis cum var. β., γ. in aggeribus, ruderibus ipsisque compitis Thuring., suo loco abundat.

Differentias, quas stirps secundum colorem, ramorum florumque dispositionem et venarum proprietatem, quibus foliorum valvarumque parenchyma instructum est, fingit, equidem ex loci natalis indole et climatis ratione varia explico, ita fere ut alia borealis, alia australis, sive etiam alia in maritimis, alia in ruderibus nasci videatur. Omnes penitus stirpes in locis salsis peregrinum induere habitum inque illis foliorum compagem duplicare, pubem furfuraceo-squamosam autem, Chenopodearum familiae propriam ulterius elicere, saepius observavi nec mirum est, Atr. roseae var. γ. nostram in aggeribus laete virentem et omnibus partibus venarum reticulo viridi, daedaleo, perbelle exarato et ob superficiem furfuraceam sparsam optime pellucido inscriptam esse, in locis salsis contra, ob furfures in squamam subcontiguam intertextos obsoletam fieri nec ita pellucescere. Valvae tricostatae essentiam complectuntur: cristae vero, quibus costae dorsales obteguntur et nonnisi obvallantur, multum variant et jam magis jamque minus conspicuae in nostris saepius omnino deficiunt. *Ruppii* et *Buxbaumii* synonyma ex loco addidi nec cl. *Besserus* hanc varietatem primum distinxit.

13. Atriplex patula var. salina, caule, foliis utrinque valvisque forfuraceo-lepidotis, in aggeribus salsis pratorum ad Koelme, Wansleben et Langenbogen ubertim viget.

14. Atriplex angustifolia *Sm.* et vulgaris et perquam polymorpha est, in locis salsis

autem tam dissimilis evadit, ut foliis carnosis valvis seminibusque crassioribus, viridibus, nec nigris plane aliena esse videatur. Valvarum discus praeterea ex generis nisu naturali murices lubenter acquirit; ipsae vero valvae in var. salinis exacte quadratae sunt nec in apices producuntur. Ejusmodi autem varietates ex caulis, ramorum dispositione et valvarum integritate et figura perquam mutabiles, melius A. angustifoliae variet. salinae loco subscribuntur quam nimis subtiliter distinguuntur. Ex illis scilicet Atriplex salina *Desv. journ. de bot.* II. 48. *Roem. et Schult.* VI. 289. est.

15. Chenopodii microspermi definitioni p. 112. adde: folia carnosa: locum natalem: in pratorum salinorum aggeribus vor Langenbogen et synonymon: Chenop. crassifolium *hort. par., erford. et havn. Roem et Schult syst.* VI. 263. nec *Bieberst. taur. cauc. suppl.* 176., quae sp. distincta.

16. Chenopodium rubrum *L.* perquam mutabile, plures suppeditat formas, quarum aliquot adjungo.

α. vulgare *W.*, racemis brevibus rectis axillaribus aphyllis.

β. blitoides *W.*, foliis laciniisque acutis, racemis erectis elongatis. — Ch. blitoides *Lèjeun. spad.* 126. *DC. gall.* V. 372.

γ. foliolosum *W.*, racemis compositis foliolosis. — Ch. rubrum *Smith. brit.* I. 274 *fl. dan.* t. 1149.

δ. glomeratum *W.*, foliis carnosis hastatis subintegerrimis in petiolum attractis, floribus axillaribus subcapitatis.

Var. α — γ. in suburbiis passim; δ. in rejectamentis pratorum salitorum vor Langenbogen, quae,

quamvis varietas perpulcra et perquam dissimilis sit, calycibus compressis verticalibus, quibus essentiam adscribo, nostram stirpem appellat.

† 17. Myrrhis aurea *Spr.* caule tereti submaculato basi pilis deflexis hirsuto, foliis supradecompositis pilosis, foliolis lanceolatis inciso-serratis apice elongatis acutis, fructibus muticis involucellisque coloratis — Chaerophyllum aureum *L.* — *Roem. et Schult. syst.* VI. 513. *Rupp. jen.* t. V. p. 282.

In pomariis collinis ad Wiehe. — Extra fines ad Sondershusam, ad radices montis des Kellners. Jul.

Variat caule inferiore nudo pilisque deflexis hispido.

18. Juncus obtusiflorus *Ehrh.* in fossis uliginosis pratoque spongiolo ad Bennstaedt copiose.

19. Juncus bulbosus γ. lychnocarpos noster p. 146. Junco bottnico *Wahlenb. lapp.* 82. t. 5. tam similis ut plane non dignosci possit. — J. consanguineus *Zz.* et J. Gerardi *Lois.* ad var. α. et β. pertinent.

† 20. Sempervivum hirtum *L.* propaginibus sphaericis compactis, foliis caulinis superioribus ovato-oblongis, floribus hexapetalis (flavis), petalis linearibus acutis tubum mentientibus apiculatis margine lacero-fimbriatis. — S. globiferum *auct.* S. hirtum *L. DC. gall.* IV. 398. S. tectorum minus *Rupp. jen.* 165.

In murorum grumis pagorum thuringiacorum, v. c. Bottendorf, Wallhausen, Riehstaedt aliorumque circa Islebiam et Sangerhusam. Septbr.

Diu cum aliis auctoribus pro S. globifero *L.* habui, quod quidem cl. *Candollio* teste differre dicitur: 1. foliis caulinis superioribus lanceolatis longioribus, centimetr. 4 longis, quae in nostro centim. 2 modo longa: 2. corollis patentibus, 12-petalis, quae in nostro 6-petalae, tubum mentiuntur.

† 21. Mentha gentilis *L.* floribus verticillatis, foliis ovatis acutis incumbenti-serratis, calycibus basi pedicellisque glabris. — *Smith. brit.* II. 621. *Gmel. bad.* II. 602. M. arvensis verticillata versicolor *Moris. hist.* s. XV. 7. 5. a.

In aggeribus limosis lacum salsum cingentibus inter Erdeborn et Seeburg. Septbr.

Cl. *Gmelinus* rarissimam et Europae australiori propriam habet. Nostra odore praecellit in l. l. fortissimo, M. piperitae fortiore eoque nares sicca ferit, viva e longinquo allicit. Aliam *fl. hal.* auctor indicat.

22. Rubus corylifolius δ. canus p. 251. R. collinus *DC. gall.* V. 545. esse videtur.

23. Ad Thymum Serpyllum nostrum p. 296. fusius descriptum praeter alia synonyma mihi ignota: Th. sylvestris. Th. citratus, Th. citriodorus, Th. subcitratus *Schreb.*, Th. reflexus *Lej.*, Th. arenarius *Bernh.* (Th. angustifolius *Ann. bot.*) et Th. humifusus *Bernh.* pertinent.

INDEX GENERUM.

INDICATUR:

PLANTARUM THURINGIACARUM EXSICCATARUM CENTURIA I.

HERBARIUM PRAESTAT OMNI ICONE *L.*

1. Poa dura *L.*
2. — brevifolia *DC.*
3. — sudetica *Hke.*
4. Arundo varia *Ann. boe.*
5. Festuca glauca? *Lam.*
6. — sylvatica *Vill.*
7. Phleum asperum *Jacq.*
8. Asterocephalus suaveolens *Wallr.*
9. Galium gracile *Wallr.*
10. — tricorne *With.*
11. Sagina erecta *L.*
12. Asperula galioides *M. B.*
13. Lycopsis pulla *L.*
14. Myosotis sylvatica *Ehrh.*
15. — collina *Ehrh.*
16. Hyoscyamus agrestis *Kit.*
17. Thesium Linophyllum γ. pratense *Wallr.*
18. Erythraea angustifolia *Wallr.*
19. Chenopodium microspermum *Wallr.*
20. — melanospermum *Wallr.*
21. Atriplex nitens *Schk.*
22. — rosea γ. Ruppiana *Wallr.*

23. Halimus pedunculatus *Wallr.*
24. Myrrhis aurea *Spr.*
25. Torilis infesta *Wallr.*
26. Athamanta Libanotis *L.*
27. Allium angulosum β. calcareum *W.*
28. Ornithogalum minimum *L.* (O. Sternbergii *Hopp.*).
29. — nutans *L.*
30. Juncus obtusiflorus *Ehrh.*
31. Rumex Nemolapathum *Ehrh.*
32. — sylvestris *Wallr.*
33. — cristatus *Wallr.*
34. — Hydrolapathum *Huds.*
35. — maximus *Schreb.*
36. Monotropa hypophegea *Wallr.*
37. Pyrola chlorantha *Sw.*
38. — secunda *L.*
39. Gypsophila fastigiata *L.*
40. Arenaria marina *L. emend.*
41. — media *L.*
42. — verna *L.*
43. Prunus Chamaecerasus β. *Jacq.*
44. Pyrus communis *L.* α. Pyraster *Wallr.*
β. Achras *Wallr.*
45. Prunus spinosa *L.* α. macrocarpa *Wallr.*
β. microcarpa *W.*
46. Mespilus monogyna *Wallr.*
47. Rosa cinnamomea α. fl. simplici *L.*
48. — marginata *Wallr.*
49. Potentilla opaca *L.*
50. Rubus hybridus *Vill.*
51. — corylifolius γ. canus *Wallr.*

52. Helianthemum Fumana *L.*
53. Thalictrum montanum *Wallr.*
54. —— collinum *Wallr.*
55. —— flavi var.?
56. Adonis maculata α. β. *Wallr.*
57. — anomala *Wallr.*
58. — vernalis *L.*
59. Ranunculus ſtagnátilis *Wallr.*
60. —— polyanthemos *L.* α. latifolius *Wallr.* (R. nemoroſus *DC.*).
61. Marrubium pauciflorum *Wallr.*
62. Alectorolophus parviflorus *Wallr.*
63. Euphraſia lutea *L.*
64. Biſcutella ambigua *DC.*?
65. Arabis Crantziana *Ehrh.*
66. — patula *Wallr.*
67. — braſſicaeformis *Wallr.*
68. Eryſimum virgatum *Roth.*
69. — cheiriflorum *Wallr.*
70. Naſturtium paluſtre *Wallr.*
71. Melilotus arvenſis *Wallr.*
72. — dentata *Kit.*
73. Coronilla montana *Riv.*
74. Hypericum Kohlianum *Spr.*
75. Hieracium pedunculatum *Wallr.*
76. —— piloſelloides *Vill.*
77. —— collinum *Gochn.*
78. —— fallax *DC.*
79. —— cymoſum *L.*
80. —— molle *Jacq.*
81. —— praemorſum *L.*
82. Crepis polymorpha *Wallr.*

83. Sonchus fallax β. *Wallr.*
84. Cicerbita corymbosa *Wallr.*
85. Cineraria campestris *Retz.*
86. Artemisia Seriphium *Wallr.*
87. — rupestris *L.*
88. Thrincia Leysseri *Wallr.*
89. Orchis palustris *Jacq.*
90. Epipactis atrorubens *Hoffm.*
91. Carex humilis *Leyss.*
92. — polyrrhiza *Wallr.*
93. Urtica pilulifera *L.*
94. Betula glutinosa *Wallr.*
95. — pubescens *Ehrh.*
96. Polypodium calcareum *Smith.*
97. Chara aspera *Willd.*
98. — hispida *L.*
99. — crinita *Wallr.*
100. — ceratophylla *Wallr.*

NB. Plantas rite exsiccatas et papyro bibula exceptas pro nummo aureo Ludovic. venales offero. Ad eum finem Centurias viginti parantur. Qui collectionem desiderant, nomina in literis sine impensis rata occasione ad me datis, subscribant meque, auro simul ac prius addito, edoceant, qua via quisque fasciculum missum jubeat. Nomina exspecto ad Maji mensis finem 1822., ut centurias tempore idoneo consarcinare et circa Octobr. mens. finem ej. anni distribuere possim.

Heringae pone Nordhusam, d. 1. Jul. 1821.

Dr. Wallroth.

HALAE, FORMIS LUDOVICI GRUNERTI.

